

SOBOTA in NEDELJA
v Svetem pismu
in zgodovini

MIRKO GOLUBIĆ

Mirko Golubić, Sobota in nedelja v Svetem pismu in zgodovini

NASLOV IZVIRNIKA

Mirko Golubić, Subota i nedjelja u Bibliji i povijesti

ZALOŽNIK

Društvo Sedmi dan, Gorenje Blato 88a, 1291 Škofljica

www.sedmidan.org

NAKLADA

300 izvodov

LETO IZIDA

2018

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

27-23:2-563

GOLUBIĆ, Mirko

Sobota in nedelja v Svetem pismu in zgodovini /
Mirko Golubić. - Škofljica : Društvo Sedmi dan, 2018

Prevod dela: Subota i nedjelja u Bibliji i povijesti

ISBN 978-961-94262-2-7

294393856

SOBOTA in NEDELJA **v Svetem pismu in zgodovini**

MIRKO GOLUBIĆ

VSEBINA

Predgovor	6
I. Sobota v Stari zavezi	9
1. POGlavJE Izvor dneva počitka	10
2. POGlavJE Dan, ki ga je Bog blagoslovil in posvetil	15
3. POGlavJE Sobota je utemeljena pri stvarjenju	20
4. POGlavJE Pomen sobote, vzpostavljene v Edenu	27
5. POGlavJE Četrta Božja zapoved – posvečevanje sobote	31
6. POGlavJE Sobota v času starozaveznih prerokov	36
II. Sobota v Novi zavezi	43
7. POGlavJE Jezus in sobota – I. del	44
8. POGlavJE Jezus in sobota – II. del	50
9. POGlavJE Kristusova javljanja po vstajenju in izvor praznovanja nedelje	59
10. POGlavJE Tri novozavezna besedila in izvor nedelje	64
11. POGlavJE Jeruzalemski zbor in sobota	73
12. POGlavJE Apostol Pavel in sobota	78
13. POGlavJE Kaj je Kristus ukinil na križu	83
14. POGlavJE Sobota v pismu Hebrejcem	97
15. POGlavJE Krščanska cerkev v Jeruzalemu po letu 70	101

III. Izvor nedelje	105
16. POGlavJE Rim in izvor nedelje	106
17. POGlavJE Protijudovska propaganda v spisih cerkvenih očetov in izvor nedelje	110
18. POGlavJE Češčenje sonca in izvor nedelje	117
IV. Sobota in nedelja skozi stoletja	125
19. POGlavJE Sobota in nedelja od drugega do petega stoletja	126
20. POGlavJE Sobota v Egiptu in Etiopiji	131
21. POGlavJE Sobota in nedelja v srednjem veku	136
22. POGlavJE Sobota in nedelja med reformacijo	145
23. POGlavJE Sobota in nedelja v novejšem času	152
V. Pomen, trajna veljavnost in obnova sobotnega počitka	161
24. POGlavJE Bogoslovni temelj sobote	162
25. POGlavJE Pomen in trajna veljavnost sobote	169
26. POGlavJE Posvečevanje sobote kot služba Bogu	175
27. POGlavJE Posvečevanje sobote kot služba bližnjim	181
28. POGlavJE Cerkev »ostanka« in napovedana obnova dneva počitka	185

PREDGOVOR

Sedemdnevni cikel, šest delovnih dni in eden za počitek, je bil sprva značilnost judovske zgodovine in njihove duhovne dediščine, vendar so ga sprejeli tudi drugi narodi. Res pa je, da vsi ne praznujejo istega dneva. Judje in manjšina kristjanov posvečuje soboto, večina kristjanov praznuje nedeljo, pripadniki islama pa petek.

Za večino kristjanov je nedelja dan počitka in razvedrila. Pobožnejši se ta dan udeležijo bogoslužja, preostali čas pa uporabljajo, kakor jim je všeč: nujna opravila, počitek in razvedrilo. V sekulariziranem svetu je nedelja predvsem antropocentričen¹ praznik.

Dan počitka, ki ga je Bog vzpostavil v Edenu in ga pozneje svečano oznanil z gore Sinaj, kakor o tem poroča Sveto pismo, je predvsem teocentrična² ustanova, to je dan, ki je dan človeku, posvečen pa je Bogu. Gre za dan, v katerem Bog vabi človeka, naj opusti posvetna opravila, da bi z udeležbo pri bogoslužju in s človekoljubnimi dejavnostmi doživel blagoslov Božje navzočnosti z razmišljanjem o Božjem veličastnem delu stvarjenja in odrešenja.

Na svetopisemski pojem dneva počitka kot teocentričnem dnevju je večina kristjanov skozi stoletja pozabila. Glavni vzrok je to, da so krščanski voditelji ob koncu drugega stoletja začeli uvajati novi dan kot krščanski tedenski praznik. Namesto sobote so začeli uvajati nedeljo in za njegovo praznovanje predpisali človeške norme.

Mnogi krščanski bogoslovci si prizadevajo dokazati, da je sam Jezus ukinil soboto kot dan počitka in bogoslužja. Prizadevajo si dokazati, da je Jezus s prikazovanjem po vstajenju od mrtvih vzpostavil nedeljo in so ta dan praznovali že tudi prvi kristjani, ter v potrditev tega uporabljajo tri novozavezna besedila, in sicer Apd 20,7-11; 1 Kor 16,1,2; Raz 1,10. Nekateri celo trdijo, da so apostoli na zboru v Jeruzalemu, ki je potekal okoli leta 49 po našem štetju, ukinili soboto z obrezo vred.

1 Tak, ki ima v središču človeka

2 Takšna, ki ima v središču Boga

V tej knjigi sem si prizadeval nepristransko na temelju jasnih Kristusovih besed in njegove razlage sobote pokazati in dokazati, kaj je bilo njegovo stališče do sobote in kaj je bilo stališče njegovih učencev. Razložil sem tudi smisel in namen Kristusovih prikazovanj po vstajenju od mrtvih, obravnaval sklepe zbora v Jeruzalemu in podal logično razlago nasprotujočih si besedil iz Apd 20,7-11; 1 Kor 16,1,2; Raz 1,10 ter drugih besedil, ki jih omenjeni bogoslovci navajajo, da bi dokazali, da je bila sobota kot praznik ukinjena že v apostolskem času. Posebno pozornost sem posvetil izvoru nedelje kot krščanskega praznika ter prikazal zgodovino sobote in nedelje skozi stoletja do naših dni.

Pri pisanju knjige sem uporabil ugotovitve najbolj znamenitih znanstvenikov s področja zgodovine zgodnjega krščanstva. Posebno poudarjam dve kapitalni deli dr. Samuela Bacchiocchia: Od sobote k nedelji³ in Božanski počitek namesto človeške nespokojnosti,⁴ založnika Univerze Gregoriana v Rimu leta 1977 in 1980.

Prepričan sem, da bo knjiga pomagala vsem iskrenim preiskovalcem resnice bolje dojeti pravilni pomen dneva počitka, ki ga je dal Bog, njegov namen in trajno veljavnost ter da v počitku, ki ga Bog ponuja človeku, najdejo spokojnost in veselje sredi nespokojnega in nemirnega sveta.

Pisec

3 From Sabbath to Sunday

4 Divine Rest for Human Restlessness

I

SOBOTA V STARI ZAVEZI

Bog je dokončal sedmi dan svoje delo, ki ga je naredil;
sedmi dan pa počival po vsem svojem delu, ki ga je naredil.
In Bog je blagoslovil sedmi dan in ga posvetil, ker je ta dan počival
po vsem svojem delu, ki ga je ustvaril in naredil.

1 Mz 2,2.3 EKV

Spominjaj se sobotnega dne in ga posvečuj!
Šest dni delaj in opravljaj vsa svoja dela, sedmi dan
pa je sobota za Gospoda, tvojega Boga: ne opravljaj nobenega dela,
ne ti ne tvoj sin ne hči ne hlapec ne dekla ne živina ne tujec, ki biva
znotraj tvojih vrat! Kajti v šestih dneh je Gospod naredil nebo
in zemljo, morje in vse, kar je v njih, sedmi dan pa je počival.

Zato je Gospod blagoslovil sobotni dan in ga posvetil.

2 Mz 20,8-11 SSP

IZVOR DNEVA POČITKA

V našem času je tedenski dan počitka ustaljena navada pri vseh civiliziranih ljudstvih. V sodobni sekularizirani družbi je predvsem antropocentrična ustanova: dan, ki je namenjen človeku za počitek in rekreacijo. Toda zanje, ki verujejo v Boga in si prizadevajo živeti v skladnosti z njegovo voljo, je tudi teocentrična ustanova: dan, ki je dan človeku za počitek, bogoslužje, dobrodelnost, duhovno rast in zadovoljnost.

En dan tedna, določen za počitek in bogoslužje, je značilni del judovske, krščanske in islamske verske prakse od najstarejše dobe. V Svetem pismu se ta dan v hebrejščini imenuje šabat, in je to isti dan, ki ga v našem jeziku imenujemo sobota. Je najstarejši tedenski verski praznik. Zgodovinska poročila kažejo, da se je že v drugem in tretjem stoletju našega štetja pojavil tudi drug dan, nedelja (dies Solis ali Sončev dan), in postajal vse pomembnejši v krščanskem bogoslužju ter izrival soboto.

Od kod izvira najstarejši tedenski dan počitka? V zadnjih sto letih se je mnogo znanstvenikov ukvarjalo z izvorom sobote, ki so jo pred Kristusom posvečevali Izraelci in jo posvečujejo še danes, prav tako pa so jo posvečevali mnogi kristjani še v četrtem stoletju našega štetja, kakor pričajo Apostolske konstitucije, krščanska listina iz tega stoletja.⁵ Raziskave znanstvenikov so imele cilj dokazati, da so svetopisemski pisci prevzeli ustanovo tedenskega počitka – soboto – od drugih ljudstev. V zvezi s tem so se pojavile različne domneve. Po eni izmed njih sobota kot dan počitka izvira iz mezopotamskega mesečnega ciklusa, po katerem so sedmi, štirinajsti, devetnajsti, enaindvajseti in osemindvajseti dan v mesecu šteli za nesrečne dneve (*ûmê lemnuti* ali *dies nefasti*). Znameniti arheolog S. H. Horn daje pripombo v zvezi s to domnevo: »Poročila v klinopisu ne pravijo, da mora sploh kdo počivati ali se zdržati dela v teh petih omenjenih dnevih v mesecu ali

5 Apostolske konstitucije, 7.36 (ANG 7:747)

jih mora posvetiti bogoslužju svojim bogovom. Ta poročila edino sve-tujejo nekaterim ljudem, kot so kralji, zdravniki in svečeniki, da se te dni ne lotijo posebnih ukrepov.«⁶ Sobota nima nikakršne zveze s temi »nesrečnimi« dnevi, ker je periodični dan počitka, posvečena Bogu.

Nekateri znanstveniki so si prizadevali dokazati, da izraz sobota izvira iz mezopotamskega šabattu. Ta izraz je označeval petnajsti dan meseca, polna luna. Ta dan, dan polne lune, je bil posvečen Bogu me-seca – Sin, ki je zasedal pomemben prostor v babilonskem panteonu. Podobnost med akadsko besedo šabattu in hebrejsko besedo šabat (*sobota*) je navedla nekatere znanstvenike k sklepu, da je bila svetopi-semska sobota v začetku mesečni praznik, ne pa tedenski, praznik, posvečen polni luni. Ampak za to domnevo niso mogli podati nobene-ga svetopisemskega dokaza. Preprosto trditi, da se je dan polne lune, ki so ga obhajali vsakega petnajstega dne v mesecu, postopno spre-menil v tedensko soboto, je nesmisel, ki so ga mnogi spoznali, zato je danes ta teorija zavržena. Niti mezopotamski nesrečni dnevi niti njihov šabattu, to je dan polne lune, nimata zveze z izvorom svetopi-semske sobote. Reče se lahko edino to, da so bili Babilonci jezikovno in kulturno povezani z Judi in da sta obe ljudstvi lahko črpali znanje iz iste dediščine, iz istega izvira, le da se je pri Babiloncih dan počitka popačil, to se pravi iz svetega dne spremenil v neprijetne dneve ali v dan, posvečen mesecu, Izraelci pa so ohranili prvotno soboto, ki je bila vzpostavljena pri stvarjenju in posvečena Bogu kot Stvarniku. »V babi-lonskem šabattu in v nesrečnih dnevih mesečevega ciklusa ni nič, kar bi nas spomnilo na vzvišeni namen in velike človekoljubne vrednote, ki jih izraža svetopisemska sobota.«⁷

Prizadevanja, da se izvor sobote pojasni kot nekaj, kar so Izraelci prevzeli od Babiloncev, so se pokazala neuspešna. Nobena domneva ali njihov skupek do danes ni mogla dokazati zunajsvetopisemskega izvora sobote. S stališča zgodovinskega raziskovanja je sobota kot ustanova značilna za svetopisemsko vero.⁸

Od kod teden in tedenski počitek? Odgovor na to vprašanje najde-mo v Prvi Mojzesovi knjigi: »Tako sta bila dovršena nebo in zemlja in vsa njuna vojska. Bog je dokončal sedmi dan svoje delo, ki ga je nare-

6 Dr. Siegfried Horn, *The Sabbath Sentinel*, XII 1979

7 Dr. Samuele Bacchiocchi, *Divine Rest for Human Restlessness*, str. 22, Rim 1980

8 Dr. Gerhard F. Hasel, *The Sabbath in the Pentateuch (K. A. Strand; Sabbath in Scripture and History, str. 22; Review and Herald, Washington D. C. 1982)*

dil; sedmi dan pa počival po vsem svojem delu, ki ga je naredil. In Bog je blagoslovil sedmi dan in ga posvetil, ker je ta dan počival po vsem svojem delu, ki ga je ustvaril in naredil.«⁹

V tem poročilu sta teden in tedenski počitek povezana z Božjim delom ustvarjanja v šestih dneh in počitkom na sedmi dan. Je preprosto in neposredno. Prav ta neposrednost in preprostost pričata za njegovo pristnost.

Teden in dan počitka nista odvisna od nikakršnega naravnega pojava. Francoski astronom Laplace piše: »Teden je kratka časovna doba, ki ni odvisen od mesecev in leta. Od najbolj davnih časov, v katerih se izgubi njegov izvor, kroži stalno skozi veke in stopa v koledarje vseh ljudstev.« Tako niti dan počitka ni odvisen od nikakršnega naravnega pojava. Narava ne razlikuje dni. Dan počitka je človeku dal Bog, mi pa ga sprejemamo kot božansko ustanovo.

Dan počitka je povezan z Božjim delom ustvarjanja. Pravzaprav je spomin nanj.

Proučevanje poročila o stvarjenju, ki je podano v 1 Mz 1 do 2,3, pokaže, da *sedmi dan* pomeni vrhunec in dokončanje Božjega dela. Po svetopisemskem poročilu je Bog v šestih dneh ustvaril najprej prostore (*nebo, zemljo in morje*), potem prebivalce zanje (*ribe, ptice, živali in človeka*); potem pa je sedmi dan dokončal svoje delo in nanj vtisnil pečat – tako da je *sam tisti dan počival* ali *prenehal ustvarjati*, tako da je ta dan *blagoslovil in posvetil*.

Dan počitka je človeku dal Bog. Je božanska ustanova, vzpostavljena zato, da človeka spominja na Stvarnika in njegovo veličastno delo stvarjenja ter ponuja človeku mir, veselje in zadovoljnost v občestvu z Bogom.

V poročilu o stvarjenju je sedmi dan, dan Božjega počitka, tesno povezan s stvarjenjem človeka, z njegovim izvorom. Sedmi dan, dan počitka, je prišel na vrsto potem, ko je Bog šesti dan ustvaril človeka po svoji podobi in ga blagoslovil kot krono stvarjenja. Pravzaprav se poročilo o stvarjenju človeka in poročilo o vzpostavljanju dneva počitka navezujeta in jima je v svetopisemskem poročanju posvečenega največ prostora. To kaže njuno medsebojno odvisnost in pomembnost.

Adamov prvi celotni dan življenja je bil sedmi dan, ki ga je brez dvoma preživel, ne pri delu, temveč v proslavljanju s Stvarnikom, v

9 1 Mz 2,1-3 EKU

proslavljanju popolnega in dokončanega stvarjenja. Ta trditev sloni na dejstvu, da je človek ustvarjen živeti v skladnosti s »podobo« ali zgle- dom svojega Stvarnika. Ukaz, da se šest dni dela in sedmi dan počiva, temelji na človekovi odgovornosti, da posnema Model ali Vzor, ki ga je Bog ustanovil pri stvarjenju, ko je sam počival na sedmi dan.¹⁰

Sedmi dan, v katerem je Bog počival ter ga blagoslovil in posvetil, kakor izrecno piše v četrti zapovedi, je sobota. »Praznujte torej soboto, ker je za vas sveta! Šest dni naj se opravlja delo, a dan sedmi je sobota slovesnega počitka, sveta Gospodu.«¹¹

Sobota kot ustanova, ki obstaja od stvarjenja sveta, ni omenjena le v prvih dveh Mojzesovih knjigah;¹² da izvira iz Edena, je omenjeno tudi v Novi zavezi.

Jezus je povedal: »Sobota je ustvarjena zaradi človeka in ne človek zaradi sobote.«¹³ Glagol »ustvarjena« namiguje na njeno prvotno ustanovitev, beseda »človek« (*hebrejsko adam* – obči samostalnik in lastno ime) pa poudarja njeno vsesplošnost ter temeljno, človekoljubno vlogo. Vzpostavljena je bila za človekovo *telesno in duhovno blaginjo*.

Edenski izvor sobote je omenjen tudi v pismu Hebrejcem: »Bog je počival sedmi dan od vseh svojih del.«¹⁴ Pisec pisma Hebrejcem uporablja besedilo iz Ps 95,11 in razlaga, da božanski počitek ne zajema samo sobote, marveč tudi blagoslov zveličanja, ki ga prejmemo, ko osebno stopimo v božanski počitek, počitek od greha in poskusov, da sami s svojim naporom dosežemo zveličanje.

Izraelci zaradi nevere in neposlušnosti niso stopili v božanski počitek ne v času Jozuaeta, ko so stopili v Kanaan, ne v Davidovem času, ne v Kristusovem času, ker ponujenega zveličanja niso sprejeli z vero in poslušnostjo.

Pisec pisma Hebrejcem govori rojakom, kristjanom, na koncu tega odlomka obenem pošilja vabilo: »Potemtakem sobotni počitek čaka Božje ljudstvo. Potrudimo se torej stopiti v ta počitek, da ne bo kdo po tem zgledu padel zaradi nepokornosti.«¹⁵

10 Dr. Samuele Bacchiocchi, n. d., str. 20

11 2 Mz 31,14 SSP; 31,15 CHR

12 1 Mz 2,1-3; 2 Mz 20,8-11; 31,15-17

13 Mr 2,27 SSP

14 Heb 4,4 SSP

15 Heb 4,9.11 SSP

V Heb 4 je omenjen edenski izvor sobote kot »Božjega počitka«, da bi se pojasnil končni namen z njegovim ljudstvom – večno zveličanje.

Nekateri imajo soboto za izključno judovski praznik, ki je veljal v starozaveznem obdobju, toda Sveto pismo pravi, da je bil dan počitka vzpostavljen že v raju okoli 2000 let, preden se je rodil prvi Hebrejec ali Izraelec. Sam Jezus je razložil, da je sobota ustvarjena zaradi človeka,¹⁶ kar jasno kaže, da ta ustanova ni bila namenjena le izraelskemu ljudstvu, temveč je dana vsemu človeškemu rodu. Tudi pisec pisma Hebrejcem omenja edenski izvor sobote, ko pravi: »Bog je počival sedmi dan od vseh svojih del.«¹⁷

Bog je na samem začetku človeštva, preden je človek padel v greh, vzpostavil sedmi dan kot dan počitka. Ta dan je blagoslovil in posvetil. Človeku ga je dal zato, da bi ga vedno spominjal na Stvarnika in veličastno delo stvarjenja, na Božjo ustvarjalno moč, modrost in ljubezen.

16 Mr 2,27

17 Heb 4,4 SSP

DAN, KI GA JE BOG BLAGOSLOVIL IN POSVETIL

Sveto pismo poroča, da je Bog Oče po Kristusu ustvaril vse. »V začetku je bila Beseda in Beseda je bila pri Bogu in Beseda je bila Bog. Ta je bila v začetku pri Bogu. Vse je nastalo po njej in brez nje ni nastalo nič, kar je nastalo.«¹⁸ Ta večna Beseda je večni Sin, po katerem je vse ustvarjeno. Apostol Pavel piše: »V njem je bilo ustvarjeno vse, kar je v nebesih in kar je na zemlji, vidne in nevidne stvari, tako prestoli kakor gospostva, tako vladarstva kakor oblasti. Vse je bilo ustvarjeno po njem in zanj. On je obstajal pred vsemi stvarmi in v njem je utemeljeno vse.«¹⁹ Ta svetopisemska poročila pričajo, da je Kristus stvarnik, kakor je tudi odrešenik in utemeljitelj krščanstva. Po njem je bilo vse ustvarjeno; naredil ali vzpostavil je dan počitka na koncu tedna stvarjenja. Zato se Kristus imenuje »Gospodar sobote«.²⁰ Sobota je torej Kristusov dan – Gospodov dan.

Navdihnjeno svetopisemsko poročilo pravi o sedmem dnevu: »Bog je dokončal sedmi dan svoje delo, ki ga je naredil; sedmi dan pa počival po vsem svojem delu, ki ga je naredil. In Bog je blagoslovil sedmi dan in ga posvetil, ker je ta dan počival po vsem svojem delu, ki ga je ustvaril in naredil.«²¹ Tukaj je poudarjeno, da je Kristus, potem ko je v šestih dneh dokončal delo stvarjenja, počival sedmi dan. Prav tako ga je blagoslovil in posvetil.

Bog je počival sedmi dan. Beseda »počivati« (hebrejsko – šabat) pomeni dobessedno prekiniti delo. Kakor mojster opazuje delo, ki ga je po svoji zamisli dokončal in nehal dalje delati na njem, tako je tudi Bog v mnogo višjem smislu opazoval svoje delo in nehal ustvarjati kaj novega na njem – počival je. Ni počival zato, ker bi potreboval počiti-

18 Jn 1,1-3 SSP

19 Kol 1,16.17 SSP

20 Mr 2,28

21 1 Mz 2,2.3 EKU

tek, kajti »Gospod je večni Bog, stvarnik koncev zemlje, ... se ne utruja in ne opeša«. ²² Bog ni »počival«, ker bi se počutil utrujen ali izčrpan, temveč je bil njegov počitek prenehanje dotedanjega dela in opazovanje dokončanega stvarjenja. Ta počitek je bil občutek zadovoljstva in veselja v srcu tistega, ki je vse ustvaril »zelo dobro«.

Sedmi dan ima častno znamenje, ker je v njem počival sam Stvarnik. Po tem zgledu mora tudi človek počivati sedmi dan v tednu in ga ohranjati kot sveti Gospodov dan.

Tri besedila poudarjajo, da je Bog *počival* na sedmi dan. ²³ Božjega *prenehanja dela*, njegovega počivanja na sedmi dan ni povzročila utrujenost ali izčrpanost, kakor smo že povedali; ²⁴ želel je dati človeku *zglede*. Človek je »Božja podoba«; ²⁵ od Zgleda se mora učiti *uporabljati čas*. Bog je stopil v naš čas, kakor je pozneje prišel med nas, postal človek, se poistil z njim. Bog je počival na sedmi dan stvarjenja, da bi se sešel s krono stvarjenja, s človekom, katerega je ustvaril po svoji podobi. Božji počitek sedmega dne pomeni, da je Bog *dokončal stvarjenje sveta* in ga *postavlja na razpolago človeku, človekovo počivanje na sedmi dan, v soboto, pa pomeni, da človek želi sodelovati pri Božjem počitku, da se želi postaviti na razpolago svojemu Stvarniku*.

Tedenski počitek – sobota – ima izvor v Božjem počitku sedmega dne stvarjenja. ²⁶ S tem je poudarjena Božja posebna skrb in ljubezen do človeka. Ta skrb in ljubezen se kaže v tem, o čemer nas Bog prepričuje, da bo z nami, če sprejmemo dan, ki ga je On blagoslovil in posvetil.

Kaj pomeni »blagosloviti«, kadar gre za soboto? Kako božanski blagoslov izraža Božjo skrb in ljubezen do človeka? Ali to pomeni zgolj osebno željo? Blagoslovi v Svetem pismu ne pomenijo samo osebne želje, marveč *jamstvo rodovitnosti, napredka in sreče – z eno besedo polno in obilno življenje.* ²⁷

Na primer Bog je *blagoslovil prvi zakonski par s plodnostjo in oblastjo*. Dejal je: »Plodita in množita se in napolnita zemljo ter podvrzita si jo.« ²⁸

22 Iz 40,28 EKV

23 1 Mz 2,1-3; 2 Mz 20,11; 31,17

24 Iz 40,28

25 1 Mz 1,26-28

26 2 Mz 20,11; 31,17; 1 Mz 2,3; Gerhard F. Hasel, *The Sabbath in the Pentateuch* (glej *The Sabbath in Scripture and History*, str. 24.25, Review and Herald, 1982)

27 Samuele Bacchiocchi, n. d., str. 80

28 1 Mz 1,28 CHR

Podobno je Bog rekel Abrahamu za ženo Saro: »Blagoslovil jo bom in ti dal sina tudi od nje; blagoslovil jo bom, da bodo iz nje nastali narodi in bodo kralji ljudstev izšli iz nje.«²⁹ To besedilo razlaga, kaj je treba razumeti z izrazom »blagoslov«. ³⁰

Poročilo o stvarjenju pravi, da je Bog blagoslovil tudi ribe in ptice: »Plodite se in množite ter napolnite vode po morjih in ptice naj se množijo po zemlji.«³¹ Tudi tukaj blagoslov pomeni rojevanje, razmnoževanje in obilno življenje.

Ko so duhovniki klicali Božje ime nad nekdanjim Božjim ljudstvom Izraelom, so izrekli slovesne besede: »Gospod naj te blagoslovi in te varuje. Gospod naj da sijati svoje obličje nad tabo in naj ti bo milostljiv. Gospod naj dvigne svoje obličje nadte in ti podeli mir.«³² Tukaj blagoslov pomeni *Božjo zaščito pred sleherno izgubo in grehom, dolgo življenje, srečo in mir*. Najkrajše povedano: duhovno in telesno blaginjo, obilno in polno življenje. Ta pomen blagoslova poudarja tudi psalmist z besedami: »Zakaj tam daje Gospod blagoslov, življenje na veke.«³³

Pri blagoslovu, s katerim je Bog blagoslovil soboto, ni nič povedanega, kaj ta blagoslov vsebuje. Če pa pravkar navedeni pomen blagoslova uporabimo za soboto, lahko rečemo, da Bog z blagoslovitvijo dneva ni izrazil le dobre želje, marveč je s tem dal ljudem *trajno jamstvo za polno in obilno življenje*.

Padanje mane v puščavi pomaga bolje dojeti, v čem je bil tedaj blagoslov sobote. Bog je naredil, da je mana, nebeški kruh, padala vsak dan razen sobote. Vsak dan si je je moral vsak zase nabrati po en gomer, v petek pa po dva gomera. Mana, ki so jo shranili s petka na soboto se ni pokvarila in ni postala črviva, v katerem koli drugem dnevu pa se je mana pokvarila, če so jo hoteli ohraniti za naslednji dan.³⁴

S tem čudežem ohranitve mane pred kvarjenjem v soboto je bil poudarjen Božji blagoslov, šlo je namreč za jamstvo, da nam bo Bog dal telesno hrano in ohranil življenje, če bomo spoštovali njega in njegove zapovedi.«³⁵

29 1 Mz 17,16 SSP

30 1 Mz 9,1; 17; 20

31 1 Mz 1,22 EKU

32 4 Mz 6,24-26 SSP

33 Ps 133,3 EKU

34 2 Mz 16,19-31

35 Samuele Bacchionchi, n. d., str. 82

Zakaj je Bog zadržal padanje mane na soboto? Gotovo je to naredil zato, da bi ljudstvo pogledalo gor k Bogu in prejelo večji blagoslov.

Bog je sedmi dan posvetil. Izraz »posvetiti« pomeni *določiti za Boga in za sveti namen.* Šest dni so delovni dnevi, sedmi dan ali dan počitka pa je določen za Boga in sveto službo. Bog nas vabi, da ta dan prekinemo običajna telesna dela ter srce in um posvetimo njemu. Božje ljudstvo v starih časih je ta dan uporabljalo za svete shode ali bogoslužja. Gospod je naročil svojemu ljudstvu: »Šest dni opravljajte delo, sedmi dan pa je sobota, dan počitka s svetim shodom; ne opravljajte nobenega dela, to je počitek za Gospoda, kjer koli prebivate.«³⁶ Novozavezni spisi prav tako pravijo, da so Kristus in apostoli uporabljali soboto kot določeni dan za sveto službo Bogu.³⁷ *Sobota je torej posvečena ali dana na stran za počitek in sveto službo Bogu.*

Hebrejski izraz, preveden s pojmom »posvetiti«, pomeni »ločiti«. Besedili v 1 Mz 2,3 in 2 Mz 20,11 poudarjata, da je sedmi dan – sobota – tisti dan, ki ga je *sam Bog* ločil od drugih dni. Ta ločitev sedmega dne od drugih šestih delovnih dni je Stvarnikov dar vsemu človeštvu. Poudariti je treba, da je Bog, ne pa človek, ločil sedmi dan od drugih šestih dni. Sedmi dan je Božji dan počitka za vse človeštvo, ne pa le za izraelsko ljudstvo.

Kaj je tisto, kar soboto *dela* sveto?

Tudi v tem primeru kakor pri pojmu blagoslov je pomen izraza posvetiti popolneje razodet v 2. Mojzesovi knjigi v zvezi z razodevanjem načrta zveličanja. *Svetost sobote je v povezavi z Božjo slavno navzočnostjo v tem dnevu.*

Svetost sobotnega dne ni nekakšna magična lastnost, s katero bi Bog prežeh ta dan, temveč je svetost sobote Božja skrivnostna in veličastna navzočnost, ki se izraža v soboto in po njej v življenju Božjega ljudstva.³⁸

Ko je Mojzes po Božjem navodilu in načrtu dokončal gradnjo svetišča na zemlji, je »pokril shodni šotor, in Gospodova slava je napolnila prebivališče.«³⁹ Božja navzočnost je to *stavbo naredila za sveti prostor.*

Po dokončanju svetišča je bila svetost sobote znova poudarjena z Božjo zapovedjo izraelskemu ljudstvu: »Glejte, da boste praznovali

36 3 Mz 23,3 SSP

37 Apd 17,2; 18,4 itn.

38 Samuele Bacchiocchi, n. d., str. 82

39 2 Mz 40,8 CHR

moje sobote; kajti to je znamenje med menoj in vami iz roda v rod, da se ve, da vas jaz, *Gospod, posvečujem!*«⁴⁰ Svetost in posvečenje sobote je tukaj izenačeno s posvečujočo navzočnostjo samega Gospoda z njegovim ljudstvom na sobotni dan.

Skrivnost posvečevanja sobote, vzpostavljene v raj, je tukaj jasno razodeta: Bog je na sedmi dan razveselil naše prastarše s svojo navzočnostjo. Božja navzočnost je vir blagoslova in sreče, ki sta povezana s sedmim dnevom. David se je zavedal te resnice, ko je pod bremenom greha, za katerega se je kesal, prosil Boga: »Ne zavrzi me izpred svojega obličja in svojega Svetega Duha ne jemlji od mene.«⁴¹ Človekovo življenje brez Božje navzočnosti, ločeno od Boga, je samo prazna senca. Samo v Kristusu in z njim imamo obilno življenje, polno življenje, večno življenje. *Sobota je simbol počitka duše, vendar tudi sredstvo, ki nam ta počitek pomaga doživeti.*

Božje svetosti ni mogoče potegniti ne iz predmeta ne iz časa, lahko pa jo je doživeti *v času*.

Sobotni počitek, štiriindvajseturna doba, od petka zvečer do sobote zvečer daje okvir, v katerem lahko doživimo Božjo sveto navzočnost. Sobota poziva vernika počivat v sveti Stvarnikovi navzočnosti, da bi razumel pomen vseh njegovih ravnanj; da bi vpeljal red v življenje, ki pogosto ni v skladnosti z Bogom; da bi prejel milostne nasvete in moč, da bi jih lahko udejanjil. Počivanje en dan, in sicer v soboto, ne pomeni slavljenja Boga samo ta en dan; Božja navzočnost, ki smo jo doživeli v sedmem dnevu, vpliva na vse delovne dneve in se odraža v njih ter jih naredi za »male sobote«, to je dneve, ki jih posvečujemo Bogu, ker želimo, da bo naše življenje na slavo Bogu in v blagoslov bližnjim.⁴²

40 2 Mz 31,13 SSP

41 Ps 51,13 CHR

42 Samuele Bacchiocchi, n. d., str. 88-89

SOBOTA JE UTEMELJENA PRI STVARJENJU

V prvih dveh poglavjih smo na temelju jasnih svetopisemskih poročil ugotovili naslednja dejstva: 1. Bog je opravil delo stvarjenja v šestih dneh; 2. Sedmi dan je po delu stvarjenja počival; 3. Ta dan je blagoslovil; 4. Ta dan je posvetil; 5. Ta dan se imenuje sobota.⁴³

Čudno je, da nekateri bogoslovci spodbijajo te jasne svetopisemske resnice. Trdijo, da sobota ne izvira iz raja, temveč od Mojzesa; trdijo, da Adam ni posvečeval sobote, ker mu tega Bog ni zapovedal; prav tako trdijo, da niti očaki pred Mojzesom niso posvečevali sobot, ker o tem ni poročila v 1. Mojzesovi knjigi; nazadnje sobotni počitek imajo za prisposodbo, prav tako tudi za teden stvarjenja trdijo, da ni šlo za prave dneve, temveč za neznano dolga časovna obdobja.⁴⁴

Bogoslovci, ki spodbijajo, da je sobota ustanova, ki izvira iz raja, pripombe temeljijo na poudarku, da v 1 Mz 2,2-3 ni omenjena sobota, marveč se trikrat omenja »sedmi dan«. Drži, da omenjeno besedilo ne omenja besede sobota, temveč sedmi dan, toda *isti pisec Mojzes*, ki je po božanskem navdihnjenju dobil spoznanje, da je Bog sedmi dan dokončal delo ter je sedmi dan blagoslovil in ga posvetil, *izrecno poudarja, da je sedmi dan sobota*.⁴⁵

Pripomba, ki jo podajajo nekateri bogoslovci, da bi spodbili edenski izvor sobote in dokazali, da je sobota Mojzesova ustanova, namenjena samo Judom, je to, da v 1 Mz 2,2-3 ni *izrecne zapovedi* za posvečevanje sobote. Potemtakem ni edenska ustanova, ni obvezna za vse ljudi, temveč je časovna ustanova, ki jo je Mojzes vpeljal in namenil Izraelcem; da bi pa opravičil njen obstoj, jo je povezal s stvarjenjem in tednom stvarjenja. *Takšna trditev Mojzesa obdolži za sprevrčanje*

43 2 Mz 16,29; 20,8-11; 31,15

44 Tako trdi dr. L. Milin v brošuri Starozavetni i novozavetni moralni zakon – Subota ili nedelja u Svetom pismu, str. 14-19, založba Pravoslavlje, Beograd

45 2 Mz 20,8-11; 31,17

resnice. Po tem pojmovanju je Mojzes povezal soboto s stvarjenjem, v bistvu pa je bila *njegov izdelek, njegovo delo*. Če bi ta pripomba držala, potem bi to uničilo in pokopalo zaupanje v vse, kar je Mojzes ali kdo drug napisal v Svetem pismu. Zagovarjati stališče, da je Bog dal soboto *samo* Judom, pomeni razglasiti ga za odgovornega za razlikovanje in dajanje prednosti.

Bogoslovci, ki spodbijajo edenski izvor sobote, poudarjajo, da je Bog počival ali prenehal ustvarjati sedmi dan in potemtakem sobotni počitek ni obvezen za vse ljudi. Mi odgovarjamo: Kaj naredi kateri predpis *moralno* in *vsesplošno obvezen*? Ali ne menimo, da je moralen neki zakon, ki odseva Božjo naravo? Ali je moral Bog močnejše poudariti moralno naravo sobote, kakor pa tako, da je sam počival ta dan? Mar je načelo, ki temelji na božanskem zgledu, manj obvezno kakor tisto, ki je objavljeno z božansko zapovedjo? Dejstvo, da je sobota podana v poročilu o stvarjenju kot »božanski zgled«, ne pa kot zapoved, odseva božanski namen o tem, kar je Bog želel, da bi bila sobota v brezgrešnem svetu: namreč ne nekakšno vsiljevanje, temveč prostovoljni odziv usmiljenemu Stvarniku. Človek naj bi se s prostim odzivom in izbiro popolnoma izročil na voljo Stvarniku, da bi doživel telesno, duševno in duhovno prenavo in bogatenje. Ker pa se po človekovem padcu v greh te potrebe niso zmanjšale, temveč povečale, je bila moralna in vsesplošna vloga sobote ponovljena pozneje v obliki zapovedi. ⁽⁴⁶⁾⁴⁷

Najstarejša in najpogostejša pripomba na edenski izvor sobote je dejstvo, da se sobota ne omenja od 1 Mz 2,2-3 do 2 Mz 16. Iz tega se izpelje sklep, da sobote niso posvečevali v dobi očakov, to je od Adama do Mojzesa. Kako lahko razložimo ta molk? Mar bi bilo mogoče, da se zaradi nerazložljivega razloga sobota, čeprav utemeljena v raj, ni posvečevala vse do Mojzesa. Ali pa morda navada posvečevanja sobote ni omenjena, ker se je razumelo kot samoumevno? Slednja razlaga je videti najbolj verjetna.

Podoben molk glede sobote lahko najdemo med 5 Mz 5,15 in 2 Kr 4,23. Od Mojzesa do nastopa preroka Elizeja sobota ni omenjena. Tega molka ne moremo razlagati kot dokaz, da v tem času niso posvečevali sobote.

46 2 Mz 20,8-11

47 Samuele Bacchiocchi, n. d. str. 35

Prva Mojzesova knjiga ne vsebuje zakonov kakor jih Druga Mojzesova knjiga, temveč je v njej podana kratka zgodovina narodov, njihov izvor in nekaj pomembnih dogodkov. Ker v njej ni omenjena nobena druga zapoved Dekaloga, nas ne sme presenetiti niti molk o soboti – o četrti zapovedi Dekaloga.

V Prvi Mojzesovi knjigi pa je izrecno omenjen sedemdnevni teden, kar vključuje tudi soboto kot sedmi dan. Sedemdnevna doba je omenjena štirikrat v zvezi s potopom.⁴⁸ Teden je omenjen tudi pri Jakobovi svatbi in pri žalovanju po smrti njegovega očeta.⁴⁹ Verjetno je, da so se vse te svečanosti končale s soboto.

Slednjič pa je sobota omenjena v 2 Mz 16 kot ustanova, ki že obstaja, ne pa kot ustanova, ki naj bi se šele ustanovljala. Gospod je naročil: »Šesti dan naj pripravijo, kar so nabrali, in bo dvakrat toliko, po kolikor so nabrali vsak dan.«⁵⁰ Omenjanje, da je treba šesti dan *nabrati* dvojno količino, ne bi bilo razumljivo, če Izraelci ne bi bili že prej vedeli za *soboto*. Gospod jo je ob tej priložnosti zaznamoval s trojnim čudežem: za petek jim je naročil nabrati dvojno količino mane; kar so shranili s petka na soboto, se ni pokvarilo, kakor se je druge dni; v soboto mana ni padala. Mojzesovo poročilo o čudežu z mano se končuje z naročilom: ‚Vidite, da vam je Gospod dal soboto! Zato vam daje šesti dan kruha za dva dni. Vsak naj ostane doma, nihče naj sedmi dan ne hodi iz svojega kraja!‘ In ljudstvo je praznovalo sedmi dan soboto.⁵¹ Ta čudež z mano se je ponavljal štirideset let, dokler koli Izraelci niso stopili v kanaansko deželo.

Prav tako se pri razglasitvi Božjega zakona s Sinaja zapoved o soboti ne začne z besedami: »Zavedaj se, da Ti Gospod daje soboto za posvečevanje,« temveč: »Spominjaj se sobotnega dne in ga posvečuj! Šest dni delaj in opravljaj vsa svoja dela, sedmi dan pa je sobota za Gospoda, tvojega Boga: ne opravljaj nobenega dela, ne ti ne tvoj sin ne hči ne hlapec ne dekla ne živina ne tujec, ki biva znotraj tvojih vrat!«⁵² V tej zapovedi sta omenjeni dve dejstvi, da bi poudarili edenski izvor sobote: 1) izraz »pomni« kaže, da je bila sobota znana prej, in 2) pisec soboto spravlja v zvezo s tednom stvarjenja in z Božjim počitkom na

48 1 Mz 7,4.10; 8,10.12

49 1 Mz 29,27; 50,10

50 2 Mz 16,2 CHR

51 2 Mz 19,29-30 EKV

52 2 Mz 20,8-10 SSP

sedmi dan. Sobota je spomin na stvarjenje in Stvarnika, sobotni počitek pa je ločevanje tega dneva za Gospoda, za počitek in osvežitev, duhovno in telesno, in za dela usmiljenja. Prav to, da četrta zapoved omenja soboto kot ustanovo, ki je ukoreninjena v stvarjenju,⁵³ ne dovoli domnevati poznejše vpeljave tega praznika.

Kako so očaki posvečevali soboto? O tem v Svetem pismu nimamo dovolj podatkov. Toda dobro je poudariti, da bistvo sobote ni *prostor*, na katerega naj odidemo opraviti obred, temveč čas, ki ga je treba preživeti v občestvu z Bogom in bližnjimi. Verjetno je, da so očaki preživeli sobotne ure v bogoslužnih dejavnostih, ki so opisane v 1. Mojzesovi knjigi, kakršna so molitev,⁵⁴ darovanje daritev⁵⁵ in poučevanje.⁵⁶

Nekateri bogoslovci zavračajo svetopisemsko poročilo o stvarjenju in soboti kot spominu na stvarjenje, ker ga ne morejo uskladiti s sodobnimi znanstvenimi teorijami o stvarjenju in izvoru našega planeta in življenja na njem. Sodobne teorije o nastanku našega planeta in življenja na njem domnevajo, da je bilo potrebnih milijone let, dokler niso nastali površinski sloji zemlje in da se je življenje začelo samo od sebe, tako da se je razvijalo iz enoceličnega »prednika«. Nekateri »dobronamerni« bogoslovci so uskladili to teorijo s poročilom o stvarjenju tako, da so začeli razlagati, da teden stvarjenja ne pomeni šest dobesednih dni, marveč šest geoloških dob. Drugi raje govorijo o tednu stvarjenja kot o *času*, v katerem je Bog razodel svojo ustvarjalno moč, modrost in dobroto. Očitno je, da te razlage zavračajo edenski izvor sobote, ker ne priznajo, da je Bog zares »počival« ali *prenehati ustvarjati na sedmi dan* in je *ta dan blagoslovil in posvetil*.

Težava znanstvene logike je v tem, ker »noče dovoliti bogoslovju«, da bi jih obveščalo. Kadar kdo vztraja pri veri samo v to, kar je mogoče dokazati v laboratoriju, takšen se odloča svoj izvor izpeljati od spodaj, iz bioloških vrst, ne pa od zgoraj, od Boga, po Božji podobi.⁵⁷ Končno pa to takšnega vodi, da ne veruje v ničesar drugega razen v samega sebe. Tragična posledica tega modrovanja je, da človeka in njegovo zgodovino prikrajša za vsak višji smisel, to je brez božanskega začetka

53 2 Mz 20,11

54 1 Mz 12,8; 26,25

55 1 Mz 12,8; 13,18; 26,25; 33,20

56 1 Mz 18,19

57 1 Mz 1,26.27

in višje usode. Življenje je spravljeno na biološki cikel, ki se je začel z naključjem in se z njim končuje.

Po tem modrovanju najvišja danost ni Bog, temveč snov, ki je večna. Svetopisemska zgodovina o stvarjenju, s soboto kot spominom nanj, je izziv nihilizmu in spodbuja vse rodove, zasičene z znanstvenimi dejavniki ali z bajeslovnimi fantazijami, da priznajo, da je ta svet sad Božjega stvarjenja, Božji dar, zaupan človeku, čigar življenje ima smisel, ker je ukoreninjen v Bogu.

Znanost lahko opazuje in meri samo tekoče poteke. Znanost pravzaprav z domnevo, da so ti poteki vedno delovali, kakor delujejo danes, izključuje možnost božanskega »rekel je in je nastalo«. Glavna težava torej ni, kako uskladiti svetopisemski teden stvarjenja s sodobnimi teorijami o izvoru sveta in življenja, temveč kako uskladiti in spraviti svetopisemski nauk o božanskem stvarjenju s sodobnimi znanstvenimi teorijami o spontanem stvarjenju. Ali je možno spraviti ti stališči? *Očitno ni mogoče*, ker počivata na nasprotujočih si *temeljnih načelih*. Teorija o spontanem stvarjenju sprejema samo naravni vzrok vsega nastanka, svetopisemski nauk pa priznava Boga za prvi in vrhovni vzrok. »Po veri spoznavamo, da je bil svet urejen z Božjo besedo, da je iz nevidnega nastalo, kar se vidi.«⁵⁸

Če z vero sprejmemo, da je Bog ustvaril svet, zakaj ne bi z vero sprejeli tudi časa, v katerem je to naredil?

Nekateri bogoslovci dajejo pripombo, da je pojmovanje o Božjem stvarjenju v šestih dobesednih dneh in počivanje na sedmi dan v nasprotju z njegovo večno in vsemogočno naravo. Očitno je, da Vsemogočni ne potrebuje ne geoloških obdobj ne dobesednih sedem dni, da bi ustvaril svet, temveč le dejanje volje, s katerim kaj pokliče v obstoj. »Z Gospodovo besedo so bila narejena nebesa, z dihom njegovih ust vsa njihova vojska. Zakaj dejal je in je nastalo, ukazal je in je stalo.«⁵⁹ Toda v svoji Besedi pravi, da je izbral človeški, ne pa *božanski red časa*, da bi ustvaril svet, s čimer nam razodeva še eno pomembno kakovost svoje narave – ljubezen. Ali Božja pripravljenost stopiti v človeško časovno mejo pri stvarjenju ne odseva njegove skrbi, da pokaže božanski zgled ali možnost za delo in počitek stvarstvu: šest dni delo in sedmi dan počitek, po Božjem stvarjenju sveta v šestih dneh in s po-

58 Heb 11,3 EKU

59 Ps 33,6.9 SSP

čitkom na sedmi dan? Ali ni to predpodoba Božje pripravljenosti, da nekega dne, če bo treba, stopi v človeško telo, da bi postal »Emanuel«, »Bog z nami«?

Spravljati v dvom edenski izvor sobote, da bi teden stvarjenja uskladili z modernimi teorijami o izvoru sveta in življenja, pomeni zavreči ne samo svetopisemsko poročilo, podano v 1 Mz 2,1-2, marveč tudi njegovo razlago, podano v četrti Božji zapovedi,⁶⁰ ki govori o šestih *dobesednih* dneh stvarjenja in o enem *dobesednem* dnevu počitka, ki ga je Bog blagoslovil in posvetil pri stvarjenju sveta.

Mojzes je z govorom, ki je zapisan v 5 Mz 5,1-21, spomnil Izraelce na Dekalog in na pomembnost spolnjevanja Božjih zapovedi. Tedaj je dejal: »Pazi na sobotni dan in ga posvečuj, kakor je zapovedal Gospod, tvoj Bog!«⁶¹ S temi besedami je Izraelce opozoril na četrto zapoved Dekaloga, v katerem je izrecno omenjen prvi in najpomembnejši razlog za vzpostavljanje sobote: spomin na Stvarnika – na njegovo moč, modrost in ljubezen ter na njegovo popolno delo stvarjenja v šestih dneh. Konec četrte zapovedi pravi: »Kajti v šestih dneh je Gospod naredil nebo in zemljo, morje in vse, kar je v njih, sedmi dan pa je počival. Zato je Gospod blagoslovil sobotni dan in ga posvetil.«⁶²

Mojzes je v govoru, ki se začne v 5 Mz 5, omenil Božjo dobroto in ljubezen, ki sta se pokazali pri osvoboditvi Izraela iz sužnosti, kot še en razlog za posvečevanje sobote, *dodatni razlog*. Ta je bil posebno pomemben za Izraelce, nikakor pa ne izključuje razloga, ki je poudarjen v 2 Mz 20,11; 31,17. Poročilo iz 5. Mojzesove knjige samo dopolnjuje pomembnost in pomen sobote kot priložnosti za spomin na osvoboditev iz sužnosti, ne izključuje pa njenega prvega in najpomembnejšega pomena – *spomina na šestdnevno stvarjenje kot temelj in razlog za posvečevanje sobote*. Toda nekateri bogoslovci molče preletijo čez četrto zapoved, ki jo je sam Bog razglasil in napisal s svojim prstom skupaj s preostalimi devetimi. Iz Mojzesovega govora poudarjajo samo dodatni razlog za posvečevanje sobote – osvoboditev Izraelcev iz sužnosti. Na temelju tega trdijo, da je bila sobota vzpostavljena po osvoboditvi Izraelcev iz sužnosti in z edinim name-

60 2 Mz 20,8-11

61 5 Mz 5,12 SSP

62 2 Mz 20,11 SSP

nom, da jih spominja na to osvoboditev.⁶³ *Takšna razlaga pa pomeni popačenje pomembne svetopisemske resnice.*

Nespodbitna je torej resnica: 1) sobota je bila utemeljena v raju; 2) sam Stvarnik je z zgledom utemeljil sobotni počitek; 3) Adam se je zgledoval po Bogu kot podobo, po kateri je bil ustvarjen, in posvečeval sedmi dan – soboto; 4) po Adamu kot predstavniku človeštva je bil sobotni počitek namenjen vsem ljudem za vse čase, ker Bog ne gleda, kdo je kdo, in se ne spreminja; 5) sobota je bila po osvoboditvi Izraelcev iz sužnosti obnovljena, ker je med dolgo sužnostjo Abrahamovih potomcev v Egiptu padla v pozabo; 6) sobota je bila dana za pospeševanje njihovega občestva z Bogom.

O edenskem izvoru sobote in o namenu njenega vzpostavljanja piše Ellen G. White naslednje: »Potem ko je Bog sedmi dan počival, ga je posvetil ali dal na stran kot dan počitka. Človek naj bi se ravnal po Stvarnikovem zgledu in počival na ta sveti dan, da bi lahko, ko se bo ozrl na nebesa in zemljo, občudoval Božje veliko delo stvarjenja. In da bi se, ko bi ugledal dokaze Božje modrosti in dobrote, njegovo srce napolnilo z ljubeznijo in spoštovanjem do svojega Stvarnika.«⁶⁴

63 Lazar Milin, n. d., str. 19

64 Ellen G. White, *Patriarchs and Prophets*, PPPA, Calif., 1943, str. 47

POMEN SOBOTE, VZPOSTAVLJENE V EDENU

V prejšnjem poglavju smo ugotovili, da je sobota povezana s stvarjenjem ter označuje konec stvarjenja in začetek zgodovine. Toda kaj sobota priča o Stvarnikovem značaju in o odnosu med njim in stvarjenjem.

Spomnimo se še enkrat, da je sobota povezana s stvarjenjem. To posebno poudarjajo štiri svetopisemska besedila: 1 Mz 2,2-3; 2 Mz 20,11; 31,17; Heb 4,4.

Kaj posamezno besedilo izmed teh štirih govori o soboti in njeni vlogi?

Vzemimo prvo, ki pravi: »Bog je dokončal sedmi dan svoje delo, ki ga je naredil; sedmi dan pa počival po vsem svojem delu, ki ga je naredil. In Bog je blagoslovil sedmi dan in ga posvetil, ker je ta dan počival po vsem svojem delu, ki ga je ustvaril in naredil.«⁶⁵

V tem besedilu je sedmi dan poudarjen kot veličastni *zaključek stvarjenja*. Božje delo in stvarjenje sta bili dokončani v trenutku, ko je Bog začel počivati. Čeprav sta bila nebo in zemlja dokončana šesti dan, Božje delo ni bilo popolno vse do trenutka, ko je Bog počival sedmi dan in tako soboto naredil za sestavino stvarjenja.⁶⁶ Poudarjajo pa se še tri pomembne podrobnosti: Bog je ta dan počival, ga blagoslovil in posvetil.

Drugo besedilo je četrta Božja zapoved, ki se glasi: »Spominjaj se sobotnega dne in ga posvečuj! Šest dni delaj in opravljaj vsa svoja dela, sedmi dan pa je sobota za Gospoda, tvojega Boga: ne opravljaj nobenega dela, ne ti ne tvoj sin ne hči ne hlapec ne dekla ne živina ne tujec, ki biva znotraj tvojih vrat! Kajti v šestih dneh je Gospod naredil nebo in zemljo, morje in vse, kar je v njih, sedmi dan pa je počival. Zato je Gospod blagoslovil sobotni dan in ga posvetil.«⁶⁷

65 1 Mz 2,2-3 EKU

66 N. L. Andreasen, *the Sabbath*, str. 43-45; Washington, D. C., 1942

67 2 Mz 20,8-11 SSP

Tukaj je odgovor na vprašanje, zakaj posvečujemo soboto. Kaj je bil razlog, da je Bog vzpostavil soboto za praznik? Odgovor se glasi: »Kajti v šestih dneh je Gospod naredil nebo in zemljo, morje in vse, kar je v njih, sedmi dan pa je počival. Zato je Gospod blagoslovil sobotni dan in ga posvetil.«⁶⁸ *Sobota je vzpostavljena zato, da nas spominja na Stvarnika in na njegovo veliko delo stvarjenja. Vzpostavljena je bila v Edenu, tukaj pa je postavljena za bogoslovni temelj četrte zapovedi.*⁶⁹ *S posvečevanjem sobote priznavamo, da je Bog stvarnik sveta in naš stvarnik. Prav tako je tudi gospodar sveta in naš gospodar, mi pa smo njegovi upravitelji ali oskrbniki. Če smo zmožni razlikovati med Stvarnikom in tem, kar je ustvaril, smo varni pred tem, da bi imeli druge bogove ali pa Boga zamenjali s kipi in podobami smrtnega človeka ali katerega drugega stvarstva.*⁷⁰

Tretje besedilo poudarja, da je sobota dana za »večno zavezo« in kot večna obveznost: »Izraelovi sinovi naj torej praznujejo soboto, naj se držijo počitka iz roda v rod kot večne zaveze. Med menoj in Izraelovimi sinovi naj bo to znamenje na veke, kajti v šestih dneh je Gospod naredil nebo in zemljo, sedmi dan pa je počival in si oddahnil.«⁷¹

Sobota ni namenjena za praznik samo Izraelcem. Gospod je po preroku Izaiju poudaril, da je namenjena vsem človeškim sinovim, tudi tujcem, to je tistim, ki niso Izraelci po mesu. »Blagor človeku, ki to dela, in človekovemu sinu, ki se tega drži: ki pazi na soboto, da je ne skruni, in varuje svojo roko, da ne stori nič hudega. Tujec, ki se bo pridružil Gospodu, naj nikar ne govori: ‚Gospod me bo gotovo ločil od svojega ljudstva.‘ In skopljenec naj ne govori: ‚Glej, suho drevo sem.‘ Tujce, ki se bodo pridružili Gospodu, da bi mu služili, ljubili Gospodovo ime in bili njegovi služabniki, vse, ki bodo pazili na soboto in je ne bodo skrunili, temveč se bodo držali moje zaveze, bom pripeljal na svojo sveto goro in jih razveseljeval v svoji hiši molitve.«⁷²

Četrto besedilo, v katerem je omenjena sobota, ki je bila vzpostavljena pri stvarjenju, je v pismu Hebrejcem: »Kajti nekje je rekel o sedmem dnevu takole: In Bog je počival sedmi dan od vseh svojih

68 2 Mz 20,11 SSP

69 Samuele Bacchiocchi, op. cit., str. 62

70 Rim 1,23

71 2 Mz 31,16-17 SSP

72 Iz 56,2-3.6-7 SSP

del.«⁷³ »V počitek« pravzaprav stopamo vsi verniki. »Potemtakem sobotni počitek čaka Božje ljudstvo. Kdor namreč stopi v njegov počitek, se spočije od svojih del, kakor se je Bog od svojih. Potrudimo se torej stopiti v ta počitek, da ne bo kdo po tem zgledu padel zaradi nepokornosti.«⁷⁴

Tukaj je sobota povišana na višjo stopnjo: ne pomeni samo prenehanja dejavnosti, s katerimi si zagotavljamo obstoj. Je simbol »počitka duše«, ki ga Kristus daje njim, ki ga z vero sprejmejo za zveličarja; prav tako je simbol prihodnjega »počitka v Bogu«, to je večnega miru, sreče in blaženosti na obnovljeni zemlji.

Torej sobota, ki je bila vzpostavljena v raju, je poudarjena v Heb 4 kot vabilo vsem, da sprejmejo zveličanje, počitek duše, ki ga je Kristus omogočil s svojo daritvijo in nam ga danes ponuja kot naš veliki duhovnik na nebeškem prestolu. V ta počitek stopamo z vero in spokorjenjem ter z darom Svetega Duha, ki nas obnavlja in usposablja za novo življenje v Jezusu Kristusu.

Sobota je vzpostavljena v raju ter ima večkratni pomen in pomembnost: je *zaključek* ali *konec* stvarjenja; je *temelj četrte Božje zapovedi*, ki ukazuje, da po Stvarnikovem zgledu tudi mi delamo šest dni, sedmi dan pa se spočijemo in ta dan gojimo tesnejše občestvo z Bogom. Sobota je bila vzpostavljena na koncu stvarjenja in je dana kot »večna zaveza« med Bogom in njegovimi otroki kot večna *obveznost* kot znamenje ali *pečat*, po katerem se spoznajo tisti, ki spoštujejo Boga kot stvarnika in posvečevalca; sobota je dana tudi kot vsesplošno vabilo, namenjeno vsem, da sprejmejo Kristusa, v katerem človek najde pravi počitek, odpuščanje greha in prenavo značaja, to pa je v resnici pravi počitek, katerega je sobota trojni simbol: za preteklost, sedanost in prihodnost.

Za kristjana, ki ljubi Kristusa in posvečuje soboto, kakor nas uči Božja beseda, polnih štiriindvajset ur, od večera v petek do večera v soboto, je sobota dan radosti in miline. To je dan, ko kristjan poveljuje Božja čudovita dela, kakršna se mu razodevajo v naravi, in tisto, kar Bog dela v njegovem osebnem življenju.⁷⁵ Ko nastopi petek zvečer, s hvaležnostjo reče: »Hvala ti, o Bog, za še eno soboto!« Veseli se, ker

73 Heb 4,4 SSP

74 Heb 4,9-11 SSP

75 Samuele Bacchiocchi, op. cit., str. 76

je spet prišla sobota, dan, v katerem lahko znova doživi, da je Bog dober; dan, v katerem se lahko Bogu zahvali za opravljeno delo v minulem tednu; dan, v katerem lahko obnovi vero in izročitev popolnemu Stvarniku in čudovitemu Odrešeniku; dan, v katerem lahko povelečuje Gospoda s psalmom za sobotni dan: »Zakaj razveselil si me, Gospod, s svojim delovanjem, nad deli tvojih rok vriskam. Kako velika so tvoja dela, o Gospod, zelo globoke so tvoje misli.«⁷⁶

76 Ps 92,5-6 SSP

ČETRТА BOŽJA ZAPOVED – POSVEČEVANJE SOBOTE

Četrta Božja zapoved izraža veliko Božjo skrb za človekovo sedanjost in prihodnjo blaginjo. Glasi se takole: »Spominjaj se sobotnega dne in ga posvečuj! Šest dni delaj in opravljaj vsa svoja dela, sedmi dan pa je sobota za Gospoda, tvojega Boga: ne opravljaj nobenega dela, ne ti ne tvoj sin ne hči ne hlapec ne dekla ne živina ne tujec, ki biva znotraj tvojih vrat! Kajti v šestih dneh je Gospod naredil nebo in zemljo, morje in vse, kar je v njih, sedmi dan pa je počival. Zato je Gospod blagoslovil sobotni dan in ga posvetil.«⁷⁷

Kako naj verniki posvečujejo soboto? Odgovor je zapisan v sami zapovedi: 1) s spominjanjem na soboto in 2) z opravljanjem del v šestih dneh in s počivanjem na sedmi dan.

Kaj pomeni zapoved: »Spominjaj se sobotnega dne in ga posvečuj!« Ali to pomeni, da je četrta Božja zapoved pomembnejša od drugih zapovedi? Ne. Vse zapovedi so enako pomembne.

Kaj potem pomeni izraz »spominjaj se sobotnega dne in ga posvečuj«?

Vemo, da imajo datumi pomembno vlogo v osebnem in državljan-skem življenju. Praznujemo rojstni dan, dan žena ali materinski dan; praznujemo državne praznike. Pomen vsakega datuma je povezan z dogodkom, ki se je ta dan zgodil.

Ko nas četrta Božja zapoved poziva, da se spominjamo sobotnega dne in ga posvečujemo, nas spominja, da mislimo na začetek zgodovine našega planeta in življenja na njej in se ga spominjamo.

Sobota nas vrača v tisti dan, ko je bil rojen naš planet; ko je Bog po šestih dneh stvarjenja počival na sedmi dan, je ta dan blagoslovil in posvetil.

77 2 Mz 20,8-11 SSP

Tedaj je s svojim zgledom vzpostavil soboto in jo izročil kot darilo Adamu, predstavniku vsega prihodnjega človeškega rodu.

Sobota kot dan počitka ni bila vzpostavljena šele tedaj, ko je bila z drugimi Božjimi zapovedmi vred razglašena z gore Sinaj. Ob tej priložnosti je bila samo *obnovljena*. Ustanovljena je bila v raju. Adam jo je posvečeval pred padcem v greh in po njem. Posvečevali so jo tudi verni Božji ljudje, ki jih imenujemo očaki. Toda med več stoletij trajajočo sužnostjo izraelskega ljudstva v Egiptu je v veliki meri padla v pozabo zaradi težavnih razmer, v katerih je tedaj živel Izrael, in zaradi vpliva malikovalskega okolja. Ellen G. White piše: »Pred padcem so naši prastarši posvečevali soboto, ki je bila ustanovljena v Edenu. To sta nadaljevala tudi po izgonu iz Raja. ... Soboto so spoštovali vsi Adamovi otroci, ki so ostali zvesti Bogu. Kajn in njegovi potomci pa niso spoštovali dneva, v katerem je Bog počival. Izbrali so si svoje dneve za delo in počitek, ne glede na Jahvejevo izrecno zapoved.«⁷⁸

»Ustanova sobote, ki izvira iz Raja, je stara kakor sam svet. Posvečevali so jo vsi očaki od stvaritve dalje. Med suženjstvom v Egiptu so priganjači prisilili Izraelce kršiti soboto, zato so zelo pozabili njeno svetost. Ko je bil na Sinaju oznanjen zakon, so bile prve besede četrte zapovedi: ‚Spominjaj se sobotnega dne, da ga posvečuješ.‘ (2 Mz 20,8 CHR) To kaže, da sobota ni bila dana takrat, temveč nas opozarja na njen izvor pri stvarjenju. Da bi Satan iz spomina ljudi izbrisal Boga, je želel podreti ta veliki spomenik. Če bi lahko ljudi napeljal, da pozabijo svojega Stvarnika, se ne bi upirali moči zla, in Satan bi si zagotovil plen.«⁷⁹

Spominjati se sobotnega dne in ga posvečevati pomeni misliti na to, da je bila sobota vzpostavljena v raju, da bi nas vedno spominjala na Boga Stvarnika in na njegovo veliko delo stvarjenja.

Sobotni dan je čas, ko se spominjamo ne samo »rojstnega dneva« našega planeta, marveč tudi Božje skrbi zanj in za vse ljudi.

Gospod nas s soboto in na sobotni dan poziva, da se spominjamo, da je On v začetku človeka ustvaril popolnega; da stalno skrbi za nas; da nas je v Kristusu odkupil in nas bo na koncu popolnoma obnovil, če bomo z vero in poslušnostjo sprejeli dar zveličanja.

Spominjati se sobotnega dne, da ga posvečujemo, pomeni na ta dan pozabiti na svoje koristi, na običajna dela, da bi se popolnoma

78 Ellen G. White, *Patriarchs and Prophets*, PPPA, Calif., 1943, str. 80-81

79 Ellen G. White, *Patriarchs and Prophets*, PPPA, Calif., 1943, str. 336

dali na razpolago Bogu kot osebnemu gostu, kakor se On nam daje na razpolago s sveto navzočnostjo.

Delo in počitek – Četrta Božja zapoved ne govori samo o počitku, marveč tudi o delu. »Šest dni delaj in opravljaj vsa svoja dela.«⁸⁰ Delo in počitek – to je Božji program za človeka. Sobotna zapoved zajema celotni teden – šest dni je treba delati, sedmi dan pa je počitek, posvečen Gospodu.

Šest dni dela je naravni pogoj in uvod v izkušnjo sobotnega počitka.⁸¹ Kakor delo v šestih dneh pripravlja in omogoča bolj veselo stopiti v sobotni počitek, tako tudi izkušnja božanske navzočnosti v sobotnem dnevu usposablja kristjana, da ohrani zavest o Božji navzočnosti ves teden.

Ta dan »ne opravljaj nobenega dela.«⁸² Sobotna zapoved določa počitek za vse: za gospodarja, za njegove služabnike in živino. Določa ustaviti vsa posvetna opravila na sedmi dan. »Šest dni delaj, sedmi dan pa počivaj; tudi ob času oranja in ob času žetve obhajaj soboto!«⁸³

Zakaj Bog tako odločno ukazuje *počivati*, da bi dostojno posvečevali soboto in prejeli njeno posvečenje?

Sobotni počitek je *sveti čas*, ki ločuje sedmi dan od delovnih dni. Kakor je Stvarnik s prenehanjem ustvarjanja na sedmi dan ta dan ločil od prejšnjih šestih dni stvarjenja in ga naredil za dan svete navzočnosti za človeka, tako tudi kristjan s prenehanjem dela na sedmi dan potegne jasno mejo med tem dnevom in drugimi delovnimi dnevi. Poslušnost Božji zapovedi, ki nas poziva potegniti jasno mejo med šestimi delavniki in počitkom na sedmi dan, je temelj pravega bogoslužja in pogoj za prejem sobotnega posvečenja. Sobotni počitek nam ponuja čas, v katerem lahko doživimo Božjo sveto navzočnost in posvečenje z njo. Sobota je dan, ko nam Bog obilneje razodeva svojo voljo po svoji Besedi, ko jo osebno proučujemo ali jo poslušamo pri bogoslužju. Pravo posvečevanje sobote ne pomeni samo slavljenja Gospoda v enem dnevu, temveč pravo posvečevanje sobote prenaša Božjo navzočnost na delavnike, da je vsak dan odsev sobote.

Posebej opominjamo, da se zapoved »ne opravljaj nobenega dela na sedmi dan« ne nanaša na dela dobrodelnosti, ki niso človeško, tem-

80 2 Mz 20,9 SSP

81 Samuele Bacchiocchi, *Ibid.*, str. 99

82 2 Mz 20,10 SSP

83 2 Mz 34,21 EKV

več Božje delo, delo za Boga. Vsakdo greši, ki na sobotni dan zanemarija pomoč bolnemu. Božji sveti dan počitka je postavljen za človeka, dela usmiljenja pa se popolnoma ujemajo z njegovim namenom. Bog ne želi, da bi njegova stvarstva trpela en sam trenutek, če jim je možno pomagati v soboto ali na kateri drug dan. Telesni počitek je samo ena plat te zapovedi. Sobota mora biti sveti počitek. Dana nam je, da bi v njej povzdignili misli in srce Stvarniku, opazovali naravo ter pri javnem in družinskem bogoslužju poveličevali Boga. Je znamenje posvečenja, jamstvo prijateljstva in občestva z Bogom.

Četrta Božja zapoved omenja tudi *vzrok*, zakaj je bila vzpostavljena sobota za dan počitka.

»Kajti v šestih dneh je Gospod naredil nebo in zemljo, morje in vse, kar je v njih, sedmi dan pa je počival. Zato je Gospod blagoslovil sobotni dan in ga posvetil.«⁸⁴ Glavni razlog, zakaj je Bog vzpostavil soboto za dan počitka ni to, da nam je potreben samo telesni počitek, čeprav je res, da nam je ta počitek po padcu v greh zelo potreben. Glavni razlog za vzpostavljanje sobote je, da nas spomni na štiri zelo pomembna dejstva: 1) Gospod je v šestih dneh ustvaril nebesa in zemljo, 2) sedmi dan je počival, 3) sedmi dan je blagoslovil in 4) ta dan je posvetil. Sobota nam ni dana samo kot zapoved, marveč tudi kot *zgled: kaže, kaj je Bog naredil, in nas poziva, da tudi mi delamo tako. On je šest dni ustvarjal, sedmi dan pa je počival, tako moramo tudi mi delati šest dni, sedmega pa posvetiti njemu.*

Cilj sobote je spomniti nas na to, da je Bog Stvarnik vsega. Prav tako je Oče in Dobrotnik človeštva. Dan počitka je torej spomenik, ki nas spominja na Božjo moč, milost in ljubezen.

Pridigar Kulen pravi: »Sobota je lok na oboku zgodovine, katerega en konec se naslanja na začetek časa, na tla izgubljenega raja, drug pa na drugi konec časa ter se izgublja v svetlobi in slavi obnovljenega raja.«

Sobotna zapoved, ki je bila obnovljena na Sinaju, ni bila dana kot del začasnega obrednega zakona, temveč kot večna resnica moralnega zakona.

Nespremenljivost in večnost Božjega moralnega zakona, katerega del je sobota, je očitna, če obravnavamo naravo in značaj tega zakona.

84 2 Mz 20,11 ssp

Božji služabnik Nehemija je za Božji zakon povedal tole: »Na Sinajsko goro si stopil in iz nebes z njimi govoril. Dal si jim prave sodbe, resnične *postave, dobre zakone in zapovedi*.«⁸⁵ Božji zakon je pravičen, resničen in dober.

Kar smo povedali za zakon kot celoto, velja tudi za soboto kot četrto Božjo zapoved, ki je njegov del. Božji zakon je nespremenljiv, tako je tudi sobota kot njegov del nespremenljiva.

Božji zakon je izraz Božjega značaja. Bog je več in nespremenljiv. Psalmist pravi za Božje zapovedi: »Dela njegovih rok so resnica in prava sodba, zanesljive so vse njegove zapovedi, utrjene za vedno in na veke, storjene v zvestobi in pravično.«⁸⁶ Kar velja za vse zapovedi, velja tudi za vsako posamezno zapoved moralnega zakona. Nobene od njih ni mogoče ukiniti ali spremeniti.

Sobotna zapoved, obnovljena in svečano razglašena s Sinaja, je dana človeštvu kot del moralnega zakona, ki velja za vse ljudi in vse čase, ne pa kot del začasnih ceremonialnih ali obrednih predpisov. Njen pomen sredi moralnega zakona ne zaostaja za pomenom preostalih devet zapovedi tega zakona. Z drugimi zapovedmi vred je bila napisana z Božjim prstom in postavljena v skrinjo zaveze, kar kaže na njen sveti značaj in njeno trajno veljavnost.

Sobota je bila postavljena v Edenu za človeka,⁸⁷ da bi zadovoljevala človekovo potrebo, ki je bila v začetku duhovne narave, toda z nastankom greha je postala tudi telesna potreba. Med glavnimi razlogi, zakaj je Bog nekdanje ljudstvo izpeljal iz egiptovske sužnosti, je tudi ta, da bi lahko spolnjeval njegove zapovedi, zlasti od Boga določeni dan počitka, kar mu je bilo v Egiptu s hudo tlako zelo onemogočeno.⁸⁸

Bog tudi danes vodi ljudstvo iz duhovnega Egipta, iz sužnosti grehu, da bi spolnjevalo njegove zapovedi s soboto vred, kajti poslušnost Bogu je temelj pravega bogoslužja in pogoj zveličanja. To je potrdil sam Gospod, ko je rekel: »Ne pojde v nebeško kraljestvo vsak, kdor mi pravi: ›Gospod, Gospod,‹ ampak kdor uresničuje voljo mojega Očeta, ki je v nebesih.«⁸⁹

85 Neh 9,13 SSP

86 Ps 111,7-8 CHR

87 Mr 2,27

88 5 Mz 5,12-15; Ps 105,44-45

89 Mt 7,21 SSP

SOBOTA V ČASU STAROZAVEZNIH PREROKOV

Starozavezni preroki so v svojih spisih poudarili, da je prihodnost Božjega ljudstva odvisna od njegove poslušnosti božanskemu zakonu in zlasti od pravega posvečevanja sobote. Preroka Amos in Ozej, ki sta delala v Izraelovem kraljestvu v 8. stoletju pred našim štetjem, sta obsojala zlorabo ali zanemarjanje sobote.

Amos je znan kot pridigar družbene pravice, zaščitnik revnih in tlačnih. Soboto poudarja kot dan osvoboditve od vsakega dela in zaščito delavskih pravic. Prerok omenja tiste, ki teptajo pravico revnih in jih spravljajo na beraško palico: »Govorite: ‚Da bi le že minil mlaj, da bi prodajali žito, in sobota, da odpremo žitnice, da zmanjšamo mero in povišamo ceno in varamo z lažnivo tehtnico, da kupimo siromaka za denar in potrebnega za par čevljev in da prodamo pleve za žito!‘«⁹⁰ Tako obsoja formalistično spolnjevanje svetih ustanov. Izkoriščevalci revežev so v svojem skopuštvi in sebičnosti komaj čakali, da mine sobota, da bi dali duška lakomnosti z brezobzirnim varanjem. Takšno bogoslužje je postalo prekletstvo namesto blagoslova.

Prerok Ozej s podobo nezveste žene obtožuje Izraela zaradi malikovalstva in napoveduje kazen – pogubo Izraela kot države z odpeljanjem v asirsko sužnost. Gospod je napovedal: »Naredil bom konec vsemu njenemu veselju, njenim praznikom in njenim mlajem, njenim sobotam in vsem njenim shodom. Kaznoval bom na njej dneve Báalov, ki jim je zažigala kadilo.«⁹¹

Nekateri bogoslovci uporabljajo to besedilo za dokaz, da mora biti sobota ukinjena.⁹² Toda če pozorno obravnavamo besedilo, se bomo prepričali o lažnosti takšnega razglabljanja. Prerok pravi, da bodo vsi prazniki in veseli dnevi severnega ali Izraelovega kraljestva prenehali

90 Am 8,5-6 CHR

91 Oz 2,11.13.15 SSP

92 Dr. Lazar Milin, op. cit., str. 74.75

zaradi odpeljania ljudstva v sužnost. Tukaj ni napovedano prenehanje sobote ali pashe ali katerega drugega praznika, ki ga je Bog vzpostavil, temveč prenehanje uporniškega ljudstva, njihove državljanske svobode. Vsi kristjani se strinjajo, da Bog ni želel, da bi bili tisti čas, v 8. stoletju pred našim štetjem, ukinjeni sobota ali pasha ali kateri koli drug letni praznik, ki jih je Bog ustanovil. Kar pa se tiče same sobote, prerok ni napovedal njene razveljavitve ne za tisti čas in ne za kdaj pozneje.⁹³

Evangeljski prerok Izaija priča o posvečevanju sobote v južnem ali Judovem kraljestvu v 8. stoletju pred našim štetjem. Poudarja, da samo posvečevanje sobote ni prijetno Bogu, če je ljudstvo z nezvestobo in neposlušnostjo prekinilo zavezni odnos z Bogom in so prazni obredi zamenjali vero srca.

Prerok je z vprašanji, ki jih je zastavil ljudstvu in duhovščini, želel v njih prebuditi zavest, da je vera, ki sestoji samo iz zunanje podobe, Bogu ogabna:

»Čemú mi bodo vaše številne klavne daritve, govori Gospod. Sit sem žgalnih daritev ovnov in maščobe pitancev. Krvi juncev, jagnjet in kozlov ne maram. Kadar se prihajate postavljat pred moje obličje, kdo zahteva to iz vaše roke, da teptajte moje dvore! Nehajte mi prinašati ničeve daritve, kadilo mi je gnusoba. Nehajte z mlaji, s sobotami in sklicevanjem shodov, ne prenesem zlagáne slovesnosti.«⁹⁴

Osnova pravega bogoslužja je poslušnost. Obredi in ceremonije nimajo pomena, če manjkata pravičnost in usmiljenje.

Nekaj poglavij v zadnjem delu knjige preroka Izaija⁹⁵ vsebuje zelo pomembna navodila v zvezi s soboto.

Poudarjena je *vsesplošnost* sobote.⁹⁶ Ni bila namenjena samo Izraelcem, temveč vsem narodom. »Tujce, ki se bodo pridružili Gospodu, da bi mu služili, ljubili Gospodovo ime in bili njegovi služabniki, vse, ki bodo pazili na soboto in je ne bodo skrunili, temveč se bodo držali moje zaveze, bom pripeljal na svojo sveto goro in jih razveseljeval v svoji hiši molitve: njihove žgalne in klavne daritve bodo prijetne na mojem oltarju, kajti moja hiša se bo imenovala hiša molitve za vsa ljudstva.«⁹⁷ Blagoslov je izgovorjen zanj, »ki spoštuje soboto in je ne

93 SDA Bible Commentary, vol. IV, str. 893

94 Iz 1,11-13 SSP

95 Iz 56,1-8; 58,13.14; 66,23

96 Iz 56,1-8

97 Iz 56,6-7 SSP

skruni«⁹⁸ Pravilno posvečevanje sobote je izenačeno s spolnjevanjem zaveze z Bogom, skrunitev sobote pa pomeni prelom zaveze. Sobota je zavezno znamenje med Bogom in njegovim ljudstvom.⁹⁹

Poudarjeno je *idealno* posvečevanje sobote in nagrada zanje, ki so zvesti Bogu pri spoštovanju njegovega dne: »Če zadržiš v soboto svojo nogo, da ob mojem svetem dnevu ne opravljaš svojih poslov, da soboto imenuješ radost in sveti častitljiv Gospodov dan, in ga častiš s tem, da ne delaš svojih potov, se ne lotevaš svojega posla in ne govoriš praznih besed: tedaj se boš veselil v Gospodu, in jaz te popeljem po višinah dežele in ti dam uživati dediščino tvojega očeta Jakoba; kajti Gospodova usta so govorila.«¹⁰⁰

»Zadržati nogo v soboto« pomeni opustiti vsa posvetna dela ali trgovanje na sveti Gospodov dan.

V zvezi s posvečevanjem sobote so poudarjene tri prepovedi:

- 1) »Da ob mojem svetem dnevu ne opravljaš svojih poslov.« S pojmom »SVOJIH POSLOV« se misli na nekaj, kar nam prinaša zadovoljstvo in čemur človek posveča čas, da bi jo dosegel. Izvirno besedilo namiguje, da bi se ta izraz bolje prevedel z besedo »delo, trgovina«. Na sveti Gospodov dan opuščamo posvetne dejavnosti, da bi razmišljali o Gospodovih poteh.
- 2) »Da ne delaš svojih potov.« Iz izrazom »svoje poti« je treba razumeti osebne *podjetnosti*«, človeške *podjetnosti*, ki nas lahko odvrnejo od razmišljanja o Božjih delih in njegovih poteh.
- 3) »Ne govoriš praznih besed.« Cilj tega nasveta ni, da nam priporoča popolni molk na sobotni dan. Svetovano je, da ob sobotah ne govorimo praznih besed, to je, da se vzdržimo vseh pogovorov in pogajanj o posvetnih težavah in opravilih.

Nasproti tem trem prepovedim pa je v navedenem besedilu nekaj pozitivnih nasvetov:

- 1) Soboto je treba imenovati užitek in veselje. Sobota ni dan žalosti, temveč dan veselja in užitka.
- 2) Tisti, komur je sobota užitek in veselje, bo oboje našel tudi v Bogu. Kdo pa ju najde v Bogu? Ta, ki obliče dviga k Bogu, ga kliče v molitvi in se mu zahvaljuje za prejete dobrote.¹⁰¹

98 Iz 56,2 EKU

99 2 Mz 31,17; Ezk 20,12.20

100 Iz 58,13-14 EKU

101 Job 22,26; 27,10; Ps 37,4.11

Torej soboto imenovati užitek in ga najti v Bogu pomeni imeti občestvo z Bogom na sobotni dan; vseh opravil prosta sobota nam ponuja čas, da poglobimo prijateljstvo z Bogom, kar je pravemu kristjanu največje veselje in užitek.

Njemu, ki pravilno posvečuje soboto, je dana obljuba: 1) v Gospodu bo našel užitek; 2) Gospod ga bo popeljal na višine zemlje in 3) dal mu bo uživati dediščino očeta Jakoba.

Pravi posvečevalci sobote bodo našli veselje in užitek v Gospodu, ker je sobota znamenje zaveze z njenim Gospodarjem, ki je *vir milosti in užitka*. Gospodar sobote bo zveste posvečevalce popeljal na višine zemlje. Ta slikoviti izraz se nanaša na zmago in zmagoslavje, ki ju bo Gospod dal njim, ki spoštujejo njega in njegov sveti dan. Dal jim bo uživati dediščino očeta Jakoba, to je zemeljske blagoslove.¹⁰²

Prerok Izaija v zadnjem poglavju svoje knjige govori o soboti na novi zemlji in novih nebesih: »Kajti kakor novo nebo in nova zemlja, ki ju narejam, da stojita pred menoj, govori Gospod, tako bosta stali vaše potomstvo in vaše ime. Od mlaja do mlaja, od sobote do sobote bo prihajalo vse meso molit predme, govori Gospod.«¹⁰³

V svetu, ki bo znova ustvarjen, se bo popolnoma prenovilo vse, kar je greh uničil. »Vse meso«, to je vsi odrešeni iz vseh časov bodo prihajali klanjat se pred Gospodom, od sobote do sobote. Kakor je bila sobota *vrhunec prvega stvarjenja in namenjena vsem ljudem*,¹⁰⁴ tako bo sobota znova *vrhunec novega stvarjenja in znova namenjena vsem ljudem v novih nebesih in na novi zemlji*. Bo edina ustanova, ki jo je Bog vzpostavil, ki bo povezovala prva nebesa in prvo zemljo z novimi nebesi in novo zemljo.¹⁰⁵

Prerok Jeremija je napovedal pogubo svetega mesta Jeruzalema, zaradi kršenja četrte Božje zapovedi. Prav tako je napovedal najbolj čudovite obljube njim, ki bodo spoštovali dan počitka. Pravi: »Tako govori Gospod: Varujte se, zaradi svojega življenja, da ne nosite sobotni dan bremena in ga ne prinašate skozi jeruzalemska vrata! Tudi ne nosite sobotni dan nobenega bremena iz svojih hiš! Ne opravljajte nobenega dela, temveč posvečujte sobotni dan, kakor sem zapovedal vašim

102 5 Mz 32,13

103 Iz 66,22-23 SSP

104 1 Mz 2,1-3

105 Dr. Gerhard F. Hasel and W. G. C. Murdoch, *The Sabbath in the Prophetic and Historical Literature of the Old Testament* (Strand: The Sabbath in Scripture and History, str. 48)

očetom! ... Če me pa ne boste poslušali, da bi posvečevali sobotni dan, ne nosili bremena in sobotni dan ne hodili skozi jeruzalemska vrata, tedaj zažgem ogenj v njegovih vratih, da požre jeruzalemske palače in ne ugasne!»¹⁰⁶

Na žalost Izrael ni ubogal tega resnega opomina. »Pa niso poslušali in niso nagnili svojega ušesa, ampak so ostali trdovratni, niso ubogali in ne sprejeli nauka.«¹⁰⁷ Ljudstvo je kmalu želo posledice neposlušnosti. Babilonski kralj Nebukadnezar je prišel, zavzel Jeruzalem in ljudstvo odpeljal v babilonsko sužnost.¹⁰⁸ Po vrnitvi iz babilonske sužnosti se je pismouk Nehemija odločil med Izraelci izpeljati prenavo, ki je zares obrodila prijeten sad. Ljudstvo je »obljubilo« in »se zavezalo« živeti po Božjem zakonu, ki je bil dan po Božjem služabniku Mojzesu, ter spolnjevati vse zapovedi Gospoda, svojega Boga, njegove zakone in določila.¹⁰⁹ Potem so obljubili, da ob sobotah ničesar ne bodo kupovali od ljudi, ki bi jim ta dan prinesli blago ali hrano na prodaj.¹¹⁰

Ko se je Nehemija po dvajsetih letih vrnil v Jeruzalem, je z bolečino v srcu ugotovil, da so mnogi prelomili prej dane obljube.¹¹¹ »Potem sem rekel, naj še pred soboto in ko bo mrak nad jeruzalemskimi vrati, zaprejo vratnice. Tudi sem rekel, naj jih ne odpirajo vse do dneva po soboti, in postavil nekaj svojih služabnikov pri vratih, da ne bi nikakršno blago prišlo skozi na sobotni dan.«¹¹²

Nehemija je bil torej veliki prenovitelj v izraelskem ljudstvu. Njegov cilj je bil vrniti ljudstvo na pot poslušnosti Božjemu zakonu. Dobro je vedel, da bo poslušnost Božjemu zakonu prinesla njegovemu ljudstvu srečo in blaginjo.

Po smrti Nehemija in zadnjega starozaveznega preroka Malahija pa vse do Janeza Krstnika in Jezusa, v obdobju štiristo let, se med izraelskim ljudstvom niso pojavljali preroki. Ta čas se je v njem dogajala čudna sprememba: po eni strani se je zaradi vpliva grške civilizacije začel v judovstvo vtihotapljati grški duh, po drugi strani pa se je pod vplivom nekaterih judovskih učiteljev začel pojavljati novi nauk, ki

106 Jer 17,21-27 EKU

107 Jer 17,23 EKU

108 2 Kr 25,1-4,9; 2 Krn 36,14-16

109 Neh 10,29

110 Neh 13,31

111 Neh 13,15-18

112 Neh 13,19

dotlej še ni bil znan, in sicer *izročilo*. Ta se je kakor rastlina zajedalka začela ovijati okoli moralnega zakona in ga dušiti. Vrsta judovskih učiteljev, med katerimi so bili najbolj znameniti Šamaja, Abtalion in Hilel, so iznašli novi ustroj razlaganja zakona ali bolje rečeno popačevanja zakona. V tem nauku je črka zakona zamenjala duha zakona; namesto morale je bil postavljen obred; vlogo vesti so nadomestila mehanična dela, pojem greha pa je bil popačen z neskončnimi predpisi. Najkrajše povedano: pomembnost so pripisovali zunanjim dejanjem namesto notranjim spodbudam. Prepustiti se gnevu, zavisti, sovraštvu, sebičnosti, mesenim poželenjem ni bilo več greh, temveč zanemariti ali prekršiti enega izmed mnogoštevilnih predpisov, ki so si jih izmislili judovski učitelji.

Zlasti za posvečevanje sobote so bili tisti čas postavljeni čudni predpisi, ki niso imeli ničesar skupnega s posvečevanjem sobote, kakršno zahteva Bog. Da bomo pokazali, kako čudni so bili ti predpisi, ki so soboto naredili za težko breme, bomo našli nekaj primerov. Po nauku tedanjih rabinov je bilo v soboto prepovedano napisati tudi samo dve črki, razen v pesek. V soboto je bilo prepovedano nositi vsakršno breme, četudi bi šlo le za eno smokvo. Prepovedano je bilo izvajati nujno pomoč: namestiti zlomljeno kost ali omedlelega politiz v vodo! Le tistemu, ki je imel bolezen grla, je bilo dovoljeno, da si je ob sobotah izpiral grlo.

Farizeji so bili z domačimi živalmi bolj usmiljeni kakor z ljudmi. Dovoljeno je bilo črpati vodo za živino in pripeljati živino k vodi, toda prepovedano je bilo vodo prinesti pred živino. Nekateri farizeji, zlasti Šamajevi sledilci, so šli tako daleč, da so ob sobotah prepovedali poučevati otroke, negovati bolne, deliti miloščino in tolažiti žalostne.

Toda približeval se je čas Kristusovega prihoda. Jezus bo osvobodil zakon primesi izročila in pokazal, v čem je duh zakona in kaj pomeni pravo posvečevanje sobote.

II

SOBOTA V NOVI ZAVEZI

Prišel je v Nazaret, kjer je odraščal.
V soboto je po svoji navadi šel v shodnico. Vstal je, da bi bral.
Lk 4,16 SSP

Molíte, da vam ne bi bilo treba bežati pozimi ali na soboto.
Mt 24,20 SSP

JEZUS IN SOBOTA – I. DEL

Poročilo evangelista Luka najbolje kaže Jezusov odnos do sobote. Jezus je neko soboto v Nazaretu, kjer je odrastel, podal program prihodnjega dela. Pozornosti vredno je, da Luka poudarja Jezusovo navado sobotne udeležbe pri bogoslužju v shodnici: »Prišel je v Nazaret, kjer je odraščal. V soboto je *po svoji navadi šel v shodnico. Vstal je, da bi bral.*«¹¹³ Iz tega sklepamo, da je od otroštva hodil k bogoslužju v shodnici, pri katerem so predvsem *brali in razlagali preroške spise. Luka poudarja Kristusa kot zgled pri posvečevanju sobote.*

Besedo »sobota« Luka omenja 21-krat v Evangeliju in 8-krat v Apostolskih delih. To kaže, kolikšno pomembnost je pripisoval temu dnevu. Ne samo da je Jezus neko soboto začel javno delati na zemlji, marveč je poslanstvo tudi dokončal tik pred začetkom sobote in *v grobu počival v soboto.* »Bil je dan priprave in sobota je nastajala.«¹¹⁴ »Bil je dan pripravljanja in bližala se je sobota. Žene, ki so prišle z Jezusom iz Galileje, so šle za Jožefom. Videle so grob in kako je bilo njegovo telo položeno. Nato so se vrnile ter pripravile dišave in miro. V soboto pa so po zapovedi počivale.«¹¹⁵ Zakaj Luka poudarja ne samo Kristusa, temveč tudi njegove sledilce kot zveste posvečevalce sobote? To omenjanje sobote zagotovo ni naključno in nepomembno. Mnogi primeri in razmere posvečevanja sobote, ki jih Luka omenja v Evangeliju in Apostolskih delih, nas spodbujajo k sklepu, da je s tem želel pred bralce postaviti *zgled*, kako je treba spoštovati soboto, Gospodov dan.¹¹⁶

Luka je napisal Evangelij in Apostolska dela okoli leta 61 do 63 našega štetja, njegovo pogosto omenjanje sobote pa je dokaz, kolikšno pomembnost ji je pripisoval.

113 Lk 4,16 SSP

114 Lk 23,54 CHR

115 Lk 23,54-56 SSP

116 Apd 13,14.27.42.44; 15,21; 16,13; 17,2; 18,4

Kristus – veliki osvoboditelj

Jezus je v napovedi programa, s čimer je začel svojo javno službo, prebral besedilo iz knjige preroka Izaija, kjer piše: »Duh Gospoda Boga je nad menoj, ker me je Gospod mazilil. Poslal me je, da oznanim blagovest ubogim, da povežem strte v srcu, da okličem jetnikom prostost, zapornikom osvoboditev, da oznanim leto Gospodove milosti.«¹¹⁷

Stavek: »Da oznanim leto Gospodove milosti,« je opomnik na jubilejno leto, ko so Izraelci *odpuščali sužnje, brisali dolgove in vračali zemljo prvotnemu lastniku*. Zakon o tem je določal takole: »Posvetite petdeseto leto in razglasite po deželi osvoboditev vsem njenim prebivalcem! To naj vam bo jubilej in vsakdo naj se vrne k svoji lastnini, vsak k svoji rodbini.«¹¹⁸ To določilo je bilo postavljeno, da bi se izognili družbenim razlikam. Sobotno ali jubilejno leto ni bilo v stari zavezi postavljeno le za zagotavljanje osebnega počitka in osvoboditve od družbene krivičnosti, marveč tudi za ohranjanje *upanja* v prihodnjo mesijansko prenovu, mir in napredek.¹¹⁹

Jezus je v nastopni pridigi napovedal izpolnitev *tega upanja*. Z njegovim javnim delom se je začelo »leto Gospodove milosti« ali »jubilejno leto«. Govor je začel z besedami: »Danes se je to Pismo izpolnilo, kakor ste slišali.«¹²⁰

V njegovem navedenem govoru sta poudarjeni dve besedi: »*izpustiti jetnike*« in »osvoboditi zatirane«. Te besede vsebujejo celotno Jezusovo poslanstvo, njegovo sobotno »izpuščanje« ali »osvobajanje« pomeni *telesno* in duhovno *ozdravljenje*, ki ga je Jezus kot veliki zdravnik in osvoboditelj prinašal vsem, ki so to ozdravitev pričakovali in iskali.

Očitno je, da Jezusova *osvoboditeljska* služba ni bila omejena na samo soboto, temveč je trajala stalno, ne glede na dan v tednu. Dejal je: »Delati moram dela tistega, ki me je poslal, dokler je dan; pride noč, v kateri nihče ne more delati.«¹²¹ Osvobajanje in reševanje je stalno Očetovo in Kristusovo delo. Farizejem je odgovoril: »Moj Oče dela do zdaj in tudi jaz delam.«¹²² Judje niso mogli dojeti, kakor danes ne morejo

117 Iz 61,1-2 (58,6) SSP; Lk 4,18 SSP

118 3 Mz 25,10 SSP

119 Dr. Samuele Bacchiocchi, *Divine Rest for Human Restlessness*, str. 145

120 Lk 4,21 SSP

121 Jn 9,4 EKV

122 Jn 5,17 SSP

niti mnogi bogoslovci, da je bil Jezus prenovitelj posvečevanja sobote. Osvobodil jo je judovskih omejitev glede načina, kako jo je treba posvečevati, in pokazal, v čem je njen pravi pomen in kako jo je treba posvečevati. Očetovo in Kristusovo stalno delo je reševanje in osvobajanje. Jezus je zdravnik telesa in duše. Osvoboditev žrtev Satanove tiranije je treba opravljati vse dni v tednu, dokler je dan, to je dokler traja čas preskušnje. Telesno in duhovno zdravljenje, ki ga je opravljal Jezus v soboto in druge dni, je bilo Božje delo, delo reševanja, del njegovega mesijanskega poslanstva.

Čudno je, da nekateri bogoslovci tega ne morejo razumeti. Jezusova zdravljenja, ki jih je opravil v soboto, štejejo za *navadno delo* in *s tem želijo dokazati, da je Jezus ukinił soboto*. V korist svoji trditvi si celo upajo uporabiti Jezusove besede: »Moj Oče dela do zdaj in tudi jaz delam.«¹²³ Z njimi želijo dokazati, da Jezusu ni bilo mar za soboto kot praznik, marveč jo je kršil.¹²⁴

Očetovo in Kristusovo stalno delo po človekovem padcu v greh je iskanje in reševanje izgubljenih ter osvobajanje tistih, ki jih Satan drži v sužnosti.

Gotovo je, da je bila sobota za vse, ki jih je Jezus ozdravil ali osvobodil greha in oblasti demonov, dan posebnega veselja in užitka, dan, ki jih je vedno spomnil na Kristusa kot velikega zdravnika in osvoboditelja.

Sobota tudi nas spominja na Kristusa kot velikega in čudovitega stvarnika ter na odrešenika, mogočnega in polnega ljubezni.

Jezus in dan počitka

Jezus je vse življenje na svetu spoštoval Božji dan počitka – soboto. Pravzaprav je On ta dan vzpostavil že v rajju, zato se imenuje »gospodar sobote«.¹²⁵ Vzpostavil jo je »zaradi človeka«.¹²⁶ Kot Božji Sin nam je pokazal *zgled* pravnega posvečevanja sobote. *Ob sobotah se je udeležil bogoslužja, oznanjal in delal dobro*.

Jezus pa ni posvečeval sobote, samo dokler je bil na svetu, marveč je tudi poskrbel, da jo bodo posvečevali učenci tudi tedaj, ko bo odšel v nebesa. O tem imamo zanimivo poročilo v Evangeliju. Učencem je vna-

123 Jn 5,17 SSP

124 Tako meni dr. Lazar Milin, Starozavetni i novozavetni moralni zakon, str. 28

125 Mr 2,28

126 Mr 2,27

prej napovedal razdejanje Jeruzalema, in sicer štirideset let prej, preden se je to zgodilo. Tedaj jim je rekel: »Molíte, da vam ne bi bilo treba bežati pozimi ali na soboto.«¹²⁷ Zakaj naj bi učenci v molitvi prosili Boga, da ne bo sobota tisti dan, ko bodo prisiljeni zapustiti Jeruzalem? Ko mu ne bi bilo mar za soboto, ne bi dajal takšnih navodil. Razlog, zakaj so morali moliti, da se njihov beg ne bo zgodil na soboto, je bil 1) da se ne bi zaradi strahu, da bodo prekršili zakon, pustili ujeti v past in ne bi trpeli med razdejanjem mesta, in 2) da ne bi zaradi bega na ta dan celo nehote izgubili mir sobotnega dne in druge sobotne blagoslove. Molitev učencev je bila uslišana. Evzebij poroča, da se je vsa jeruzalemska cerkev, ko je dobila božansko razodetje, pravočasno umaknila iz Jeruzalema in se nastanila v Peli, v mestecu na nasprotnem bregu Jordana. To odhajanje iz Jeruzalema je bilo neki navadni dan v tednu.

Jezus – prenovitelj sobote

Sobota je bila v Kristusovem času tako popačena, da ni več odsevala *ljubezni nebeškega Očeta*. Satan je poskušal Izraelce ločiti od Boga na dva načina: pred babilonsko sužnostjo jih je napeljal, da so zanemarili soboto, zaradi česar jih je doletela kazen – babilonska sužnost; po babilonski sužnosti pa je naredil, da so z mnogoštevilnimi *omejitvami in prepovedmi* popačili *smisel in cilj pravega posvečevanja sobote*, tako da je postala ljudem *breme*, ne pa *vir duhovnega veselja in blagoslova*. Izraelci so se držali izročila, po katerem ni bilo dovoljeno ob sobotah *pomagati bolnikom*. Ob sobotah jim ni bilo dovoljeno *zakuriti* ali *prižgati sveče*. Poleg tega so se držali tudi raznih običajev, ki so pogosto bili v nasprotju z Božjimi zapovedmi. Pismouki in farizeji so iz posvečevanja sobote naredili neznosno breme.

Ko je Jezus začel delati kot učitelj, ni zamudil nobene priložnosti, ne da bi poskušal popraviti lažno dojetje, ki so ga Izraelci imeli o načinu posvečevanja sobote. Izkoristil je vse priložnosti, da bi soboto osvobodil njenega bremena, to je od človeških omejitev, zaradi katerih je postala breme. Čeprav so ga farizeji in pismouki brez premora preganjali, se ni hotel prilagoditi njihovim zahtevam, temveč je šel naravnost po svoji poti in posvečeval soboto po Božjem zakonu.

Kristus je bil *živi predstavnik zakona*. Nikoli ni prekršil nobene njegove svete zapovedi. Ko je opazoval tiste, ki so iskali priložnost, da

127 Mt 24,20 SSP

bi ga obtožili kot prestopnika, jih je vprašal: »Kdo izmed vas mi more dokazati greh (*to je prekršek zakona*)?«¹²⁸

Kristus je vzpostavil soboto že v raju in jo kot učlovečeni Božji Sin posvečeval, dokler je živel v telesu na svetu. *Je naš zgled poslušnosti Božjemu zakonu.*

Sobota je *spomenik*, ki nas spominja *na Kristusa* kot velikega in čudovitega *stvarnika* in *odrešenika*, ki je mogočen in poln ljubezni. Spominjati se Kristusa kot stvarnika pomeni priznati, da mu dolgujemo za svoj obstoj, da je naš Gospodar in da samo njemu pripada čast in slava kot Stvarniku; spominjati se ga kot odrešenika in osvoboditelja pomeni spominjati se njegovih posegov v zgodovini zveličanja¹²⁹ in v našem osebnem življenju – osvoboditve iz sužnosti Satanu in drugih nadlog.

Vsi, ki podirajo *spomenik* Bogu kot stvarniku in odrešeniku, sodelujejo z Božjim sovražnikom, čeprav se tega morda niti ne zavedajo.

Kristus in zakon

Nekateri trdijo, da je Kristus ukinil zakon, poteptal soboto in odobrill učencem delati enako. Ali je to res? Kaj pravi sam Jezus o odnosu do Božjega zakona?

Jezus ni ukinil zakona, temveč se je sam podvrgel njegovim zahtevam, ki jih je nekoč sam razglasil *na Sinaju*. Ob neki priložnosti je dejal farizejem: »Ne mislite, da sem prišel razveljavljat postavo ali preroke: nisem prišel, da razveljavim, ampak da izpolnim. Kajti resnično vam pravim: Dokler ne preideta nebo in zemlja, ne izgine ni najmanjša črka ali pičica iz postave, dokler se vse ne zgodi.«¹³⁰ *S temi besedami je poudaril, da je Božji zakon več in nespremenljiv.*

V tem besedilu se izraz »zakon« nanaša na deset Božjih zapovedi, ne pa na pet Mojzesovih knjig (Toro) ali na obredni zakon. Da je Jezus mislil prav na moralni zakon ali deset Božjih zapovedi, je očitno iz naslednjega odlomka istega poglavja, v katerem izrecno našteje nekatere zapovedi tega zakona na primer: »Ne ubijaj.«¹³¹ »Ne prešuštvuj.«¹³² Kristus je mislil na moralni zakon desetih Božjih zapovedi, ko je rekel:

128 Jn 8,46 SSP – poševni tisk dodal kot razlago MG

129 5 Mz 5,15; Mt 1,21

130 Mt 5,17 CHR

131 Mt 5,21

132 Mt 5,27

»Laže bi prešla nebo in zemlja, kakor da bi bila izbrisana ena črtica postave.«¹³³

Jezus ni prišel spremenit ali razveljaviti zakona ali sploh katerega njegovega dela. Prišel je *povzdignit Božji zakon in ga postaviti v čast*. Izpolnil je Izaijevo prerokovanje, ki se nanaša nanj in pravi, da bo postavilo naredil »veliko in slavno«.¹³⁴ Bil je živi predstavnik zakona. Ob neki priložnosti je dejal: »Kakor sem tudi jaz izpolnil zapovedi svojega Očeta in ostal v njegovi ljubezni.«¹³⁵ Če bi bil prekršil zakon v eni sami točki, ne bi mogel reči farizejem: »Kdo izmed vas mi more dokazati greh?«¹³⁶

»Sedaj je Satan začel širiti drugačno zmoto. Povedal je, da je milost odpravila pravičnost in da je Kristusova smrt razveljavila Očetov zakon. *Ko bi bilo možno spremeniti ali razveljaviti zakon, potem Kristusu ne bi bilo treba umreti*. Toda ukiniti zakon bi pomenilo ovekovečiti greh in izročiti svet Satanovi oblasti. Ker je zakon nespremenljiv, človek pa je bil lahko rešen samo s poslušnostjo njegovim predpisom, je bil Jezus dvignjen na križ. Vendar prav to, s čimer je Kristus utrdil zakon, Satan predstavlja tako, kakor da ga je ukinil. ... Satan sedaj trdi, da je zakon, ki ga je objavil sam Bog s svojim glasom, pomanjkljiv in da so nekateri predpisi ukinjeni. ... Ni mu treba napadati vsega zakona; če lahko napelje ljudi k temu, da prezirajo samo en predpis, bo njegov cilj dosežen. ,Kdor namreč izpolnjuje vso postavo, krši pa eno zapoved, je kriv za kršitev vseh.«⁽¹³⁷⁾¹³⁸

Kristus je naš zgled. Bil je poslušen vsem zapovedim. Božja volja je, da tudi mi spolnjujemo njegov zakon. Kristjan, ki se je popolnoma izročil Kristusu, bo od njega dobil moč, ki ga bo usposobila spolnjevati vse zapovedi. Če ostanemo v Kristusu in Božja ljubezen ostane v nas, tedaj bodo tudi naša čustva, misli in način delovanja v skladnosti z Božjo voljo, ki je jasno izražena v Božjem zakonu.

133 Lk 16,17 SSP

134 Iz 42,21 SSP

135 Jn 15,10 SSP

136 Jn 8,46 SSP

137 Jak 2,10 SSP

138 Ellen G. White, *Desire of Ages*, str. 762-763

JEZUS IN SOBOTA – II. DEL

Evangelisti poročajo o sedmih ozdravitvah, ki jih je Jezus opravil v soboto. Pomembno je, da posvetimo pozornost na *odrešenski* pomen njegovih dejanj.

Prve ozdravitve je naredil v Kafarnaumu. Prva se je zgodila v shodnici med sobotnim bogoslužjem. Ozdravil je možkega, ki ga je obsedel nečisti duh.¹³⁹ To je bila duhovna ozdravitev.

Drugo je opravil v Petrovem domu po bogoslužju. Ozdravil je njegovo taščo, ki je bolehal zaradi hude vročice. To je bila telesna ozdravitev. Njen sad je bil veselje vse družine in pripravljenost za službo. »Tako je vstala in jim stregla.«¹⁴⁰ Obe ozdravitvi je Jezus opravil po pridigi v Nazaretu, v kateri je napovedal svoj mesijanski program – leto Gospodove milosti, ki bo osvobodila jetnike (*duhovna ozdravitev*) in svobodo trpečim (*telesna ozdravitev*). *Kristusove sobotne ozdravitve moramo dojeti kot del njegovega odrešenskega poslanstva, odrešensko delo, ki ga je opravljal vsak dan in tudi ob sobotah.* »Moram delati dela tega, ki me je poslal, dokler je dan; pride noč, ko nihče ne bo mogel delati.«¹⁴¹ Kaj je Očetovo delo? Jezus izrecno pravi: »Božje delo je to, da verujete v tistega, ki ga je On poslal.«¹⁴² To pomeni, da je Bog v začetku na šesti dan dokončal svoje delo stvarjenja, zaradi človekovega padca v greh pa je »zdaj« zaseden z *odrešenskim delom*. To je Očetovo *stalno delo, obenem pa je tudi Kristusovo stalno delo. Na to delo odrešenja ali zveličanja je mislil Jezus, ko je povedal: »Moj Oče doslej dela in tudi jaz delam.«*¹⁴³ *Tako je zavrgel obtožbo farizejev, ki so ga dolžili, da krši soboto.*

139 Lk 4,31-37; Mr 1,21-28

140 Lk 4,39 SSP

141 Jn 9,4 CHR

142 Jn 6,29 SSP

143 Jn 5,17 EKU

Niso razumeli, kakor tudi danes mnogi bogoslovci ne želijo razumeti, da so bile Jezusove ozdravitve, duhovne in telesne, narejene ob sobotah in drugih dneh, *del njegovega odrešenjskega programa, ne pa navadno delo, s katerimi si človek zasluži sredstva za življenje.*

Ukvarjajmo se s tretjim prizorom Jezusovega zdravljenja, ki ga je opravil neko soboto v shodnici. Tisti dan je ozdravil žensko, ki je osemnajst let hodila sključena. Evangelist Luka o tem poroča zelo realistično: »Ko jo je Jezus videl, jo je poklical k sebi in ji rekel: ‚Žena, rešena si svoje bolezni.‘ Položil je nanjo roke in takoj se je vzravnala in slavila Boga. Oglasil pa se je predstojnik shodnice. Nejevoljen je bil, ker jo je Jezus ozdravil v soboto, in je govoril množici: ‚Šest dni je, v katerih je treba delati. Ob teh dneh torej prihajajte in se dajajte zdraviti, ne pa na sobotni dan.‘ Gospod pa mu je odgovoril: ‚Hinavci! Ali ne odveže vsak od vas v soboto svojega vola ali osla od jasli in ga žene napajat? Te pa, ki je Abrahamova hči in jo je satan zvezal za – poslušajte – osemnajst let, ni bilo treba rešiti te vezi na sobotni dan?‘ Ko je to govoril, je bilo vse njegove nasprotnike sram, vsa množica pa se je veselila vseh veličastnih reči, ki jih je delal.«¹⁴⁴

Telesna in duhovna svoboda, ki jo je Jezus prinesel tej bolnici v soboto, je *znamenje izpolnitve objavljenega milostnega leta, ki se je začelo z Jezusovim javnim delom.*¹⁴⁵ Kako so sprejeli to ozdravitev? Luka poroča, da je bilo vse Kristusove nasprotnike sram; ljüstvo se je veselilo, ženska pa je poveličevala Boga.¹⁴⁶ Ni dvoma, da je za ozdravljeno žensko in za vse ljudstvo ta Kristusova služba v soboto postala spomin na zdravljenje njihovih teles in src, na osvoboditev in izhod iz sužnosti Satanu v svobodo, ki jo ponuja Zveličar.¹⁴⁷

Kristus se je ob tej priložnosti odločno uprl napačnemu dojemanju, ki so ga farizeji imeli glede posvečevanja sobote; njegov cilj je bil, da jo osvobodi judovskih omejevanj in ji vrne prvotni pomen in namen. Poudariti je treba, da v tem dogodku in v vseh drugih ozdravitvah na sobotni dan *Kristus ni spravił v dvom obveznosti posvečevanja sobote, temveč si prizadeva za njeno pravo vrednost, ki so jo precej zatemnila nakopičena izročila in nešteti predpisi.*

144 Lk 13,12-17 ssp

145 Lk 4,18-21

146 Lk 13,17.13

147 Dr. Samuele Bacchiocchi, *Divine Rest for Human Restlessness*, str. 153

Ozdravitev hromega in slepega

Dve ozdravitvi – dolgoletnega hromca in slepega od rojstva – prav tako pričata o odnosu med soboto in Kristusovim delom zveličanja.¹⁴⁸ Oba prizora sta si podobna, zato ju lahko obravnavamo skupaj.

Oba ozdravljenca sta bila kronična bolnika: eden je bil hrom 38 let, drugi pa slep od rojstva.¹⁴⁹ Po predpisih rabinov v soboto ni bilo dovoljeno zdravstveno pomagati kroničnim bolnikom.

Obema je Jezus ukazal nekaj narediti. Hromcu je dejal: »Vstani, vzemi svojo posteljo in hodi!«¹⁵⁰ slepemu pa: »Pojdi in se umij v vodnjaku Síloa.«¹⁵¹ Obe dejanji so rabini po svojih predpisih imeli za prekršek sobote, zato so obtožili Jezusa, ker je to naredil v soboto.¹⁵² »Tisti dan, ko je Jezus naredil blato in mu odprl oči, je bila sobota. In farizeji so ga spet spraševali, kako je spregledal. Dejal jim je: ‚Blata mi je dal na oči, nato sem se umil in vidim.‘ Nekateri izmed farizejev so tedaj govorili: ‚Ta človek ni od Boga, ker ne spoštuje sobote.‘«¹⁵³ Kristus je zavrgel te obtožbe, tako da je poudaril, da je njegovo delo ozdravitve v skladnosti s soboto, ne pa v nasprotju z njo. Kristus se je opravičil z besedami: »Moj Oče doslej dela in tudi jaz delam. Če torej človek lahko v soboto prejme obrezo, da se ne krši Mojzesova postava, zakaj se jezite nad menoj, ker sem v soboto ozdravil celega človeka? Moram delati dela tega, ki me je poslal, dokler je dan; pride noč, ko nihče ne bo mogel delati.«¹⁵⁴

Stalno Očetovo delo je reševanje, kar je tudi stalno sinovo delo.¹⁵⁵ Za Kristusa je bila sobota dan, v katerem je delal za ozdravitev vsega človeštva, za njegovo telesno in duhovno ozdravitev ali zveličanje. Da je Jezus mislil na duhovne potrebe ozdravljenec, na njuno zveličanje, sklepamo iz dejstva, da ju je isti dan poiskal, ko pa ju je našel, jima je spregovoril. Dotedanjemu hromcu je dejal: »Vidiš, ozdravel si. Ne gréši več, da se ti ne zgodi kaj hujšega!«¹⁵⁶ Dotedanjemu slepcu pa je rekel: »Veruješ v Sina človekovega?‘ In ta je odgovoril ter rekel: ‚Kdo

148 Jn 5,1-18; 9,1-41

149 Jn 5,5; 9,2

150 Jn 5,8 SSP

151 Jn 9,7 SSP

152 Jn 5,16

153 Jn 9,14-16 SSP

154 Jn 5,17 Eku; 7,23 SSP; Jn 9,4 CHR

155 Jn 6,29; 10,37-38; 14,11; 15,24; 4,34

156 Jn 5,14 SSP

je to, Gospod, da bi veroval vanj?' Jezus mu je rekel: 'Videl si ga; ta, ki govori s teboj, ta je.' Tedaj je dejal: 'Verujem, Gospod,' in se je pred njim poklonil do tal.«¹⁵⁷

Kristusovi nasprotniki niso mogli spoznati v Kristusovem delu, ki ga je opravil v soboto, v delu zdravljenja vsega človeka, odrešenjske narave dela, zaradi katerega je Kristus tudi prišel na svet. Sodili so po zunanosti: videli so ozdravljenca *nositi ležišče*, to pa je bilo zanje pomembnejše od njegove ozdravitve in ponovne vključitve v družbeno občestvo, ki ga je to dejanje simboliziralo.¹⁵⁸

Pravoslavni bogoslovec dr. Lazar Milin si v svoji brošuri Starozavezni in novozavezni moralni zakon¹⁵⁹ prizadeva dokazati, da je Jezus ukinil soboto. Tako se postavlja popolnoma na stran tistih, ki vidijo v ozdravitvi hromega in Jezusovem naročilu ozdravljenemu, naj odnese ležišče, dokaz, da Jezusu ni bilo mar za soboto in jo je ukinil.

Tudi ta bogoslovec se kakor nekdanji farizeji zadržuje na zunanosti in postranskih zadevah. Nošenje ležišča navaja za dokaz, da je Jezus ukinil soboto, ne pa za simbol *vključevanja v družbo*, ki ga je dejanje predstavljalo. Piše: »Kaj je Zveličar hotel pokazati z zapovedjo, ki jo je dal ozdravljenцу, naj odnese ležišče, na katerem je dotlej ležal? Očitno to, da bi ozdravljenцу in Judom in vsem rodovom, ki bodo brali poročilo o tem dogodku, pokazal, da je On, Božji Sin, pravi Bog. Kot takšen ima oblast tudi nad soboto in vsemi predpisi, ki se je tičejo. Torej ima oblast v svojem novem kraljestvu, v novi zavezi, soboto, ki bo dotrajala z vsemi starozaveznimi prazniki, izenačiti z drugimi dnevi in reči, da je ta dan dovoljeno nositi bremena kakor ob sredah ali vsak drug dan v tednu.«¹⁶⁰

Jezus je ozdravil hromca, ki je bil dolgoletni kronični bolnik. Farizeji so imeli to dejanje za kršitev svojih predpisov o posvečevanju sobote. »Zaradi tega so Judje preganjali Jezusa, ker je takšne reči delal na soboto.«¹⁶¹ *Jezus se je opravičil z besedami:* »Moj Oče doslej dela in tudi jaz delam.«¹⁶² *Prej smo omenili, da je bilo stalno Očetovo delo po človekovem padcu v greh odrešenje ali reševanje ljudi. To je bilo tudi*

157 Jn 9,35-38

158 Dr. Samuele Bacchiocchi, *Divine Rest for Human Restlessness*, str. 154-156

159 Starozavezni i novozavezni moralni zakon, založba Pravoslavlje

160 Dr. Lazar Milin, Starozavezni i novozavezni moralni zakon, založba Pravoslavlje, str. 26-28

161 Jn 5,16 SSP

162 Jn 5,17 EKU

*Jezusovo delo, ki ga je opravljal vsak dan.*¹⁶³ Farizeji v Jezusovem zdravljenju vsega človeka v soboto niso videli *odrešenjskega značaja* tega dela, temveč *navadno delo*, ki so ga imeli za kršitev sobote. Prav tako tudi mnogi današnji bogoslovci gledajo na Jezusova zdravljenja, ki so bila opravljena v soboto, kot na navadno delo, ne pa kot na delo reševanja vsega človeka, kar je v skladnosti z namenom sobote.

Omenjeni bogoslovec za razlago Jezusovih besed: »Moj Oče doslej dela in tudi jaz delam,«¹⁶⁴ pravi tole: »Bolj porazne besede za soboto ni bilo mogoče najti.« V Jezusovih besedah vidi obsodbo sobote, ne pa obrambe, s katero je želel Judom pokazati, da je njegovo delo isto kakor Očetovo – to pa je *reševanje vsega človeštva, in to delo je v skladnosti z namenom sobote*.

Smukanje klasja v soboto

Obravnavajmo prizor smukanja klasja v soboto, ki se pogosto uporablja kot dokaz, da je Jezus ukinil soboto. »Neko soboto je šel skozi žitna polja, in njegovi učenci so spotoma začeli smukati klasje. Farizeji so mu govorili: ‚Glej, kaj delajo v soboto. To ni dovoljeno!‘ Rekel jim je: ‚Ali niste nikoli brali, kaj je storil David, ko je potreboval in je bil lačen sam in tisti, ki so bili z njim? Kako je ob času vélikega duhovnika Abjatárja stopil v Božjo hišo in jedel položene hlebe, ki jih smejo jesti samo duhovniki, in jih dal tudi tistim, ki so bili z njim?‘ Nato jim je govoril: ‚Sobota je ustvarjena zaradi človeka in ne človek zaradi sobote. Zato je Sin človekov gospodar tudi sobote.‘¹⁶⁵

Jezus in učenci so hodili po poti mimo polja. Učenci so bili lačni in so začeli spotoma smukati klasje in jesti zrnje. Farizeji, ki so bili tisti čas tudi na polju in videli, kaj delajo učenci, so imeli to početje za odprto teptanje sobote, zato so očitali Jezusu: »Glej, kaj delajo v soboto. To ni dovoljeno!«

Jezus je v obrambo učencev, da kršijo soboto, povedal dva primera.

*Prvi primer je Davidovo ravnanje s posvečenim kruhom, ki so ga smeli jesti samo duhovniki.*¹⁶⁶ David je prosil duhovnika Abimeleka kruha za sestradane spremljevalce. Ker pa duhovnik ni imel pri roki navadnega kruha, temveč samo posvečenega, ki so ga ob začetku so-

163 Jn 9,4

164 Jn 5,17 SSP

165 Mr 2,23-28 SSP; Mt 12,1-8; Lk 6,1-5

166 1 Sam 21,1-7

bote vzeli izpred Gospoda in ga nadomestili s svežim, jim je dal jesti ta posvečeni kruh, ki so ga smeli jesti samo duhovniki.

Jezus je menil, da Davidovo ravnanje in ravnanje njegovih spremljevalcev s posvečenim kruhom ni bilo greh, ker so s tem potešili lakoto. Prav tako ne more biti greh za učence, ker so v svetem času smukali klasje, da bi zadovoljili svoje potrebe. »Načelo, ki ga je Jezus v tej priložnosti zagovarjal, ni, kakor nekateri napačno mislijo, da oblastniki, kakršna sta bila David in Kristus, presegajo zakon zaradi posebnega položaja, ki ga imajo. Mar je Božji zakon obvezen samo za navadne ljudi? Takšno dožemanje bi naredilo Boga krivega, da pri svojem upravljanju uporablja dvojna merila: ena za navadne ljudi, druga pa za privilegirane. Toda mi vemo, da Bog ne gleda, kdo je kdo. En zakon velja za vse.«¹⁶⁷

Opravičilo, ki ga je Jezus dal v zvezi z Davidovim ravnanjem glede posvečenega kruha, ni poudarjanje Davidovega položaja kot prihodnjega kralja, temveč dejstvo, da so se David in njegovi vojaki znašli v stiski in postali lačni.¹⁶⁸ Drugače povedano, tukaj je poudarjena velika človeška stiska ali potreba kot nekaj, kar presega zakon. Navadni državljani bo oproščeni kazni, če je prehitro vozil, da bi smrtno nevarno bolnega pravočasno pripeljal v bolnišnico. Nuja presega zakon.

Jezus je ob tej priložnosti poudaril načelo: »Sobota je ustvarjena zaradi človeka in ne človek zaradi sobote.«¹⁶⁹ Tako je poudaril, da pravilno posvečevanje sobote ne omejuje človekove blaginje, telesne in duhovne, temveč mu jo omogoča in zagotavlja, telesno in duhovno, to je ozdravitev vsega človeka ali zveličanje.

Jezus je poleg Davidovega ravnanja s posvečenim kruhom navedel še en primer, da bi opravičil učence: »Mar niste brali v postavi, da duhovniki ob sobotah v templju skrunijo soboto in so brez krivde? Toda povem vam, da je tukaj nekaj, kar je večje kot tempelj. Če bi vedeli, kaj pomeni: Usmiljenja hočem in ne žrtve, ne bi obsodili teh nedolžnih. Sin človekov je namreč gospodar sobote.«¹⁷⁰ Jezus je uporabil starozavezno navodilo: »V sobotni dan pa daruj dve enoletni jagnjeti brez hibe in dve desetinki bele moke v jedilno daritev, z oljem omeše-

167 Dr. Samuele Bacchiocchi, *Divine Rest for Human Restlessness*, str. 157

168 Mr 2,25

169 Mr 2,27 SSP

170 Mt 12,5-8 SSP

ne, in pitno daritev, ki pristoji. To je žgalna daritev vsake sobote, razen neprestane žgalščine in pitne daritve, ki pristoji.«¹⁷¹

Zakaj so bili duhovniki brez krivde, če so ob sobotah opravljali mnogo opravil? Zakaj so bili brez krivde, če so ob sobotah opravljali obred obreze¹⁷² in darovali dvojno količino daritev?

Darovanje daritev in obreza sta imela odrešenjski pomen – nanašala sta se na človekovo zveličanje. Zato opravljanje teh del ni bilo v nasprotju z namenom sobote.

Kristus je imel v tem odrešenjskem delu, ki so ga opravljali duhovniki, nespodbitni temelj za opravičevanje svojega sobotnega dela in početja učencev. Svoje delo je upravičeno imel »za nekaj večjega kakor tempelj«. ¹⁷³ Z drugimi besedami povedano, odrešenje ali odpuščanje grehov, ki je bilo spokorjencem na voljo v prisposodbi po templju in službi starozaveznih duhovnikov, se sedaj ponuja resnično ali realistično s službo Kristusa in njegovih učencev kakor v navadnih dneh tako tudi v soboto.¹⁷⁴ Jezus je tukaj znova poudaril zvezo med svojo zveličavno službo in soboto.

Vse, kar je Jezus delal ob sobotah, je imelo *odrešenjski* ali *osvoboditeljski značaj* – služilo je človekovi telesni in duhovni ozdravitvi, njegovemu sedanjemu in večnemu zveličanju. Zato teh del ni možno imeti za kršenje sobote, kakor so jih imeli farizeji in kakor jih imajo nekateri današnji bogoslovci, rimskokatoliški ali pravoslavni.

Ali je Kristus uporabil primer Davida in duhovnika, da bi opravičil ravnanje učencev, s čimer bi trdil, da je njihova veljava nad zakonom in jim ni treba voditi računa o njem, ali je s tem želel pokazati, da so ravnanja Davida, duhovnika in učencev usklajeni z zakonom?

Očitno je, da je Jezus želel farizejem dokazati, da so navedena ravnanja Davida in njegovih spremljevalcev ter duhovnikov, ki v ob sobotah opravljajo v templju obilo dela, prav tako pa tudi njegova in njegovih učencev v skladnosti z zakonom o posvečevanju sobote, ne pa njeno kršenje. To izhaja iz Jezusovega vprašanja: »Mar niste brali v postavi, da duhovniki ob sobotah v templju skrunijo soboto in so brez krivde?«¹⁷⁵ Posvetite pozornost temu, da Jezus brani učence tako, da

171 4 Mz 28,9-10 CHR

172 Jn 7,22-23

173 Mt 12,6

174 Dr. Samuele Bacchiocchi, *Divine Rest for Human Restlessness*, str. 159

175 Mt 12,5 SSP

se sklicuje na zakon, ne trdi pa, da je zakon ukinjen ali da ga On razveljavlja.

Kaj je Jezus želel povedati, ko je trdil: »Sin človekov je namreč gospodar sobote.«¹⁷⁶

S temi besedami je želel poudariti, da je edini *pristojni razlagalec* zakona, ker ga je tudi oznanil na Sinaju. Vsak zakon zahteva razlago. Primer duhovnika, ki ga je uporabil, je zgled za to. Obredni zakon je od duhovnikov zahteval delati ob sobotah, darovati daritve,¹⁷⁷ s čimer so kršili drugi zakon – zakon o sobotnem počitku.¹⁷⁸ Kaj to pomeni? To pomeni, da se črka zakona ne more uporabiti za vse primere enako, marveč je treba v posebnih primerih narediti drugače; da bi se to naredilo, pa je treba zakon razlagati. Vrhovno sodišče ali ustavno sodišče je pristojno za končno razlago cilja zakona posamezne države. Jezus je trdil, da ima On to oblast glede sobote, ko se je razglasil za njenega gospodarja.¹⁷⁹ Jezus si ni prisvajal oblasti, da bi ukinil ali spremenil sobotno zapoved, marveč da bi razodel njen pravi božanski namen.¹⁸⁰

Jezus je tukaj kot razlagalec pravega pomena sobote podal pet pomembnih dokazov, da bi opravičil ravnanje učencev.

Prvič, navedel je ravnanje Davida in njegovih spremljevalcev, da bi pokazal, da zakon dovoljuje izjeme.¹⁸¹

Drugič, uporabil je primer službe duhovnikov, da bi dokazal, da je delo odrešenja, zadovoljevanje duhovnih potreb, v skladnosti z zapovedjo o soboti.¹⁸²

Tretjič, upravičeno je zase in za učence prisvojil iste pravice, kakršne so imeli duhovniki, ker je On pravi, resnični duhovnik, ki sta ga ponazarjala tempelj in duhovništvo.

Četrtič, Jezus je uporabil besedilo preroka Ozeja: »Kajti usmiljenja želim in ne daritve,«¹⁸³ in tako razložil, da ima izkazovanje pomoči ljudem v stiski prednost pred spolnjevanjem obrednih predpisov.

Petič, poudaril je, da je gospodar sobote in je ta postavljena zaradi človeka, s čimer kot vrhovni razlagalec poudarja temeljno načelo:

176 Mt 12,8 SSP

177 4 Mz 28,9

178 2 Mz 20,8-10

179 Mr 2,28; Mt 12,8

180 Dr. Samuele Bacchiocchi, *Divine Rest for Human Restlessness*, str. 160

181 Mt 12,3; Mr 2,25

182 Mt 12,5

183 Mt 12,7 CHR; Oz 6,6 CHR

sobota je vzpostavljena, da bi zagotovila človekovo sedanjost in večno blaginjo, ozdravitev vsega človeka, njegovo zveličanje.

Evangeliji poročajo o marsičem, kar je Jezus rekel in naredil. Zakaj to počno? Odgovor je očiten: zato ker tisto, kar je On rekel ali naredil, je norma za kristjana. Torej kar je rekel, zavezuje nje, ki pravijo, da so njegovi sledilci. Kar je naredil, je norma. On je naš zgled za vero in življenje.

V luči tega, kar je Jezus rekel in naredil v zvezi s soboto, ima velik pomen. *Ni izgovoril niti ene besede, iz katere bi se dalo sklepati, da je ukinil soboto. Čeprav je na ta dan naredil čudeže ozdravitve, so to bila Božja dela, ki so v skladnosti z odrešenjskim programom njegovega poslanstva. Prav tako se je trudil soboto osvoboditi farizejskih omejitev in jo narediti za dan duhovne svobode in veselja.*

KRISTUSOVA JAVLJANJA PO VSTAJENJU IN IZVOR PRAZNOVANJA NEDELJE

V Novi zavezi ni nikakršnega poročila o tem, da je Kristus ukinil sedmi dan počitka – soboto in kristjanom ukazal praznovati prvi dan tedna – nedeljo. Prvi dan tedna se omenja v Novi zavezi osemkrat, toda niti enkrat se temu dnevu ne pripisuje kašna svetost, niti se ne poudarja kot spomin na Kristusovo vstajenje.

Štirje evangelisti omenjajo prvi dan tedna šestkrat: Mt 28,1; Mr 16,2.9; Lk 24,1; Jn 20,1.19.

Ob svitu prvega dne tedna je Jezus vstal iz groba. »Po soboti, ko se je svital prvi dan tedna, sta prišli Marija Magdalena in druga Marija pogledat grob. Angel pa je nagovoril ženi: »Ne bojta se! Vem, da iščeta Jezusa, križanega. Ni ga tukaj. Obujen je bil, kakor je rekel!«¹⁸⁴ Iz Evangelijev zvmemo, da je Marija Magdalena srečala Jezusa, preden se je pokazal Očetu.¹⁸⁵ Pozneje in po vsej verjetnosti isti dan se je prikazal Petru.¹⁸⁶ Proti večeru istega dne se je oglasil učencema, ki sta se iz Jeruzalema vračala v svojo vas Emavs.¹⁸⁷ Isti večer je prišel k učencem, ki so bili zbrani v zgornji sobi v Jeruzalemu. Poročilo o tem pravi: »Ko so se oni pogovarjali o tem, je sam stopil mednje in jim rekel: ‚Mir vam bodi!‘ Vznemirili so se in obšel jih je strah. Mislili so, da vidijo duha. Dejal jim je: ‚Kaj ste preplašeni in zakaj se vam v srcu oglašajo dvomi? Poglejte moje roke in moje noge, da sem jaz sam. Potipljite me in poglejte, kajti duh nima mesa in kosti, kakor vidite, da jih imam jaz.‘ Ko je to rekel, jim je pokazal roke in noge. Ker pa od veselja še niso verjeli in so se čudili, jim je rekel: ‚Imate tukaj kakšno jed?‘ Ponudili so mu kos pečene ribe. Vzel jo je in jo vpričo njih pojedel.«¹⁸⁸

184 Mt 28,1.6 ssp

185 Jn 20,17

186 1 Kor 15,5

187 Lk 24,13-31

188 Lk 24,36-43 ssp

Ta sestanek v gornji sobi v Jeruzalemu je bil v nedeljo zvečer po sončnem zahodu. Sestanek ni bil sklican zaradi proslavljanja dneva vstajenja, ker učenci še niso verovali, da je Kristus vstal od mrtvih, temveč so se zbrali za zaklenjenimi vrati »iz strahu pred Judi«. ¹⁸⁹ Jezus je prišel mednje, da bi jih *osebno prepričal, da je vstal*, ter jih *poučil vero vanj temeljiti na zanesljivi Božji besedi* in jim »odprl um, da so doumeli Pisma«. ¹⁹⁰

Pri prvem srečanju Jezusa z učenci Tomaža ni bilo zraven. Zato ni veroval, da je Kristus vstal od mrtvih. »Tomaža, enega izmed dvanajsterih, ki se je imenoval Dvojček, pa ni bilo med njimi, ko je prišel Jezus. Drugi učenci so mu torej pripovedovali: »Gospoda smo videli.« On pa jim je rekel: ‚Če ne vidim na njegovih rokah rane od žebeljev in ne vtaknem prsta v rane od žebeljev in ne položim roke v njegovo stran, nikakor ne bom veroval.‘ ¹⁹¹ Naslednjič se je Jezus prikazal učencem *samo* zaradi Tomaža. »Čez osem dni so bili njegovi učenci spet notri in Tomaž z njimi. Jezus je prišel pri zaprtih vratih, stopil mednje in jim rekel: ‚Mir vam bodi!‘ Potem je rekel Tomažu: ‚Položi svoj prst sem in poglej moje roke! Daj svojo roko in jo položi v mojo stran in ne bodi neveren, ampak veren.‘ Tomaž mu je odgovoril in rekel: ‚Moj Gospod in moj Bog!‘ Jezus mu je rekel: ‚Ker si me videl, veruješ? Blagor tistim, ki niso videli, pa so začeli verovati!‘ ¹⁹²

Ali je Jezus s temi srečanji na prvi dan tedna imel namen posvetiti ta dan za dan krščanskega praznika in spomin na svoje vstajenje od mrtvih, kakor trdijo nekateri bogoslovci? Tega iz omenjenih besedil ne moremo sklepati. Iz proučevanja vseh šestih besedil, v katerih je omenjen prvi dan tedna, sklepamo naslednje:

1. V teh besedilih se nedelja imenuje preprosto prvi dan tedna. Ne pripisuje se ji nikakršna svetost.

2. Kristus z ničimer ni pokazal, da naj kristjani praznujejo nedeljo za spomin na njegovo vstajenje, niti tega dneva ni posvetil. Ko je k njim prišel prvič, tega ni naredil zato, da bi vzpostavil nedeljo za praznik, marveč zato, da bi jim »odprl um, da so doumeli Pisma«, ¹⁹³ da se mora spolniti vse, kar je o njem pisano v Mojzesovem zakonu, prerokih in

189 Jn 20,19 SSP

190 Lk 24,45 SSP

191 Jn 20,24-25 SSP

192 Jn 20,26-29 SSP

193 Lk 24,45 SSP

psalmih.¹⁹⁴ Ko pa je prišel k njim osem dni pozneje, niti tedaj tega ni naredil zato, da bi posvetil nedeljo za praznik, marveč da bi se javil *zaradi Tomaža*, da bi se lahko z njim pogovarjal ter tudi njega prepričal o svojem vstajenju. Pripominjamo, da je Jezus prišel med učence tudi tretjič, ampak ob tej priložnosti ni prišel v nedeljo, marveč neki drug dan, ko so lovili ribe na Tiberijskem jezeru.¹⁹⁵

Kristusovi prihodi med učence po vstajenju se niso vrstili po nekem stalnem redu in vzorcu. Prikazal se je posameznikom in skupinam, in sicer ne samo na prvi dan tedna, v nedeljo, marveč tudi druge dni na različnih krajih in v različnih razmerah. O Kristusovem vstajenju in njegovih prihodih k učencem po vstajenju priča apostol Pavel tole: »Izročil sem vam predvsem to, kar sem sam prejel: Kristus je umrl za naše grehe, kakor je v Pismih. Pokopan je bil in tretji dan je bil obujen, kakor je v Pismih. Prikazal se je Kefu (*Petru*), nato dvanajsterim. Potem se je prikazal več kot petsto bratom hkrati. Od teh je še zdaj večina živih, nekateri pa so zaspali. Nato se je prikazal Jakobu, potem vsem apostolom. Nazadnje za vsemi pa se je kot negodniku prikazal tudi meni.«¹⁹⁶

Apostol Peter je med oznanjevanjem evangelija stotniku Korneliju in njegovim domačim omenil Jezusovo vstajenje in njegovo javljanje po vstajenju ter v zvezi s tem povedal: »Bog pa ga je obudil tretji dan in mu dal, da se je očitno prikazoval, ne vsemu ljudstvu, temveč pričam, ki jih je Bog vnaprej izbral, nam, ki smo z njim jedli in pili, potem ko je vstal od mrtvih.«¹⁹⁷ Peter je pri tem imel v mislih srečanje z Jezusom na Tiberijskem ali Galilejskem jezeru, ko jim je Jezus pripravil kruh in pečeno ribo ter jih povabil zajtrkovat z njim.¹⁹⁸

Ko je prišel k njim prvič v zgornji sobi, učenci niso mogli takoj verovati, da je zares vstal od mrtvih. Jezus jim je tedaj rekel: »Kaj ste preplašeni? ... Poglejte moje roke in moje noge, da sem jaz sam. Potipljite me in pogledajte, kajti duh nima mesa in kosti, kakor vidite, da jih imam jaz.' Ko je to rekel, jim je pokazal roke in noge. Ker pa od veselja še niso verjeli in so se čudili, jim je rekel: 'Imate tukaj kakšno jed?' Ponudili so mu kos pečene ribe. Vzel jo je in jo vpričo njih pojedel.«¹⁹⁹

194 Lk 24,44

195 Jn 21,1-14

196 1 Kor 15,3-8 SSP

197 Apd 10,40-41 SSP

198 Jn 21,9-14

199 Lk 24,36-43 SSP

To, kar trdita evangelist Luka in apostol Peter, da je Jezus z njimi jedel in pil med prihodom k njim po vstajenju od mrtvih, nespodbirno dokazuje, da Jezus, ki se jim je oglasil, ni bil neki pojav njihove domišljije, marveč dejansko od mrtvih obujeni Jezus. Njegovi prihodi k učencem so imeli cilj *opogumiti malodušne učence in jih prepričati, da je zares vstal od mrtvih*. Nikakor niso pričevanje v korist trditvi, da so učenci tedaj proslavljali Kristusovo vstajenje ali da se jim je Jezus oglasil zato, da bi vzpostavil tedenski spomin nanj. Prikazovanja so se zgodila v različnih dneh, na različnih krajih in ob različnih priložnostih. Ob priložnostih, ko je z učenci jedel, pa je vzel navadno hrano, kruh in ribe, ampak ne zato, da bi ustanovil nedeljsko evharistično bogoslužje, marveč da bi dokazal resničnost svojega telesnega vstajenja.²⁰⁰

Popolnoma samovoljna je trditev, da so Kristusovi sledilci že tiste prve dni, mesece in leta po Jezusovem vstajenju imeli molitvene sestanke ob nedeljah. Sveto pismo in cerkvena zgodovina pričata nasprotno temu. Prav tako samovoljna je trditev, da so se ti sestanki dogajali zaradi Kristusovega vstajenja in po njegovem ukazu.

To, da so učenci v zgornji sobi v Jeruzalemu dočakali praznik petdesetnico, ob kateri so prejeli Svetega Duha, dokazuje samo njihovo poslušnost od mrtvih obujenemu Zveličarju, ki jim je pred samim vnebohodom dal pomembno obljubo: »Jaz pošiljam na vas obljubo svojega Očeta; vi pa ostanite v mestu, dokler ne boste odeti v moč z višave.«²⁰¹

Kaj so naredili učenci, potem ko je Jezus vpričo njih odšel v nebo? »Tedaj so se z gore, ki se imenuje Oljska in je sobotni dan hodá oddaljena od mesta, vrnili v Jeruzalem. Ko so prišli v mesto, so stopili v gornje prostore hiše, kjer so se zadrževali.«²⁰² Gornja soba v Jeruzalemu je bila prostor, kjer so *redno bivali*, tam so se vsak dan shajali zaradi vzajemnega utrjevanja v veri, tam jih je Jezus našel, ko se jim je oglasil po vstajenju, in prav tam so bili zbrani, ko je na petdesetnico prišel nanje Sveti Duh, kakor je obljubil Kristus.

Sedaj so bili učenci opremljeni za poslanstvo kot priče Božje zveličavne milosti, ki se je kazala v Kristusovem brezgrešnem življenju,

200 Samuele Bacchiocchi, *A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity*, str. 89; The Gregorian University Press, Rome 1977

201 Lk 24,49 SSP

202 Apd 1,12-13 SSP

smrti za nas in slavnem vstajenju, ki je jamstvo tudi za naše vstajenje, če z vero sprejmemo Kristusa za osebnega zveličarja in se podredimo vodstvu Svetega Duha.

Kristusova javljanja po vstajenju in izlivanje Svetega Duha na petdesetnico nimajo nikakršne zveze z izvorom nedelje kot krščanskega praznika. Ne Kristus ne apostoli ne apostolska cerkev ne pozna nedelje kot krščanskega praznika. Nastopila bo pozneje, in sicer ne v Jeruzalemu, zibelki krščanstva, temveč v Rimu, središču protijudovske propagande in kulta boga Sonca.

TRI NOVOZAVEZNA BESEDILA IN IZVOR NEDELJE

Kristusovo vstajenje se je zgodilo prvi dan tedna. Dogodek omenjajo vsi štirje evangelisti.²⁰³ Tega dneva ne imenujejo »Gospodov dan«, kakor so ga pozneje začeli imenovati krščanski pisci, temveč prvi dan tedna; ne dajejo nikakršnega namiga, da so tisti dan imeli bogoslužje v čast Kristusovega vstajenja.

Zaradi tega dejstva bogoslovci, ki želijo dokazati, da so nedeljo praznovali že v času apostolov, navajajo v dokaz za to izključno tri novoavezna besedila: 1 Kor 16,1-2; Apd 20,7-11; Raz 1,10. O čem govorijo ta besedila in ali se iz njih res da sklepati, da so kristjani že v apostolskem času praznovali prvi dan tedna ali nedeljo kot svoj praznik namesto sobote, ki so jo posvečevali Kristus in učenci?

Prvo besedilo pravi: »Kar pa se tiče zbiranja darov za svete, storite tudi vi tako, kakor sem naročil cerkvam v Galaciji. Vsak prvi dan v tednu naj vsak izmed vas doma deva na stran in nabira, kolikor mu je mogoče, da se zbiranje ne bo opravljalo šele tedaj, ko pridem. Ko pa pridem, bom tiste, ki jih boste potrdili, s pismom poslal, da poneso vaše darove v Jeruzalem.«²⁰⁴

Pomladi leta 55 ali 56 našega štetja je apostol Pavel priporočal vernikom v Korintu (*kakor je priporočal tudi drugim cerkvam*), naj zbirajo sredstva kot sklad za pomoč revnim v Jeruzalemu. Po tem načrtu so priporočili, da vsak doma na prvi dan tedna da določeno vsoto denarja, kolikor lahko privarčuje in ta denar hrani, da bi ga lahko izročil Pavlu, ko bo prišel v ta kraj.²⁰⁵

V zvezi z navedenim navedkom bogoslovec dr. Lazar Milin piše: »Ali apostol Pavel tukaj pravi, da je treba praznovati v nedeljo in imeti

203 Mt 28,1; Mr 16,2; Lk 24,1; Jn 20,1

204 1 Kor 16,1-3 EKU

205 2 Kor 9,1-5

bogoslužje? Ne, tega ne pove naravnost. Toda iz teh besed se da sklepati naravnost to, da je po apostolskem ukazu za kristjane obvezno prvi dan tedna, torej na velikonočni dan, treba dajati toliko, kolikor kdor more, za miloščino, ki jo bo apostol Pavel pri svojem prihodu prevzel in odnesel za revne.«²⁰⁶

Ta bogoslovec želi iz omenjenega besedila dokazati, da so nedeljo praznovali že v apostolskem času. Toda iz omenjenega besedila tega ni mogoče sklepati. Besedilo ne omenja, da so tisti dan opravljali bogoslužje, pri katerem so prilagali dar za revne, temveč se nasprotno poudarja, da vsakdo »posebej«, »pri sebi«, »doma« daje dar za revne in ga *hrani*, dokler ga Pavel ne pride prevzet. Ko bi se kristjani v Pavlovem času zbirali prvi dan tedna, to je v nedeljo, k bogoslužju, mu ne bi bilo treba priporočati, da vsakdo »doma« ali »pri sebi« zbira svoj dar. *Prilagali bi ga v cerkvi*.

Apostol Pavel je priporočal v zvezi s prilaganjem darov za revne dve stvari: čas (*prvi dan tedna*) in prostor (*doma*). Zakaj je to naredil? Ali zato, da bi povečal ugled prvega dne tedna? Ne. To je naredil, da bi zagotovil obilnejše in uspešnejše prilaganje, ko bo prišel osebno k njim: »Da se zbiranje ne bo opravljalo šele tedaj, ko pridem.«²⁰⁷

Pavlovo priporočilo za prilaganje darov za revne vsebuje štiri značilnosti:

- 1) dar je bilo treba prilagati v časovnih razmikih (*vsak prvi dan v tednu*);
- 2) osebno (*vsak izmed vas*);
- 3) zasebno (*pri sebi, doma*) in
- 4) sorazmerno (*kolikor kdo more*).²⁰⁸

*Pavlovo priporočilo, da se dar za revne prilaga prvi dan tedna ima praktično, ne pa bogoslovno spodbudo. Če bi se čakalo, da se prilaganje za revne opravi na koncu meseca, bi se utegnilo zgoditi, da bi bil človek praznih rok in praznega žepa. Zato gre proračun v korist tedenskega prilaganja.*²⁰⁹ Zakaj je apostol Pavel priporočal to opravljati prvi dan v tednu? Zelo dobro je znano, da so Judje posvečevali soboto, sedmi dan, in

206 Dr. Lazar Milin, Starozavetni i novozavetni moralni zakon – Subota ili nedelja u Svetom pismu, str. 55, založba Pravoslavlje, Beograd

207 1 Kor 16,2 EKV

208 1 Kor 16,2

209 Samuele Bacchiocchi, A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity, str. 100; The Gregorian University Press, Rome 1977

ta dan niso opravljali nikakršnega računanja ali denarnega opravka. Po enodušnem mnenju vseh nepristranskih in najbolj znamenitih raziskovalcev cerkvene zgodovine so soboto posvečevali tudi kristjani apostolskega časa, zato je videti razumno, da je apostol Pavel priporočal kristjanom, da načrtujejo prvi dan tedna, to je takoj po soboti, kaj bodo priložili za revne, preden bodo druge potrebe zmanjšale zasluženno vsoto.

Pričevanje R. Craga, nekdanjega pripadnika judovske veroizpovedi, sedaj pa kristjana, nam bo prav tako pomagalo pravilno dojeti navedeno besedilo, v katerem apostol Pavel svetuje kristjanom korintske cerkve, da vsak doma zbira in daje dar za revne vsak prvi dan tedna. Pravi takole: »Rojen in vzgojen sem bil v judovski veroizpovedi. Eno izmed pravil, ki smo se jih držali, je bilo, da ob sobotah ne nosimo denarja niti pri odhodu v shodnico na bogoslužje. Ob nedeljah je prihajal na dom uslužbenec iz shodnice zbrat naše darove, ki smo jih pripravili, da so čakali nanj. Pred kratkim sem zvedel, da jih je malo seznanjenih s tem izročilom, poznajo ga le pravoverni Judje. Vedno sem menil, da je prav to imel v mislih apostol Pavel, ko je Korinčanom svetoval, da doma zbirajo darove za revne in cerkvene potrebe.«²¹⁰

Torej besedilo v 1 Kor 16,1-2 priča v korist dejstvu, da so kristjani v Korintu posvečevali soboto, toda pa nasvetu apostola Pavla so se držali izročila, da v nedeljo doma oddelijo dar, da so ga pozneje oddali pooblaščenim osebam.

Drugo besedilo, ki se navadno uporablja za dokaz, da so prvi kristjani praznovali nedeljo, je poročilo apostola Luka o shodu v Troadi, ki je potekalo prvi dan tedna pred Pavlovim odhodom.

Lukovo poročilo pravi: »Ko smo se prvi dan v tednu zbrali k lomljenju kruha, se je Pavel pogovarjal z njimi. Ker je nameraval naslednji dan odpotovati, se je njegov govor zavlekel do polnoči. V gornji izbi, kjer smo bili zbrani, je gorelo veliko svetilk. Na oknu je sedel mladenič, po imenu Evtih, ki je med Pavlovim dolgim govorom trdnó zaspal. V spanju je padel s tretjega nadstropja in pobrali so ga mrtvega. Pavel je stopil dol, se sklonil nadenj, ga objel in rekel: ‚Ne delajte hrupa! Še je življenje v njem.‘ Nato se je povzpел nazaj, lomil kruh, ga zaužil ter še dolgo govoril, vse dokler se ni zdanilo. Potem je odšel. Mladeniča pa so pripeljali živega domov in to jim je bilo v nemajhno tolažbo.«²¹¹

210 Ruby Craig, Razlaga besedila 1 Kor 16,1-2 – Adventist Review, 23. 6. 1983

211 Apd 20,7-12 SSP

V zvezi s tem besedilom dr. Lazar Milin piše: »Tukaj očitno gre za bogoslužje, ker je rečeno, da so se kristjani zbrali k lomljenju kruha. Ta izraz označuje obhajilo, torej liturgijo, bogoslužje.«²¹²

Ali se lahko zanesljivo trdi, da se z izrazom »lomiti kruh« v tem besedilu razume obhajilo ali Gospodova večerja in da evangelist Luka tukaj govori o rednem izvajanju bogoslužja na prvi dan tedna, to je v nedeljo?

Shod se je začel zvečer prvega dne tedna, »lomljenje kruha« pa je bilo šele po polnoči,²¹³ potem pa je Pavel dalje govoril do jutra in se nato podal na pot – vse to vodi k sklepu, da gre za *izredni shod, ne pa za redno ali običajno shajanje. Zakaj bi se osrednji del bogoslužja opravljal po polnoči, ko so vsi zaspani? Ne gre torej za redno bogoslužje, temveč za poslovilno snidenje, ki so ga pripravili zaradi Pavlovega odhoda iz Troade.*

Kakšno nočno snidenje je bilo to? Ali se z izrazom »lomljenje kruha« vedno razume Gospodova večerja ali obhajilo, ali pa ima ta izraz tudi druge pomene.

Krščanski pisci poznejših stoletij izraz »lomiti« kruh uporabljajo kot tehnični izraz za Gospodovo večerjo, toda v novozaveznih spisih ima ta izraz več pomenov.

Evangelisti ga omenjajo v zvezi s Kristusovim čudežem, ko je naitil množice: »Vzel je tistih pet hlebov in dve ribi, se ozrl v nebo, blagoslovil, razlomil hlebe in jih dal učencem, učenci pa množicam;«²¹⁴ v zvezi z *zadnjo večerjo*,²¹⁵ ko je jedel z učenci po vstajenju.²¹⁶ *Ta izraz se dvakrat uporablja za začetek Pavlovega obedovanja v Troadi: »Nato se je povzpел nazaj, lomil kruh, ga zaužil ter še dolgo govoril, vse dokler se ni zdanilo,«*²¹⁷ in na ladji med potovanjem v Rim: »Po teh besedah je vzel kruh, se vpričo vseh zahvalil Bogu, ga razlomil in začel jesti.«²¹⁸ Ta izraz dvakrat pomeni lomljenje kruha/Gospodovo večerjo²¹⁹ in dvakrat označuje skupno lomljenje kruha vernih.²²⁰

212 Dr. Lazar Milin, Starozavetni i novozavetni moralni zakon – Subota ili nedelja u Svetom pismu, str. 57-60, založba Pravoslavlje, Beograd

213 Apd 20,7.11

214 Mt 14,19 ssp; 15,36

215 Mt 26,26; Lk 22,19

216 Lk 24,30.35

217 Apd 20,11 ssp

218 Apd 27,35 ssp

219 Apd 1, Kor 10,16; 11,24

220 Apd 2,46; 20,7

Iz navedenih primerov vidimo, da izraz »lomljenje kruha« lahko pomeni začetek »uživanja hrane«, »družabno snidenje vernih« ali »agape«, dvakrat pa se nanaša na Gospodovo večerjo.

Nočno snidenje v Troadi je bilo družabno snidenje, agape, skupna večerja vernikov iz Troade, ne pa bogoslužni shod, molitveni shod, liturgija ali Gospodova večerja. Poročilo evangelista Luka ne omenja niti molitve niti petja niti blagoslovitve keliha, kar bi bilo značilno, da so opravljali Gospodovo večerjo. Pavel je sam prelomil kruh in jedel. Ne omenja se, da bi kruh blagoslovil, sploh se ne omenja kelih, *niti se ne omenja, da bi prelomljeni kruh in kelih razdelil vernikom*. Iz vsega tega se jasno vidi, da je to nočno snidenje potekalo v Troadi, prvi dan tedna, bilo je izredno, ne pa redni shod, in ni bil bogoslužni shod, sklican za sprejem obhajila ali Gospodove večerje, marveč družabno snidenje vernikov ali agape.

Kdaj je potekalo snidenje? Ker je potekalo zvečer in čez noč, ali potem izraz »prvi dan tedna« pomeni noč s sobote na nedeljo ali z nedelje na ponedeljek? Omenjeni bogoslovec meni, da je šlo za noč z nedelje na ponedeljek in da je bilo pri tem snidenju bogoslužje ter je bilo vernim podeljeno obhajilo.

Omenili smo že, da ni dvoma, da je šlo za izredno nočno snidenje, prav tako pa smo se lahko prepričali, da v Lukovem poročilu ni prvin, na temelju katerih bi lahko sklepali, da so se verniki zbrali zaradi sprejema obhajila. Videli smo, da izraz »lomiti kruh« pomeni različno – običajno uživanje hrane, skupni obed ali agape in Gospodovo večerjo. V omenjenem besedilu vse podrobnosti kažejo na sklep, da so se verniki sešli k skupni večerji – agape, ne pa k obhajilu.

Ponavljamo vprašanje: Ali je to snidenje potekalo s sobote na nedeljo ali z nedelje na ponedeljek? Znatno število rimskokatoliških in pravoslavnih bogoslovcev meni, da je snidenje potekalo v nedeljo zvečer oziroma z nedelje na ponedeljek. Menijo, da se je Luka ravnal po *rimskem*, ne pa po *judovskem* računanju časa.

Po rimskem računanju se dan začne računati od polnoči in traja do naslednje polnoči, po judovskem računanju pa se dan začne zvečer ob sončnem zahodu in traja do naslednjega sončnega zahoda.

Katero računanje je uporabljal evangelist Luka? Bolj verjetno je, da se je držal *judovskega računanja časa* kakor pa rimskega. To lahko podpremo z dejstvom, da uporablja judovsko računanje, ko poroča o

Kristusovem pogrebu. »Bil je to dan pripravljanja (*petek*) in začinjala se je sobota.«²²¹ Po judovskem ustroju se sobota začne v petek zvečer ob sončnem zahodu in traja do sobote zvečer. V Apostolskih delih Luka stalno uporablja judovski koledar.²²²

Če je Luka uporabljal judovsko računanje časa, kar je zelo verjetno, potem je snidenje v Troadi potekalo ponoči s sobote na nedeljo. Noč s sobote na nedeljo se šteje za prvi dan, to je bil nočni del prvega dneva. Če bi apostol Pavel praznoval prvi dan, potem bi to bilo samo ponoči s sobote na nedeljo, *kajti nato je ves dan potoval*. Takšno »praznovanje« ni bilo dovoljeno za soboto, a prav tako ne bi bilo niti dober zgled za praznovanje nedelje.

Iz navedenega poročila lahko prej sklepamo tole: apostol Pavel in njegovi dobri prijatelji kot dobri Judje, ki so vedno posvečevali soboto,²²³ se niso mogli podati na pot v soboto, marveč so to naredili »prvi dan«.²²⁴ Lahko bi domnevali, kar je več kakor verjetno, da je bil apostol Pavel v soboto dopoldne z verniki v Troadi pri rednem bogoslužju. Zvečer po sončnem zahodu, po koncu sobote, so se verniki s Pavlom znova sešli, da bi se poslovili od njega in z njim »lomili kruh«, to je z njim uživali hrano.

Nova zaveza nikjer ne določa, kateri dan je treba obhajati Gospodovo večerjo ali obhajilo. V Apd 2,42-46 je omenjen običaj prvih kristjanov, da so »lomili kruh« po hišah vsak dan. V 1 Kor 11,18.20.33-34, kjer je izrecno beseda o Gospodovi večerji, se ne omenjajo čas in dnevi, kdaj naj bi bili takšna bogoslužja. Izrecno *omenjanje* »prvega dne v tednu«, ko se je apostol Pavel sešel s kristjani v Troadi k »lomljenju kruha«, je lahko bilo spodbujeno, ne z navado, da so bogoslužni shodi na ta dan, temveč z nesrečo, ki se je zgodila tisto noč – smrtno nevarni padec Evtiha s tretjega nadstropja in čudežna obuditev, ki jo je izpeljal apostol Pavel. Temu prizoru je Luka posvetil v poročilu *največ prostora*,²²⁵ medtem ko se lomljenje kruha omenjanja zelo na kratko.²²⁶ *Ta nenavadni dogodek je brez dvoma naredil na vernike trajen vtis, zato Luka ni zamudil omeniti kraja in časa, ko se je zgodil.*

221 Lk 23,54 EKV

222 Apd 12,4; 20,6

223 Apd 17,2-3; 18,4.11; 16,13; 13,44.42.44)

224 Apd 20,13

225 Apd 10,9.10.12

226 Apd 20,7

Drugi razlog, zakaj je Luka omenil, da je apostol Pavel v Troadi prvi dan tedna z vernimi »lomil kruh«, je bil podati dodatni kronološki podatki. Luka je želel pomagati bralcu lažje spremljati Pavlovo potovanje. V Apd 20 in 21 Luka kot priča piše v prvi osebi množine²²⁷ in daje trinajst opomb v zvezi s Pavlovimi postajami na poti v Jeruzalem.

V luči teh obravnav lahko sklepamo, da Lukovo poročilo o snidenju v Troadi prvi dan tedna nikakor ne dokazuje rednega praznovanja nedelje v apostolskem času. Priložnost, čas in način poteka snidenja pričajo, da je šlo za izredno, ne pa za redno srečanje. Luka ne omenja dneva in časa snidenja zato, ker je šlo za nedeljo, marveč 1) zato ker je bil apostol Pavel pripravljen odpotovati,²²⁸ 2) ker se je tisto noč zgodil čudež z Evtihom in 3) ker je želel bralcem podati kronološke podatke, da bi lažje sledili Pavlovo potovanje.²²⁹

Tretje besedilo, ki ga običajno uporabljajo bogoslovci za dokaz, da so nedeljo praznovali že v apostolskem času, so besede apostola Janeza v Razodetju: »Na Gospodov dan sem se zamaknil in sem slišal za seboj močan glas kakor glas trombe.«²³⁰ Trdijo, da se ta izraz »lahko nanaša samo in edino na nedeljo ter da je to zares dan, ki so ga kristjani praznovali v apostolskem času.«²³¹

Na temelju česa to trdijo? Izraz »Gospodov dan« s pomenom nedelje je prvič omenjen v apokrifnem Petrovem evangeliju pred koncem 2. stoletja.

Toda novozavezni pisci nikoli ne uporabljajo izraza »Gospodov dan« s pomenom nedelje. Za nedeljo dosledno uporabljajo izraz »prvi dan tedna«. Apostol Janez je približno ob istem času napisal Razodetje in Evangelij. Logično bi bilo pričakovati, da tudi v Evangeliju uporablja isti izraz, zlasti kadar poroča o pomembnih dogodkih, o Kristusovih javljanjih po vstajenju od mrtvih. Ampak tega ne dela, marveč uporablja za nedeljo izraz »prvi dan tedna«. »Prvi dan tedna je Marija Magdalena zgodaj, ko je bila še tema, šla h grobu.«²³²

227 Apd 20,4-15; 21,1-18

228 Apd 20,7

229 Samuele Bacchiocchi, A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity, str. 111; The Gregorian University Press, Rome 1977

230 Raz 1,10 EKU

231 Dr. Lazar Milin, Starozavetni i novozavetni moralni zakon – Subota ili nedelja u Svetom pismu, str. 60, založba Pravoslavje, Beograd

232 Jn 20,1 EKU

»Pod noč tistega dne, prvega v tednu, ko so bila tam, kjer so se učenci zadrževali, vrata iz strahu pred Judi zaklenjena, je prišel Jezus.«²³³ Če je nedelja že ob koncu 1. stoletja dobila novo ime »Gospodov dan«, bi pričakovali, da apostol Janez uporabi ta izraz v obeh spisih, v Razodetju in Evangeliju, ker sta oba napisana v približno istem času in na istem zemljepisnem prostoru.

Torej ni mogoče trditi, da je treba izraz »Gospodov dan« v Raz 1,10 razumeti kot nedeljo, kakor to misli večina rimskokatoliških in pravoslavnih bogoslovcev.

Če ta izraz »Gospodov dan« vzamemo dobesedno, lahko po Svetem pismu pomeni samo *sobotni dan*. Kristus je gospodar ali Gospod sobote, ker jo je vzpostavil, blagoslovil in posvetil. Sobota je Kristusov ali Gospodov dan.²³⁴ Izaija jo imenuje izrecno »sveti Gospodov dan«.²³⁵

Če pa izraz »Gospodov dan« dojamemo v simboličnem smislu, se z njim razume »dan Božje sodbe« ali »dan drugega Kristusovega prihoda«.

Dan drugega Kristusovega prihoda, parusia, dan Gospodove sodbe je glavna tema Razodetja po Janezu in osrednja točka vseh Janezovih videnj. Neposredno sobesedilo pred izjavo v Raz 1,10 in po njej vsebuje sporočila, ki se jasno nanašajo na eshatološki Gospodov dan, na dan sodbe. Kristus je poprej prikazan, da prihaja »z oblaki in videlo ga bo vsako oko«.²³⁶ Pozneje se je isti »Sin človekov« oglasil Janezu s srpom v roki,²³⁷ da požanje dozorelo žetev zemlje.²³⁸ Žetev je simbol konca sveta, dneva sodbe.

Janez je bil torej v duhu prenesen v prihodnji slavni Gospodov dan in je od tam opazoval mnoge prizore, ki so mu bili pokazani v nizu videnj.

Svojilni pridevnik »Gospodov« je v Novi zavezi uporabljen dvakrat.²³⁹ Apostol Pavel ga je uporabil v izrazu »Gospodova večerja«,²⁴⁰ apostol Janez pa v izrazu »Gospodov dan«.²⁴¹ V Svetem pismu se na-

233 Jn 20,19 SSP

234 Mr 2,28

235 Iz 58,13

236 Raz 1,7 SSP

237 Raz 14,14

238 Raz 14,15

239 1 Kor 11,20; Raz 1,10

240 1 Kor 11,20

241 Raz 1,10

mesto svojilnega pridevnika »Gospodov dan« uporablja rodilnik »dan Boga«, »dan Gospoda«, toda prevajalci v naš jezik takšne rodilnike raje prevedejo kot svojilne pridevnike, ker tako bolje ustreza duhu našega jezika. Tako se na primer v našem prevodu besedilo v 1 Tes 5,2 glasi takole: »Sami natančno veste, da bo Gospodov dan prišel, kakor pride tat ponoči.« Dobesedno po izvirniku pa bi se bralo: »Sami natančno veste, da bo dan Gospoda prišel, kakor pride tat ponoči.« Izrazi »Gospodov dan« in »dan Gospoda« v Razodetju in v drugih spisih Stare in Nove zaveze pomenijo dan sodbe ali dan drugega Kristusovega prihoda.²⁴² Zanesljivo lahko trdimo, da je apostol enkrat uporabil »Gospodov dan« kot različico običajnega izraza »dan Gospoda«, kakor je tudi apostol Pavel enkrat uporabil izraz »Gospodova večerja« namesto običajnega izraza »lomljenje kruha«.

Na temelju teh obravnav lahko sklepamo, da se izraz »Gospodov dan« v Raz 1,10 nikakor ne nanaša na nedeljo. Če pa ga vzamemo v dobesednem pomenu, se lahko nanaša edino na soboto. Večina razlagalcev pa vendar meni, da je apostol Janez uporabil izraz »Gospodov dan« kot različico običajnega izraza »dan Gospoda«, »dan Boga«, ki se v Svetem pismu vedno nanaša na dan Božje sodbe ali na dan drugega slavnega Kristusovega prihoda.

Iz razčlenitve treh novozaveznih besedil,²⁴³ ki se pogosto uporabljajo kot dokaz za praznovanje nedelje v apostolskem času, smo lahko nespodbitno dokazali, da ne pričajo v korist praznovanja nedelje v apostolskem času. V 1 Kor 16,1-3 in v Apd 20,7-12 se omenja prvi dan tedna, in sicer v prvem primeru, da spodbudi *zasebno* prilaganje sredstev za revne v Jeruzalemu, v drugem primeru pa zato, da opiše *izredno Pavlovo snidenje z vernimi v Troadi in čudež, ki se je zgodil tisto noč* – Evtihov padec s tretjega nadstropja in njegovo oživitvev. Prav tako smo lahko ugotovili, da se izraz »Gospodov dan« v Svetem pismu najpogosteje uporablja za označitev dneva Božje sodbe ali drugega Kristusovega prihoda, prerok Izaija pa ga uporablja za pomen sobote. *Ta izraz se v Svetem pismu nikoli ne uporablja s pomenom nedelje.*

242 J1 1,15; Sof 2,2; 2 Pt 3,10; Raz 6,17; 16,14

243 1 Kor 16,1-3; Apd 20,7-12; Raz 1,10

JERUZALEMSKI ZBOR IN SOBOTA

Poleg omenjenih treh besedil,²⁴⁴ ki se pogosto uporabljajo kot dokaz, da so nedeljo praznovali že v apostolskem času, čeprav iz njih tega ni mogoče sklepati, obstaja močno nagnjenje pri nekaterih sodobnih bogoslovcih, da se apostolski cerkvi v Jeruzalemu pripiše odgovornost za opuščanje sobote in vpeljevanje nedelje v cerkev. Tako eden izmed teh bogoslovcev trdi, da je bila ta sprememba narejena v Jeruzalemu leta 51. Piše takole: »Ker so na zboru razpravljali ne le o obrezi, marveč tudi o drugih predpisih postave, med katere spadajo tudi starozavezni judovski prazniki s soboto vred, pomeni, da so apostoli, poučeni od Svetega Duha, vse te starozavezne predpise razglasili za neobvezne in brezvredne v novi zavezi. Vse, s soboto vred.«²⁴⁵

Ali ta trditev ustreza dejstvu? Kaj je bilo ukinjeno na zboru v Jeruzalemu?

Zbor v Jeruzalemu se je sešel leta 49. Sklican je bil zaradi spora, ki je nastal v antiohijski cerkvi, ko so vanjo prišli nekateri agitatorji iz Jeruzalema in začeli prepričevati brate: »Če se po Mojzesovem običaju ne daste obrezati, se ne morete zveličati.«²⁴⁶ Mnogi med njimi so prej pripadali judovski stranki farizejev. Ti so dejali: »Treba jih je obrezati in jim naročiti, naj se držijo Mojzesove postave.«²⁴⁷ To pa je sprožilo »hudo prerekanje«.²⁴⁸ V nastali razpravi so vzeli besedo Peter, Pavel in Barnaba. Peter je povedal izkušnjo o spreobrnitvi rimskega stotnika Kornelija. Na temelju prejetega razodetja je poudaril, da Bog ne dela razlike med Judi in pogani ter da se vsi

244 1 Kor 16,1-3; Apd 20,7-12; Raz 1,10

245 Dr. Lazar Milin, Starozavetni i novozavetni moralni zakon – Subota ili nedelja u Svetom pismu, str. 62, založba Pravoslavlje, Beograd

246 Apd 15,1 EKU

247 Apd 15,5 SSP

248 Apd 15,7 EKU

zveličujemo po milosti Gospoda Jezusa.²⁴⁹ Pavel in Barnaba sta poročala, kako je Bog njuno delo potrdil s čudeži.²⁵⁰ Nazadnje je prevzel besedo apostol Jakob, ki je predsedoval zboru. Predlagal je kristjane, ki so se spreobrnilo iz poganstva, osvoboditi obreze, ki je znamenje pripadnosti judovski narodnosti, vendar jim je treba povedati, »naj se ne omadežujejo s tem, kar je darovano malikom, naj se vzdržijo nečistovanja ter mesa zadavljenih živali in krvi. Mojzes ima namreč že od davnih rodov svoje oznanjevalce po vseh mestih, saj ga vsako soboto beró po shodnicah.«²⁵¹

Jakovov predlog je bil sprejet in ubeseden kot sklep, ki se je glasil: »Sveti Duh je sklenil in mi z njim, da vam ne nalagamo nobenega drugega bremena kakor tale nujna določila: vzdržite se tega, kar je bilo žrtvovano malikom, krvi in mesa zadavljenih živali in nečistovanja.«²⁵² Pavel, Barnaba, Juda in Sila so odnesli ta sklep v obliki pisma vernikom v Antiohiji.

Tukaj moramo poudariti, da se je sklep nanašal *samo na spreobrnjene iz poganstva* – poslan je bil vernikom *spreobrnjenim* »iz poganstva v Antiohiji, Siriji in Kilikiji«. ²⁵³ Ničesar novega niso sprejeli za kristjane judovskega izvora. Ti so še naprej obrezovali sinove.

Med kristjani judovskega izvora so bili takšni, ki se niso sprijaznili s sklepi jeruzalemskega zbora. Trdili so, da nihče ne more biti dober kristjan, če prej ne postane Jud, to je da se obreže. Takšni so prizadejali obilo muk apostolu Pavlu, ki je dosledno uporabljal sklep jeruzalemskega zbora, kar je posebno vidno iz pisma Galačanom, med katerimi so kristjani judovskega izvora imeli dosti uspeha. Apostol je pisal Galačanom, ki so pod vplivom teh skrajniških kristjanov začeli omahovati v veri: »Tisti, ki iščete opravičenje v postavi, nimate nič več skupnega s Kristusom: odpadli ste od milosti. Po Duhu, iz vere, pričakujemo upanje pravičnosti, saj v Kristusu Jezusu nič ne velja ne obreza ne neobreza, marveč vera, ki deluje po ljubezni.«²⁵⁴

Pavlovo stališče glede obreze je bilo vedno dosledno: »Obreza ni nič in tudi neobrezanost ni nič, ampak izpolnjevanje Božjih

249 Apd 15,7-11

250 Apd 15,12

251 Apd 15,20-21 SSP

252 Apd 15,28-29 SSP

253 Apd 15,23 SSP

254 Gal 5,4-6 SSP

zapovedi.«²⁵⁵ Pavel obreze ne šteje več za potrebno, kajti duhovni Izrael je sestavljen iz spreobrnjenih Judov in spreobrnjenih poganov z vero v Kristusa in s poslušnostjo Božjim zapovedim. To ni več meseni Izrael, v katerega se je stopalo z obrezo, marveč duhovni Izrael, v katerega se stopa po prerobenju z Božjo besedo in Svetim Duhom, ki ga ponazarja krst.

Celo skoraj deset let po zasedanju zbora v Jeruzalemu so skrajniški kristjani judovskega izvora očitali apostolu Pavlu, da si v nasprotju s sklepom zbora v Jeruzalemu prizadeva sklep o neobrezi uporabiti za Jude, ki živijo med pogani in želijo postati kristjani. Ko se je leta 58 vrnil v Jeruzalem s tretjega misijonarskega potovanja, je poročal starešinam in vernikom. Ko so ga slišali, so slavili Boga in mu rekli: »Ali vidiš, brat, koliko deset tisočev Judov je sprejelo vero? In vsi so vneti privrženci postave. O tebi pa so slišali, da učiš Jude, ki živijo med pogani, naj odpadejo od Mojzesa; govoriš jim, naj ne obrezujejo svojih otrok in naj se ne držijo starodavnih šeg. In kaj zdaj? Gotovo bodo izvedeli, da si tu. Stôri, kar ti pravimo. Med nami so štirje možje, ki so se zaobljubili. Vzemi jih s sabo in opravi z njimi očiščevalne obrede! Plačaj zanje, da se bodo ostrigili! Tako bodo vsi spoznali, da ni res, kar govorijo o tebi, ampak da si na pravi poti in se držiš postave. Glede tistih iz vrst poganov, ki so sprejeli vero, pa smo že odločili in jim pisali, naj se vzdržijo živali, ki so bile žrtvovane malikom, in krvi in mesa zadržanih živali in nečistovanja.«²⁵⁶ »Zaskrbljenost vodij jeruzalemske cerkve o širjenju takšnih glasov o apostolu Pavlu (*in sicer celo okoli leta 58 našega štetja*) in njihov predlog, da bi ovrigel te obtožbe, tako da bo sam opravil očiščevalni obred v templju,²⁵⁷ kaže, kako globoko so bili kristjani judovskega izvora v Jeruzalemu povezani z judovsko ustanovo, kakršna je obreza.«²⁵⁸ »V takšnem okolju je bilo praktično nemogoče spremeniti tisočletne ustanove, kakršna je sobota, ki je bila posebno cenjena.«²⁵⁹

255 1 Kor 7,19 ssp

256 Apd 21,20-25 ssp

257 Apd 21,24

258 Samuele Bacchiocchi, *A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity*, str. 146

259 Samuele Bacchiocchi, *A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity*, str. 147

Na jeruzalemskem zboru niso sprožili obveznosti in neobveznosti posvečevanja sobote. Če bi to sprožili, bi se o tem gotovo razvile hude razprave in o njih bi ostali sledovi v novozaveznih spisih. Ne smemo pozabiti, da je krščanstvo vzkliklo iz korenin in stebela judovstva.²⁶⁰ Prvi kristjani iz judovstva so menili, da sprejeti Kristusa ne pomeni zavreči judovske vere, temveč uresničitev in izpolnitev mesijanskega pričakovanja, ki je njihovo življenje zajelo z novo razsežnostjo.²⁶¹ Ločevanje med tem, kar je bilo »senca« (krvne in nekrvne daritve, obreza in simbolični prazniki – pasha, petdesetnica, praznik šotorov), od tistega, kar je bila resničnost (Kristus in poslušnost vsem zapovedim), med časnim in trajnim, je potekalo postopno in ne brez bolečin in težav.

O pomenu jeruzalemskega zbora piše znameniti cerkveni zgodovinar Philipp Schaff: »Jeruzalemski zbor je pomenil pridobivanje enakopravnosti kristjanov iz poganstva glede obreze in obredne postave. ... Odslej je judaistični nauk o potrebi obreze, da bi se doseglo zveličanje, veljal za krivoverstvo, lažni evangelij.«²⁶²

Čeprav je jeruzalemski zbor sklenil, da se kristjanom iz poganstva ni treba obrezovati, so spreobrnjenci iz judovstva to delali še naprej. »Položaj kristjanov iz judovstva ni bil predmet obravnave, zato glede njih ni bil narejen nikakršen sklep.«²⁶³ Ker sobota ni bila predmet razpravljanja na zboru, je bilo samoumevno, da vsi spreobrnjeni Judje in spreobrnjeni pogani še naprej posvečujejo soboto. Apostoli, ki so sklenili, da obreza ni več obvezna, so obenem omenili, da podrobnejših navodil za življenje vernikov ni bilo treba dajati, ker o tem iz Mojzesovih spisov veliko slišijo vsako soboto pri bogoslužju.²⁶⁴

S sklepi zbora so bili kristjane iz poganstva dolžni seznanjati Pavel, Barnaba in dva brata iz Jeruzalema. Kamor koli so šli, so vernike seznanjali z določbami zbora. »Ko so potovali skozi mesta, so vernikom naročali, naj se držijo navodil, ki so jih sprejeli apostoli in starešine v Jeruzalemu.«²⁶⁵ Kje so to počeli in kdaj? V soboto v molilnicah in zunaj njih. »Na sobotni dan smo šli skozi mestna vrata ob reki, ker

260 Rim 11,17-19

261 Samuele Bacchiocchi, A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity, str. 149

262 Philipp Schaff, History of Apostolic Christianity, str. 347

263 Philipp Schaff, History of Apostolic Christianity, str. 347

264 Apd 15,21

265 Apd 16,4 ssp

smo domnevali, da je tam prostor za molitev. Sedli smo in se pogovarjali z ženskami, ki so se tam zbirale.«²⁶⁶

Iz tega, kar smo podali tukaj, se jasno vidi, da na jeruzalemskem zboru ni bila ukinjena sobota, temveč samo obreza, in da so kristjani iz judovstva in poganstva tudi po njem posvečevali soboto.

266 Apd 16,13 ssp

APOSTOL PAVEL IN SOBOTA

Nekateri sodobni zagovorniki nedelje želijo apostola Pavla prikazati kot nasprotnika posvečevanja sobote in pionirja vpeljevanja nedelje kot krščanskega praznika. Tako eden izmed njih piše o Pavlovem prijetju v Jeruzalemu in o tem, kar se je zgodilo pred prijetjem: »Pred prijetjem so mu apostol Jakob in jeruzalemski kristjani rekli: ‚Ali vidiš, brat, koliko deset tisočev Judov je sprejelo vero? In vsi so vneti privrženci postave. O tebi pa so slišali, da učiš Jude, ki živijo med pogani, naj odpadejo od Mojzesa; govoriš jim, naj ne obrezujejo svojih otrok in naj se ne držijo starodavnih šeg.‘ Iz teh besed vidimo, trdi on, da je veliko število Judov v Jeruzalemu, ki so sprejeli krščanstvo, še vedno – celo po apostolskem zboru – žalovalo po ‚stari zavezi‘, vsekakor tudi po soboti, apostol Pavel pa je bil ta, za katerega so že vsi slišali in zvedeli, da odvrča Jude od Mojzesovega zakona in obreze – česar pa ni zapovedal Mojzes, temveč Bog Abrahamu. Takšno je bilo stališče apostola Pavla do celotnega starozaveznega zakona, *in tudi do sobote.*«²⁶⁷

Ta bogoslovec tukaj trdi nekaj, česar iz celotnega poročila o dogodkih pred Pavlovim prijetjem ni mogoče sklepati. Trdi, da so jeruzalemski kristjani, torej kristjani po izvoru Judje, »žalovali po stari zavezi, vsekakor pa tudi po soboti«. Iz teh besed bi se dalo sklepati, da ti kristjani niso več posvečevali sobote in obrezovali sinov. Toda poročilo evangelista Luka pravi, da so bili ti kristjani »vneti privrženci postave«. ²⁶⁸ To pomeni, da so posvečevali soboto in obrezovali sinove. *Sklep jeruzalemskega zbora se je nanašal samo na kristjane iz poganstva.* To so ti jeruzalemski kristjani dobro vedeli in so se še naprej držali dosedanjih običajev. To je brez dvoma olajšalo spreobrnjenje

267 Dr. Lazar Milin, Starozavetni i novozavetni moralni zakon – Subota ili nedelja u Svetom pismu, str. 85-86, založba Pravoslavlje, Beograd

268 Apd 21,20 SSP

mnogih tisočev Judov, kajti sprejemanje evangelija ni zahtevalo pomembnejših sprememb v načinu njihovega življenja.

Omenjeni bogoslovec trdi, da je vsem znano, da apostol Pavel vodi Jude, ki živijo med pogani, v odpadništvo od Mojzesovega zakona in obreze. Iz teh besed bi se dalo sklepati, da je to bilo res. Če pa bi bilo to res, a mi bomo dokazali, da ni, in če bi apostol Pavel res odvrčal Jude med pogani, naj ne obrezujejo sinov in ne spolnjujejo postave, in sicer da več ne posvečujejo sobote, ali ne bi tega Pavlu očitali jeruzalemski kristjani? Ali ga ne bi obtožili tudi za kršitev sobote, ene izmed zapovedi Dekaloga? Kako lahko ta bogoslovec razloži, da ti Pavlovi kritiki in razširjevalci laži ne obdolžujejo Pavla, da krši soboto? To pomeni, da mu glede tega ni bilo možno ničesar zameriti. Pavel je spoštoval soboto in druge očetovske navade, zato je lahko, ko se je branil pri sojenju pred rimskim namestnikom Festom in pred Judi (*ki so prišli iz Jeruzalema v Cezarejo in ga obtoževali za različne hude prekrške, ki mu jih niso mogli dokazati*), s čisto vestjo rekel: »Z ničimer se nisem pregrešil ne zoper judovsko postavo ne zoper tempelj ne zoper cesarja.«²⁶⁹

Malo prej je apostol Pavel stal pri sodbi pred namestnikom Feliksom in se branil pred obtožbami Judov: »To ti pa priznam, da po nauku, ki ga ti imenujejo ločino, tako služim Bogu naših očetov, da verujem v vse, kar je pisano v postavi in v prerokih.«²⁷⁰ Če bi apostol Pavel učil, da ni treba posvečevati sobote, in sam kršil to zapoved, ali bi imel pogum in ali bi smel s čisto vestjo reči, da veruje »v vse, kar je pisano v postavi«.²⁷¹ Ko bi bil apostol Pavel trdil eno, delal pa nasprotno, bi mu Judje rekli: »Lažeš, Pavel!« Toda molčali so, ker svoje obtožbe niso mogli dokazati. Tri dni potem, ko je bil kot obtoženec pripeljan v Rim, se je sešel z judovskimi prvaki in ob tej priložnosti rekel: »Jaz, bratje, nisem storil ničesar zoper svoje ljudstvo ali zoper šege naših očetov. In vendar so me v Jeruzalemu prijeli in me kot jetnika izročili Rimljanom.«²⁷²

Kot vidimo, je apostol Pavel vedno trdil v svojo obrambo, da ni naredil ničesar ne proti svojemu ljudstvu ne proti zakonu ne proti očetovskim običajem. S čisto vestjo je trdil, da je zares tako veroval in

269 Apd 25,8 SSP

270 Apd 24,14 EKU

271 Apd 24,14 EKU

272 Apd 28,17 SSP

tako živel. Vendar moramo poudariti, da je delal razliko med »obrez« in Dekalogom ali desetimi Božjimi zapovedmi. Vernikom v Korintu je izrecno napisal: »Obreza ni nič in tudi neobrezanost ni nič, ampak izpolnjevanje Božjih zapovedi.«²⁷³ Pavel, ki je v skladnosti s sklepom jeruzalemskega zbora oznanjal spreobrnjencem iz poganstva, da se jim ni treba obrezovati, jih gotovo ni mogel učiti, da jim ni treba posvečevati sobote, če jasno pravi, da je spolnjevanje zapovedi obvezno, sobota pa je četrta Božja zapoved.

Vrnimo se k izjavi omenjenega bogoslovca, ki pravi, da je bil apostol Pavel ta, »za katerega so že vsi slišali in zvedeli, da odvrča Jude od Mojzesovega zakona in obreze – česar pa ni zapovedal Mojzes, temveč Bog Abrahamu. Takšno je bilo stališče apostola Pavla do celotnega starozaveznega zakona, in tudi do sobote.«

Ta bogoslovec se tukaj istoveti s tistimi, ki so o Pavlu širili lažne glasove. Trdi, da je Pavel zares nasprotoval očetovskim običajem, celotnemu starozaveznemu zakonu in soboti. Mar niso te besede pravoslavnega bogoslovca nasprotne izrecnim Pavlovim besedam, *ki so štirikrat ponovljene*),²⁷⁴ da je kot strogi Jud vedno živel v skladnosti z zakonom in očetovskimi običaji ter veroval v vse, kar je bilo v postavi in prerokih? Komu naj verjamemo – apostolu Pavlu ali temu bogoslovcu?

Ta bogoslovec načrtno zamolči besedilo, iz katerega se vidi, da so glasovi o apostolu Pavlu lažni. Uporabi samo del besedila, ampak da bi imeli pravilno sliko, moramo navesti tudi sobesedilo. Kaj pravi sobesedilo? Potem ko so Jakob in starešine slišali od Pavla, kaj je Gospod z njegovo dejavnostjo naredil med pogani, so mu povedali o *lažnih glasovih*, ki krožijo po Jeruzalemu, to pa je, da uči »Jude, ki živijo med pogani, naj odpadejo od Mojzesa; govoriš jim, naj ne obrezujejo svojih otrok in naj se ne držijo starodavnih šeg«. ²⁷⁵ Ker Jakob in starešine niso hoteli verjeti, da so ti glasovi resnični (*in zares niso bili resnični*), so mu predlagali, naj se podvrže obredu očiščenja v templju, s čimer bo *ovrgel te glasove in dokazal, da živi v skladnosti z zakonom. Predlagali so mu: »Stôri, kar ti pravimo. Med nami so štirje možje, ki so se zaobljubili. Vzemi jih s sabo in opravi z njimi očiščevalne obrede! Plačaj*

273 1 Kor 7,19 SSP

274 Apd 24,14; 25,8; 26,4-6; 28,17

275 Apd 21,21 SSP

zanje, da se bodo ostrigili! Tako bodo vsi spoznali, da ni res, kar govorijo o tebi, ampak da si na pravi poti in se držiš postave.«²⁷⁶

Apostol Pavel je sprejel predlog: »Tedaj je Pavel vzel može s sabo. Naslednjega dne je šel z njimi v tempelj k očiščevanju.«²⁷⁷ S tem dejanjem so se lahko množica vernikov v Jeruzalemu in preostali meščani prepričali, da se veliki apostol še vedno drži Mojzesove postave.²⁷⁸ Ali je apostol Pavel prekršil svoje prepričanje s tem, ko je ubogal navsvet Jakoba in starešin? On ne meni tako, ker ga ni sram omeniti tega dogodka med obrambo pred Feliksom,²⁷⁹ pri čemer je povedal, da je vedno služil Bogu svojih očetov in veroval v vse, kar je napisano v postavi in prerokih.²⁸⁰ Torej v Apostolskih delih ni dokazov, da je apostol Pavel zavrgel celotno staro zavezo s soboto vred. Omenjeni bogoslovec povzema iz svetopisemskih besedil tisto, česar ne vsebujejo, in »dokazuje,« kar se ne da dokazati.

Ali lahko navedemo še druge dokaze, iz katerih se vidi, da so Pavel in drugi apostoli in prvi kristjani posvečevali soboto?

Za apostola Pavla Apostolska dela pričajo, da je posvečeval soboto in razlikoval med soboto na eni strani ter obrezo in obrednimi predpisi na drugi strani. Kamor koli je šel in kjer koli je pridigal, je bil najprej apostol poganov in je spreobrnjence iz poganstva seznanjal s sklepom jeruzalemskega zbora – to je, da so prosti obreze, obenem pa jim je dal zgled za pravilno posvečevanje sobote.²⁸¹ Kristus je imel navado ob sobotah oditi k bogoslužju v shodnico, to pa je bila tudi Pavlova navada: »Pavel gre po svoji navadi k njim in se razgovarja z njimi tri sobote na podlagi pisem, razodevajoč in dokazujoč, da je moral Kristus trpeti in vstati iz mrtvih.«²⁸²

Kje so se kristjani shajali k bogoslužjem in kdaj? Kaj o tem poročajo Apostolska dela? Kaj o tem pričajo znameniti cerkveni zgodovinarji?

Najpogosteje omenjeni prostori za shajanje so tempelj, shodnice in zasebne hiše.²⁸³ Zasebni bivalni prostor gornja soba v Jeruzalemu je

276 Apd 21,23-24 SSP

277 Apd 21,26 SSP

278 Samuele Bacchiocchi, A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity, str. 149

279 Apd 24,17

280 Apd 24,14

281 Apd 17,2; 18,4; 16,13; 13,44

282 Apd 17,2-3 CHR

283 Apd 2,46; 3,1; 5,42

bil prostor za molitev in sprejemanje Gospodove večerje.²⁸⁴ Kristjani so ustanovili svoje shodnice po vzoru judovskih shodnic.

C. W. Dugmore v svoji študiji o prostoru in času bogoslužja v prvem krščanskem času pravi: »Shodnice (*judovske molilnice*) so vplivale veliko bolj, kakor se misli, tudi na obliko krščanske službe in na čas službe v prvih štirih stoletjih.«²⁸⁵

Navedli bomo še nekaj pričevanj najznamenitejših cerkvenih zgodovinarjev o posvečevanju sobote v apostolskem času in pozneje.

Zgodovinar H. Lietzmann piše: »Prva skupnost je posvečevala soboto, kakor to kaže Mt 24,20.«²⁸⁶ Eden izmed najznamenitejših rimskokatoliških zgodovinarjev L. Duchesne piše: »Prvi kristjani so tedaj, ko so bili še vsi skupaj v Jeruzalemu, obiskovali bogoslužja v templju. Zunaj Jeruzalema je njihovo versko življenje najbolj prišlo do izraza kakor tudi pri Judih v tedenskih shajanjih v shodnici. Te shode so imeli ob sobotah.«²⁸⁷

Pripominjamo, da je apostol Pavel, dokler je bil preganjalec kristjanov, dobro vedel, da se kristjani shajajo skupaj z Judi ob sobotah v shodnici. Zato si je od nadrejenega starešina »izprosil pisma za shodnice v Damasku, tako da bi lahko vsakega privrženca Poti (*to je kristjane*), moškega ali žensko, vklenil in prignal v Jeruzalem.«²⁸⁸

Dr. Theodor Zahn piše: »Ni dvoma, da so kristjani najvestneje posvečevali soboto, kajti če tega ne bi počeli, bi jih Judje kamnali. Ni mogoče dokazati, da bi se praznovanje nedelje začelo v tem času. Sobota je bila posebno močna vez, ki jih je spajala z življenjem vsega ljudstva. S posvečevanjem sobote po so posnemali Kristusov zgled in ukaze.«²⁸⁹

Prvi kristjani v Jeruzalemu, apostoli in verniki ter spreobrnjenci iz poganstva so se v začetku shajali z Judi v templju in shodnicah. Pozneje so kristjani ustanovili svoje molilnice ali shodnice. Kristjani so imeli bogoslužja ob sobotah kakor tudi Judje, ker jih je k temu pozival Božji zakon, četrta Božja zapoved, in Kristusov zgled.

Apostol Pavel pri tem ni bil izjema, temveč, nasprotno, zgled.

284 Apd 1,14; 2,1-4

285 C. W. Dugmore, *Lord's Day and Easter*, str. 272, Leiden; e. J. Brill, 1962

286 H. Lietzmann, *Historie de l'Eglise ancienne*, str. 65-66

287 L. Duchesne, *Origine du culte chretien*, 5ed, str. 47-48; Paris 1920

288 Apd 9,2 ssp

289 Theodore Zahn, *Geschichte des Sontags*, str. 13-14

KAJ JE KRISTUS UKINIL NA KRIŽU

Med sodobnimi bogoslovci je zelo razširjeno mnenje, da je Kristus s smrtjo na križu ukinil obredni zakon, vanj pa prištevajo tudi soboto. Za potrditev tega mnenja uporabljajo besedila iz Pavlovih pisem Gal 4,10-11; Rim 14,5; Kol 2,16.

Ker nasprotniki posvečevanja sobote v krščanski cerkvi navadno uporabljajo ta besedila za dokaz, da je apostol Pavel učil, da je posvečevanje sobote nehalo veljati v novi zavezi in je ukinjena na križu s preostalimi predpisi, ki so se nanašali na starozavezne obrede, si bomo s sobesedilom prizadevali osvetliti in razložiti, kaj je v bistvu pravilni smisel navedenih besedil in kaj je Kristus s smrtjo pribil na križ.

Apostol Pavel v pismu Galačanom piše: »Toda tedaj ste služili bogovom, ki to po naravi niso, ker pač niste poznali Boga. Zdaj pa ne samo, da ste Boga spoznali, ampak še več, tudi Bog vas je spoznal. Kako se torej obračate nazaj k tistim slabotnim in bednim prvinam, ki jim hočete spet služiti? Obhajate dneve, mesece, letne čase in leta.«²⁹⁰ Isti apostol dalje piše: »Kristus nas je osvobodil za svobodo. Zato stojte trdno in se ne dajte ponovno vpreči v jarem sužnosti. Glejte, jaz, Pavel, vam pravim: če se daste obrezati, vam Kristus ne bo prav nič koristil. In ponovno izjavljam vsakomur, ki se dá obrezati, da je dolžan v celoti izpolnjevati postavo. Tisti, ki iščete opravičenje v postavi, nimate nič več skupnega s Kristusom: odpadli ste od milosti. Po Duhu, iz vere, pričakujemo upanje pravičnosti. Tisti, ki hočejo biti ugledni v mesu, vas silijo k temu, da bi se dali obrezati, in to samo zato, da ne bi bili preganjani zaradi Kristusovega križa.«²⁹¹

Kaj je apostolu Pavlu prizadevalo skrbi v zvezi z Galačani? Galacijske cerkve je ustanovil med prvim misijonarskim potovanjem (45-47). Na začetku tretjega misijonarskega potovanja jih je obiskal (*okoli leta*

290 Gal 4,8-10 SSP

291 Gal 5,1-5 SSP; 6,12 SSP

54). Kmalu po tem je zvedel, da se je pod vplivom skupine judaistov, to je Judov iz Jeruzalema, med galacijskimi cerkvami začelo širiti odpadništvo. Isti lažni učitelji, ki so prej prišli v Antiohijo in začeli prepričevati brate: »Če se po Mojzesovem običaju ne daste obrezati, se ne morete zveličati,«²⁹² so začeli vznemirjati tudi galacijske cerkve. Ti lažni učitelji so učili, da se človek ne more zveličati, če se ne da obrezati in ne spolnjuje Mojzesovega zakona. Apostol Pavel je pisal pismo Galačanom iz Korinta okoli leta 57, da bi vernim znova izpostavil temeljno načela nauka o zveličanju, in sicer: zveličanje lahko dobimo samo po veri v Kristusove zasluge. »Vemo, da človek ni opravičen po delih postave, ampak edinole po veri v Jezusa Kristusa. Zato smo tudi mi začeli verovati v Kristusa Jezusa, da bi bili opravičeni po veri v Kristusa in ne po delih postave, saj nobeno meso ne bo opravičeno po delih postave.«²⁹³ Zakon, moralni ali obredni, nima moči človeka osvoboditi greha. To ni njegova vloga. Ni dan za sredstvo zveličanja, temveč kot zrcalo, ki nam pomaga videti našo grešnost, in kot vodnik ali vzgojitelj, ki nas usmerja na Kristusa kot edinega zveličarja.²⁹⁴ *To je Pavlov evangelij, tisto, kar oznanjajo judaisti, da se človek zveliča s spolnjevanjem zakona, pa je legalizem ali lažni evangelij. Apostol Pavel se je čudil, da so Galačani tako hitro pozabili izkušnjo zveličanja, ki ga jim je prinesel Kristusov evangelij, in podlegli vplivu lažnih učiteljev, zoper katere ostro negoduje kot Satanove služabnike.* »Čudim se, da se od tistega, ki vas je poklical po Kristusovi milosti, tako hitro obračate k nekemu drugemu evangeliju, ki pa ni drug evangelij, pač pa so nekateri, ki vas begajo in hočejo Kristusov evangelij postaviti na glavo. Toda tudi če bi vam mi sami ali pa angel iz nebes oznanjal drugačen evangelij, kakor smo vam ga mi oznanili, naj bo preklet!«²⁹⁵ Prizadevanje judaistov iz Jeruzalema, ki so prepričevali vernike galacijskih cerkev, da jim je za zveličanje potrebna obreza in spolnjevanje vseh starozaveznih praznikov – letnih, mesečnih in tedenskih – tako strogo in tako, kakor so zahtevali, je bilo zares lažni evangelij.

Ali je apostol Pavel tukaj ciljal na tedensko soboto? Gotovo ne, ker jo je tudi sam posvečeval v vseh krajih, kjer je bil in oznanjal Kristusov evangelij.²⁹⁶

292 Apd 15,1 Eku

293 Gal 2,16 SSP; 3,1.2; 5,1

294 Rim 3,20; 7,7; Gal 3,24-25

295 Gal 1,6-8 SSP

296 Apd 17,2; 18,4

»Dnevi in meseci, ki jih apostol omenja, se nanašajo na obredne sobote in mlaje obrednega ustroja.²⁹⁷ Ti dnevi počitka ali počivanja (*sobote*) v zvezi z letnimi prazniki so se obhajali ,poleg Gospodovih sobot';²⁹⁸ to je poleg rednih sobot. V Svetem pismu ni temelja, po katerem bi se dalo sklepati, da se ,dnevi', ki jih apostol Pavel tukaj omenja, nanašajo na sedmi dan tedna – na soboto. Ta je bila vzpostavljena v raju 2.500 let prej, preden je bil zakon oznanjen na Sinaju. Če bi posvečevanje sobote človeka podvrгло sužnosti, potem se lahko reče, da je bil tudi sam Stvarnik podvržen sužnosti, ker je sam posvečeval prvo soboto z našimi prastarši v raju. Takšen sklep pa je nesmiseln!«²⁹⁹

Zdi se verjetno, da so bile galacijske cerkve pod močnim vplivom ne samo judaistov, marveč tudi judaističnih gnostikov. Ti so spolnjevali stare obrede, toda sprejemali so tudi vzhodnjaške zamisli. Nanje misli apostol, ko Galačane sprašuje: »Kako se torej obračate nazaj k tistim slabotnim in bednim prvinam, ki jim hočete spet služiti?«³⁰⁰

»Gnostična filozofija je božanstvila nebesna telesa in prvine, kar kršne so ogenj, zrak, voda in zemlja. Poleg tega je posvečala pozornost posameznim dnevom, mesecem in letnim časom, ker je menila, da jih nadzorujejo kozmične moči, ki upravljajo usodo ljudi.«³⁰¹

Polemika, ki jo apostol Pavel vodi v Gal 4,8-11, je podobna tisti iz Kol 2,8-23. V obeh primerih je praznoverno obhajanje letnih, mesečnih in tedenskih praznikov prikazano kot »sužnjevanje naravnim silam ali prvinam«. V pismu Galačanom je obsodba te gnostične in judaistične filozofije ostrejša zato, ker so njeni predstavniki učili, da je treba te dneve obhajati zaradi opravičenja ali zveličanja, s čimer so popačili bistvo evangelija.³⁰² V nekoliko blažji obliki so se neskladnosti pojavile v rimski cerkvi. Da bi apostol Pavel pomagal vernikom v Rimu rešiti te neskladnosti, jim je pisal: »Kdo si ti, da sodiš tujega služabnika? Naj stoji ali pade, to je stvar njegovega gospodarja. Vendar pa bo stal, saj je Gospod dovolj močan, da ga postavi. Nekdo razločuje med dnevom in dnevom, drugemu pa so vsi dnevi enaki; vsak naj doseže

297 3 Mz 23,7-8.21.25.28.35.36; 4 Mz 10,10; 28,11-15

298 3 Mz 23,28

299 SDA Bible Commentary VI, str. 967

300 Gal 4,9 ssp

301 Samuele Bacchiocchi, A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity, str. 356-366

302 Gal 5,4

polno prepričanje v svojem umu. Kdor upošteva dneve, naj jih upošteva za Gospoda. Pa tudi kdor jé, jé za Gospoda, saj je zato hvaležen Bogu. Tudi kdor ne jé, se zdrži jedi za Gospoda in je prav tako hvaležen Bogu. ... Kajti Božje kraljestvo ni jed in pijača, marveč pravičnost, mir in veselje v Svetem Duhu.«³⁰³

Apostol Pavel je bil do vernikov v Rimu mnogo blažji in strpnejši kakor do Galačanov. Zastopal je stališče, da mora vsakdo delati po svoji vesti in spoštovati tuje mnenje. Zakaj je tukaj tako svobodomiseln? Tukaj ni bilo spravljeno v dvom načelo opravičenja z vero v Jezusa Kristusa. Vera vanj je temelj zveličanja.³⁰⁴ Apostol Pavel razlikuje, kaj je in kaj ni bistveno za zveličanje. Če nebistvene prvine opravljamo iz dobrih spodbud, iz želje, da bi poveličali Gospoda, Bog takšno službo sprejema. To se nanaša na dneve, na mesno ali vegetarijansko prehrano in na zdržnost od vina. Za katere dneve gre tukaj? »Tisti verniki, katerih vera jih je prepričala, da lahko opustijo vse starozavezne obredne praznike – pasho, petdesetnico, praznik šotorov itn. – niso smeli zaničevati tistih, katerih vera je bila slabotnejša. Prav tako niti slednji niso smeli kritizirati tistih, ki so se jim zdeli manj goreči. Vsak vernik je odgovoren Bogu in vsak mora biti popolnoma prepričan o pravilnosti svojega prepričanja.«³⁰⁵ Med kristjani ne sme biti prisiljevanja. Duh ljubezni in strpnosti mora vedno prevladovati.«³⁰⁶

Tukaj ne gre za soboto, temveč za starozavezne obredne praznike. Z »dnevi« v Rim 14,5 bi lahko razumeli tudi postne dneve. Nekateri Judje so imeli navado postiti se ob ponedeljkih in četrtek, pri nekaterih pa se je vtihotapljala navada, da bi se postili ob torkih in petkih. Te navade so se začele vtihotapljati v cerkev pod vplivom judaizma.

Nekateri kristjani so se izogibali vsej mesni prehrani in se zdrževali od vina, ker so pogani običajno meso in vino prinašali v daritev malikom. Ne za postne dneve ne za zdržnost od mesa in vina ti kristjani niso mogli najti nobene podpore v Stari zavezi. Zato tisti, ki so imeli »vse dneve za enake« ter so imeli svobodo glede mesa in vina, niso menili, da so prosti zakona, marveč le človeških asketskih navad. Vsa razprava v pismu Rimljanom 14,5.6 ni glede svobode od spolnjevanja zakona ali obveznosti do njega, temveč glede nebistvenih zadržkov

303 Rim 14,4-17 ssp

304 Rim 3,22-28; 4,3.13.22-25; 5,1

305 Rim 14,10-12.5

306 SDA Bible Commentary VI, str. 637

vesti, ki so jih naložili človeški običaji in predsodki, ne pa božanski predpisi. Ker ta različna prepričanja in navade niso spodkopavali bistva evangelija – vere v Kristusa kot edinega zveličarja in poslušnosti Božjim zapovedim kot sadu vere – je apostol Pavel priporočal medsebojno strpnost in spoštovanje tujega prepričanja.

Apostol Pavel v Rim 14,5.6 ne govori o soboti in je daleč od tega, da bi svetoval ali spodbujal njeno razveljavitev. To bi bilo v nasprotju z njegovim verovanjem in ravnanjem.³⁰⁷

Obravnavajmo naposled besedilo iz Pavlovega pisma Kološanom. To besedilo pravi: »Naj vas potemtakem nihče ne obsoja zaradi jedi in pijače ali zaradi praznikov, mlajev in sobot. Kajti vse te reči so senca prihodnjih, telo pa je Kristusovo.«³⁰⁸

Reči moramo, da se je ustaljeno to besedilo vedno razlagalo v smislu, da je apostol Pavel gledal na soboto kot tipološko ustanovo, ki jo je Kristus izpolnil in zato ni bila več obvezna za kristjane.³⁰⁹

Najnovejše raziskave osvetljujejo to besedilo in nam ga omogočajo boljše razumeti.

Da bi dojeli pravi pomen navedenega besedila, moramo najprej poskušati pojasniti, za katero krivoverstvo gre, ki je ogrožalo vero Kološanov.

Ali so lažni učitelji judaisti zastopali izključno potrebo, da se morajo vsi verniki držati uredb Mojzesovega zakona? Ali so te Mojzesove uredbe listina, ki jo je Bog po Kristusu pribil na križ?³¹⁰ Ali se lahko na temelju omenjenega besedila sklepa, da je sobota del Mojzesovega zakona, ki je »pribit na križ«? Ali apostol Pavel zastopa stališče, da so kristjani prosti obhajanja vseh praznikov?

Torej bomo poskušali pojasniti tole: 1) vrsto krivoverstva, ki se je širilo med Kološani; 2) kaj je Bog po Kristusu pribil na križ in 3) Pavlov odnos do sobote in praznikov.

Krivoverstvo med Kološani

Kološansko krivoverstvo je po besedah apostola Pavla temeljilo na filozofiji, izročilu, »naravnih silah sveta«, ne pa na Kristusu. Apo-

307 Apd 24,14; 25,8; 1 Kor 7,19

308 Kol 2,16.17 SSP

309 Dr. Lazar Milin, Starozavetni i novozavetni moralni zakon – Subota ili nedelja u Svetom pismu, str. 86, založba Pravoslavlje, Beograd

310 Kol 2,14

stol je opozoril Kološane: »Glejte, da vas kdo ne ujame s filozofijo in prazno prevaro, ravnaje se po človeškem izročilu in po prvinah tega sveta, ne pa po Kristusu.«³¹¹ Takšen nauk je bil lažen. To je bil gnostični judaizem in grški sinkretizem. Gnosticizem je imel Kristusa za navadnega človeka, zato ga je zavrnil kot posrednika med Bogom in ljudmi, povišal pa je kult angelov.³¹²

Z izrazom »prvine tega sveta«³¹³ mnogi moderni eksegeti mislijo, da je treba razumeti ne predvsem osnovne prvine sveta (*zemlja, voda, zrak, ogenj*), marveč poosebljene sile – angele kot posrednike in astralne bogove, ki so jih častili pogani, ker so verovali, da upravljajo usodo ljudi.

Temeljni cilj tega krivoverstva je bil ločiti Kološane od Kristusa. Zato si je apostol Pavel s tem pismom prizadeval znova opozoriti na Kristusovo božanstvo, poudariti njegovo poslanstvo in utrditi občestvo vernih s Kristusom. »Ta je podoba nevidnega Boga, prvorojenec vsega stvarstva, kajti v njem je bilo ustvarjeno vse, kar je v nebesih in kar je na zemlji, vidne in nevidne stvari, tako prestoli kakor gospostva, tako vladarstva kakor oblasti. Vse je bilo ustvarjeno po njem in zanj. On je obstajal pred vsemi stvarmi in v njem je utemeljeno vse. On nas je namreč iztrgal iz oblasti teme in nas prestavil v kraljestvo svojega ljubljene Sina. Kakor ste torej sprejeli Gospoda Kristusa Jezusa, v njem živite. Kajti v njem telesno biva vsa polnost božanstva. V njem imate svojo polnost tudi vi, kajti on je glava vsakršnega vladarstva in oblasti. V njem ste bili tudi obrezani, in sicer z obrezo, ki je ni naredila človeška roka, ampak s Kristusovo obrezo, s katero ste slekli svoje meseno telo. S krstom ste bili namreč pokopani skupaj z njim, v njem ste bili tudi obujeni, po veri v delovanje Boga, ki ga je obudil od mrtvih.«³¹⁴

Lažni učitelji so Kološanom ponujali drugačno pot zveličanja. Pozivali so jih častiti angelske moči,³¹⁵ da bi bili zaščiteni pred kozmičnimi silami in poglavarstvi, ter si z dejanji zagotoviti zveličanje s tem, da bodo natančno spolnjevali obredne predpise v zvezi s »prazniki« in se podvrgli strogemu odpovedovanju užitek, tako da se bodo postili na določene dni. Podobno krivoverstvo se je širilo po galacijskih cerkvah.

311 Kol 2,8 SSP

312 Kol 2,18

313 Kol 2,8 SSP

314 Kol 1,15-17.13; 2,6.9-12 SSP

315 Kol 2,18

Apostol Pavel se je dotaknil teh prepisov in zapisal: »To so človeške zapovedi in nauki. S svojo umišljeno pobožnostjo, ponižnostjo in strogostjo do telesa dajejo te reči sicer vtis modrosti, a dejansko niso za drugo, kot da gódíjo mesu.«³¹⁶

Kaj je Bog po Kristusu pribil na križ

Pogosto se trdi, da je Bog po Kristusu pribil zakon na križ in je s tem ukinjena naša obveznost, da bi ga spolnjevali. Tisti, ki trdijo, da je Kristus pribil zakon na križ, mislijo predvsem na obredni zakon, vanj pa prištevajo tudi soboto. Toda pripominjamo, da je bila sobota dana v okviru moralnega zakona, ne pa v okviru obrednega. Ni dvoma, da sobota spada v moralni zakon, ker je objavljena kot četrta zapoved Dekaloga, ki je bil shranjen v skrinjo zaveze ali pričevanja, Mojzesov ali obredni zakon pa je bil shranjen zunaj nje. Moralni zakon je večin in nespremenljiv. Ko bi ga bilo možno razveljaviti ali spremeniti, Kristusu ne bi bilo treba priti na svet. Na križ ni pribil moralnega zakona in ne zapovedi o posvečevanju sobote, ki je del večnega Božjega zakona.

Kaj je Kristus pribil na križ? V pismu Kološanom piše: »Izbrisal zadolžnico, ki se je s svojimi določbami glasila proti nam. Odstranil jo je iz naše srede in jo pribil na križ.«³¹⁷ »Izbrisal rokopis zoper nas, ki nam je bil po poveljih nasproten, in ga je odpravil, pribivši ga z žebli na križ.«³¹⁸

Kaj pa je »zadolžnica« ali »rokopis«? V grškem besedilu je uporabljen izraz »cheirographon« (*izraz, ki pomeni listino o zadolžitvi*). Ali je apostol Pavel s tem mislil na Mojzesov ali obredni zakon z njegovimi predpisi? Ne. Sploh ni mislil na zakon. Večina razlagalcev razlaga izraz »cheirographon« s pojmom, ki izhaja iz prekrškov ali »s knjigo, ki vsebuje poročilo o naših grehih«. V tem smislu tudi sodobni prevod Svetega pisma pravi: »Izbrisal zadolžnico, ki se je s svojimi določbami glasila proti nam. Odstranil jo je iz naše srede in jo pribil na križ.«³¹⁹

Bog ni po Kristusu pribil na križ zakona, ki zavezuje k poslušnosti in za katerega apostol Pavel pravi, da je svet, pravičen in dober,³²⁰

316 Kol 2,22.23 SSP

317 Kol 2,14 SSP

318 Kol 2,14 CHR

319 Kol 2,14 SSP

320 Rim 7,12

temveč napisano poročilo o naših grehah. Ker je Bog po Kristusu uničil poročilo o grehah, popolnoma odpušča grešniku, ki z vero sprejema Kristusa za svojega zveličarja in obžaluje svoje grehe. Krivda ni odstranjena tako, da se na križ pribije moralni ali obredni zakon, temveč z brisanjem poročila o naših grehah po Kristusovih zaslugah. Kaj je pomenila Kristusova smrt na križu? Kristus je na križu premagal tudi tistega, ki nas je tožil pred Bogom. »Razorožil je vladarstva in oblasti ter jih izpostavil javnemu zgledovanju, ko je v njem slavil zmago nad njimi.«³²¹

Torej naš odgovor na vprašanje, kaj je Kristus s smrtjo pribil na križ, je: Bog je pribil na križ poročilo o naših grehah in našo krivdo (*zadolžnico*), ne pa zakona ali sobote, ki je del tega zakona. To je smisel besedila v Pavlovem pismu Kološanom 2,14.

Kaj je »senca« in kakšen odnos je imel apostol Pavel do praznikov in sobote

Apostol Pavel je najprej zavrgel »filozofijo« lažnih kološanskih učiteljev ter povzdignil Kristusa in polnost zveličanja, ki ga imamo samo v njem, nato pa nas opozarja na nekatere podrobnosti njihovega življenja: »Naj vas potemtakem nihče ne obsoja zaradi jedi in pijače ali zaradi praznikov, mlajev in sobot. Kajti vse te reči so senca prihodnjih, telo pa je Kristusovo.«³²²

Ker je v tem opominu omenjena sobota kot ena izmed verskih prvin in samo senca resničnosti, ki naj bi prišla, se je sklepalo, da je sobota razveljavljena, ker je nastopila resničnost – Kristus. Ali je možno sprejeti to razlago?

Da bi razumeli pravilni smisel uporabljenega besedila, se moramo vprašati: Kaj je treba razumeti z glagolom »obsojati«? Na kaj se nanaša izraz »jed in pijača, prazniki, mlaji in sobote«? Kaj je treba razumeti s pojmom »senca«? Ali navedeni prevod ustreza izvirnemu besedilu?

V našem besedilu imamo glagol »obsojati«. »Naj vas potemtakem nihče ne obsoja.« Toda v grščini je izraz »krinō«, ki ima neopredeljen pomen in pomeni *soditi* v smislu *odobravanja* ali *neodobravanja*. Glagol »krinō« po splošni rabi ne pomeni *obsojati*, marveč raje *izraziti mnenje, izreči sodbo, oceno*. Glede na uporabljeni izraz lahko sklepa-

321 Kol 2,15 SSP; Raz 12,9

322 Kol 2,16.17 SSP

mo, da je apostol Pavel strpen do omenjenih verskih običajev. Ne obsoja jih in vztraja pri tem, da jih nihče ne sme biti prisiljen spolnjevati. Vsakdo se more o tem sam odločiti zase. Obravnavano besedilo bi lahko ustrezneje prevedli: »Naj vam nihče ne določa glede jedi, pijač itn.« Lažni učitelji so vsiljevali svoje navade kot pogoj za zveličanje in tako ljudi ločili od Kristusa. Obred, zunanji videz, jim je bil pomembnejši kakor Kristus.

Za katero prakso ali za katere običaje gre? Na prvi pogled bi lahko sklenili, da gre za starozavezni obredni zakon. Gotovo je, da apostol misli nanj, toda ni izključeno, da misli tudi na zdržnost od »jedi« in »pijače« na določene dni, na postne dni. Ti običaji sami po sebi nikogar ne morejo rešiti. Če so vsiljeni kot pogoj zveličanja mimo Kristusa in brez njega, je to nevarno krivoverstvo, in apostol Pavel to obsoja kot lažni evangelij. Toda v omenjenem besedilu apostol Pavel nikogar ne obsoja, niti ne dovoljuje drugim zaradi gornjih običajev obsojati drugih, temveč si prizadeva pomagati vernikom dojeti odnos teh običajev in njihovo vlogo v odnosu na Kristusa. Da bi to razložil, je uporabil izraz »senca«, potem pa poudarja nasprotje senca – telo (*resničnost, Kristus*).

Kaj je »senca«? »Senca« je vse tisto, kar je Bog vzpostavil *po človekovem padcu v greh, da bi kazalo na Kristusa*, na njegovo spravno daritev in na posredniško službo v nebesih. »Senca« so bile starozavezne krvne daritve, levitsko duhovništvo s službo v templju na svetu in letni prazniki. *Tedenski praznik sobota ni bila »senca«, ker je bil vzpostavljen pred človekovim padcem v greh.*

Vsem, ki so sprejeli vero v Kristusa kot obljubljenega zveličarja, je bilo jasno, da je On s smrtjo ukinil starozavezne krvne daritve in posredniško službo levitskih duhovnikov v templju, kajti ob njegovi smrti na križu se je zagrinjalo v svetišču, ki je ločilo sveto od najsvetejšega, pretrgalo na dvoje od vrha do tal.³²³ Pisec pisma Hebrejcem v Heb 7 do 10 govori *o Kristusu kot spravnih daritvi, o našem poglavarju v nebeškem svetišču ter o utemeljitelju in uresničitelju »nove zaveze«*. Po njej imamo odpuščanje preteklih grehov, zmago nad močjo greha in jamstvo, da smo sprejeti v članstvo nebeške družine. Pod vodstvom Svetega Duha živimo novo življenje – v skladnosti z Božjimi zapovedmi, z ustavo nebeškega kraljestva, ki jih je Kristus po Svetem Duhu

323 Mt 27,51

vtisnil v naše misli. Iz tega je bilo prvim kristjanom jasno, kaj je Kristus ukinił s smrtjo. Jasno jim je bilo, da je ukinił starozavezne daritve in posredniško službo levitskih duhovnikov v templju na svetu. *Toda prvim kristjanom ni bilo takoj jasno, katero stališče naj zavzamejo do starozaveznih letnih praznikov in nekaterih drugih predpisov.*

Ni dvoma, da so se starozavezni prazniki, ki jih je Gospod zapovedal po Mojzesu, kakršna sta bili pasha in petdesetnica, ki sta imela *spominski in simbolični* pomen, izpolnili v Kristusu in kot takšni niso več bili obvezni. Toda prvi kristjani tega niso takoj dojeli in so še naprej obhajali pasho in petdesetnico, toda po razsvetlitvi s Svetim Duhom so začeli dojemati pravilni odnos teh praznikov do Kristusa. Tako na primer apostol Pavel piše vernikom v Korintu: »Postrgajte stari kvas, da boste novo testo, ker ste nekvašeni. Kristus, naše pashalno jagnje, je bil namreč žrtvovan. Praznujmo, pa ne s starim kvasom hudobije in zla, ampak z nekvašenim kruhom iskrenosti in resnice.«³²⁴

Starozavezni letni prazniki so bili »senca«, toda beseda »senca« v omenjenem besedilu ne vsebuje ničesar negativnega, slabšalnega ali grdega. Poudarja samo odnos, ki mora biti med temi prazniki in Kristusom – »senca« ne sme nadomestiti resničnosti, resničnost pa je Kristus, ki se v navedenem besedilu imenuje »telo« ali »glava«.³²⁵

Apostol Pavel meni, da vera, ki temelji na zdržnosti od določenih jedi in pijač (post) ali na spoštovanju in posvečevanju določenih dni, neodvisno od Kristusa, je lažna vera in slaba »senca« prave vere. Kajti prava vera je občestvo s Kristusom. Tukaj pa beseda »senca« ima negativni ali slabšalni pomen.

Starozavezna letna praznika pasha in petdesetnica sta imela spominski in simbolični pomen. Pasho so obhajali kot spomin na osvoboditev iz egiptovske sužnosti, obenem pa je bila »senca« ali simbol velike duhovne osvoboditve, ki jo bo izbojeval Mesija ali Kristus, ki je naša pasha.³²⁶ Petdesetnica pa je bila kot praznik vzpostavljena za spomin na dajanje zakona na Sinaju, toda kot »senca« ali simbol je kazala na izlivanje Svetega Duha na petdesetnico.³²⁷

Kristus je namesto pashe vzpostavil sveto ustanovo Gospodove večerje, ki naj bi nas vedno spominjala na njegovo daritev, s katero je

324 1 Kor 5,7-8 SSP

325 Kol 2,17.19

326 1 Kor 5,7

327 Apd 2,1-4

izbojeval našo osvoboditev, v nas pa naj bi stalno oživiljala upanje v njegov slavni zopetni prihod.³²⁸

Toda prvi kristjani so nekaj časa še obhajali praznik pashe, in sicer na isti dan kakor Judje svojo pasho, to je 14. nisana. Ta praznik jih je spominjal na Kristusovo smrt in vstajenje.

Prvi kristjani so prav tako obhajali petdesetnico. Prav tisti dan so prejeli obljubljeni dar Svetega Duha, ki zapisuje Božji zakon v srce tistih, ki zares želijo služiti Bogu. Nekateri kristjani, zlasti tisti, ki so bili po rodu Judje, so dalje vsako leto obhajali petdesetnico kot praznik, ki jih je spominjal na veliki dogodek izlivanja Svetega Duha. Pasho in petdesetnico so kristjani judovskega rodu obhajali na isti dan kakor Judje svojo pasho in petdesetnico. Ta praznika pa sta lahko prišla na kateri koli izmed sedmih dni v tednu.

Četudi je apostol Pavel menil, da so se starozavezni letni prazniki pashe, petdesetnice in drugi izpolnili v Kristusu in kot takšni niso več obvezni, vendar nikogar ni silil zavreči teh praznikov kot nepotrebne in odveč, niti jih nikomur ni vsiljeval. Nima ničesar proti tem praznikom in drugim običajem, če se opravljajo z iskreno spodbudo in hrepenenjem biti Bogu po volji ter če se pri tem vedno ima v mislih, da so samo »senca«, resničnost pa je Kristus.

Pavlov odnos do sobote

Ali apostol Pavel tudi soboto šteje med starozavezne obredne praznike, ki jih ima za neobvezne? Dr. Lazar Milin se ravna po ustaljeni razlagi in meni, da apostol Pavel misli tako. Toda če nepristransko obravnavamo soboto kot tedenski praznik, ki je bil vzpostavljen že v raju, in letne praznike z njihovimi dnevi »počitka« ali »sobotami«, ki jih je bilo sedem,³²⁹ bomo ugotovili, da je med njimi bistvena razlika.

Sobota kot tedenski praznik je bila vzpostavljena v raju pred človekovim padcem v greh.³³⁰ Sobota in zakonska zveza sta dve ustanovi, ki izvirata iz raja. Tedenska sobota kot ustanova, ki je bila vzpostavljena pred človekovim padcem v greh, in zakonska zveza nista »senci«. »Senca« je tisto, kar je bilo vzpostavljeno po padcu v greh: krvne in nekrvne daritve, starozavezno duhovništvo s posredniško vlogo in letni

328 Mt 26,9; 1 Kor 11,26

329 3 Mz 23,6-8.15-16.21,24-25.27-28.38

330 1 Mz 2,1-3

prazniki s svojimi »sobotami« ali dnevi počitka. Vse to je v novi zavezi postalo neobvezno.

Ali apostol Pavel tudi tedensko soboto ima za »senco« in zato za neobvezno? Tega iz obravnavanega besedila ne moremo sklepati. Apostol v tem besedilu uporablja množino – sobote, to pa pelje k sklepu, da je treba razumeti sobote ali dneve počitka v zvezi z letnimi prazniki. Te obredne »sobote« ali »dnevi počitka« so bili *poleg Gospodovih sobot ali tedenskih sobot*.³³¹

Sobota nikakor ni »senca« v tistem smislu, v katerem so bili obredni starozavezni prazniki, ker je bila dana v raju pred človekovim padcem v greh, njen cilj pa je bil človeka spominjati na Stvarnika in njegovo veliko delo stvarjenja ter ga tako varovati pred nevero in malikovalstvom.³³² Po človekovem padcu v greh se je pomen sobote razširil in poglobil. Poleg omenjenega pomena je morala spominjati Izraela na osvoboditev iz egiptovske sužnosti.³³³ Spominjati ga mora na to, da je Bog njegov odrešenik in posvetitelj.³³⁴ Postaja znamenje zaveze med Bogom in njegovim ljudstvom.³³⁵ Prav tako postaja simbol osvoboditve človeka od greha in počitka, ki ga Kristus daje njim, ki se odzovejo njegovemu vabilu.³³⁶

Ali je sobota izgubila svojo pomembnost zato, ker je bila simbol, ali pa zato, ker je danes simbol?

Kaj je simbol? Vedno predstavlja neko resničnost. Kristjan, ki z vero v Kristusa opravlja ali spolnjuje neki simbol, že zdaj po veri doživlja izkušnjo resničnosti, ki jo simbol predstavlja. Krst je simbol odpuščanja grehov in prerojenja. Kristjan, ki z vero v Kristusa kot osebnega zveličarja stopa v »vodeni grob«, vstaja s Kristusom v »novo življenje«. S krstom zares doživlja izkušnjo resničnosti – sprejema odpuščanje grehov in moč Svetega Duha, ki ga osvobodi za življenje v skladnosti z Božjimi zapovedmi.³³⁷

Kruh, ki se blagoslavlja in lomi ter kelih, ki se deli vernim pri Gospodovi večerji, je prav tako simbol. To je simbol Kristusovega telesa,

331 3 Mz 23,28

332 2 Mz 20,8-11

333 5 Mz 5,15

334 Ezk 20,12.20

335 2 Mz 31,17

336 Mt 11,28; Heb 4,9

337 Rim 6,4; 8,2-4

ki se je lomilo za nas na križu, in njegove krvi, ki je bila prelita za odpuščanje naših grehov in kazni. Vernik, ki z vero sprejema te simbole, tako da v njih gleda Kristusa, že sedaj doživlja izkušnjo resničnosti, ki jo ti simboli predstavljajo – hrani se s Kristusom, ki je vir večnega življenja.³³⁸

Sobota je simbol počitka ali oddiha, ki ga je človek užival pred padcem v greh, ko je živel v tesnem občestvu z Bogom; prav tako je simbol osvoboditve od greha in duševnega počitka, ki ga Kristus daje njim, ki ga sprejemajo za svojega zveličarja, hodijo za njim, se učijo od njega in mu ostajajo zvesti.³³⁹ Prav tako je simbol tistega počitka, ki čaka zveste na obnovljeni zemlji, ko bodo znova živeli v občestvu z Bogom kakor nekoč v raj.³⁴⁰

Kristjan, ki na svetu najde čas za Boga in ga ima za užitek, tako da na njegov dan – soboto – ne opravlja nobenega običajnega dela, marveč se daje na razpolago Bogu, in veruje, da se mu tudi On daje na razpolago, v tem dnevu doživlja izkušnjo resničnosti – počitek in mir, ki ga lahko da edino Kristus, če zanj določimo čas, ki ga je določil za ta namen.³⁴¹

Apostol Pavel in prva krščanska cerkev sta dobro razumela veliki pomen sobote. Pavel jo je vedno posvečeval in nikjer v Novi zavezi ni nikakršnega namiga o njeni ukinitvi ali o vzpostavljanju nekega drugega dneva namesto nje.

Zakaj se sodobni bogoslovci tako trudijo omalovaževati soboto? Veliki sovražnik ljudi ima z omalovaževanjem sobote in borbo proti njej cilj spodkopati veljavo celotnega Božjega moralnega zakona, ker ve, da brez vere v Kristusa in poslušnosti Božjemu zakonu ni zveličanja. »Satan si preračunljivo prizadeva odvrniti misli od upanja zveličanja po veri v Kristusa in poslušnosti Božjemu zakonu. V vseh časih je veliki sovražnik prilagajal svoje skušnjave predsodkom ali nagnjenjem teh, katere je želel zapeljati. V času apostolov je Jude zapeljal, da so poviševali obredno postavo in zavrgli Kristusa. V današnjem času nagovarja mnoge tako imenovane kristjane pod pretvezo češčenja Kristusa, da zaničujejo moralni zakon in učijo, da se lahko nekaznovano krši njegove zapovedi. Dolžnost vsakega Božjega služabnika je, da

338 Jn 6,51,63

339 Mt 11,28

340 Raz 21,3-4

341 2 Mz 20,8-11

odločno in trdno nasprotuje temu popačenju vere in da se z besedami resnice neustrašno upre njihovim zmotam.«³⁴²

342 Ellen G. White, *The Acts of Apostles*, str. 387, PPPA, Calif. 1940

SOBOTA V PISMU HEBREJCEM

Pismo Hebrejcem vsebuje naslednji sklep in vabilo: »Potemtakem sobotni počitek čaka Božje ljudstvo. Kdor namreč stopi v njegov počitek, se spočije od svojih del, kakor se je Bog od svojih. Potrudimo se torej stopiti v ta počitek, da ne bo kdo po tem zgledu padel zaradi nepokornosti.«³⁴³

Da bomo pravilno razumeli navedeno besedilo, moramo obravnavati sobesedilo pred podanim sklepom. Pisec poprej od Heb 3,11 do 4,8 govori o Božjem počitku, o počitku, ki ga Bog daje človeku, in o odnosu Izraelcev do tega počitka. Ključna beseda v besedilu je »počitek«. Za to besedo, ki se kot samostalnik pojavlja v tem odlomku osemkrat,³⁴⁴ je v grščini uporabljen izraz »katapausis«, le v Heb 4,9 je uporabljen izraz »sabbatismos«, ki je v našem prevodu preveden z besedno zvezo »sobotni počitek«. O katerem počitku govori pisec pisma Hebrejcem? Ali govori o dveh različnih počitkih, ker uporablja dva različna izraza – »Božji počitek« (*katapausis*) in »sobotni počitek« (*sabbatismos*). Ali je morda izraz »sobotni počitek« (*sabbatismos*) uporabljen samo kot sopomenka za »Božji počitek«, ker se ta izraz pojavlja samo enkrat, in sicer v Heb 4,9. Ali se izraz »sobotni počitek« (*sabbatismos*) zares nanaša na posvečevanje sobote, in če se, kateri pomen je treba dati temu počitku?

O katerem počitku govori pisec pisma Hebrejcem v 3. in 4. poglavju?

O Božjem počitku, o počitku, ki ga je Bog želel dati Izraelcem, pisec pisma začne pisati takole: »Zato – kakor govori Sveti Duh: *Če danes zaslišite njegov glas, ne zakrknite svojih src kakor ob upor, kakor na dan preizkušnje v puščavi, kjer so me vaši očetje preizkušali, me preverjali, čeprav so štirideset let gledali moja dela. Zato sem težko prena-*

343 Heb 4,9-11 SSP

344 Heb 3,11.18; 4,1.3.5.10.11

šal ta rod in rekel: ‚Vedno blodijo v srcu, niso spoznali mojih poti.‘ Tako sem prisegel v svoji jezi: ‚Ne bodo stopili v moj počitek.‘³⁴⁵

Apostol Pavel v tem odlomku v bistvu navaja psalmistove besede: »Ko bi danes poslušali njegov glas! Ne zakrknite svojih src kakor v Meribi. ... Štirideset let se mi je ta rod studil, pa sem rekel: ‚Ti so ljudstvo, ki se moti v srcu, ti ne poznajo mojih poti.‘ Tako sem prisegel v svoji jezi: ‚Ne bodo stopili v moj počitek.‘³⁴⁶

Za kateri počitek gre?

Ni dvoma, da gre za Božji počitek, ki je obenem tudi sobotni počitek – prenehanje dela – in duhovni počitek – počitek od greha, ki ga Kristus prinaša človeku, ko ga osvobodi greha in poskusov, da si s svojimi zaslugami sam zasluži zveličanje.

Beseda »počitek« (*katapausis*) ima v Heb 3 in 4 več pomenov:

- 1) *S tem pojmom razume obljubo o zavzetju Kanaana*, ki ga je Bog izročil Izraelcem po Mojzesu, potem ko jih je izpeljal iz Egipta.
- 2) Mojzesov naslednik Jozue je pripeljal drugi rod v Kanaan in so ga delno zavzeli. Ampak ta rod vendar ni prišel v pravi počitek, to pa je, da ni z vero in poslušnostjo doživel spremembe značaja, kar bi ga usposobilo za poslanca zveličanja drugim ljudstvom.
- 3) V Davidovem času je Bog znova vabil Izraela, da z vero in poslušnostjo stopi v duhovni počitek, *ki pomeni življenje v skladnosti z Božjo voljo*, kar bi ga usposobilo za Božjo pričo drugim ljudstvom. Na žalost se ljudstvo v večini ni odzvalo Božjemu vabilu.
- 4) Očitno je, da Izrael ni stopil v Božji počitek niti v Kristusovem času, ko so Kristus in apostoli vabili Izraela, naj s sprejemom evangelija stopi v »duhovni počitek«.³⁴⁷

Potem ko je pisec podal žalostne primere iz preteklosti o neodzivanju Božjemu vabilu, primere nezvestobe in neposlušnosti, se je obrnil na kristjane apostolskega časa, na spreobrnjenca iz judovstva, in jih povabil, naj se ne obotavljajo stopiti v pravi Božji počitek, dokler še velja obljuba za vstop v njegov počitek.³⁴⁸

Kaj je pravi Božji počitek? Kaj obsega in kako se stopa vanj? Da bi nam pisec pisma Hebrejcem to pomagal bolje razumeti, »Božji počitek« razlaga tako, da nas popelje nazaj k njegovemu izvoru – k Božjemu

345 Heb 3,7-11 SSP

346 Ps 95,7-11 SSP

347 Dr. Samuele Bacchiocchi, *Divine Rest for Human Restlessness*, str. 164-170, Rim 1980

348 Heb 4,1-3

počitku na sedmi dan stvarjenja: »Bog je počival sedmi dan od vseh svojih del.«³⁴⁹ Pisec je uporabil besedilo iz 1. Mojzesove knjige, kjer piše: »Bog je dokončal sedmi dan svoje delo, ki ga je naredil; sedmi dan pa počival po vsem svojem delu, ki ga je naredil.«³⁵⁰ Božji počitek je bil *sedmi dan, sobota*. Bog je počival sedmi dan, to je, prenehal je ustvarjati ter je z veseljem in zadovoljstvom opazoval dokončano delo.³⁵¹

Ko je pisec pisma Hebrejcem izenačil obljubo o Božjem počitku, ki je bila dana njegovemu ljudstvu, z Božjim počitkom na sedmi dan stvarjenja, to je s sobotnim počitkom,³⁵² se je počutil svoboden v Heb 4,9 namesto splošnega izraza za »počitek« ali »oddih« (*grško kata-pausis*) uporabiti bolj poseben in določen izraz »sobotni počitek« ali »sobotno počivanje« (*grško sabbatismos*). *Torej pisec pisma Hebrejcem poziva verne k pravemu sobotnemu počitku ali k pravilnemu posvečevanju sobote, ko sklepa: »Torej Božjemu ljudstvu še ostaja sobotni počitek.«*³⁵³

Sobotni počitek je »večna blaženost v nebesih, katere podoba je praznovanje sobote na zemlji.«³⁵⁴

Kaj obsega ta počitek?

Ta počitek zajema prenehanje slehernega telesnega dela v sobotnem času, ki traja 24 ur. Božji počitek, v katerega nas Bog vabi, ni samo »duhovni počitek«, to je zdržnost od grešnih dejanj ves čas (*večna sobota, kakor nekateri želijo prikazati ta počitek*), marveč tudi *stvarno prenehanje telesnega dela na sobotni dan*. Da pravi sobotni počitek, ki ga morajo kristjani posvečevati, zares pomeni prenehanje dela, pisec poudarja s primerjanjem, ki ga izpelje med Božjim in našim človeškim počitkom: »Kdor namreč stopi v njegov počitek, se spočije od svojih del, kakor se je Bog od svojih.«³⁵⁵ Kaj pomeni počivati od »svojih del«?

Počivati od »svojih del« ne pomeni samo »prenehati grešiti«. Če bi počivati od svojih del pomenilo »prenehati grešiti«, bi vzporednica zahtevala pomen, da je tudi Bog počival od svojih del, to je, prenehal je grešiti. To pa je nesmisel.

349 Heb 4,4 SSP

350 1 Mz 2,2 EKU

351 1 Mz 1,31

352 Heb 4,4; 1 Mz 2,2

353 Heb 4,9 EKU

354 Sveto pismo Nove zaveze, Založil Lavantinski nadškofijski ordinariat v Mariboru, 1958, str. 643 – podčrtna opomba k Heb 4,9

355 Heb 4,10 SSP

Toda sobotni počitek *vključuje in predstavlja »duhovni počitek«, to je osvoboditev od greha, ki jo Bog omogoča svojemu ljudstvu po Jezusu Kristusu, vanj pa stopamo z vero in poslušnostjo.*³⁵⁶ Sobotni počitek s Kristusom in v njem ne predstavlja samo sedanjega zveličanja, marveč tudi večno zveličanje, vstop v nebeški Kanaan. Pravi kristjani s pravilnim posvečevanjem sobote prenehajo opravljati navadno delo in se izročijo na razpolago Bogu, da deluje v njih in jih vse bolj preobraža v svojo podobo.

356 Heb 4,2.3

KRŠČANSKA CERKEV V JERUZALEMU PO LETU 70

Znano je, da so kristjani iz Jeruzalema – judovski kristjani – zapustili mesto pred razdejanjem leta 70 in se preselili v Pelo, mesto v severni Pereji v Prekjordaniji. Ali je to zapuščenje Jeruzalema imelo za posledico tudi zapuščenje judovskih ustanov, kakršna je sobota? Takšno stališče zavzemajo nekateri cerkveni zgodovinarji, kakršen je na primer F. H. Regan. Ni dvoma, da je imelo zapuščenje in razdejanje mesta Jeruzalema pomembne posledice na odnos med krščanstvom in judovstvom. Toda pomembne zgodovinske listine izključujejo možnost, da so kristjani judovskega izvora iz Palestine leta 70 ali kmalu po njem zapustili posvečevanje sobote in vpeljali praznovanje nedelje. Tukaj bomo obravnavali nekaj zgodovinskih poročil, ki se nanašajo na to.

Cerkvena zgodovinarja Evzebij (260-334) in Epifanij (315-403) poročata, da so *jeruzalemsko cerkev vse do Hadrijanovega obleganja (135)* sestavljali spreobrnjeni Judje in jo je vodilo petnajst nadzornikov iz »obreze«, to je po izvoru Judov. Ti so bili globoko vdani judovskim verskim navadam. Evzebij na primer poroča, da sta liberalna in konservativna veja ebionitov (*skupina judovskih kristjanov*) bili goreči pri poudarjanju potrebe po spolnjevanju vsega zakona.³⁵⁷ Evzebij prav tako omenja, da je liberalna skupina ebionitov posvečevala soboto in nedeljo, vendar ne pravi, da je ta judovskokrščanska skupina začela posvečevati nedeljo. Mogoče je, da se je ta skupina judovskih kristjanov želela združiti z veliko krščansko cerkvijo iz poganstva in je zato pozneje sprejela praznovanje nedelje in še naprej ohranila soboto kot praznik. V drugi polovici drugega stoletja so krščanske cerkve na zahodu, zlasti tiste v Aleksandriji in Rimu, začele pod vplivom pogan-

357 Dr. Samuele Bacchiocchi, *A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity*, Pontifical Gregorian University Press, Rome 1977, 153-164

ske filozofije in gnosticizma odstopati od prvotnih načel Kristusove cerkve. Tako je nastal prepad med ostankom kristjanov judovskega izvora, ki so ostali zvesti apostolskemu nauku, in temi kristjani poganskega izvora, ki so zapustili določene točke nauka, zlasti kar se tiče sobote, četrte zapovedi Dekaloga, namesto katere so začeli postopno uvajati poganski praznik dies Solis, Sončev dan ali nedeljo. Kakor smo že omenili, je skupina liberalnih ebionitov v drugi polovici drugega stoletja sprejela poleg sobote tudi nedeljo za svoj praznik.

Kdo pa so v bistvu bili ebioniti? Napačno mnenje je, da ebioniti predstavljajo prvotne kristjane judovskega izvora. Nekateri izmed njih so bili sledilci tistih farizejev v prvi cerkvi, ki so učili, da morajo vsi kristjani bodisi judovskega bodisi poganskega izvora spolnjevati ves Mojzesov zakon. To so bili sledilci tistih prvih judaistov, ki jih apostol Pavel tako ostro napada v pismu Galačanom. Sprejeli so Jezusa kot navadnega Mesija, Davidovega sina, toda samo kot človeka, kakršna sta bila Mojzes in David. Po njih je bil Jezus samo sin Jožefa in Marije, ki se je zavedel svojega poslanstva šele tedaj, ko ga je Janez Krstnik krstil in je bil pomaziljen s Svetim Duhom.

Nauk, da je Jezus po krstu kot človek prejel Svetega Duha, ki ga je naredil za Božjega Sina, je začetek poznejšega lažnega nauka z imenom adopcianizem, posinovljenje. Ti ebioniti, ki so zavrgli, da je Kristus prišel v mesu, to je, da je rojen od Boga, in so se nagibali k spolnjevanju vsega Mojzesovega zakona, obreze in obrednih praznikov, niso predstavniki pravih kristjanov judovskega izvora. So judovska gnostična ločina, ki jo Irenej upravičeno prišteva med krivoverstvo. O teh ebionitih priča Evzebij, da so posvečevali soboto in nedeljo. Nedeljo so kot praznik, kakor smo že povedali, sprejeli samo zato, da se ne bi toliko razlikovali od večine kristjanov *poganskega izvora, ki so tisti čas začeli praznovati nedeljo.*

Prvotni kristjani judovskega izvora niso praznovali nedelje ne pred razdejanjem Jeruzalema ne po njem. Ti kristjani judovskega izvora, ki so pred razdejanjem Jeruzalema leta 70 zapustili mesto in se umaknili v Pelo v Prekjordaniji, so v zgodovini znani z imenom nazareni. Zanje priča *Epifanij*, da spolnjujejo zakon, verujejo v Kristusa in vstajenje ter da je Bog ustvaril vesolje. Oznanjajo, da je Bog eden, da je Kristus njegov Sin. So zelo šolani. Dobro poznajo hebrejski jezik in zakon. Epifanij dalje pravi, da se ti »kristjani razlikujejo od Judov in

kristjanov; od Judov po veri v Kristusa, od kristjanov pa, ker še vedno obrezujejo sinove in posvečujejo soboto«. ³⁵⁸ Ti kristjani judovskega izvora, imenovani nazareni, kakor so jih imenovali po razdejanju Jeruzalema leta 70, se po ničemer ne razlikujejo od kristjanov judovskega izvora pred razdejanjem Jeruzalema in pred jeruzalemskim zborom leta 49, kjer je bilo sklenjeno, da so kristjani poganškega izvora prosti obreze, medtem ko glede kristjanov judovskega izvora ni bilo nikakršnega posebnega sklepa – naprej so spolnjevali predpise zakona razen krvnih daritev, ki so se spolnili v Kristusovi daritvi na križu. Nazareni, katerih obstoj še v četrtem stoletju potrjuje Hieronim, so bili zares predstavniki in nadaljevalci prvotnih kristjanov judovskega izvora, živi predstavniki narodnostne in bogoslovne dediščine prvih kristjanov judovskega izvora. Dejstvo, da so ohranili posvečevanje sobote kot eno izmed izrazitih značilnosti prepričljivo dokazuje, da je bilo posvečevanje sobote značilnost jeruzalemske cerkve pred razdejanjem Jeruzalema in po njem. Ne smemo pozabiti, da so se mnogi kristjani judovskega izvora tudi po sprejemu Kristusa imeli za Jude in so dalje obiskovali sobotna bogoslužja v shodnici. ³⁵⁹ Ta okoliščina zavrača kot neverjetno vsak poskus, da se kristjane judovskega izvora obdolži za odgovorne za spremembo sobote v novi praznik – nedeljo. Ne Kristus ne apostoli ne jeruzalemska cerkev niso vpeljali novega dneva bogoslužja namesto sobote. ³⁶⁰

358 Epiphanius, *Adversus Haereses*, 29,7. PG 42.402

359 *Apd* 9,1.2

360 Dr. Samuele Bacchiocchi, *A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity*, Pontifical Gregorian University Press, Rome 1977, 159

III

IZVOR NEDELJE

»Kar koli je bilo treba delati v soboto,
smo prenesli na Gospodov dan.«
(*Eusebius, Commentaria in Psalmos 91, P. G. 23, 1172*)

Po trditvi Evzebijia Cezarejskega,
sodobnika Konstantina Velikega, nedelja počiva na človeški,
ne pa na božanski veljavi.

RIM IN IZVOR NEDELJE

V prejšnjem poglavju smo prišli do sklepa, da je zaman iskati sledove za izvor praznovanja nedelje med kristjani judovskega rodu bodisi pred razdejanjem Jeruzalema bodisi po njem, ker so bili ti kristjani zvesti judovskim verskim običajem, kakršno je posvečevanje sobote. Raziskovanje izvora praznovanja nedelje bomo usmerili na kristjane poganskega izvora, ki prej niso imeli zveze z judovstvom in so jih že v začetku drugega stoletja razmere prisilile oddaljiti se od vsega, kar je bilo podobno judovstvu. Dr. Samuele Bacchiocchi, ki je eden izmed najbolj pristojnih raziskovalcev izvora nedelje v zgodnji krščanski cerkvi, sklepa takole: »Kaže, da je cerkev cesarske prestolnice, katere vpliv se je čutil daleč naokrog, najbolj verjeten kraj, kjer se je porodilo praznovanje nedelje.«³⁶¹

Katere razmere so vplivale na rimsko krščansko cerkev, da je zamenjala judovske praznike, kakršni so sobota in pasha, z novimi dnevi in pomeni?

Protijudovsko ozračje v Rimskem cesarstvu

Pomemben vpliv na spremembe, ki so se zgodile v naročju krščanske cerkve v Rimu, so bili protijudovsko ozračje in ukrepi proti Judom v Rimu po neuspeli judovski vstaji pod Bar Kohbom (*leta 132 do 135*).

Že med prvo judovsko vstajo (*leta 66 do 70*), ki je povzročil razdejanje jeruzalemskega templja, in drugo vstajo pod Barkohbom so izbruhnili protijudovski protesti v posameznih mestih na primer v Aleksandriji, Cezareji in Antiohiji. Nerazpoloženje proti Judom se je povečalo zlasti po njihovem obupnem poskusu pod Bar Kohbom, da bi povrnili svojo državno samostojnost. Vstaja je povzročila popolno opustošenje svetega mesta in izgubo Palestine kot njihove domovine.

³⁶¹ Dr. Samuele Bacchiocchi, *Sunday Observance in Early Christianity*, str. 165

Odslej Judje niso bili več narod, temveč ljudstvo brezdomcev s svojo vero.

Cesar Hadrijan je potem, ko je v krvi zadušil vstajo, na razvalinah Jeruzalema sezidal novo mesto in ga imenoval Aelia Capitolina, tam, kjer je prej stal judovski tempelj, pa je postavil tempelj, ki je bil posvečen Jupitru. Tisti čas so bile Judom vsiljene strašne prepovedi: bili so izgnani iz mesta in jim je bilo s smrtno kaznijo prepovedano vrniti se vanj. Prepovedali so jim izpovedovati vero, posvečevati soboto in druge praznike, proučevati Toro (*Mojzesove knjige*) in opravljati obrezo. Naložili so jim posebni davek. Judovstvo, ki je bilo prej dovoljeno verstvo (*»religio licita«*) in je pod njegovim pokroviteljstvom tudi zgodnje krščanstvo v začetku uživalo versko svobodo, je zdaj postalo nedovoljena ali prepovedana vera (*»religio illicita«*).

Krščanska cerkev v Rimu ni ostala ravnodušna zaradi nasilnih povračilnih ukrepov proti Judom in protijudovskega ozračja. Prizadevala si je pokazati in dokazati svojo zvestobo rimskim oblastem. To nalogo sta prevzela nase krščanska zagovornika Kvadratus in Aristid. Krščanska cerkev v Rimu je sedaj vpeljevala bogoslužja v nedeljo namesto »judovske« sobote, ker je bilo prepovedano posvečevati soboto. Tako je rimska cerkev želela pokazati ločitev od judovstva, da bi se izognila preganjanju in plačevanju diskriminatornega davka. Poleg zapuščanja sobote kot praznika iz strahu, da ne bi bila izenačena z Judi, je vpeljala tudi običaj praznovanja pashe v nedeljo namesto obhajanja pashe 14. nisana, znane kot kvartodecimanska pasha, ki so jo praznovali prvi kristjani zlasti v Mali Aziji. Da bi rimska cerkev ustavila posvečevanje sobote in pashe, je vpeljala post v soboto, prepovedala opravljati bogoslužja in sprejemati Gospodovo večerjo (*obhajilo*) v soboto, kvartodecimanom, ki so tem novotarijam nasprotovali, pa je rimski škof Viktor (189-199) zagrozil z izključitvijo.³⁶²

Novave navade, ki so jih začeli vpeljevati v rimski cerkvi, niso bile takoj sprejete po vsem Rimskem cesarstvu, zlasti na vzhodu. O tem piše cerkveni zgodovinar Jevsevije Popović tole: »Medtem ko se je na zahodu pozneje začelo, in sicer predvsem v Rimu, postiti ob sobotah, vsekakor zato, ker je v soboto Kristus ležal v grobu in se je v sobotnem postu gledalo dostojno pripravljanje za praznovanje nedelje, je na vzhodu, *kjer je sobota še vedno pomenila dan počitka od stvarjenja,*

362 Dr. Samuele Bacchiocchi, *Sunday Observance in Early Christianity*, str. 199

*bilo naravnost prepovedano postiti se ob sobotah, ker so se gnostiki ta dan postili v znamenje žalosti, ker je bil ustvarjen materialni svet ter je bilo s tem po gnostičnem nauku povzročeno zapiranje duhovnega v zlo snov.*³⁶³

Dva cerkvena zgodovinarja iz srede petega stoletja, Sokrat in Sozomen, na katerih poročila se je precej zanesel Popović v omenjenem besedilu, pričata, da rimska navada prepovedi bogoslužja ob sobotah in predpisovanje posta ob sobotah ter praznovanje nedelje ni bila sprejeta povsod, zlasti ne na vzhodu. Sokrat Skolastik piše: »Čeprav skoraj vse cerkve po vsem svetu obhajajo svete skrivnosti (*sprejemajo Gospodovo večerjo ali obhajilo*) ob sobotah, sta Aleksandrija in Rim na temelju nekega starega izročila prenehali to delati.«³⁶⁴

Sozomnov opis navad, ki so prevladovale v njegovem času, je podoben Sokratovemu, čeprav ta piše samo o verskih shodih brez omenjanja obhajanja Gospodove večerje ali obhajila. Sozomen potrjuje, da »takšna navada nikoli ni obstajala v Rimu in Aleksandriji, čeprav se je ljudstvo Konstantinopla in skoraj povsod drugje shajalo ob sobotah in prvi dan tedna.«³⁶⁵

V luči teh dokazov je očitno, da je rimska cerkev imela odločilno vlogo v zgodnjem krščanstvu, ko je soboti odvzela bogoslovno-obredni pomen in spodbujala praznovanje nedelje. Vsiljevanje posta ob sobotah, prepoved obhajanja Gospodove večerje ob sobotah in opravljanje verskih shodov ob sobotah pomeni določanje neposrednih ukrepov rimske cerkve, da bi po eni strani kristjane odvrnila od posvečevanja sobote in po drugi strani vsilila praznovanje nedelje kot izključnega krščanskega praznika. Razlog za to nepopustljivo stališče do judovskih ustanov, kakršna je sobota, je možno najti v protijudovskem ozračju, ki ga je povzročila Bar Kohbova vstaja, in nasilnih povračilnih ukrepov proti Judom po njej. To je spodbudilo kristjane v Rimu v času cesarja Hadrijana, da se umaknejo od Judov. Zapuščanje sobote kot praznika in obhajanja pashe 14. nisan bo cerkvi pomagalo pojasniti rimskim oblastem, da so kristjani nekaj popolnoma drugega kakor Judje in judovstvo.

363 Jevsevije Popović, *Opšta crkvena istorija I*, str. 428

364 Sokrat Scolasticus (Sokrat Skolastikus), *Ecclesiastical History*, 5.22. NPNF 2nd, II, str. 132

365 Sozomen, *Ecclesiastical History*, 7, 19; NPNF, 2nd, vol. II, str. 390

Zapuščanje sobote kot praznika v drugem stoletju so pospešili tudi ukrepi, ki jih je rimska cerkev postavila, da bi bogoslovno razvrednotila soboto in tako tudi praktično ustavila njeno posvečevanje. Razlagalo se je, da je bila sobota začasna ustanova, dana samo Judom kot znamenje njihove nezvestobe. Zato je bilo kristjanom ukazano ločiti se od Judov tako, da se bodo ob sobotah postili in tisti dan ne bodo sprejemali Gospodove večerje, se ne udeležili nikakršnega verskega shoda in ne bodo obhajali pashe isti dan kakor Judje, 14. nisana, temveč prvo nedeljo po njem.

PROTIJUDOVSKA PROPAGANDA V SPISIH CERKVENIH OČETOV IN IZVOR NEDELJE

Protijudovska propaganda v spisih cerkvenih očetov v drugem stoletju je bila tudi med odločilnimi dejavniki, ki je večino kristjanov iz poganstva napeljala, da so nehali posvečevati soboto in sprejeli nedeljo za novi dan bogoslužja. V njej sta se posebno izkazala Barnaba in Justin Mučenec.

Tukaj omenjeni Barnaba ni bil misijonar Barnaba, Pavlov sodelavec na prvem misijonarskem potovanju, temveč gre za *lažnega* Barnaba. Napisal je pismo, ki je znano z imenom *Barnabovo pismo*, v Aleksandriji okoli leta 130. To mesto je bilo tisti čas središče gnosticizma. Ta je napadal vso Staro zavezo ali pa jo je razlagal s prispodobami. Barnabovo pismo je prežeto z gnosticizmom. Namenjeno je predvsem kristjanom judovskega izvora, ki so tudi po sprejemu krščanstva ostali zvesti vsem Božjim zapovedim s soboto vred, ki je četrta zapoved Dekaloga. Da bi prepričal te kristjane, naj zapustijo soboto kot praznik, je napadel Jude kot narod in njihovo vero, zlasti soboto kot posebno značilnost judovstva. Jude je opisal kot »bednike«, ki jih je zapeljal zli angel in jih je Bog zavrgeł zaradi njihovega nekdanjega malikovalstva. Kar se tiče temeljnih resnic judovskega verovanja, je Barnaba te resnice prikazal s prispodobami in si prizadeval dokazati, da so se spolnile v Kristusu in tako nehale veljati.

Takole ta lažni Barnaba v svojem pismu s prispodobami razlaga Božjo besedo, da bi omalovažil soboto in poudaril pomembnost »osmega dne« kot krščanskega praznika. Piše: »1. Nadalje napisano je o soboti tudi v Desetih besedah, ki jih je Bog izgovoril Mojzesu iz obličja v obličje na gori Sinaju: ‚Ohranjaj Gospodovo soboto sveto s čistimi rokami in čistim srcem!‘ 2. Drugje pravi: ‚Če bodo moji sinovi posvečevali soboto, bom naredil, da bo na njih počivalo moje usmiljenje.‘ 3. Soboto omenja na začetku stvarjenja: ‚V šestih dneh je Bog dokončal

delo svojih rok, dodelal je sedmi dan ter ta dan počival in ga posvetil.' 4. Otroci, pazite, kaj je dokončal v šestih dneh in kaj to pomeni? Tole pomeni: V šest tisoč letih bo Bog vse dokončal, kajti en dan pri Bogu pomeni tisoč let. Sam to priča, ker pravi: ‚Glej, Gospodov dan je kakor tisoč let.‘ Zato, otroci, v šestih dneh, to je, v šest tisoč letih bo vse dokončano. 5. On je počival sedmi dan, to pa pomeni: Ko bo njegov Sin prišel in uničil krivičnika ter spremenil sonce, mesec in zvezde, tedaj bo On počival sedmi dan. 6. Dalje pravi: ‚Ohranjali boste soboto sveto s čistimi rokami in s čistim srcem!‘ Če kdo lahko zdaj s čistim srcem ohranja sveti dan, ki ga je Bog razglasil za svetega, se vara. 7. Pazite, mi bomo našli pravi počitek in ga ohranjali svetega tedaj, ko bomo zmožni to delati, ker bomo sami narejeni pravični in bomo spolnili obljubo, da ne bo več neposlušnosti in bo Gospod vse naredil novo. Tedaj ga bomo lahko ohranjali svetega. 8. Dalje jim pravi: ‚Vaših mlajev in sobot ne morem trpeti.‘ Vidite, kaj to pomeni: Vaše sedanje sobote mi niso mile, marveč tista, ki jo bom naredil, ko vse pripeljem do počitka in naredim začetek *osmega dne*, to je, ko bom ustvaril novi svet. *Zato tudi mi sedaj praznujemo osmi dan z veseljem, v katerem je Kristus vstal od mrtvih, se prikazal in odšel v nebesa.*«³⁶⁶

Barnaba s prisodobno prikazuje dan počitka, ki ga je Bog vzpostavil pri stvarjenju sveta, in mu nasproti postavlja *osmi dan* v čast novega sveta, ki ga bo Bog ustvaril, potem ko bo uničen ta svet. Potem ne da bi se skliceval na Sveto pismo, dodaja: »Zato tudi mi sedaj praznujemo osmi dan z veseljem, v katerem je Kristus vstal od mrtvih, se prikazal in odšel v nebesa.«

Teorija abstraktnega razmišljanja tako imenovanega Barnaba se stoji iz naslednjih trditev, s katerimi si prizadeva razvrednotiti soboto kot krščanski praznik:

- 1) Počitek sedmega dne ali sobota ni sedanja izkušnja, temveč se nanaša in bo uresničena, ko bo Kristus prišel in bo vse spremenjeno, to je, v sedmem tisočletju.³⁶⁷
- 2) Človek, kristjan ali Jud, sedaj ne more sobote ohranjati svete, ker sam ni svet. To bo lahko šele v prihodnosti, ko bo narejen svet – v sedmem in osmem tisočletju, ko bo Bog ustvaril novi svet.³⁶⁸

366 Barnabovo pismo 15

367 Barnabovo pismo 15,4-5

368 Barnabovo pismo 15,6-7

3) Sam Bog je povedal: »Ne morem trpeti vaših mlajev in sobot.« To-rej sedanje sobote Bogu niso mile, temveč tista, ki bo šele nasto-pila, sobota v osmem tisočletju, ki bo podaljšanje sedmega tisoč-letja.³⁶⁹

Sklep Barnabovega pisma bi bil: Kristjan tukaj ne more ohraniti sobote svete, ker sam ni svet, lahko pa praznuje nedeljo, osmi dan, ki ne zahteva enake svetosti kakor sobota. Nedelja ali osmi dan napove-duje osmo tisočletje, ko bo Bog vse ustvaril na novo. Tedaj bomo lahko posvečevali soboto.

Vsakdo lahko spozna, da je Barnabov nauk sad abstraktnega raz-mišljanja in nima nikakršnega svetopisemskega temelja. S takšnim razmišljanjem pride do izraza lažni nauk, proti kateremu je apostol Pavel v Efezu opozoril starešine cerkve: »Vem, da bodo po mojem od-hodu prišli med vas grabežljivi volkovi, ki ne bodo prizanašali čredi. Tudi iz vaših vrst bodo vstali možje, ki bodo s svojimi krivimi nauki potegnili učence za sabo.«³⁷⁰

»Barnaba z uporabo prisposodobne razlage poudarja misel, da samo kristjan lahko razume Staro zavezo in da je treba vse njene uredbe dojeti v duhovnem smislu, ne pa v duhovnem in dobessednem smislu.«³⁷¹ Tukaj je zanimivo videti, da Barnaba za bogoslovni temelj posvečevanja nedelje podaja eshatološki trenutek: *osmi dan*, ki pome-ni osmo tisočletje, začetek novega sveta. Šele na drugem mestu ome-nja Kristusovo vstajenje kot razlog za praznovanje nedelje.

Barnabova polemika in njegovo prisposodobno razlaganje v zvezi s soboto, s čimer si prizadeva omalovažiti soboto in povzdigniti nedeljo, dokazuje, da je bilo v njegovem času v Aleksandriji mnogo kristjanov iz judovstva in poganstva, ki so posvečevali soboto.³⁷²

Drugi pisec, ki si je prizadeval za protijudovsko propagando, je bil zagovornik Justin Mučenec. Delal je v Rimu v drugi polovici drugega stoletja. Medtem ko je bil Barnaba judovskega rodu in si je s prispo-dobnimi razlagami prizadeval svetopisemskim ustanovam, kakršni sta sobota in obreza, vzeti vse časovne in zgodovinske vrednosti, tako da jim je pripisoval izključno duhovni in eshatološki pomen, je bil Ju-stin Mučenec, spreobrnjenec iz poganstva, in je popolnoma omalova-

369 Barnabovo pismo 15,8

370 Apd 20,29-30 ssp

371 P. Fargues, Histoire de l'Eglise chretiène I, str. 154

372 Dr. Samuele Bacchiocchi, Sunday Observance in Early Christianity, str. 222-223

ževal Mojzesov zakon in soboto. Tako na primer Justin Mučenec piše Judu Trifonu: »Tudi mi bi se držali vaše obreze telesa, sobote in z eno besedo vseh vaših praznikov, če se ne bi zavedali, da so vam bili naloženi zaradi vaših grehov in vaše trdosrčnosti.«³⁷³

Medtem ko apostol Pavel priznava vzgojno vrednost obrednega zakona, ga Justin obravnava negativno kot kazen za grehe Izraela. To trditvev Justin stalno ponavlja. Najprej je zagotovil, da sveti ljudje pred Mojzesom niso spolnjevali ne sobote ne obreze, potem pa sklepa: »Zato moramo sklepati, da je Bog, ki je nespremenljiv, ukazal to in podobne reči delati zaradi grešnih ljudi.« Torej je sobota po Justinovem dojemanju časovna uredba, ki izvira od Mojzesa in je naložena Judom zaradi njihove nezvestobe, za določeni čas, to je do Kristusovega prihoda.³⁷⁴

Krščanska cerkev nikoli ni sprejela takšne lažne trditve. Trditi, da je Bog zapovedal Judom posvečevati soboto in obrezovati sinove samo zaradi njihove hudobnosti in trdosrčnosti, da bi jih s tem zaznamoval in ločil od drugih ljudi, tako da bi samo oni trpeli kazen, bi Boga obdolžila za zapostavljanje. Pomenilo bi, da je Bog dal omenjene uredbe iz negativnih namenov, da bi Jude zaznamoval zaradi kazni.

Kaj je lahko vplivalo na Justina, da je zavzel tako negativno stališče do Judov in njihove glavne zunanje značilnosti – posvečevanja sobote in obreze? Možno je, da je bil pod vplivom protijudovskega ozračja, ki je vladalo v Rimu po neuspeli Bar Kohbovi vstaji. Znano je in omenili smo že, da je cesar Hadrijan leta 135 strl judovsko vstajo in nato zoper Jude izdal stroge prepovedi: prepovedal jim je posvečevati soboto, opravljati obrezo, brati Toro, to je Mojzesove knjige, ter jim naložil posebni davek. Judovstvo je postalo zasovraženo verstvo, Judje pa zasovraženi ljudje. Krščanski pisci si sedaj prizadevajo dokazati, da so kristjani vdani državljanji cesarstva in nimajo ničesar skupnega z Judi. Krščanska cerkev se je najprej v Rimu in Aleksandriji začela odmikati judovstvu, tako da je nehala posvečevati soboto, ki je bilo njegova zunanja značilnost, in vpeljevati novi praznik, »dies Solis« ali Sončev dan, to je nedeljo, ki so jo pogani že praznovali, in mu dali novi pomen – podoba novega sveta in spomin na Kristusovo vstajenje.³⁷⁵

373 Justin, Dialogue, 18,2. Falls Justin's Writings, str. 175

374 Justin, Dialogue, 123,1. 2. Falls Justin's Writings, str. 182

375 Justin, Apologia 67,3-7

S čim bi kristjani lahko bolje dokazali, da se razlikujejo od Judov, kakor pa z vpeljevanjem nedelje, Sončevega dneva, ki so ga Rimljani tisti čas praznovali kot svoj praznik – dies Solis? Dejstvo, ki ga je treba poudariti, je, da Justin v svojem zagovoru, poslanem cesarju Antoninu Piju, dvakrat poudarja, da se kristjani shajajo k bogoslužju na »Sončev dan«. Tole so njegove besede: »V dan, ki se imenuje ‚Sončev dan‘, vsi, ki živijo v mestu ali na vasi, se snidejo na enem prostoru in tam berejo apostolske spomine in preroške spise, kolikor jim dopušča čas.«³⁷⁶

Justin piše dalje: »Sončev dan je, zares, dan, v katerem se shajamo, kajti prvi dan je Bog naredil snov iz teme in ustvaril svet in ker je isti dan naš Gospod Jezus Kristus vstal od mrtvih.«

Zakaj Justin poudarja, da imajo kristjani bogoslužje na »Sončev dan« ali nedeljo? Če imamo v mislih njegov odpor do judovstva in Judov, je razumljivo, zakaj poudarja »Sončev dan« za dan krščanskega bogoslužja. To poudarja, da bi dokazal, da kristjani niso to, kar so Judje; niso uporniki, temveč vdani državljani. Rimljani so tisti čas častili »Sončev dan« – dies Solis, zato Justin večkrat omenja ta dan, da bi pokazal, da se raje želijo približati rimskim navadam kakor pa judovskim.

Justin je prvi izrecni zastopnik »Sončevega dne« ali nedelje kot novega krščanskega praznika.

Justin omenja, da so še kristjani, ki posvečujejo soboto, in pravi: »Kar se tiče tistih, ki zaradi šibkosti duha želijo posvečevati soboto in podobne običaje, jih je treba sprejemati in se družiti z njimi kot z brati od iste matere, ker se tudi ti lahko zveličajo.«³⁷⁷

Iz navedenih besedil se vidi, da je Justin eden izmed »očetov« in zagovornikov nedelje. Praznovanje nedelje je bilo tisti čas zaznamovano s samo enim jutranjim bogoslužjem, po katerem je vsakdo lahko odšel na delo. To praznovanje še ni bilo na splošno sprejeto, kajti Justin omenja kristjane, ki posvečujejo soboto, in zanje pravi, da se tudi lahko zveličajo. Justin za praznovanje nedelje ne daje nikakršnega svetopisemskega dokaza.

Barnabovo pismo in Justinovi spisi vsekakor kažejo, da je že sredi drugega stoletja del kristjanov, zlasti spreobrnjenci iz poganstva, odstopilo od apostolskega nauka in načina življenja glede dneva počitka. »Sončev dan«, nedelja, je začel pod vplivom protijudovskega ozračja v

376 Justin, Dialog s Trifonom 47

377 Mirko Golubić, Istorija hrišćanske crkve, str. 78, Beograd, 1970

cesarstvu in protijudovske propagande v spisih cerkvenih očetov spodrivati soboto, četrto zapoved Dekaloga, ki so jo Kristus, apostoli in prvi kristjani posvečevali kot dan, ki ga je Bog izbral in posvetil.

Zagovorniki nedelje kot krščanskega praznika pogosto omenjajo Ignacija Antiohijskega in trdijo, da je prvi pisec, ki uporablja izraz »Gospodov dan« s pomenom nedelje. Navadno za to uporabijo navedek iz njegovega pisma Magnezijcem, ki po prostem Lelongovem prevodu pravi: »Tisti, ki so živeli na stari način in so sprejeli novo upanje, ne posvečujejo več na judovski način, marveč živijo po Gospodovem življenju.« V izvirniku tega odstavka nista uporabljena izraza »sobota« in »Gospodov dan«. Namesto izraza »sobota« je v izvirniku glagol »sobotovati«, to je, posvečevati na judovski način, namesto izraza »Gospodov dan« pa izvirnik uporablja izraz »Gospodovo življenje«. Izraz »dan« k prilastku Gospodov je *vstavljen* v navedeno besedilo namesto izraza »Gospodovo življenje« med letoma 300 in 400. Navedeno besedilo poudarja, da obujeni Zveličar usposablja kristjane živeti življenje vere. Ta jih osvobaja od judovskega legalizma, čemur je bil zgled judovski način posvečevanja sobote. Ignacij ne obsoja sobote, temveč judovski način njenega posvečevanja. Njemu nasproti ne postavlja novega dne, nedelje, temveč *novi način življenja v veri*, ki je kristjanu darovano z obujenim Kristusom.

Ko govorimo o Ignaciju, za katerega priča Irenej, da je bil škof ali nadzornik antiohijske cerkve v času cesarja Trajana (98-117) in da je umrl mučeniške smrti v Rimu leta 107, moramo omeniti, da mu pripisujejo nekatera pisma, za katera ni dokazov, da jih je napisal, marveč so delo nekega »lažnega Ignacija«, nastala pa so v tretjem stoletju in pozneje. Walter E. Straw se v svoji študiji o *Izvoru praznovanja nedelje v zgodnji krščanski cerkvi* ozre tudi na Ignacijeva pisma in v zvezi s tem pravi tole: »Težava pri Ignaciju je to, ker ne vemo zagotovo, kaj je zares on napisal. V eni zbirki je *petnajst* pisem, ki se pripisujejo njemu, vsaka pa je obširnejša od tistih, ki so v drugih zbirkah. Druga zbirka v grščini vsebuje samo sedem pisem, vendar so ta pisma *krajša* kakor tista v zbirki s petnajstimi pismi. Potem obstaja še zbirka v sirščini ali aramejščini, ki vsebuje samo *tri* pisma (*Efežanom, Rimljanom in Polikarpu*), in vsako izmed njih je krajše od pisem v drugih recenzijah. Koliko pisem je napisal Ignacij? Danes nihče ne verjame, da jih je napisal petnajst. Osem jih je gotovo lažnih, dela nekega poznejšega pisca, izdana z nje-

govim imenom. V preostalih sedmih je toliko vstavkov, da ne moremo vedeti, kaj je v bistvu Ignacij rekel. Če pa je napisal samo zadnjo zbirko treh pisem, potem sploh ni pristnega pisma Magnezijcem in se ne da ničesar povedati o njegovem odnosu do sobote ali nedelje.«³⁷⁸

Sirijska in Mala Azija sta zvesto hranili Kristusov in apostolski nauk, tako da sta spoštovali vse Božje zapovedi s soboto vred.

Nedelja kljub močnemu protijudovskemu vplivu vse do Konstantinovega zakona 7. marca 321 ni bila sprejeta za splošni krščanski praznik. Za spremembo dneva počitka in bogoslužja so najprej odgovorni vodje rimske in aleksandrijske cerkve. Cerkveni zgodovinar Evzebij, sodobnik cesarja Konstantina, piše: »Vse, kar je bilo treba delati v soboto, smo mi prenesli na Gospodov dan kot primernejši, ki ima prvenstvo in uživa večji ugled kakor judovska sobota.«³⁷⁹

Da so tudi po Konstantinovi razglasitvi zakona o obveznem praznovanju »Sončevega dne« ali nedelje živeli kristjani, ki so ostali zvesti posvečevanju sobote, priča izglasovanje 29. sklepa na zboru v Laodiceji leta 364, ki pravi: »Kristjani se ne smejo ravnati po judovskih navadah in ne smejo lenariti ob sobotah, temveč morajo ta dan delati; spoštovati morajo Gospodov dan in kolikor koli je mogoče, ta dan ne delati.«³⁸⁰

S kratko razčlenitvijo besedil zgodnjih krščanskih piscev Barnaba in Justina Mučenca smo lahko ugotovili, da je bilo v središču njihovega delovanja v Aleksandriji in Rimu močno protijudovsko ozračje, ki ga je sprožila Bar Kohbova vstaja in državni nasilni povračilnimi ukrepi kot odgovor nanjo. To pa je povzročilo, da so se kristjani začeli oddaljati od vsega, kar je bilo podobno judovstvu. Omenjeni pisci so s prisposodnimi razlagami Svetega pisma soboti vzeli pomen in obveznost za sedanjost, da bi predstavili osmi dan za njeno zakonito nadaljevanje in zameno. Justin je šel celo tako daleč, da je soboto spravil na »znamenje« ali »sramotni žig«, s katerim je Bog zaznamoval Jude, »da bi jih kaznoval zaradi grehov«. Sprejemanje novega dneva za bogoslužje – Sončevega dneva – je spodbudila nujnost, da se kristjani pred rimskimi oblastmi umaknejo od Judov in se poganom olajša sprejeti krščanstvo.

378 Walter Straw, *Origin of Sunday Observance*, str. 107-118, *Review and Herald*, Washington 1940

379 Migne, *Patrologie Grecque*, T. XXIII, col. 21. Komentar o Ps 92

380 Hefele, *A History of the Councils of the Church*, 1 2^{ed.} str. 1015

ČEŠČENJE SONCA IN IZVOR NEDELJE

Protijudovsko ozračje je v Rimskem cesarstvu povzročilo, da so kristjani zamenjali soboto z novim dnevom bogoslužja, da bi se razlikovali od Judov. Ampak ozračje ni narekovalo, da mora to biti ravno nedelja. Kristjani bi lahko izbrali tudi petek kot spomin na Kristusovo trpljenje. Kaj je povzročilo, da so izbrali prav nedeljo?

Raziskave o tem so dokazale, da je češčenje sonca s »Sončevim dnevom« (*dies Solis*) vplivalo na izbiro nedelje za novi dan bogoslužja.

Nekateri raziskovalci izvora nedelje na to ugotovitev dajejo pripombo kronološke narave. Pravijo namreč: da bi se dokazalo, da je češčenje sonca vplivalo na izbiro nedelje kot novega krščanskega praznika, je treba dokazati, da je bilo v Rimskem cesarstvu ob nastanku krščanstva razprostranjeno češčenje sonca; da je bil temu češčenju posvečen posebni dan – Sončev dan (*dies Solis*); da je v tem času obstajal tako imenovani planetarni teden – to je teden iz sedmih dni, od katerih je bil vsak postavljen pod zaščito enega božanstva – enega planeta.³⁸¹

Na to pripombo bomo odgovorili z zgodovinskimi dokazi, ki pričajo: 1) o razprostranjenosti češčenja sonca in obstoju planetarnega tedna v Rimskem cesarstvu ob nastanku krščanstva; 2) o odrazu in vplivu češčenja sonca na krščanstvo; 3) o vzročni zvezi med češčenjem Sončevega dneva (*dies Solis*) in izvorom nedelje.

Češčenje sonca

Znano je, da so od najstarejših časov mnogi narodi častili sonce kot božanstvo. Perzijci so ga imenovali Mitra, Asirci so ga častili z imenom Bel, Kaldejci z imenom Šamaja, Feničani in Sirci z imenom Baal, Egipčani z imenom Amon-Ra, Grki z imenom Apolon.

Češčenje sonca je bilo razširjeno tudi med Judi pred Josijevo prenovno. O tem beremo: »Odstranil je konje, ki so jih Judovi kralji posta-

381 W. Rordorf, Sunday, str. 181; Philadelphia, Westminster Press, 1968

vili soncu ob vhodu v Gospodovo hišo pri sobi evnuha Netán Meleha, ki je v prizidku; sončne vozove pa je sežgal v ognju.«³⁸²

Tudi prerok Ezekiel priča o tem češčenju med odpadlimi Judi: »Tedaj me je peljal v notranji dvor Gospodove hiše. In glej, pri vhodu v Gospodov tempelj, med preddverjem in oltarjem, je bilo kakih petindvajset mož. S hrbtom so bili obrnjeni proti GOSPODOVEMU templju in z obrazom proti vzhodu; kleče proti vzhodu so molili sonce.«³⁸³

V Rimu in Rimskem cesarstvu sta obstajali dve obliki češčenja sonca – izvirno, to je ljudsko češčenje sonca kot sestavina rimskega verstva iz starih časov, in mitraizem, češčenje sonca, ki je bilo sprejeto iz Perzije med nastankom krščanstva.³⁸⁴

Po pričevanju Plutarha (46-125) so Mitrovo češčenje prinesli v Rim sicilijanski pirati, ki jih je Pompej zajel leta 67 pred našim štetjem.³⁸⁵

Mitraizem se je po Rimskem cesarstvu najprej širil kot zasebno češčenje, pozneje med vladavino mladega cesarja Elagabala (218-222) pa je postalo uradno češčenje vsega cesarstva.³⁸⁶

Najnovejše raziskave potrjujejo, da je od začetka drugega stoletja našega štetja češčenje Nepremagljivega sonca (*Sol Invictus*) prevladovalo v Rimu in drugih delih cesarstva.³⁸⁷

Istovetenje in češčenje kralja kot »boga Sonca«, ki ga je širilo vzhodnjaško bogoslovje, je nedvomno prispevalo k širjenju češčenja sonca.

Planetarni teden in Sončev dan (*dies Solis*)

Ali je mogoče, da je češčenje sonca vplivalo na sprejem nedelje za praznik, ker se je širilo ob istem času s pojavljanjem nedelje kot krščanskega praznika? Vzročno razmerje med češčenjem sonca in izvora nedelje kot krščanskega praznika je možno samo tedaj, če je v prvem stoletju našega štetja v grško-rimskem svetu že obstajal planetarni teden s Sončevim dnevom (*dies Solis*), istoveten s sedanjo

382 2 Kr 23,11 SSP

383 Ezk 8,16 SSP

384 Gaston H. Halsberghe, *The Cult of Sol Invictus*, str. 27.35; Leiden: E. J. Brill, 1972

385 Plutarh, *Vita Pompeii*, 24

386 Gaston H. Halsberghe, *The Cult of Sol Invictus*, str. 35; Leiden: E. J. Brill, 1972

387 Gaston H. Halsberghe, *The Cult of Sol Invictus*, str. 44; Leiden: E. J. Brill, 1972

nedeljo. Samo tedaj je splošno češčenje sonca lahko povečalo ugled Sončevemu dnevju in torej vplivalo na kristjane, da so ga sprejeli za svoj dan tedenskega bogoslužja, potem ko so njegov simbolizem razložili v luči krščanskega sporočila.³⁸⁸

Obstoj in splošno rabo planetarnega tedna v prvem stoletju našega štetja v Rimskem cesarstvu potrjuje večje število pristnih prič. Rimski zgodovinar Dio Kasij, ki je napisal Rimsko zgodovino med letoma 200 in 220, poroča, da je Pompej leta 63 pred našim štetjem zavzel Jeruzalem »na dan, ki je imenovan Saturnov dan (*sobota*). Rimljanom je uspelo zasesti mesto, ker je vedel, da se Judje v soboto vojskujejo samo obrambno.

Uporabo imenovanja dni v tednu po planetarnih božanstvih pred našim štetjem potrjujeta Horacij (*okoli leta 35 pr. n. št.*) in Tibul (*okoli leta 29 in 30 pr. n. št.*), ki omenjata dies Saturni (*sobota*).³⁸⁹

Kamniti koledar, ki so ga našli v Puteolih, iz prvega stoletja našega štetja vsebuje datume in imena treh dni: Mercury (*sreda*), Jovis (*četrtek*) in Veneris (*petek*), imenovanih po planetarnih božanstvih.

Koledar, ki so ga leta 1956 odkrili v Cimetele, blizu kraja Nola na jugu Italije, prav tako potrjuje obstoj planetarnega koledarja pred začetkom krščanske dobe. Arheolog A. Degrasi je na Tretjem mednarodnem kongresu o grških in rimskih starih napisih (1957) povedal tole: »Poudariti želim, da planetarni teden ni bil znan in ga niso uporabljali šele v prvi polovici našega štetja, kakor se je to doslej na splošno verjelo, temveč je obstajal in so ga uporabljali v prvih letih Avgustovega vladanja (*od leta 27 pr. n. št. do leta 14 n. št.*). To je sklep, ki neizogibno izhaja po najdbi koledarja iz Nola.«³⁹⁰

V Pompejih in Herkulaneumu, v mestih, ki sta bili zasuti z lavo Vezuva leta 79 n. št., so našli stenske planetarne koledarje s planetarnimi božanstvi in dnevi, ki so imenovani po njih. Planetarna božanstva so Sonce, Mesec, Mars, Merkur, Jupiter, Venera in Saturn. Po njih je poimenovanih sedem dni v tednu, od katerih je bil postavljen pod zaščito enega izmed teh božanstev in njemu posvečen. Dio Kasij (*Cassius*) v svoji Zgodovini pravi, da posvetitev zvezdam posameznih dni v tednu izvira iz Egipta.

388 Samuele Bacchiocchi, A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity, str. 241; The Gregorian University Press, Rome 1977

389 Horacij, Satirae 2, 3. Tibul, Carmina 1, 3

390 A. Degrasi, Atti del Terzo Congresso Internazionale de Epigraphia Greca et Latina, Roma, 1957, str. 104

Danes je znano, da planetarni koledar ni samo izum Egipta, marveč so pri njegovem nastanku sodelovali Babilonci, Grki in celo Judje.

Češčenje boga Sonca in planetarni koledar sta se širila hkrati po Rimskem cesarstvu že v začetku prvega stoletja našega štetja, vendar tudi nekoliko prej. Kolikor bolj se je širilo češčenje boga Sonca, posebljenega v cesarjevi osebnosti, in so bili njemu v čast postavljeni veličastni templji, toliko bolj je tudi dan, posvečen soncu (*dies Solis*) postajal pomembnejši. Ta dan je bil prvi dan tedna – nedelja. Potek, ki je povečeval pomembnost Sončevega dne (*dies Solis*) na škodo sobote, dneva, ki ga je Bog določil za počitek in bogoslužje, lahko spremljamo z nabožnimi običaji, ki so bili povezani s tem dnevom. Sprva ni šlo za posebne obrede, ki bi bili poganom predpisani, da jih opravljajo ta dan. Na vero so v Rimskem cesarstvu gledali kot na pogodbo med državo in bogovi, ne pa kot na osebno pobožnost, ki se je izražala s sodelovanjem pri tedenskem bogoslužju. Pomembnih uradnih verskih obredov so se udeleževali samo aristokrati in drugi dostojanstveniki, ki so izražali pobožnost s spolnjevanjem zunanjih obredov. Zanimivo je pripomniti, da niti Konstantinov zakon o obveznem praznovanju dneva sonca (*dies Solis*) ali nedelje, ki je bil izdan leta 321, ni prepovedal poljedelskih in zasebnih opravil, temveč samo javna. To ne zmanjšuje prvenstva pri ugledu in pomenu, ki ga je imel Sončev dan pri družbenem in verskem življenju poganov. To vprašanje je razsvetlil Tertulijan v svoji Apologiji, ki jo je namenil poganom (*leta 191 n. št.*), v kateri odgovarja na posmehovanje, da so kristjani častilci sonca, ker molijo »obrnjeni k vzhodu« in so Sončev dan (*dies Solis*) naredili za svoj praznik. Poganom piše takole: »Pa kaj potem? Ali vi delate kaj manj kakor to? Ali mnogi od vas ne častijo nebesnih teles, tako da molijo nebesna telesa, obrnjeni k sončnemu vzhodu? Vi ste vstavili sonce v tedenski koledar, vi ste izbrali njegov dan (*dies Solis*) in mu dali prednost nad prejšnjim dnevom (*soboto*) kot primernejšim v tednu za popolno zdržnost od kopanja ali za njegovo prelaganje do večera ali za počitek in pojedine.«³⁹¹

To Tertulijanovo poročilo daje pomembne podatke:

- 1) kaže, da so tisti čas kristjani in pagani imeli običaj moliti obrnjeni proti sončnemu vzhodu in Sončev dan (*nedeljo*) za svoj praznik;
- 2) kaže, da so Rimljani sprejeli ne samo planetarni teden, marveč

391 Tertulian, Ad Nationes, 1,13; ANF III, str. 123

tudi izbrali Sončev dan (*dies Solis*) namesto Saturnovega dne ali sobote za dan počitka in slovesnosti;

- 3) omenja tudi način, kako so pogani obhajali Sončev dan – nedeljo: z zdržnostjo od kopanja, s počivanjem in gostijami.

Ta ugled in pomen, ki sta bila pripisana Sončevemu dnevu, je gotovo pospešil splošno sprejemanje nedelje kot praznika.

Ugled Sončevega dneva je prišel do izraza tudi v Prvi apologiji Justin Mučenca v 67. poglavju, kjer ga omenja trikrat. Zakaj je omenil stvarjenje svetlobe na prvi dan kot *prvi razlog*, da se kristjani zbirajo k bogoslužju na Sončev dan? Gotovo zato, ker so ta dan spoštovali Rimljani. Kristjani v Rimu so se začeli shajati k bogoslužju isti dan, ki so ga praznovali Rimljani, v Sončev dan ali nedeljo.

Vpliv češčenja sonca na krščanstvo je nedvomno pomembno vplival na izbiro Sončevega dne (*dies Solis*) kot novega krščanskega praznika.

Zagovornik Tertulijan je odločno zavrgel obtožbo poganov, da kristjani častijo sonce, po drugi strani pa je grajal kristjane, ker sodelujejo s pogani pri njihovih slovesnostih. Kristjani niso bili odporni proti priljubljenemu češčenju sonca, kar sklepamo na temelju tega, da so cerkveni očetje pogosto obsojali to navado.

Vpliv češčenja sonca na krščanstvo je viden tudi pri zgodnji krščanski umetnosti in bogoslužju. Na mnogih poganskih slikah je Mitra – bog Sonca – predstavljen kot moški s Sončevim diskom za glavo. Z enako sliko je predstavljen Kristus v zgodnji krščanski umetnosti kot Sonce pravičnosti.

Motiva sonca pa niso uporabljali samo v umetnosti, marveč so ga uporabljali tudi krščanski učitelji, da bi poganom oznanili Kristusa kot Sonce pravičnosti.

Obračanje kristjanov proti vzhodu med molitvijo in sprejemanje datumov za božič in obhajanje pashe na Sončev dan so pomembni vpliv poganskega češčenja sonca na zgodnje krščanstvo, kar osvetljuje možno vzročno zvezo med češčenjem sonca in izvorom nedelje.

Judje so imeli običaj, kakor kaže Danielov in Salomonov zgled, da so molili obrnjeni proti Jeruzalemu,³⁹² toda kristjani so pod vplivom poganov sprejeli navado moliti obrnjeni proti vzhodu. Cerkveni očetje so to odobraval z razlago, da kristjani molijo obrnjeni proti vzhodu

392 Dan 6,11; 2 Krn 6,34

zato, ker »predstavlja predel rojstva Luči, ki razganja nočno temo«, in nas vzhod spominja na Božji raj ali na Kristusov prihod.³⁹³

Kristjani, ki so nekoč kot pogani častili sonce, so ohranili navado obračanja proti vzhodu med molitvijo in tej navadi dali novi pomen v luči krščanskega sporočila. Prav tako so kristjani, ki so prej bili pogani in so častili boga Sonca in Sončev dan (*dies Solis*), so ohranili ta dan, toda posvetili so ga Kristusu kot Soncu pravičnosti, da bi jih spominjal na stvarjenje svetlobe prvi dan in na Kristusovo vstajenje.

Sprejem 25. decembra za praznovanje božiča je morda najbolj očiten primer vpliva češčenja sonca na krščanski obredni koledar. Znano je dejstvo, da so tega datuma praznovali poganski praznik rojstni dan nepremagljivega sonca – *dies natalis Solis invicti*. Večina znanstvenikov meni, da je izbira 25. decembra za dan Kristusovega rojstva (*božič*) naravnost vzročno povezana s poganskim praznikom *dies natalis Solis invicti*, ki so ga tedaj praznovali z velikim bliščem.³⁹⁴

Gaston H. Halsberghe piše: »Praznovanje rojstnega dne boga Sonca 25. decembra, ki so ga spremljali s prižiganjem bakel in okraševanjem z vejicami in drevesci je toliko zajelo sledilce češčenja sonca, da niti po spreobrnitvi v krščanstvo niso nehali obhajati praznika rojstva boga Sonca.«³⁹⁵

Rimska cerkev je sprejela datum poganskega praznika rojstni dan nepremagljivega sonca in mu dala krščansko značilnost, da bi pogane odvrnila od češčenja Sonca in jim olajšala prehod v krščanstvo.

Mario Righetti, znani rimskokatoliški izvedenec za obrede, piše: »Potem ko so kristjani začeli uživati mir, je rimska cerkev želela olajšati poganskim množicam sprejeti vero, tako da se je zdelo dobro ustanoviti 25. december za praznik Kristusovega rojstva (*božič*), da bi kristjane odvrnila od poganskega praznika, ki se je praznoval 25. decembra v čast nepremagljivega Sonca Mitra, zmagovalca teme.«³⁹⁶

Obračanje kristjanov pri molitvi proti vzhodu in sprejem 25. decembra za dan Kristusovega rojstva (*božič*) jasno priča o vplivu kulta boga Sonca na krščansko miselnost v obredju in na vlogo, ki jo je pri tem imela rimska cerkev.

393 Klement Aleksandrijski, *Stromateis* 7, 7. 43; Origen *De oratione* 32, GCS 2,32

394 J. A. Jungmann, *The Early Liturgy to the Time of Gregory the Great*, 1962, str. 147

395 Gaston H. Halsberghe, *The Cult of Sol Invictus*, str. 174; Leiden: E. J. Brill, 1972

396 Navedeno v Samuele Bacchiocchi, *Sunday Observance in Early Christianity*, str. 260

Justin Mučenec trikrat omenja, da se kristjani shajajo k bogoslužju v Sončev dan (*dies Solis*). Ali ni verjetno, da je pogansko češčenje Sončevega dneva (*dies Solis*) vplivalo, da so kristjani sprejeli isti dan za bogoslužje? Cerkevni zgodovinar Evzebij, sodobnik cesarja Konstantina Velikega, to izrecno prizna. V Razlagi Psalma 92 pripisuje nezvestobi Judov razlog za prestavitev praznika sobote na nedeljo ali Sončev dan: »Logos je zaradi nezvestobe Judov prestavil soboto na rojstni dan svetlobe in nam je prinesel kot sliko pravega počitka Zveličarjev dan, ki pripada Gospodu, prvi dan svetlobe, v katerem je Zveličar sveta šel skozi nebeška vrata, potem ko je opravil vse delo med ljudmi in izbojeval zmago.«³⁹⁷

F. A. Rega v študiji o izvoru nedelje opravičeno pravi, da je Evzebij žrtev »velikega preganjanja«, ko trdi, da je sam Kristus prestavil soboto na Sončev dan – to je nedeljo. Verjetno je sam Evzebij spoznal, da je pretiral in prestopil meje verjetnega, ko nekaj odstavkov pozneje nasprotuje temu, kar je prej trdil: »V tem dnevu svetlobe, prvem dnevu in pravem Sončevem dnevu, ko se shajamo po šestih dneh, slavimo sveto in duhovno soboto. ... Vse, kar je bilo treba delati v soboto, smo prestavili na Gospodov dan kot primernejši, ki ima prvenstvo in uživa višji ugled kakor judovska sobota. Pravzaprav je na ta dan stvarjenja sveta Gospod rekel: ‚Bodi svetloba, in bila je svetloba!‘ Prav tako je na ta dan Sonce pravičnosti vstalo od mrtvih za naše duše.«³⁹⁸

Evzebij omenja dva razloga za sprejem nedelje za krščanski praznik: 1) spomin na stvarjenje svetlobe prvega dne in 2) spomin na vstajenje od mrtvih Sonca pravičnosti. Ista dva razloga je pred njim omenil Justin Mučenec v Apologiji 67.

V tem poglavju smo obravnavali, da sta češčenje sonca in njegov praznik Sončevega dneva vplivala na izvor praznovanja nedelje, ki je do danes ohranila pogansko ime: Sončev dan v nemščini Sonntag, v angleščini Sunday, v švedščini sondag itn.

Različna češčenja boga Sonca so prevladovala v starem Rimu in Rimskem cesarstvu med nastajanjem krščanstva, zlasti v začetku drugega stoletja našega štetja. Prav tako so v tem času v Rimskem cesarstvu uporabljali planetarni koledar s sedmimi dnevi v tednu, od njih pa je bil posamezni dan posvečen kateremu planetu ali kateri zvezdi.

397 Commentaria in Psalmos 92, PG 23, 1169-1172

398 Commentaria in Psalmos 92, PG 23, 1169-1172

Soncu kot najbolj vzvišenemu planetu je bil posvečen dan po soboti, to je prvi dan tedna, ki se je imenoval Sončev dan (*dies Solis*) in so ga pogani praznovali na poseben način. Kristjani, ki so se po Bar Kothbovi vstaji želeli razlikovati od Judov in njihovega praznika sobote, so se odločili sprejeti praznik Sončev dan (*nedeljo*), in sicer ne zato, ker bi želeli ta dan častiti boga Sonce, marveč zaradi dejstva, ker jih je simbolizem tega dne lahko spomnil na dva pomembna dogodka iz zgodovine zveličanja – na stvarjenje svetlobe na prvi dan stvarjenja in na Kristusovo vstajenje od mrtvih.

Bog Sonce poslednjih poganskih kraljev je v koledarju odstopil prostor Zveličarju kristjanov, Sončev dan (*dies Solis*) pa je postal krščanska nedelja – praznik v čast vstajenja Sonca pravičnosti. Obletnica rojstva boga Sonca, *natalis Solis invicti*, ki so jo praznovali 25. decembra, je bila sprejeta za dan Kristusovega rojstva – božič.

Vodje rimske cerkve so v krščansko cerkev vpeljale te praznike, zlasti praznovanje nedelje namesto sobote, iz treh razlogov: da bi se kristjani iz poganstva razlikovali od Judov, pogasili ogenj preganjanja in poganom olajšali sprejem krščanske vere, ker jih je bilo težko ločiti od njihovih običajev.

IV

SOBOTA IN NEDELJA SKOZI STOLETJA

»Bog ni dal osem ali devet, marveč deset zapovedi,
za katere želi, da bi jih vsi spoštovali.«
(Oswald Glait, anabaptistični pridigar)

»Kdor namreč izpolnjuje vso postavo,
krši pa eno zapoved, je kriv za kršitev vseh.«
Jak 2,10 SSP

SOBOTA IN NEDELJA OD DRUGEGA DO PETEGA STOLETJA

V prejšnjih poglavjih smo spoznali, da nedelja ni zamenjala sobote kot tedenski praznik v času apostolske cerkve. Praznovanje nedelje se ni začelo v Jeruzalemu. Najbolj zgodnje omembe o tedenskem bogoslužju ob nedeljah so v anonimnem Barnabovem pismu iz Aleksandrije okoli leta 130 in v 67. poglavju Prve apologije Justina Mučenca iz Rima okoli leta 150.

Običaj rimske in aleksandrijske cerkve za bogoslužje v nedeljo namesto v soboto ni bila značilnost tudi drugih kristjanov v prvih stoletjih. Sokrat in Sozomen, dva cerkvena zgodovinarja iz 5. stoletja, pričata, da se je še v njunem času v večini cerkev posvečevala sobota:

»Kajti čeprav večina cerkev po svetu obhaja svete skrivnosti (*Gospodovo večerjo*) v soboto vsak teden, so kristjani v Aleksandriji in Rimu to nehali delati na temelju nekega starega izročila. Egipčani iz aleksandrijske okolice in prebivalci Teb imajo verske shode v soboto in ne sodelujejo v svetih skrivnostih tako kakor drugi kristjani: kajti potem ko so zaužili obrok in se nasitili s hrano, svete skrivnosti sprejemajo zvečer, potem ko prinesejo svoje darove.«³⁹⁹

Zgodovinar Sozomen pravi: »Ljudstvo Konstantinopla in skoraj povsod drugje se shaja v soboto in na prvi dan tedna, kar ni navada v Rimu in Aleksandriji. V Egiptu je več mest in vasi, v katerih se ljudstvo shaja ob sobotah zvečer in čeprav so poprej večerjali, sodelujejo v svetih skrivnostih.«⁴⁰⁰

Ta pričevanja kažejo, da so še v petem stoletju v večini cerkev posvečevali soboto, čeprav se je poleg nje začela uvajati tudi nedelja kot dan bogoslužja, ne pa tudi kot dan počitka.

399 Sokrates, *Ecclesiastical History*, 5, 22

400 Sozomen, *Ecclesiastical History*, 7, 19

Celo niti v Rimu niti v Aleksandriji ni bila sobota naenkrat zamenjana z nedeljo. Znani rimski cerkveni pisec Hipolit ugovarja v tretjem stoletju, zakaj se v rimski cerkvi začenja uvajati post ob sobotah, s čimer se skruni Kristusov evangelij. Post je veljal za neprimerne za pravo in veselo posvečevanje krščanskega dneva bogoslužja. Hipolit je proti postu ob sobotah ali nedeljah.

V Aleksandriji se je znameniti cerkveni pisec Origen, Hipolitov sodobnik, ozrl na pravo posvečevanje sobote takole: »Ko se odpovedujemo judaističnemu načinu posvečevanja sobote, poglejmo, katero posvečevanje sobote se pričakuje od kristjana. V soboto se ne sme opravljati nikakršno posvetno delo. Če se ob sobotah zdržite posvetnega dela in si vzamete čas za duhovne dejavnosti: greste v cerkev, poslušate Božjo besedo in pridigo, razmišljate o nebeških rečeh, o prihodnjem življenju, o prihodnji sodbi; in če bolj mislite na prihodnje in nevidne reči kakor pa na sedanje vidne – to je posvečevanje krščanske sobote.«⁴⁰¹

Ti primeri kažejo, da ne v Rimu ne v Aleksandriji niso vsi kristjani v tretjem stoletju sprejeli nedelje za krščanski praznik. Kakšne razmere pa so bile v drugih krajih? Poleg sobote se vse bolj uvaja navada imeti bogoslužje tudi ob nedeljah. Tako na primer *Apostolske konstitucije*, spis iz četrtega stoletja, verjetno sirijskega izvora, vsebuje večje število predpisov, ki se nanašajo na soboto in na nedeljo. Tole je nekaj takšnih predpisov:

»Imej pred očmi Gospodov strah in se vedno spominjaj deset zapovedi. ... Posvečuj soboto zaradi njega, ki je prenehal ustvarjati, vendar ni prenehal svojega dela previdnosti: to je počitek za razmišljanje o zakonu, ne pa za lenarjenje.«⁴⁰²

»Posvečuj soboto in Gospodov dan, ker je sobota spomin na stvarjenje, Gospodov dan pa je spomin na vstajenje.«⁴⁰³

»Sužnji naj delajo pet dni; toda v soboto in na Gospodov dan naj bodo prosti, da bi lahko šli v cerkev in prejeli pouk pobožnosti. Rekli smo, da je sobota vzpostavljena kot spomin na stvarjenje, Gospodov dan pa kot spomin na vstajenje.«⁴⁰⁴

401 Origen, Homilia 23

402 Apostolske konstitucije, 2,36 (ANF: 413)

403 Apostolske konstitucije, 7,23 (ANF 7: 495)

404 Apostolske konstitucije, 8,33 (ANF 7: 495)

Od kod nedelja?

Videli smo, da se sobota najprej pojavlja kot dan *bogoslužja* poleg sobote. Šele pozneje dobiva značaj *dneva počitka*. V nekem prejšnjem poglavju smo navedli odločilne dejavnike, ki so pripeljali do uvajanja nedelje ali Sončevega dne kot tedenskega krščanskega praznika v Rimu. Ti so bili posebno protijudovsko ozračje v Rimu po Bar Kohbovi vstaji in vpliv češčenja sonca. Tukaj bomo navedli še en dejavnik.

Prvi zagovorniki praznovanja nedelje – Barnaba iz Aleksandrije in Justin Mučenec iz Rima – navajata osmi ali prvi dan kot bogoslovni temelj za posvečevanje nedelje, ker je Bog prvi dan ustvaril svetlobo in ker je Kristus, luč sveta, vstal od mrtvih.

Nova zaveza nikjer ne omenja, da so apostoli vpeljali tedenski ali letni praznik v čast Kristusovega vstajenja. Barnaba in Justin Mučenec, ki sta živela v času, ko se je začela uvajati nedelja, to je sredi drugega stoletja, omenjata vstajenje kot *drugi* izmed dveh razlogov za praznovanje nedelje. Toda pozneje se Kristusovo vstajenje omenja kot *prvi* razlog za praznovanje nedelje.

Kako je prišlo do tega, da se Kristusovo vstajenje vzame kot razlog za praznovanje nedelje in da je zares vplivalo, da so kristjani pozneje večinoma popolnoma sprejeli nedeljo za svoj tedenski praznik?

V Stari zavezi je Kristusovo vstajenje *simbolično* prikazano s prvimi ječmenove žetve. Kristus je »snop prvine« – prvenec ali »prvina njih, ki so zaspali«. ⁴⁰⁵ Klanje pashalnega jagnjeta, ki so ga opravili dva dni prej, je predstavljalo Kristusovo smrt. »Kristus, naše pashalno jagnje, je bil namreč žrtvovan.« ⁴⁰⁶

Čas praznika pashe in »snopa prvin« sta v Svetem pismu določena. Pashalno jagnje so klali zvečer 14. nisana, ⁴⁰⁷ »snop prvine« pa so prinesli 16. nisana, »dan po soboti«. ⁴⁰⁸ Pashalno soboto so praznovali 15. nisana. Ti datumi so vsako leto prišli na drug dan v tednu kakor na primer danes božič ali novo leto.

Glede obhajanja letnega praznika »snopa prvin« v prvem stoletju našega štetja, sta pri Judih dva načina računanja datuma za ta praznik. Farizeji so razlagali, da je ta praznik v zvezi s »klanjem pashalnega

405 1 Kor 15,20 Eku

406 1 Kor 5,7 ssp

407 3 Mz 23,5

408 3 Mz 23.10.11

jagnjeta« in ga je treba praznovati po pashalni soboti, to je 16. nisan; kot takšen je vsako leto prišel na drug dan v tednu.

Eseni in saduceji pa so razlagali, da izraz »dan po soboti« označuje dan po tedenski soboti, to je da ta dan vedno pride na prvi dan tedna, kakor je tudi petdesetnica vedno na prvi dan v tednu.⁴⁰⁹

Obstaja verjetnost, da so kristjani iz judovstva, pozneje pa tudi drugi, kristjani iz poganstva, začeli obhajati te praznike – »klanje pashalnega jagnjeta« – kot spomin na Kristusovo smrt – in »snop prvine« – kot spomin na Kristusovo vstajenje.

Znano je, da so kristjani iz Male Azije v drugem stoletju obhajali 14. nisan, to je krstno pasho, spomin na Kristusovo trpljenje, in so zato imenovani »kvartodecimani«. Toda v Rimu je prevladal običaj obhajanja vstajenske pashe, to je »snopa prvin« po saducejskem računanju, to je obhajanje tega praznika vedno v nedeljo po 14. nisanu.

Letna navada obhajanja »snopa prvin« se je lahko spremenila v letno navado obhajanje vstajenja v čast Kristusa kot prvenca od mrtvih.

Torej je verjetno, da so najprej začeli obhajati vstajenje v nedeljo kot *letni* praznik, pozneje pa je nastala *tedenska* krščanska *nedelja* in razširitev vstajenske nedelje.⁴¹⁰

Letno obhajanje vstajenja v nedeljo je lahko spodbudilo kristjane iz Rima in Aleksandrije, da so vpeljali tedensko nedeljo kot spomin na vstajenje in zameno za soboto.

Nedelja kot dan počitka

Med najpomembnejše dejavnike, ki so vplivali, da je nedelja, ki je bila sprva samo dan bogoslužja, dobila značaj dneva počitka, brez dvoma spada zakon Konstantina Velikega z dne 7. marca 312 v korist posvečevanja Sončevega dne ali nedelje.

Ta zakon se glasi: »Na častni Sončev dan naj mestna uprava in ljudstvo, ki živi v mestu, počivata in vse delavnice naj bodo zaprte. Toda na deželi smejo kmetje, ki se ukvarjajo s poljedelstvom, svobodno nadaljevati svoje delo, ker se dogaja, da kateri drug dan ni toliko primeren za setev ali delo v vinogradu; naj se opravljajo takšna dela, da ne bi propadli blagoslovi, ki nam jih pošilja nebo.«⁴¹¹

409 3 Mz 10,11.15.16

410 Dr. Kenneth A. Strand, *Sabbath in Scripture and History*, str. 326

411 Codex Justinianus, 3,12.3.

To je prvi izmed zakonov, ki so jih rimski cesarji izdali, da bi uredili praznovanje nedelje. Očitno je, da Konstantinov zakon ne temelji na Dekalogu, saj dovoljuje opravljanje poljedelskih opravil.

Evzebij, oče cerkvene zgodovine, je zapisal v četrtem stoletju: »Vse, kar je bilo treba delati v soboto, smo mi prenesli na Gospodov dan kot primernejši, ki ima prvenstvo in uživa večji ugled kakor judovska sobota.«⁴¹²

Najzgodnejši cerkveni zbor, ki se je ukvarjal s praznovanjem nedelje, je bil krajevni zbor v Laodiceji okoli leta 364. V 29. sklepu je razglasil: »Kristjani ne smejo posvečevati sobote in ta dan počivati, marveč morajo ta dan delati; toda Gospodov dan morajo posebno spoštovati in kot kristjani, kolikor je le možno, ta dan ne smejo delati. Če bodo še naprej posvečevali soboto, naj bodo prekleti.«⁴¹³

Predpis o praznovanju nedelje je bil s tem sklepom dan v zelo blagi obliki: »Kristjani, kolikor je le možno, ta dan ne smejo delati.« Toda pomembno je, da je isti sklep soboto razglasil za delavnik v nasprotju s četrto zapovedjo Dekaloga.

Za sklep vsega, kar smo tukaj povedali, lahko rečemo tole:

- 1) Nedelja kot dan bogoslužja se pojavlja sredi drugega stoletja.
- 2) Kot dan bogoslužja se pojavlja najprej v Rimu in Aleksandriji.
- 3) Zgodovinarja Sokrat in Sozomen pričata, da so v petem stoletju v večini krščanskih cerkev z izjemo Rima in Aleksandrije bogoslužja imeli v soboto in nedeljo.
- 4) Ko se je nedelja pojavila kot dan bogoslužja, je še naprej bila delavnik.
- 5) Konstantinov zakon in zbor v Laodiceji si je prizadeval nedeljo narediti za dan počitka.

Kljub vsem poskusom, da bi bila sobota popolnoma izrinjena in nadomeščena z nedeljo, so vedno živeli kristjani, ki so ostali zvesti Bogu s posvečevanjem sobote v skladnosti s četrto zapovedjo Dekaloga in s Kristusovim zgledom, z zgledom apostolov in prve krščanske cerkve.

412 Migne, *Patrologie Grecque*, T. XXIII, col. 21. Komentar o Ps 92

413 Hefele, *A History of Councils of Church I*, 2nd, str. 1015

SOBOTA V EGIPTU IN ETIOPIJI

Dva cerkvena zgodovinarja iz prve polovice petega stoletja, Sokrat Sholastik in Sozomen, pričata, da so v njunem času v Egiptu in po vsem svetu posvečevali soboto in nedeljo.

Sokrat Sholastik (*okoli leta 440*) piše: »Kajti čeprav večina cerkev po svetu obhaja svete skrivnosti *v soboto* vsak teden, so kristjani v Aleksandriji in Rimu to nehali delati na temelju nekega starega izročila. Egipčani iz aleksandrijske okolice in prebivalci Teb imajo verske shode *v soboto* in ne sodelujejo v svetih skrivnostih tako kakor drugi kristjani: kajti potem ko so zaužili obrok in se nasitili s hrano, svete skrivnosti sprejemajo zvečer, potem ko prinesejo svoje darove.«⁴¹⁴

»Ljudstvo Konstantinopla in skoraj povsod drugje se shaja ***v soboto in na prvi dan tedna***, kar ni navada v Rimu in Aleksandriji. V Egiptu je več mest in vasi, v katerih se ljudstvo shaja ob sobotah zvečer in čeprav so poprej večerjali, sodelujejo v svetih skrivnostih (*v obhajilu*).«⁴¹⁵

Nekaj nenavadnega v poročilu teh zgodovinarjev je njuno omenjanje Rima in Aleksandrije kot krajev, v katerih se kristjani ne shajajo ob sobotah. Razloga za to ne podajata. Sokrat omenja, da je tako po nekem starem izročilu. Znano je, da so nedeljo začeli praznovati v Rimu že v 2. stoletju. Med glavnimi dejavniki, da so se v Rimu odločili tako, je bila želja kristjanov, da bi *se razlikovali od Judov*, ki so tisti čas padli v nemilost pri rimskih oblasteh. Rim je šel tako daleč, da je soboto, dan veselja in užitka, spremenil v *dan posta, otožnosti in žalosti*. Toda vse druge cerkve, zlasti tiste v vzhodnih pokrajinah, so prepovedovale post ob sobotah, ker so jo imeli za praznik, za dan veselja, ne pa žalosti.

Etiopija – Krščanstvo je stopilo v kraljestvo Aksum, začetek današnje Etiopije, v prvi polovici 4. stoletja. Ali je kraljestvo Aksum vedelo

414 Sokrates, Ecclesiastical History, 5.22 (NPNF/2 2:132)

415 Sozomen, Ecclesiastical History, 7.19 (NPNF/2 2:390)

za soboto, preden je vanj prispelo krščanstvo? Raziskovalec etiopske zgodovine Edward Ullendorff priča, da je v času, ko je krščanstvo prišlo v kraljestvo Aksum, mnogo njegovih prebivalcev bilo pod močnim vplivom judovske vere in življenja. Po vstopu krščanstva v Aksum so zadržali mnogo prvin judovske vere in so ostale do danes.«⁴¹⁶

Apostol krščanstva v Aksumu je bil Frumencij, po rodu iz Tira. Kot mladenič je s še enim krščanskim mladeničem Edesijem padel v ujetništvo v Aksumu, ko je njun čoln pristal v aksumskem pristanišču. Frumencij je pozneje postal kraljev tajnik, Edesij pa pek. Po njunem vplivu se je začelo krščanstvo širiti in vse bolj krepiti v Etiopiji. Frumencij je pozneje odšel v Aleksandrijo in zaprosil, da se kristjanom v Aksumu postavi škof. Aleksandrijski škof Atanasij je Frumencija posvetil za škofa v Aksumu. Tako je Frumencij postal prvi aksumski škof (abuna, naziv za glavnega škofa). Okoli leta 340 je krščanstvo sprejel kralj Ezana in je tako Aksum (*pozneje Etiopija*) postal krščansko kraljestvo.⁴¹⁷

Skozi stoletja so za škofo v Etiopiji postavljali škofo iz Aleksandrije, ki so si prizadevali etiopskim vernikom vsiliti aleksandrijske verske navade, med drugimi tudi praznovanje nedelje namesto posvečevanja sobote. Boj med pristaši posvečevanja sobote in nedelje je trajal nekaj stoletij.

Veliki zagovornik posvečevanja *sobote* v Etiopiji je bil Evstatij (*Ewostatervos, 1273-1352*), ki je ustanovil svoj samostan v Sarae. Zagovarjal je posvečevanje sobote in se pri tem skliceval na *Dekalog* in na *Apostolske sklepe*. Njegovi učenci, ki jih je bilo znatno število, so po njegovi smrti nadaljevali boj proti nasprotnikom sobote.⁴¹⁸

Ko je etiopski prestol zasedel kralj Zara Jaqob (*1434-1468*), se je postavil na stran Evstatijevih pristašev kot veliki zagovornik posvečevanja sobote. V času tega vladarja se je pojavil spis z naslovom *Knjiga življenja (Mašafa Berhan)*, ki poudarja pomembnost posvečevanja sobote. Jasno je, da je bila knjiga napisana za obrambo sobote pred njimi, ki so trdili, da je ukinjena. V njej so pogosto navedene Jezusove besede, da ni prišel razveljaviti zakona in prerokov, marveč izpolniti, in da

416 Edward Ullendorff, *Etiopia and the Bible*, str. 15-30

417 Edward Ullendorff, *Ethiopians*, str. 100.101

418 Werner K. Vyhmeister, *The Sabbath in Egypt and Ethiopia (The Sabbath in Scripture and History)*, str. 176)

ne bo izginila iz zakona ne črka ne pičica, dokler se vse ne izpolni.⁴¹⁹ Te besede se uporabljajo, da bi se bralce spomnilo na nespremenljiv značaj Božjega zakona. Deset zapovedi in Jezus so tesno povezani. Kdor si upa izpustiti eno besedo iz Dekaloga, ta vstaja zoper Kristusovo ime.

Kralj Zara Jaqob je imel oporo za svoje prizadevanje, da bi oživil posvečevanje sobote, tudi v drugih spisih, ki so nastali v njegovem času. Med njimi so na primer *Etiopske Didascalie*, *Etiopski cerkveni red*, *Apostolski sklepi* in *Sinodos*.

Apostolski sklepi so del tako imenovanih *Apostolskih konstitucij*, zbirke besedil, ki so nastala v 4. stoletju. *Sinodos* je etiopski prevod *Apostolskega sklepa* in *Apostolskih konstitucij*.

V *Etiopskih Didascalijah* je izrecno ukazano posvečevanje sobote in nedelje. »Ne smemo se postiti v soboto z izjemo na veliko soboto. ... Druge sobote moramo spoštovati, ker je Kristus v soboto počival v grobu.«⁴²⁰ »O, vsemogočni Bog, ki si vzpostavil soboto in v njem počival od vsega svojega dela, si tudi nam zapovedal in nam dal, da si v soboto spočijemo od del svojih rok, da bi ti darovali ponižno hvalo in bili rešeni vsega zlega.«⁴²¹

V *Apostolskih sklepih* je pridiga, v kateri se ponavlja misel, da morajo gospodarji in služabniki tudi ob nedeljah imeti priložnost iti v cerkev, da bi prejeli nauke o krščanski veri.

Prvi stik z Rimom in Portugalsko – Na prošnjo etiopske kraljice Helene (*leta 1507*) je Portugalska poslala v Etiopijo misijon na čelo s Franciscom Alvarezo. Ta je dobil zaupanje kralja Lebna Dengela (*1508-1540*) in kmalu so začeli razpravljati o možnosti, da se v Etiopiji ukinejo posvečevanje sobote in zakoni o prehrani.

Misijon je po šestletnem delovanju v Etiopiji zapustil to kraljestvo in se vrnil na Portugalsko in s seboj popeljal etiopskega poslanca Saga Zaba, v Etiopiji pa je pustil zdravnika Joao Bermudeza.

Saga Zaba je v Lizboni razložil, zakaj Etiopiji posvečujejo soboto. V poročilu pravi: »Po *Apostolski konstituciji* smo obvezni posvečevati dva dneva – soboto in Gospodov dan. Soboto zato, ker je Bog po dokončanju stvarjenja sveta počival sedmi dan ... in ker Kristus ni ukinil zakona, temveč ga je izpolnil. Torej s posvečevanjem sobote ne posne-

419 Mt 5,1-19

420 Poglavje 29

421 Poglavje 38

mamo Judov, temveč izražamo poslušnost Kristusu in apostolom. ... Praznujemo pa tudi Gospodov dan tako, kakor to delajo drugi kristjani v spomin na Kristusovo vstajenje.«⁴²²

Med tem časom pa je Etiopiji zapretila velika nevarnost od muslimanskega vodja Ahman Ibu Ibrahima (*z vzdevkom Levoroki*). Etiopski kralj Lebna Dengel je poslal Joao Bermudeza v Evropo zaprositi za pomoč. Ko si je kralj prizadeval pridobiti naklonjenost in podporo Portugalske in drugih krščanskih držav, je dal na znanje, da je pripravljen »spraviti etiopske monofizite pod rimsko oblast, toda pod pogojem, da se ne posega v njihovo vero in običaje«.⁴²³

Po Bermudezovem posredovanju je Portugalska poslala v Etiopijo 400 vojakov pod poveljstvom Christofa da Gama, mlajšega brata Vasca da Gama. Muslimanski vdor je bil uničen in njegov vodja umorjen. Po tej zmagi so Portugalci zahtevali, da se v Etiopiji vpeljejo rimske verske navade, ampak temu se je odločno uprl novi kralj Claudij, sin preminulega kralja Lebna Dengela.

Med Claudijevo vladavino je prišel v Etiopijo jezuit škof Andre de Oviedo, da bi nagovoril kralja h kompromisu, toda kralj je odločno stal za vero prednikov.

Claudij je padel v bitki, nasledil pa ga je brat Minas (*1559-1563*). Ta se je še ostreje uprl prizadevanjem Andrea de Ovieda, da bi v Etiopijo vpeljal rimsko vero. Minasa je nasledil sin Sartsa Dengel (*1563-1597*), ki je spremenil očetovo politiko in trpel rimske duhovnike. Tisti čas je Oviedo krstil nove premagane pogane in tako razširil rimski vpliv.

Začasna zmaga gibanja proti soboti – Leta 1603 je v Etiopijo prišel španski jezuit Pero F. Paez. Ta je bil zelo sposoben in zgovoren mož. Ustanovil je šolo in v njej otroke Etiopijcev in portugalskih vojakov poučeval v rimskokatoliški veri. Tedanji kralj Za-Dengel (*1603-1604*) ga je sprejel na dvoru, jezuitove razprave o nasprotujočih si verskih točkah pa so nanj naredile tolikšen vtis, da se je odločil sam pokoriti papežu. Ta Za-Denglova odločitev je kmalu postala znana njegovim podložnikom, ko je kralj ukazal, »da nihče več ne sme posvečevati sobote kot sedmi dan«.⁴²⁴ Kralj je poslal tudi pisma papežu Klementu

422 Michael Geddes, *Church History of Ethiopia*, str. 34-35

423 H. Ludolf, *Commentarius ad Suam Historiam Aethiopicam*, Frankfurt, 1691, str. 303; (*The Sabbath in Scripture and History*, str. 182)

424 Edward Ullendorff, *Ethiopians*, str. 74

VIII. in španskemu kralju Filipu III. ter prosil za obrtnike, vojake in več jezuitov, da bi poučevali ljudstvo v rimskokatoliški veri.

Odziv Etiopijcev na to kraljevo ravnanje je bil hiter in oster. Etiopski verski poglavar Peter (*abuna*) je izključil kralja iz cerkve in vernike rešil podložniške zvestobe kralju. Kralj Za-Dengel je bil med vstajo umorjen oktobra 1604, čeprav ga je ščitilo 200 portugalskih vojakov.

Po triletnem boju za oblast je prestol zasedel Susenyos (1607-1632). Ta je dal svobodo rimskokatoliškim duhovnikom in sam sprejel rimskokatoliško vero (1612) ter znova izdal zakon o prepovedi posvečevanja sobote.

To kraljevo ravnanje je znova povzročilo vstajo med ljudstvom, zlasti potem, ko je bilo v državo poklicanih več jezuitov (1623) in ko je bil postavljen novi patriarh Alphonzo Mendez, rimskokatoličan. Soboto je bilo prepovedano posvečevati, razglašena je bila za postni dan.

Po vojaški zmagi nad uporniki je Susenyos pod pritiskom svojega sina Fasiladasa in drugih ljudskih prvakov prekinil bratomorilsko klanje in oznanil razglas o verski svobodi (1632).⁴²⁵ Tako je bil končan poskus za spremembo vere v Etiopiji skupaj s posvečevanjem sobote, ki je s krščanstvom prišlo v to deželo v četrtem stoletju.

Kralj Susenyos je umrl kot rimskokatoličan septembra 1632, za njim pa je zakraljeval sin Fasiladas (1632-1667) in leta 1633 ukazal jezuitom zapustiti Etiopijo. Njegov sin Johannes I. (1667-1682) je šel še dlje: izgnal je vse rimskokatoličane iz Etiopije (1669).

Tedaj je Etiopija stopila v novo obdobje relativne osamitve. Dalje so posvečevali soboto in nedeljo do današnjega dne. Posvečevanje sobote ni enakomerno razprostranjeno po vseh pokrajinah. Večinoma je omejeno na poljedelska področja severnih pokrajin.

425 Edward Ullendorff, *Ethiopians*, str. 78

SOBOTA IN NEDELJA V SREDNJEM VEKU

S spreobrnitvijo cesarja Konstantina Velikega (285-337) v krščanstvo (312) je za cerkev nastalo novo obdobje. Doslej preganjana cerkev je s cesarskim milanskim odlokom, objavljenim marca 313, dobila svobodo, malo pozneje pa celo privilegirani položaj v Rimskem cesarstvu.

Drugo pomembno politično dejanje cesarja Konstantina je bil njegov zakon o praznovanju »Sončevega dne« ali nedelje, ki ga je razglasil 7. marca 321. Kristjani v Rimu, Aleksandriji in v drugih krajih so začeli že v drugi polovici drugega stoletja imeti bogoslužje na »Sončev dan« ali nedeljo v čast Kristusovega vstajenja, medtem ko so pristaši rimske vere isti dan praznovali v čast boga Sonca. Konstantin je spoznal, da bi prav »Sončev dan« ali nedelja lahko bila *povezava*, ki bi zedinila ti dve verstvi, kar bi prispevalo k notranji trdnosti kraljestva v času, ko so jo ogrožali vse pogostejši napadi barbarskih plemen.

Ta znameniti Konstantinov zakon o obveznem praznovanju nedelje ali »Sončevega dne« se glasi:

»Na častni Sončev dan naj mestna uprava in ljudstvo, ki živi v mestu, počivata in vse delavnice naj bodo zaprte. Toda na deželi smejo kmetje, ki se ukvarjajo s poljedelstvom, svobodno nadaljevati svoje delo, ker se dogaja, da kateri drug dan ni toliko primeren za setev ali delo v vinogradu; naj se opravljajo takšna dela, da ne bi propadli blagoslovi, ki nam jih pošilja nebo.«⁴²⁶

Cerkev je pozdravila Konstantinov zakon. Evzebij Cezarejski, Konstantinov življenjepisec, je v življenjepisu zapisal dejstvo, da je Konstantin zapovedal, da se določeni dan posveti molitvi in da je to zares Gospodov dan.

Ali se je s tem Konstantinovim zakonom o obveznem praznovanju nedelje prenehala posvečevati sobota kot krščanski praznik? Ne, nikakor! V prejšnjem poglavju smo spoznali, da so kristjani v Etiopiji

426 Corpus Juris Civilis, livre III, titre 12

dolga stoletja posvečevali soboto in jo posvečujejo še danes v nekaterih severnih pokrajinah te dežele.

Nedelja je *postopoma* izrivala soboto, vendar je nikoli ni popolnoma izrinila. Vedno so živeli kristjani, ki so po Kristusovem zgledu in zgledu apostolov in apostolske cerkve posvečevali soboto.

Da sobota kot krščanski praznik ni izginila takoj po izidu Konstantinovih zakonov o obveznem praznovanju nedelje, se očitno vidi iz ohranjenih zgodovinskih virov. Tukaj bomo navedli nekaj takšnih listin.

V spisu z naslovom *Apostolske konstitucije*, ki je bil sestavljen v četrtem stoletju, dva namišljena pisca (*ki se imenujeta Peter in Pavel*) nagovarjata kristjane z naslednjimi besedami: »Posvečujte soboto v spomin nanj, ki je dokončal svoje delo stvarjenja, toda ni prenehal skrbeti za tisto, kar je ustvaril. Ta počitek mora biti posvečen razmišljanju o zakonu, ne pa lenarjenju. Shajajte se zlasti ob sobotah in na dan, ko je Gospod vstal, da bi slavili Boga, ki je po Kristusu vse ustvaril, in poslušali besede prerokov in evangelistov. Posvečujte soboto in praznik Gospodovega dneva, kajti prvi je spomin na stvarjenje, drugi pa na vstajenje. ...

Jaz, Peter, in jaz, Pavel, zapovedujeva, da sužnji delajo pet dni, toda v soboto in na Gospodov dan naj bodo prosti, da bi šli v cerkev za poučevanje v pobožnosti: v soboto zaradi stvarjenja, na Gospodov dan pa zaradi vstajenja.«⁴²⁷

Iz tega besedila vidimo, da si namišljeni Peter in Pavel prizadevata za posvečevanje sobote in nedelje, sobote kot spomina na stvarjenje, nedelje pa kot spomina na vstajenje.

Okoli leta 364 je bil sklican zbor v Laodiceji, v maloazijski pokrajini. Znan je po tem, da kristjanom *prepoveduje* posvečevati soboto in izreka prekletstvo nad tistimi kristjani, ki bi še naprej posvečevali soboto. 29. sklep tega zbora se glasi: »Kristjani ne smejo praznovati na judovski način in ne delati ob sobotah, temveč morajo ta dan delati; po drugi strani pa morajo spoštovati Gospodov dan in se, kolikor koli je mogoče, zdržati, da kot kristjani ta dan ne delajo. Če še dalje praznujejo na judovski način, naj so prekleti v Kristusovem imenu.«⁴²⁸

427 Didascalia et Constitutiones Apostolorum, ed. by F. X. Funk /Paderborn, 1905/ str. 409; ANF 7:469

428 Ch. J. Hefele, *Historie des conciles*, Paris, Letouzet et Ané, 1907, T. I. 2^{ed.}, str. 995-1008

Že na temelju tega, da je s sklepom 29 prepovedano posvečevati soboto in je izrečeno prekletstvo nanje, ki jo posvečujejo, sklepamo, da so v četrtem stoletju živeli kristjani, ki so posvečevali soboto kljub cesarskemu zakonu o obveznem praznovanju nedelje in 29. sklepu laodicejskega zbora, ki soboto razglašala za delavnik, kristjane pa poziva, da kolikor koli je mogoče, praznujejo nedeljo. Zanimivo je, da tukaj ni ukazano praznovanje nedelje, temveč se kristjanom prepušča na voljo, da praznujejo Gospodov dan, kolikor je le mogoče.

Vendar laodicejski zbor ni mogel popolnoma zanemariti sobote. 16. sklep tega zbora se glasi: »V soboto je treba javno brati Evangelije in druge dele Svetega pisma.« V zvezi z njim Hefele, zgodovinar cerkvenih zborov, opazuje: »Znano je, da je večje število starih krščanskih cerkev imelo navado posvečevati soboto kot praznik v spomin na stvarjenje sveta.«

Dva cerkvena zgodovinarja iz petega stoletja, Sokrat Sholastik in Sozomen, prav tako pričata, da so v mnogo cerkvah po svetu posvečevali soboto kot dan počitka in bogoslužja. Sokrat Sholastik v svoji Cerkveni zgodovini piše: »Čeprav skoraj vse cerkve po vsem svetu obhajajo svete skrivnosti ob sobotah, sta Aleksandrija in Rim na temelju nekega starega izročila prenehali to delati.«⁴²⁹

Prav tako Sozomen ugotavlja v svoji Cerkveni zgodovini: »Ljudstvo Konstantinopla in skoraj povsod drugje se shaja v soboto in na prvi dan tedna, kar ni navada v Rimu in Aleksandriji.«⁴³⁰

Zanimivo je omeniti, da so v začetku sedmega stoletja v samem mestu Rimu živeli kristjani, ki so posvečevali soboto. O tem priča poslanica Gregorja Velikega (590-604), poslana Rimljanom: »Slišal sem, da so med vas nekateri ljudje pokvarjenega uma posejali nekaj krivih reči, ki nasprotujejo sveti veri, kakršna je prepoved vsega dela na sobotni dan. Kako drugače naj imenujem te pridigarje kakor pa pridigarje antikrista, ki bo ob svojem prihodu ukazal, da se ne dela nikakršno delo ne v soboto ne na Gospodov dan. Kajti če bo antikrist trdil, da je umrl in vstal, bo želel, da se praznuje Gospodov dan; ker pa bo silil ljudi, da se vrnejo k judovskim navadam, bo želel, da se posvečuje sobota.«⁴³¹

429 Sokrat Scolasticus (*Sokrat Skolastikus*), *Ecclesiastical History*, 5.22. NPNF 2nd, II, str. 132

430 Sozomen, *Ecclesiastical History*, 7, 19 /NPNF/2 2:390

431 Gregor Veliki, *epistles*, knjiga 13, prvo pismo rimskim meščanom

Ob koncu osmega stoletja (796-797) je zasedal koncil v Furlaniji v severni Italiji. Po 13. sklepu tega koncila so v tem času živeli kmetje v Italiji, ki so posvečevali soboto.⁴³² Dejstvo, da so Bolgari po svoji spreobrnitvi pisali papežu Nikolaju I. in ga vprašali, ali je treba ustaviti delo ob sobotah, kaže, da so v devetem stoletju v Bolgariji živeli kristjani, ki so posvečevali soboto. Neki koncil, ki je zasedal ob koncu devetega stoletja, je ukazal kristjanom praznovati nedeljo, ne pa sobote, in izglasoval ostre ukrepe proti njim, ki bi še dalje posvečevali soboto.⁴³³

Pogosto ponavljanje protisobotnega sklepa laodicejskega zbora (*sklep 29*) kaže, da so neprestano živeli kristjani, ki so posvečevali soboto.

Protisobotno stališče zahodne cerkve je bilo eden izmed pomembnih dejavnikov pri velikem razcepu, ki je nastal med zahodno in vzhodno cerkvijo leta 1054. Vzhodne cerkve se niso strinjale z zahodnimi cerkvami zato, ker je Rim vpeljal običaj, da se ob sobotah posti, kar je bilo v nasprotju z mnogimi zgodnejšimi sklepi. Zahodne cerkve so menile, da je papeževa beseda pristojna in jo bizantinci morajo brez ugovora sprejeti. Toda prepir med Rimom in Konstantinoplom se je še bolj razplamtel, ko so katoličani obtožili kristjane Konstantinopla, da posvečujejo soboto z Judi in nedeljo s kristjani, medtem ko naj bi pravi verniki z zaničevanjem gledali na Jude in njihovo soboto. Kardinal Humbert je pisal: »Vzhodnjaki so se odločili posvečevati soboto z Judi.«⁴³⁴ Po tem razcepu patriarh Mihael Cerularij poroča patriarhu Antoniju o tragičnem dogodku in med drugim pravi: »Kajti nam je dana zapoved, da spoštujemo soboto in Gospodov dan ter ga praznujemo, ne pa da na ta dan delamo.«⁴³⁵

Tudi v poznem srednjem veku najdemo kristjane, ki posvečujejo soboto po raznih delih Evrope.

Najbolj dosledni borci za resnico in njeni čuvaji za ceno samega življenja so bili v temačnem srednjem veku valdenžani, prebivalci Piemonta v severni Italiji. Matija Vlacić Ilirik, veliki prenovitelj po rodu iz Istre, jim je posvetil 35 strani besedila v znamenitem delu *Katalog*

432 Mansi 13:852

433 Hefele, *Historie des conciles*, trans. H. Leclercque, Paris 1907, 3/2:1224

434 Cardinal Humbert /PDI 143:936.937.

435 Epist. 1.24 (*PG 120:778*)

prič resnice in naštel listine, ki govorijo o njihovem izvoru, verovanju, misijonski dejavnosti in življenju. Po poročilu inkvizitorja Reinerja, ki je vodil preiskavo proti valdenžanom, kot versko gibanje izvirajo iz četrtega stoletja, če ne, kakor trdijo sami, že iz apostolskih časov.

Valdovci, mlajša mladika valdenžanskega gibanja, imenovani po Petru Valdu, so se pojavili ob koncu dvanajstega stoletja. Vlacić piše: »Ti ljudje niso imenovani samo valdovci, marveč tudi lionski reveži, lionisti in sobotarji.«⁴³⁶

Po pričevanju Matija Vlacića so valdenžani, ki so posvečevali soboto, dobili vzdevek »sobotarji«.

Valdenžani imajo Sveto pismo za edino pravilo vere in življenja; Jezusa Kristusa poveljujejo kot edinega odrešenika in posrednika; ne častijo in ne molijo svetnikov; ne verujejo v obstoj vic; zavračajo odpustke, ki se kupujejo z denarjem; obhajilo sprejemajo z obema podobama: kruh in kelih, ker je tako določil Kristus.

Valdenžani so bili vsesplošno gibanje. Njihovi sledilci so živeli v Franciji, na Poljskem, v Nemčiji, Češki in v drugih deželah. Na Poljskem so posvečevali soboto enako kakor pikardisti na Češkem.

Na severu Francije so leta 1420 prijeli šestnajst ljudi v kraju Douai skupaj z njihovim pridigarjem. Obtožili in obsodili so jih zato, ker so posvečevali soboto kot dan počitka in trdili, da maša za mrtve nima nikakršne vrednosti. Po imenu je omenjen pridigar Bertond Thurin, ki je bil obsojen na smrt, ker je posvečeval soboto kot dan počitka.⁴³⁷

V severni Italiji so v dvanajstem in trinajstem stoletju živeli kristjani, znani po imenu passagini. Njihovo verovanje je opisano in napadeno v delu Proti krivovercem (*Summa contra Haereticos*). Zamerijo jim, ker enako spoštujejo Staro in Novo zavezo ter se držijo nekaterih starozaveznih predpisov: razlikujejo čisto in nečisto hrano ter posvečujejo soboto kot dan počitka, ker je bila objavljena celo pred razglasitvijo zakona s Sinaja.⁴³⁸

Posvečevalci sobote so živeli v petnajstem stoletju tudi v Angliji in deželah Skandinavije. Leta 1402 je bil pred sodiščem zaslišan lolard,

436 Matja Vlacić Ilirik, Katalog svjedoka istine, str. 192

437 Daniel Augsburgers, *The Sabbath and Lord's Day During the Middle Ages*, navedek v *The Sabbath in Scripture and History*, str. 209

438 Daniel Augsburgers, *The Sabbath and Lord's Day During the Middle Ages*, navedek v *The Sabbath in Scripture and History*, str. 208-209

Wycliffov sledilec. Od njega so zahtevali, da se odpove posvečevanju sobote. Povedal je, da je to pripravljen narediti, če mu za to pokažejo prave dokaze iz Svetega pisma.⁴³⁹

Na Norveškem je škof Aslak Bolt leta 1435 sklical pokrajinski zbor v Bergnu, da bi ustavil posvečevanje sobote, ki se je razširilo v več krajih po deželi.

Navedena zgodovinska pričevanja kažejo, da so v vseh stoletjih živeli kristjani, ki so si prizadevali povzdigniti Božjo besedo in Božji zakon nad človeške običaje in izročila.

Kako so v srednjem veku praznovali nedeljo? Nedelja se je najprej pojavila pri kristjanih iz poganstva kot kratko jutranje bogoslužje, ne pa kot dan počitka. O tem priča Justin Mučenec v 67. poglavju Prve apologije.

Konstantinov zakon, ki je bil izdan 7. marca 321, je bil prvi zakon o obveznem praznovanju nedelje ali Sončevega dne, 29. sklep laodicejskega zbora leta 364 pa je bil prvi cerkveni zakon, ki je soboto razglasil za delavnik, kristjanom pa je priporočil, da naj se, če je le mogoče, v nedeljo zdržijo posvetnih opravil.

Zgodnji srednjeveški cerkveni pisci: Avguštin (354-430), Izidor Seviljski (560-636), papež Gregor Veliki (540-604), Ivan Damaščanski (675-749) so dali dnevnu počitka duhovni pomen. Soboto ali nedeljo pravilno posvečuje tisti, ki ne greši. Kdor ne neha grešiti, čeprav veruje v Kristusa, v soboto nosi breme. Ti pisci torej ne vztrajajo, da se ob nedeljah ne sme delati.

Da bi ljudstvo v čim večjem številu prihajalo k bogoslužju, je cerkev začela ukazovati, da nekaterih del ne opravljajo v nedeljo. Na orleanskem zboru leta 538 je bilo sklenjeno, da kristjani ne smejo ob nedeljah orati, obrezovati vinograda, postavljati ograj itn., da bi imeli prost čas za udeležbo pri bogoslužju in molitvah.

Na drugem zboru v Maconu leta 585 je bilo prvič poudarjena zveza med nedeljo in četrto zapovedjo Dekaloga. Na temelju Stare zaveze, to je na temelju četrte zapovedi Dekaloga se kristjane poziva *popolnoma* ustaviti vsa dela ob nedeljah. V sklepkih tega zbora je nedelja povzdignjena kot dan, v katerem nas je Jezus osvobodil greha, kot večni dan počitka, ki je bil vnaprej predstavljen s počitkom sedmega dne iz

439 J. Gardner, Lollardy and Reformation in England IV, str. 54

zakona in prerokov. Zato morajo kristjani ta dan prekiniti vse dejavnosti in ga preživeti v molitvi in solzah v najbližji cerkvi.⁴⁴⁰

Da bi cerkev vsilila praznovanje nedelje, je uporabljala različne metode. Poleg tega da je sama izdajala zakone v korist nedelje, se sklicevala na Dekalog in preroke, je zaprosila tudi za pomoč državo, izrabljala pa je tudi praznovnost in lahkovernost ljudstva.

Francoski vladarji iz rodbine Karlovičev Pipin Mali, Karel Veliki in njegovi nasledniki so poskušali s svojimi zakoni vsiliti praznovanje nedelje.

Enako gorečnost za prizadevanje, da se ustavijo vsa težaška dela v nedeljo je pokazal madžarski kralj Stefan s svojim odlokom iz leta 1016. Glasi se takole: »Če kateri duhovnik, plemič ali kdo drug najde koga, da dela v nedeljo, naj ga spodi z dela. Če ta dela z voli, mu uslužbenec lahko vola vzame in izroči ljudstvu za hrano. Če dela s konjem, naj mu ga odvzame, lahko ga odkupi z volom in prav tako izroči ljudstvu za hrano. Če dela z orodjem, naj se mu vzame orodje, ki ga lahko odkupi s svojo kožo (*to je privoli, da ga bičajo*).⁴⁴¹

Srednjeveški kronisti navajajo niz dozdevnih čudežev, ki naj bi prepričali ljudi, da je treba praznovati Gospodov dan. Tako se je na primer nekemu poljedelcu, ki je v nedeljo oral, držalo pluga prilepilo na roko, da se ga ni mogel rešiti celi dve leti.

Posebno sredstvo, ki so ga uporabljali duhovniki, da bi ljudstvo prisilili praznovati nedeljo, je bilo dozdevno *Nebeško pismo* ali *Jezusovo pismo*. To »Pismo« se je prvič pojavilo v Španiji pri koncu šestega stoletja, pozneje pa na zahodu in vzhodu. V predgovoru pisma je najprej povedano, kako se je našlo *Pismo z nebes*. Našli so ga na najsvetejšem oltarju v Jeruzalemu, napisal pa ga ni neki angel, temveč sam Kristus, in sicer s svojo krvjo in zlatimi črkami.

Pismo vsebuje obilo groženj s strašnimi kaznimi, ki bodo doletele tiste, ki ne praznujejo nedelje in si upajo tisti dan delati.

V tej lažni listini piše: »Jaz sem Gospod, ki sem vam zapovedal praznovati sveti Gospodov dan... S svojimi rokami sem vam dal zakon na Sinaju, toda niste ga spolnjevali. Za vas sem prišel na svet, toda niste praznovali mojih praznikov. Kako hudobni ste! Niste praznovali

440 Daniel Augsburg, *The Sabbath and Lord's Day During the Middle Ages*, navedek v *The Sabbath in Scripture and History*, str. 198

441 Mansi, 19: 30-371

Gospodovega dneva, dneva mojega vstajenja! Prisegam vam s svojo desnico, če ne boste praznovali Gospodovega dneva in spoštovali mojih svetnikov, vam bom poslal poganške narode, da vas bodo ubijali. Prisegam vam pri svojem prestolu in svojih kerubih, da vam ne bom poslal drugega pisma, marveč bom odprl nebesa in storil, da bo na vas sredi noči padalo kamenje, polena in krop... Nad vas bom poslal zveri z levjimi glavami, z ženskimi lasmi in velblodjimi repi, da vas bodo požrle... Kakor sem naredil s Sodomo in Gomoro, bom sežgal telesa vseh, ki ne bodo praznovali svetega Gospodovega dneva... Zapustite zlo, spokorite se zaradi svojih grehov in vedite, da ste rešeni zaradi vsakodnevnih molitev moje presvete matere Marije in mojih svetih angelov.«⁴⁴²

To »Nebeško pismo« je bilo prevedeno v grščino, armenščino, sirščino, arabščino in etiopščino ter imelo silno velik uspeh na Vzhodu.

Velik vpliv je imelo tudi na Irskem. Ohranjeno je v listini z naslovom *Cam Domnaig* ali *Zakon o nedelji*, skupaj z nizom čudežnih kazni, ki so zadele prestopnike nedelje. V »Jezusovem pismu« je poročilo o dramatičnih dogodkih, ki so spremljali njegovo pošiljanje: vsa zemlja se je tresla od sončnega vzhoda do zahoda; kamenje in polena so leteli po zraku ter se je odprl grob svetega Petra. Vse nadloge, ki so v preteklosti doletele svet ali ga doletijo danes, so po trditvi pisca te listine posledice kršitve nedelje.

Tega »Nebeškega pisma« pa niso vsi sprejemali z enako lahkovernostjo. Ko je zanj slišal Licinijan, škof iz Kartagene okoli leta 582, je odgovoril svojemu prijatelju škofu Vincentiju, kateri ga je obvestil o njem, »da v Novi zavezi ni nikakršne prepovedi za delo na Gospodov dan; Licinijan je še pristavil, da je bolje, da se vernik ta dan posveti kateri koristni dejavnosti, če že ne gre v cerkev.

Vodje cerkve v Franciji so obsodile pridige, ki so se sklicevale na »Nebeško pismo«. V listini *Admonitio generalis (789)* je bilo pismo imenovano najhujši in najbolj lažni spis, ki ga je treba zažgati, da ljudstvo ne bi bilo pripeljano v zmoto.

S proučevanjem o soboti in nedelji skozi srednji vek smo lahko ugotovili tole: prvič, glede nedelje smo ugotovili, da v začetku ni bil poudarjen telesni počitek, marveč duhovni: ne grešiti – to pomeni

442 Mansi, *Hist. Conciliorum*; navedek v J. Vuilleumier, *Le jour du repos à travers les âges*, str. 138-139

praznovati Gospodov dan ali nedeljo. To je nauk večine zgodnjih cerkvenih učiteljev. Poleg nedelje kot spomina na vstajenje so mnoge cerkve posvečevale tudi soboto kot spomin na stvarjenje sveta. To je bilo značilno zlasti za vzhodne cerkve.

Na Zahodu je pozneje prevladalo mnenje, da je treba praznovati samo nedeljo, in sicer po zgledu svetopisemske sobote. V korist praznovanja nedelje se pridigarji sklicujejo na Dekalog, toda ljudstvo se slabo odziva na njihove pozive, da ne bi delalo nikakršnega dela na Gospodov dan ali nedeljo. Ko so se prepričevanja iz Svetega pisma izkazala za neuspešna, je cerkev začela izdajati zakone za praznovanje nedelje, zahtevati podporo v državnih zakonih in uporabljati lažne čudeže ter, kakor smo videli, strašne grožnje tako imenovanega »Jezusovega pisma« ali »Nebeškega pisma«, da bi ljudstvo nagovorila ali prisilila pravilno praznovati sedmi dan. Vse te metode so se pri večjem številu vernikov rimske cerkve pokazale neuspešne. Razmere niti danes niso boljše. Večina kristjanov danes uporablja nedeljo za razvedrilo ali za kakšno delo raje, kakor pa da bi jo praznovala na svetopisemski način. Verniki se gotovo tako ravnodušno vedejo do nedelje, ker vedo ali pa čutijo, da je človeška, ne pa božanska ustanova.

Drugič, glede sobote pa smo lahko ugotovili na temelju zanesljivih listin, da so še v petem stoletju v mnogih krščanskih cerkvah posvečevali soboto. Razglasitev sobote za delavnik, kar je naredil 29. sklep laodicejskega zbora leta 364, niti Konstantinov zakon o obveznem praznovanju nedelje, nista mogla odvrniti pravih Kristusovih sledilcev, da bi zapustili posvečevanje sobote, ki jo je sam Gospod ustanovil v raju, znova slovesno razglasil z gore Sinaja, zapisal s preostalimi devetimi zapovedmi s svojo roko na dve kamniti tabli, ter so jo posvečevali Kristus, apostoli in prvi kristjani. Skozi ves srednji vek so živele v Etiopiji, na Vzhodu in v mnogih deželah na Zahodu večje ali manjše skupine vernikov, ki so posvečevali soboto in menili, da se je treba bolj pokoravati Bogu kakor ljudem ter bolj spoštovati Božjo besedo kakor človeška izročila in ukaze.

SOBOTA IN NEDELJA MED REFORMACIJO

Srednjeveška Rimskokatoliška cerkev je postavila dvojni temelj za tedensko praznovanje nedelje: 1) trdila je, da sobotna zapoved iz Dekaloga še vedno velja za kristjane, 2) da je tedenski dan, določen za praznovanje (*kar pomeni prenehanje navadnih del*) prenesen s sobote na nedeljo z njeno oblastjo. Tudi danes se Rimskokatoliška cerkev sklicuje na Dekalog, kadar od vernikov zahteva praznovati nedeljo.

S čim Rimskokatoliška cerkev opravičuje spremembo, ki jo je opravila, ko je posvečevanje prestavila s sobote na nedeljo?

V poznejšem srednjeveškem bogoslovju se pojavlja razlaga, da je treba v četrti Božji zapovedi razlikovati dve prvini: en je moralna, druga pa obredna. Po tej razlagi je moralna prvina v četrti zapovedi ta, da zahteva od človeka določiti neki čas za Boga, obredna pa se nanaša na določanje dneva, kar je lahko kateri koli dan. To razlago je najprej podal sholastik Aleksander iz Halsla, naprej pa jo je razvil Tomaž Akvinski (1225-1274). Po tem nauku Tomaža Akvinskega Bog zahteva, da mu posvetimo določeni čas. Bog je v stari zavezi zahteval, da je to sedmi dan – sobota, cerkev pa je za to izbrala nedeljo – dan Kristusovega vstajenja. Tomaž Akvinski prav tako poudarja, da je naravni zakon temelj moralnega zakona in da je zapoved, da človek počiva en dan v tednu, naravni zakon.

Kako je četrta zapoved lahko obredna zato, ker določa sedmi dan, moralna pa zato, ker določa en dan določiti za počitek in bogoslužje?

Po nauku Tomaža Akvinskega moralna prvina sobote temelji na naravnem zakonu, to je na potrebi, da se določi določeni čas za počitek in bogoslužje. Obredna prvina sobote pa je po drugi strani določena z njenim simbolizmom: je spomin na stvarjenje in predpoda počitka v Bogu, bodisi v tem življenju po Božji milosti, bodisi v prihodnjem s slavo.⁴⁴³

443 Tomaž Akvinski, *Summa Theologica*, Part. I-II; Q. 100.5, p. 1042

»Zares je čudno, kako je sobota lahko obredna, to je ukinjena in nepomembna zato, ker simbolizira Božje popolno stvarjenje in počitek, ki ga lahko najdemo v Bogu kakor v sedanjem tako tudi v prihodnjem življenju? Zavreči kot obredno tisto, kar je pravzaprav prvotno sporočilo sedmega dne sobote, namreč da je Bog popolni Stvarnik, ki ponuja počitek, duševno spokojnost in občestvo s stvarstvi, pomeni uničiti tudi sam moralni temelj za posvečevanje sploh katerega časa za bogoslužje.«⁴⁴⁴

Tomaž Akvinski je pozneje začel dvomiti o svoji razlagi o obredni prvini v soboti. Tako na primer poudarja, da obstaja razlika med drugimi simboličnimi starozaveznimi prazniki in soboto. V neki razlagi poudarja, da Kristus ni ukinil zapovedi o posvečevanju sobote, temveč praznoverne razlage farizejev, ki so iz sobote naredili težko breme, ko so učili, da človek v soboto ne sme delati niti dobrih del, kar je nasprotno z nameni Božjega zakona.⁴⁴⁵

Ščasoma se je pozabilo na to Tomaževo omahovanje glede njegove razlage o obredni prvini sobote. Cerkev se še vedno drži njegovega nauka o moralni in obredni prvini sobote, ki je postal standardna razlaga s prizadevanjem, da se odbrani pravice cerkve, kar se tiče vpeljava in praznovanja nedelje in drugih praznikov.

Reformatorji šestnajstega stoletja: Luter, Zvingli in Calvin so sprejeli izročilo in ravnanje srednjeveške Rimskokatoliške cerkve glede praznovanja nedelje z majhnimi razlikami glede pomena teh praznikov in zdržnosti od dela.

V zvezi z dnevom počitka in bogoslužja Luter pravi: »Čeprav so vsi dnevi enaki, prosti in odprti, je vendar koristno, dobro in potrebno posvečevati en dan, pa naj bo sobota ali nedelja ali kateri drug dan, kajti Bog želi vladati v svetu, v katerem je red.«⁴⁴⁶

Luter ne veruje, da je Bog določil nedeljo za dan počitka. Po njem je to lahko vsak dan. Ker so reformatorji poudarjali nauk o zveličanju po veri v Kristusa in zavračali verski legalizem, je naravno pričakovati, da so manj natančni glede prepovedi posamezne vrste dela na tedenski praznik.

Vsi Lutrovi sodelavci pa niso mislili tako. Njegov starejši kolega Andreas Carlstadt je zahteval, da se tedenski dan praznuje strože, ka-

444 Dr. Samuele Bacchiocchi, *Divine Rest for Human Restlessness*, str. 45-46, Rim 1980

445 Tomaž Akvinski, *Summa Theologica*, Part. I-II; Q. 107.3, p. 1111

446 Keneth A. Strand: *The Sabbath in Scripture and History*, str. 216

kor je zahteval Luter. Celó je zastavil vprašanje, ali kristjani praznujejo pravi dan. O nedelji govori kot o dnevu, ki so ga vzpostavili ljudje, o soboti pa se izraža kot o prazniku, o katerem bi bilo treba razpravljati.⁴⁴⁷

Luter se je ostro odzval na Carlstadtovo pisanje o soboti: »Če bo Carlstadt več pisal o soboti, se bo nehala praznovati nedelja in se bo posvečevala sobota. Naredil nas bo Jude in celo zahteval, da se obrezujemo.«⁴⁴⁸

Švicarski reformator H. Zwingli (1484-1531) je imel podoben pogled na praznovanje nedelje kakor Luter. Toda Martin Bucer (1491-1551), ki je širil reformacijo v Strassburgu, je poudarjal potrebo strožjega praznovanja nedelje, kakor je to zahtevala tudi Rimskokatoliška cerkev. Njegovo stališče do praznovanja sobote so pozneje sprejeli angleški puritanci.

Jean Calvin (1509-1564), ki je kot reformator delal v glavnem v Ženevi, je podal svoje stališče o soboti in nedelji v svojem znamenitem delu Načela krščanske vere (*Instituto Christianae Religionis, Basel 1536*). To delo je Calvin večkrat predeloval in dopolnjeval. Četrta izdaja v francoščini je izšla leta 1559. V zvezi s sobotno zapovedjo Calvin poudarja tri dejstva: 1) sobota je moralna ustanova, življenjsko pomembna za duhovno rast; 2) je temelj za javno bogoslužje; 3) ima globoko družbeno vrednost, ker zagotavlja počitek hlapcem. Čeprav je imel tako visoko mnenje o pomenu sobote, vendar ne obsoja, temveč poišče opravičilo, da so kristjani zamenjali soboto z nedeljo. Po njegovem mnenju je sobota našla izpolnitev v Kristusu, zato jo je možno zamenjati z nedeljo, z dnem njegovega vstajenja.

Protestanti so v razpravah o veri s katoličani vedno poudarjali, da je njihovo načelo Sola Scriptura, to je Sveto pismo je edini temelj vere. Tega načela pa niso mogli opravičiti pri razpravi o dnevu počitka. Tako je na primer leta 1534 potekala razprava med reformatorjem Farelom, starejšim Calvinovim sodelavcem v Ženevi, in dominikancem Guyem Furbityjem, doktorjem s Sorbone.

Ko je Farel povedal, da ljudje nimajo pravice vpeljati nikakršne svoje uredbe v cerkve, je Furbity odgovoril, da je Bog ukazal Judom posvečevati soboto, »toda cerkev je z oblastjo, ki jo je dobila od Boga, spremenila soboto v nedeljo zaradi Kristusovega vstajenja«. Furbity

447 Keneth A. Strand: The Sabbath in Scripture and History, str. 217

448 Keneth A. Strand: The Sabbath in Scripture and History, str. 217

je pristavil: »Nedeljo praznujemo zaradi zapovedi in zakonov cerkve, ne pa zaradi Božje zapovedi; kdor se želi dobesedno ravnati po Božji zapovedi, bi moral posvečevati soboto.«⁴⁴⁹ Protestantski pridigar je odvrnil, da so vsi dnevi enako sveti in da kristjan praznuje nedeljo, da bi pri bogoslužju poslušal Božjo besedo in bližnjim omogočil počitek. Na to je dominikanec odgovoril: »Ko bi zadoščalo praznovati kateri koli dan v tednu, bi vsak posameznik izbral dan po svoji volji, kar bi povzročilo splošno zmedo. Potem je znova poudaril, da Sveto pismo zahteva posvečevanje sobote, praznovanje nedelje pa temelji edino na oblasti Rimskokatoliške cerkve.⁴⁵⁰

Toda med reformacijo so živeli kristjani, ki so dosledno izvajali načelo Sola Scriptura, to je Sveto pismo je edini temelj vere. To so bili tako imenovani anabaptisti. To ime pomeni »tisti, ki se znova krstijo«. Ime so jim naredili sovražniki, ker so ti kristjani verovali, da zakrament krsta lahko sprejmejo samo odrasli, to je tisti, ki lahko izpolnijo pogoj, ki se zahteva od krščenca, to pa je, da veruje v Kristusa kot osebnega zveličarja in se spokori.⁴⁵¹

Anabaptisti so živeli po vsej Evropi, med njimi pa so bili tudi takšni, ki so bili prepričani ne samo o krstu odraslih s potopitvijo, marveč tudi o posvečevanju sedmega dne sobote, kakor ukazuje četrta zapoved Dekaloga.

Med najbolj znamenite vodje anabaptistov, ki so posvečevali soboto, spadata Oswald Glait in Andreas Fischer.

Oswald Glait je bil prej rimskokatoliški duhovnik, pozneje pa je postal anabaptistični pridigar.

Okoli leta 1527 je dojel, da je sobota Božji dan počitka, zato jo je začel posvečevati in oznanjati med anabaptisti na Moravskem, v Šleziji in Češki. Zaradi svojega nauka je zdržal mnoga preganjanja in končno pretrpel mučeniško smrt: potem ko je bil več kakor eno leto zaprt na Dunaju zaradi svoje vere, so ga ponoči odpeljali iz mesta, da ga ljudstvo ne bi moglo ne videti ne slišati, in ga vrgli v Donavo.

Blait je napisal tudi knjižico o soboti (*Buchlen von Sabbat*) okoli leta 1530, ki ni ohranjena, vendar je ohranjen odgovor ali spodbijanje Casperja Schwenkfelda. Iz Schwenkfeldovega odgovora se vidi, kaj je

449 Keneth A. Strand: *The Sabbath in Scripture and History*, str. 218-219

450 Keneth A. Strand: *The Sabbath in Scripture and History*, str. 219

451 Mr 16,15.16; Apd 2,38

Glait veroval glede sobote in na čem je temeljil njeno posvečevanje: 1) Glait je veroval, da je bila sobota vzpostavljena v raju ter so jo posvečevali Adam in očaki pred Mojzesom; 2) veroval je, da je bila obreza dana Abrahamu, toda sobota in druge moralne zapovedi so obstajale od stvarjenja sveta; 3) veroval je, da so Izraelci posvečevali soboto pred prihodom na Sinaj, kakor to priča 2 Mz 16. Najmočnejši temelj za Glaitovo posvečevanje sobote, pravi Schwenkfeld, je bilo število *deset* zapovedi. Bog ni dal osem ali devet zapovedi, marveč deset zapovedi, za katere želi, da bi jih vsakdo spoštoval. Kdor prekrši eno zapoved, je kriv za vse.⁴⁵²

Tudi Andreas Fischer je bil prej duhovnik, potem pa anabaptist, ki je sprejel posvečevanje sobote in bil Glaitov najtesnejši sodelavec. Ohranjen je polemični traktat proti Fischerjevemu nauku o soboti, ki ga je napisal Valentin Crautwalt. Iz tega traktata se vidi, kaj je Fischer veroval o soboti in kaj je bil temelj njegovega posvečevanja sobote. Njegovi dokazi v korist posvečevanja sobote so bili tile: 1) Deset zapovedi so deset zaveznih besed, kdor pa krši soboto, krši Gospodove zapovedi; 2) Mojzes, preroki in Nova zaveza zapovedujejo spolnjevati Deset zapovedi, sobota pa je ena izmed desetih; 3) kadar Nova zaveza omeni besedo zakon, je to zakon, ki zajema tudi soboto; apostol Pavel in drugi apostoli so se shajali ob sobotah; 4) papež Viktor in cesar Konstantin so bili prvi, ki so ukazali praznovati nedeljo (*Sončev dan*); 5) Deset zapovedi so večne.⁴⁵³

Zanimiva je tudi naslednja Fischerjeva izjava o soboti, ki odseva njegovo osebno razmišljanje o Svetem pismu. On je rekel: »Sveto pismo zelo pogosto omenja soboto. Ko bi v njem našel toliko besedil o nedelji, bi praznoval nedeljo.«

Glait in Fischer sta temeljila oznanjevanje in poučevanje na načelu reformacije: samo Sveto pismo je temelj naše vere in življenja. To stališče reformacije jim je ponujalo močan temelj dokazovanja in njihovo oznanjanje sobote kot obveznega krščanskega praznika je doživelo znaten uspeh.

Med reformacijo so po vsej Evropi živele skupine kristjanov, ki so posvečevali soboto. Tukaj bomo našli nekatere izmed njih.

452 Jak 2,10

453 Gerhard F. Hasel, Sabbatarian Anabaptists of the Sixteenth Century, AUSS 5, 1967 (*The Sabbath in Scripture and History*, p. 220-222)

Na Ogrskem in v Transilvaniji je bilo gibanje posvečevanja sobote močno ob koncu šestnajstega stoletja. Njegov načelnik je bil Nagy-Szabo, za njim pa je nastopil Adreas Eossi, bogati plemič. Eossi je s pisano besedo in oznanjevanjem organiziral večje število skupin, ki so posvečevale soboto na Ogrskem pri koncu šestnajstega stoletja. Eossijevo delo je nadaljeval njegov posinovljenec Simon Pechy, ki je pod Ferdinandom II. postal državni kancler. Zaradi verskega prepričanja je izgubil naklonjenost dvora in bil vržen ječo ter v njej preživel devet let. Čas v ječi je posvetil pripravi razlage za Prvo Mojzesovo knjigo in sestavljanju duhovnih pesmi, med katerimi jih je večje število spesnjenih v čast soboti.

Posvečevalce sobote so na Ogrskem in v Transilvaniji hudo preganjali v petnajstem in šestnajstem stoletju. Proti njim je nastopil madžarski svet, zlasti pa so se kot preganjalci teh kristjanov izkazali knezi Sigmon Bathory, Gabriel Bathory in Berhen.

Preganjanja, zlasti tista med letoma 1638 in 1640, so povzročila, da se je posvečevanje sobote razširilo zunaj Transilvanije. Širjenje gibanja so pospešili tudi spisi omenjenih vodij Eossija in Pechya.

Na Norveškem, Finskem in Švedskem so obstajale znatne skupine kristjanov, ki so posvečevali soboto. Očitne dokaze o obstoju teh skupin kristjanov v srednjem veku imamo v sklepih koncilov Rimskokatoliške cerkve, ki so jih sprejeli v Bergnu na Norveškem leta 1435 in Oslu (*Kristianija*) naslednje leto. Ti koncili so prepovedali zdržnost od dela ob sobotah.⁴⁵⁴

Nadaljnji dokaz o posvečevanju sobote na Norveškem imamo iz obdobja, ko je Lutrov nauk že prispel v skandinavske dežele. Obstaja na primer odlok Christoferja Huitfeldta, gospodarja Bergna, Stavangerja in Vardola iz leta 1544, ki se med drugim nanaša na dejstvo, da jih je v Aardalu in Sognyju še vedno nekaj, »ki posvečujejo soboto kljub opozorilu, ki je bilo izrečeno lani. Ta odlok določa, da mora plačati kazen deset mark vsakdo, ki ga zalotijo, da posvečuje soboto.«⁴⁵⁵

Dokaze o obstoju posvečevalcev sobote v Skandinaviji imamo tudi v nekem pismu švedskega kralja Gustava I. Vaze iz leta 1544. Podpiral

454 J. N. Andrews and L. Conradi, *History of the Sabbath and First Day of the Week*, 4^{ed.} str. 672-673

455 J. N. Andrews and L. Conradi, *History of the Sabbath and First Day of the Week*, 4^{ed.} str. 675

je širjenje Lutrovega nauka, a prepovedoval posvečevati soboto. Veliki nasprotnik posvečevalcev sobote je bil tudi kralj Gustav II. Adolf.

Razen v Transilvaniji in v Skandinaviji so bili med reformacijo posvečevalci sobote tudi na Nizozemskem, v Rusiji, Franciji, Španiji in v drugih evropskih deželah.

Na primer v Španiji je zaradi močnega rimskokatoliškega vpliva bilo manj posvečevalcev sobote kakor v Skandinaviji. Med španskimi reformatorji se je izkazal Constantino Ponce de la Fuente. Po končanem študiju v Algali in Sevilji je delal kot pridigar, leta 1548 pa se je s princem Filipom podal na pot po Evropi kot njegov kaplan. Kmalu po vrnitvi v Seviljo leta 1555 ga je prišla inkvizicija in vrgla v zapor, v njej pa je februarja 1560 umrl.

Constantino je pripadal skupini neodvisnih reformatorjev, to pomeni, da ni v vsem podpiral Lutra in drugih reformatorjev. Poudarja, da je Bog določil en dan, ki naj mu ga posvetimo, s čimer priznavamo, da je naš Gospodar in Gospodar našega časa. Constantino poudarja, da mora kristjan spolnjevati Deset zapovedi, če ne želi biti Božji sovražnik. Toda prav tako je posebej opozarjal, da je posvečevanje sobote del poslušnosti Dekalogu.⁴⁵⁶

Srednjeveško izročilo o nedelji kot dnevni krščanskega bogoslužja se nadaljuje v Evropi tudi med reformacijo. Nedeljo praznujejo katoličani in protestanti, toda zanimivo je, kakor smo se lahko prepričali v tem poglavju, da je bilo v mnogih evropskih deželah znatno število iskrenih kristjanov, ki so zvesto proučevali Sveto pismo in se odločili spoštovati svojega Stvarnika s posvečevanjem sobote, ker je to v skladnosti s četrto Božjo zapovedjo.

456 Mario Veloso, *The Reformation in Seville, 1530-1560*, str. 88-117

SOBOTA IN NEDELJA V NOVEJŠEM ČASU

V tem poglavju bomo obravnavali dan počitka in bogoslužja v Angliji in na Novi celini po priselitvi prvih naseljencev nanjo.

V času kralja Henrika VIII. (1509-1547) je prišlo do ločitve med Anglijo in Rimskokatoliško cerkvijo. Parlament je leta 1534 razglasil Henrika za glavo angleške cerkve. V Angliji je bila odpravljena papeška uprava, duhovništvu so bile zmanjšane pravice, samostansko in cerkveno imetje pa je bilo posvetovljeno. Cerkev je bila pod Henrikom VIII. še naprej katoliška, čeprav je bila ločena od Rima. V času Edvarda VI. (1547-1553) je bila v Angliji izpeljana reformacija, ki se je kljub rimskokatoliškemu odzivu v času Marije (1553-1558), znane z vzdevkom »krvava«, ohranila in se pozneje pod kraljico Elizabeto (1558-1603) utrdila. Ta cerkev se imenuje anglikanska. Odziv, ki ga je izzvala Marijina strahovlada, je bolj okrepil protestantizem v Angliji kakor naklonjenost njenih predhodnikov. Pod Elizabeto je Anglija postala pretežno protestantska dežela, osemdeset odstotkov prebivalcev je sprejelo protestantizem anglikanskega tipa.

Protestantizem v Angliji ni bil enoten. Znotraj Anglikanske cerkve je že v času kraljice Elizabete, še bolj pa v času njenega naslednika Jakoba I. (1603-1625), nastalo gibanje, ki je imelo za cilj angleško cerkev očistiti sledov rimske cerkve. Pristaši tega gibanja so dobili vzdevek »puritanci«. Ti so zahtevali, da je bogoslužje preprostejše, da se več pozornosti posveti oznanjevanju Božje besede z manj obredi in da se nedelja strože praznuje.

Nekateri puritanci so zahtevali, da cerkev upravljajo nadzorniki ali starešine, ne pa škofi.

Še bolj koreniti od puritancev so bili separatisti ali independenti. Medtem ko so puritanci želeli ostati znotraj Anglikanske cerkve in so si jo prizadevali očistiti, so separatisti ali independenti menili kakor tudi anabaptisti na celini, da morajo cerkev sestavljati spreobrnjenci,

ki so se ločili od državne cerkve. Separatisti so se razvili v kongregacionaliste, ki so poudarjali polno samostojnost krajevne cerkve.

Anglikanska cerkev je zavzela sovražno stališče do puritancev in separatistov. Nastala so preganjanja, ki so te kristjane prisilila poiskati novo domovino. Leta 1620 se je prva skupina teh kristjanov z ladjo prepeljala v Mayflower v Ameriko.

Katero stališče so zavzemali anglikanci in puritanci do dneva počitka in bogoslužja?

Oboji so se strinjali, da je nedelja krščanski praznik, razlikovali so se le v načinu, kako jo je treba praznovati.

Glavni zagovornik puritanskega stališča o načinu praznovanja nedelje je bil puritanski pridigar in pisec Nicholaus Bownd. On je poudarjal, da je v začetku Bog vzpostavil soboto za dan počitka in bogoslužja. Pozneje jo je razglasil tudi v Dekalogu. Potemtakem dan počitka in bogoslužja ni ne človekova ne cerkvena ustanova. Sobotna zapoved skupaj s preostalimi vred iz Dekaloga je večna, zato zavezuje našo vest. Z njo priznavamo Božjo veljavo ali oblast nad seboj. Ta dan smo se dolžni udeležiti javnega bogoslužja, pri katerem se jasno bere in razlaga Božja beseda ter se pošiljajo molitve Bogu v ljudskem jeziku za utrjevanje ljudstva v veri in pobožnosti.⁴⁵⁷

Bownd je pri razvijanju zamisli o soboti dokazoval, da Stara zaveza še vedno vsebuje načela za njeno posvečevanje, čeprav je Gospodov dan ali sobota spremenjena. Moralna in večna narava sobote jasno kaže na Božjo nedotakljivost, ki se razteza na vse življenje. Zatorej je treba v krščansko soboto, to je nedeljo, pustiti po strani vsakršno delo in rekreacijo.

Anglikanska cerkev se je ostro odzvala proti temu Bowndovemu nauku. Prepovedala je objavljane in branje njegovih spisov, njemu in njegovim pristašem pa je bilo prepovedano tudi pridigati v anglikanskih cerkvah. Mnogi anglikanski škofje so menili, da bi Bowndov nauk utegnil vernike vrniti v »judovski legalizem« in »kristjanom omejiti svobodo«.

V znamenje nasprotovanja vse močnejši zahtevi puritancev po prenovi praznovanja nedelje je Jakob I. leta 1618 izdal svoje znamenito delo *Knjigo o športih (Book of Sports)*. Ta prepoveduje puritanski

457 Nicholas Bownd, *The Doctrine of the Sabbath plainly layed forth and sound proved*, London, 1595, str. 5-6

način praznovanja nedelje in odobrava, da lahko ljudje nedeljski čas izkoristijo, kakor želijo – lahko se posvetijo športu, zabavam, obiskovanju gledališča itn.

Nadškof William Laud je zahteval, da se puritanci v vsem podredijo Anglikanski cerkvi, ker pa v to niso privolili, je začel preganjati tiste, ki so se sklicevali na svojo vest in zavračali vsakršen kompromis. To je neizogibno vodilo k popolni ločitvi puritancev od Anglikanske cerkve med vladanjem Karla I. (1625-1649).

Sedaj pa bomo usmerili pozornost na drugo skupino puritancev, ki so verovali, da so kristjani dolžni posvečevati sedmi dan – soboto, ne pa nedelje. Ta skupina je pomenila manjšino med puritanci. Ti kristjani so trdno zavzemali stališče, da Dekalog ali Deset zapovedi še velja za vse ljudi in da se razlika med Staro in Novo zavezo ne nanaša na dan počitka.

Eden izmed najbolj zgodnjih puritancev, ki je veroval in zagovarjal stališče, da so kristjani dolžni posvečevati soboto, je bil puritanski pridigar John Trask (1583-1636). S Hamletom Jacksonom sta proučevala Sveto pismo in se prepričala, da se četrta zapoved nanaša na pravo in trajno Gospodovo soboto. Trask je organiziral skupino sledilcev, ki so začeli posvečevati soboto. Njegovi sledilci se niso omajali v svojem verovanju glede sobote.⁴⁵⁸

Drug pomembni zagovornik sobote v Angliji je bil Theophilus Brabourne. Zgodovinarji ga upravičeno razglašajo za najpomembnejšega in najuspešnejšega zagovornika resnice o soboti. V tridesetih letih je izdal štiri knjige svojega življenjskega dela, v katerem je razložil in zagovarjal resnico o soboti. Delo ima naslov: *Obramba najstarejše in najsvetejše Božje ustanove – sobote*.

Brabourne je najprej dokazal, da je četrta zapoved v celoti moralna in da v njej ni ničesar obrednega, potem pa brani položaj sobote in poudarja, da mora biti večni praznik v krščanski cerkvi in da so jo kristjani dolžni posvečevati. Dejal je: »Vest me zavezuje in prej sem pripravljen žrtvovati življenje, kakor pa se odpovedati tej resnici.«⁴⁵⁹

Naslednji znameniti zagovornik posvečevanja sobote je bil Thomas Bampfield. Poudarjal je Jezusove besede, da ni prišel razveljaviti

458 J. L. Gamble and Charles H. Green, *The Sabbath in British Isles, (Seventh Day Baptist in Europe and America, Plainfield, N. Y. 1910, str. 107-109)*

459 T. Brabourne, *A Defence of that most Ancient, and Sacred Ordinance of God, the Sabbath (Sabbath in Scripture and History, str. 237)*

postave in prerokov, temveč izpolnit.⁴⁶⁰ Prav tako je navedel Apd 20,7 in dokazoval, da je tisti »prvi dan«, v katerem so se kristjani sešli lomit kruh, bil sobota zvečer, bolje rečeno noč s sobote na nedeljo, apostol Pavel pa je v nedeljo zjutraj odpotoval. V tem besedilu ni nikakršnega dokaza v korist posvečevanja nedelje. Ko Bampfield obravnava besedila iz Kol 2,14-17 in Ef 1,15.16, si prizadeva dokazati, da se ta besedila ne nanašajo na soboto iz Dekaloga, marveč na obredne levitske sobote ali letne praznike.

Bampfield se sklicuje tudi na zgodovino, da bi dokazal, da so mnogi v prvih stoletjih krščanstva posvečevali soboto. Med drugimi navaja takšne pisce, kakršna sta Ambrozij in Krizostom.

Bampfieldovo kritično in odločno stališče glede sobote je povzročilo ločitev od drugih puritancev, zagovornikov strogega praznovanja nedelje. Ko je Bampfield zagovarjal posvečevanje sobote, se je skliceval na dve temeljni puritanski načeli: prvo, kristjani se morajo pokoravati Kristusu; in drugo, Kristusova volja je razodeta v Svetem pismu.

Ker so puritanci, ki so praznovali nedeljo, bili v večini, so te manjšinske, ki so zagovarjali soboto, imenovali radikale in reakcionarje ter celo krivoverce in zavzeli do njih sovražno stališče, kakor ga je Anglikanska cerkev.

Navedli smo samo nekaj najbolj znamenitih zastopnikov posvečevanja sobote v Angliji. Novejše raziskave so pokazale, da je bilo v tej deželi v sedemnajstem stoletju mnogo več posvečevalcev sobote, kakor se je doslej mislilo.⁴⁶¹

Sobota in nedelja na Novi celini

Verske in politične razmere v Angliji v sedemnajstem stoletju so prisilile mnogo puritancev, da so se ločili od Anglikanske cerkve in zapustili domovino. Mnogi so najprej menili, da bodo novo domovino našli na Nizozemskem, toda ko so se prepričali, da niti na Nizozemskem ne bodo mogli živeti v svobodi, ki so jo iskali in zaradi česar so zapustili Anglijo, so se odločili novi dom poiskati na Novem svetu. Leta 1620 je odplula prva skupina izseljencev z jadrnico Mayflower v Ameriko in se nastanila v New Plymouthu. Leta 1629 je prišla nova večja skupina puritancev in se pridružila tistim v Plymouthu.

460 Mt 5,17

461 B. w. Ball, *The English Connection*; Cambridge, 1981, str. 138-158

Med največjimi skrbmi novih doseljencev puritancev je bilo, da strogo praznovanje nedelje ostane bistveni del njihove izkušnje na Novem svetu. Eden izmed vodilnih braniteljev strogega praznovanja nedelje v Ameriki je bil Thomas Shepard, ki je prišel tja leta 1635, potem ko je zdržal mnogo trpljenja od nadškofa Lauda.

Ker pa so se med priseljenci začeli pojavljati tudi posamezniki, ki bi jih lahko imenovali antinomisti ali libertinci, in so nasprotovali strogemu praznovanju nedelje, so priseljenci kot organizirana družba začeli izglasovati zakone proti skrunjenju Gospodovega dne, in kazni za kršitev ali nespoštovanje nedelje so bile pogosto precej stroge in hude.

Puritanci so bili razdeljeni kakor v Angliji tako tudi v Novem svetu, vendar ne toliko glede načina praznovanja dneva počitka, kolikor glede tega, ali mora biti dan počitka in bogoslužja sobota ali nedelja. Jasno je, da so bili v manjšini tisti, ki so zagovarjali posvečevanje sobote, zato jih je večina imela za radikale in krivoverce. Ti kristjani so trdno verovali, da je njihovo stališče zasnovano na Božji besedi in je logični sad njihovega nauka. Na nasprotnike, ki so učili, da je sobota moralna zapoved in večna, vendar je spremenjena v nedeljo, so gledali kot na načrtne prestopnike Božjega zakona.

Tako imenovani baptisti sedmega dne so bili prva skupina angleških puritancev, ki so zagovarjali posvečevanje sobote kot Gospodovega dne. Nekateri izmed njih so pripotovali v Ameriko z jadrnico Mayflower leta 1620.

Leta 1664 je Stephen Mumford prispel v Newport, Rhode Island, iz Anglije in »s seboj prinesel prepričanje, da so Deset zapovedi, kakršne so bile oznanjene z gore Sinaja, moralne in nespremenljive in da je protikrščanska sila spremenila soboto in vzpostavila prvi dan tedna – nedeljo«. Mumford je začel oznanjati resnico o soboti med baptisti v Newportu in že leta 1671 je bila ustanovljena prva Cerkev baptistov sedmega dne v Ameriki. Cerkev baptistov sedmega dne v Newportu je bila dolga leta središče za vse tiste, ki so posvečevali soboto v Rhode Islandu in Conecticutu. Stalno se je povečevala z novimi priseljenci iz Anglije in z novimi spreobrnjenci v Rhode-Islandski koloniji.

Leta 1684 se je Abel Noble, pridigar Cerkve baptistov sedmega dne v Londonu, preselil v Philadelphio. Tam je ustanovil drugo Cerkev baptistov sedmega dne in postal glavni zagovornik posvečevanja

sobote v Pennsylvaniji. Baptisti sedmega dne so bili prvi zagovorniki posvečevanja sobote na Novem svetu.

Baptisti sedmega dne so bili kakor v Angliji tako tudi v Ameriki pogosto preganjani zaradi svoje vere celo v Rhode Islandu, v katerem je bilo razglašeno načelo verske svobode. Število pripadnikov posvečevalcev sobote se je povečevalo kljub preganjanju, kaznovanju z zaporom in kaznimi. Leta 1801 so se baptisti sedmega dne povezali v enotno organizacijo, ki se je poimenovala Generalna konferenca baptistov sedmega dne.

Adventisti sedmega dne

Leta 1843 je Generalna konferenca baptistov sedmega dne določila 1. november tistega leta za dan molitve in posta, da bi Bog tudi drugim kristjanom pomagal spoznati svetost sobote.

To molitev je Bog uslišal nad pričakovanjem že naslednje leto po vdovi Racheli Oakes, baptistki sedmega dne, ki se je pozneje poročila z N. Prestonom. Rachela Oakes je spomladi leta 1844 prišla obiskat svojo hčer v mestoce Washington v državi New Hampshire. Ker v tem mestecu ni bilo Cerkve baptistov sedmega dne, se je odločila v nedeljo udeležiti bogoslužja v adventistični cerkvi. Tisto nedeljo naj bi v tej cerkvi imeli Gospodovo večerjo in pridigar Frederick Wheeler je v svoji pridigi poudaril, da je poslušnost Božjim zapovedim najboljša priprava za Gospodovo večerjo ali obhajilo. Po pridigi je Rachela Oakes rekla pastorju Wheelerju, da bi bilo bolje preložiti Gospodovo večerjo toliko časa, dokler ne bodo verniki njegove cerkve in on zares spoštovali Božje zapovedi. Wheeler je zahteval razlago za to pripombo. Rachela Oakes ga je opozorila na soboto, ki je v četrti zapovedi Dekaloga, ki je večna in nespremenljiva kakor preostalih devet zapovedi.

Frederick Wheeler je sprejel resnico o sedmem dnevu soboti in jo začel oznanjati. Bil je prvi pridigar adventistične cerkve, ki je začel posvečevati soboto. Kmalu jo je začelo posvečevati znatno število vernikov njegove cerkve, med katerimi je bilo več članov družine Farnsworth. Po Wheelerju so začeli tudi drugi adventistični pridigarji sprejemati resnico o soboti. Med njimi je bil prvi Thomas M. Preble. Ta je leta 1845 v reviji Izraelovo upanje (*Hope of Israel*) napisal obširen članek, v katerem je pokazal, da je treba sedmi dan ali soboto posvečevati kot dan počitka. Po tem članku je spoznal resnico o soboti adven-

tistični pridigar Joseph Bates. Bates je takoj odšel obiskat pridigarja F. Wheelerja, da bi se še bolje seznanil s to resnico. Potem ko je vso noč in pretežni del naslednjega dne preživel v proučevanju Svetega pisma s F. Wheelerjem, se je vrnil domov v New Bedford. Med prečkanjem mostu med New Bedfordom in Fairhavnom je srečal svojega prijatelja J. M. Halla. Ta ga je vprašal: »Kaj je novega, kapitan Bates?« Bates mu je veselo odgovoril: »Novica je, da je sedmi dan sobota Gospodov dan!« Naslednjo soboto je tudi Hall začel posvečevati soboto.

Batesa je možno upravičeno imenovati apostola sobote med adventisti. Avgusta 1846 je objavil traktat z naslovom »Sedmi dan sobota – večno znamenje.« Po tem traktatu so mnogi adventisti sprejeli resnico o soboti, med njimi pa je treba posebej omeniti Jamesa Whita in njegovo ženo Ellen G. White, najbolj znamenita oznanjevalca adventnega sporočila.

Leta 1848 so imeli adventisti šest tako imenovanih »sobotnih konferenc«. Na njih so bili glavni govorniki Joseph Bates, James White in Ellen G. White. Njihov glavni predmet proučevanja je bil sobota, tretje angelsko sporočilo⁴⁶² in njegov odnos do sobote ter poslednji dogodki v prerokovanju.

Adventisti so s proučevanjem tretjega angelskega sporočila, ki pravi: »Če kdo moli zver in njeno podobo in sprejme na čelo ali na roko žig, bo tudi sam pil od vina Božjega srda, namešanega nemešanega v čaši njegove jeze,«⁴⁶³ spoznali, da Razodetje govori o dveh nasprotujočih si znamenjih, ki ju ljudje sprejemajo v svojem umu pred koncem časa preskušnje in zopetnim Kristusovim prihodom – »Božji pečat« ali »znamenje zveri«. Adventisti so odkrili, da je sobota, četrta Boja zapoved, Božji pečat, ki ga sprejemajo tisti, ki se znova rodijo s Svetim Duhom in z vero v Kristusa posvečujejo soboto.

Resnica o soboti kot Božjem pečatu je torej v tretjem angelskem sporočilu, vendar je tudi v prvem angelskem sporočilu, ki nas poziva moliti njega, »ki je naredil nebo in zemljo, morje in izvirke vodá«. ⁴⁶⁴ Prav sobota je vzpostavljena zato, da nas večno spominja na Boga kot Stvarnika nebes in zemlje ter nas tako varuje pred malikovalstvom in nevero.

462 Raz 14,9-12

463 Raz 14,9-10 SSP

464 Raz 14,7 SSP

Resnica o soboti, ki so jo sprejeli adventisti, je postala močna vez, ki je zedinila dotlej razkropljene vernike adventnega upanja. Do leta 1848 je bilo posvečevanje sobote predmet osebnega prepričanja posameznih adventistov, leta 1849 pa je postalo sprejeta resnica in pravilo med adventisti. Ti so leta 1861 sprejeli uradno ime Cerkev adventistov sedmega dne. V tem imenu sta poudarjeni dve temeljni resnici adventističnega verovanja: vera v adventus, to je skorajšnji drugi Kristusov prihod, in vera v nespremenljivost Božjih zapovedi skupaj s sedmim dnem, to je s soboto, ki je preskus resnične zvestobe Jezusu.

V naših krajih ali na področju nekdanje Jugoslavije so adventistične cerkve po vseh tedanjih republikah, ki so sedaj samostojne države. Ker pa so adventisti sedmega dne (pri nas uradno registrirani z imenom Krščanska adventistična cerkev) tudi najbolj vplivna krščanska skupnost, ki posvečuje soboto, bomo v naslednjem poglavju odgovorili na vprašanje: Zakaj kristjani adventisti pripisujejo tolikšno pomembnost soboti?

V

POMEN, TRAJNA VELJAVNOST IN OBNOVA SOBOTNEGA POČITKA

»Tvoji ljudje pozidajo prastare razvaline,
temelje prejšnjih rodov vzpostaviš.

Imenoval se boš ,zidalec razpok',
,obnovitelj cest za prebivanje'.«

Iz 58,12 EKV

»Tukaj je stanovitnost svetih,
ki se drže Božjih zapovedi in Jezusove vere.«

Raz 14,12 EKV

BOGOSLOVNI TEMELJ SOBOTE

Bogoslovni temelj sobote kot dneva počitka in bogoslužja je četrta Božja zapoved, ki se glasi: »Spominjaj se sobotnega dne in ga posvečuj! Šest dni delaj in opravljaj vsa svoja dela, sedmi dan pa je sobota za Gospoda, tvojega Boga: ne opravljaj nobenega dela, ne ti ne tvoj sin ne hči ne hlapec ne dekla ne živina ne tujec, ki biva znotraj tvojih vrat! Kajti v šestih dneh je Gospod naredil nebo in zemljo, morje in vse, kar je v njih, sedmi dan pa je počival. Zato je Gospod blagoslovil sobotni dan in ga posvetil.«⁴⁶⁵

To zapoved in preostalih devet je sam Gospod objavil z gore Sinaja, potem pa jo je s svojo roko napisal na dve kamniti tabli, ki ju je Mojzes po Božjem naročilu shranil v skrinjo v najsvetejšem svetišča na zemlji.⁴⁶⁶

Skrinja, v katero so bile shranjene Božje zapovedi, se imenuje skrinja pričevanja ali skrinja zaveze. Kaj pomenita ti dve imeni?

Skrinja, v kateri je bil Dekalog ali dve tabli z Desetimi zapovedmi, se imenuje skrinja pričevanja zato, ker so bile v njej zapovedi, ki *pričajo* o Božjem značaju, razodevajo glavne lastnosti Božje narave ali Božjega značaja, te pa so pravičnost, zvestoba, resničnost, ljubezen. Deset zapovedi so razodetje večnih načel zvestobe, pravičnosti, moralne čistosti, resničnosti in ljubezni.⁴⁶⁷ Prve štiri zapovedi, ki govorijo o naši zvestobi do Boga, in peta, ki govori o spoštovanju staršev, razodevajo načelo zvestobe; šesta zapoved, ki zapoveduje, da spoštujemo tuje življenje, ter osma in deseta zapoved, ki zapovedujeta spoštovati tuje imetje, razodevajo načelo pravičnosti; deveta zapoved, ki prepoveduje lažnivo pričati, razodeva načelo resničnosti.

465 2 Mz 20,8-11 SSP

466 2 Mz 24,12; 31,18; 40,20; 1 Kr 8,9

467 2 Mz 34,6-7

Greh je prekršek zakona, prekršek katerega koli izmed teh velikih in večnih načel. »Vsakdo, ki dela greh, dela tudi nepostavno, in greh je nepostavnost.«⁴⁶⁸ Sveto pismo razlaga greh kot zgrešiti cilj – a cilj, ki nam ga je postavil Bog, je s pomočjo njegove milosti živeti tako, da v življenju kažemo večna načela zvestobe, pravičnosti, moralne čistosti, resničnosti in ljubezni. Če v našem življenju nimamo katere koli od teh moralnih vrednot, to podira našo nedotakljivost in nas uvršča med prestopnike. »Kdor namreč izpolnjuje vso postavo, krši pa eno zapoved, je kriv za kršitev vseh. Kajti tisti, ki je rekel: ‚Ne prešuštvuj!‘ je rekel tudi: ‚Ne ubijaj!‘ Če torej ne prešuštvueš, ubijaš pa, si postal kršilec postave.«⁴⁶⁹

To velja tudi za četrto zapoved, s katero Bog ukazuje, da šest dni delamo in opravljamo vsa svoja opravila, sedmi dan pa posvetimo njemu. Tudi to je moralna zapoved s preostalimi devetimi vred, ker nas poziva k zvestobi in poslušnosti Bogu, ki je naš stvarnik in odrešenik. Sveto pismo podaja več primerov, ki kažejo, da Bog ni ravnodušen do prestopnikov njegovega zakona. Načrtno skrunitev četrte zapovedi, to je obveznosti, da se spoštuje dan, ki je posvečen Bogu, so v stari zavezi po Božji določitvi kaznovali z najstrožjo kaznijo kakor naklepni umor ali prešuštvo.⁴⁷⁰ Težko si zamislimo, da je Bog nekoč tako ostro negotoval do prestopnikov sobote, danes pa bi bil do njih ravnodušen, ali pa bi obsojal prestopnike nedelje. To bi bilo v nasprotju z Božjo naravo: »Jaz, Gospod, se ne spreminjam, vi pa niste nehali biti Jakobovi sinovi.«⁴⁷¹ Kakor je Bog večni in nespremenljiv, tako so tudi njegove zapovedi večne in nespremenljive.⁴⁷² Soboto posvečujemo, ker je nespoštovanje te zapovedi tudi danes greh, to je znamenje pomanjkanja zvestobe in *ljubezni do Boga*.

Rekli smo, da se je skrinja, v kateri so bile nekoč shranjene Božje zapovedi, imenovala tudi skrinja zaveze.

Zakaj je imenovana tako? Ker so bile deset zapovedi temelj zaveze, ki jo je Bog sklenil z Izraelci po razglasitvi deset zapovedi z gore Sinaja. Zaveza, ki jo je Bog nekoč sklenil z Izraelci pod Sinajem, potem ko jih je izpeljal iz egiptovske sužnosti, se imenuje »stara zaveza«. To

468 1 Jn 3,4 EKU

469 Jak 2,10-11 SSP

470 4 Mz 15,32-36

471 Mal 3,6 SSP

472 Mt 5,17-19

je bila zakonita pogodba ali zaveza. Z njo je Bog obljubil, da bo njihov Bog, oni pa bodo njegovo posebno ljudstvo, in sicer pod pogojem, če se bodo držali njegovih zapovedi.⁴⁷³ *Ljudstvo je obljubilo, da bo spolnjevalo vse njegove zapovedi. Pogodba je bila potrjena z živalsko krvjo.*⁴⁷⁴

Tisti čas Izraelci niso razumeli, kaj v bistvu pomeni ta pogodba. Strinjali so se s ciljem in pogojem pogodbe ter odgovorili: »Vse besede, ki jih je govoril Gospod, bomo izpolnjevali.«⁴⁷⁵ Dojeli so zamisel o potrebi poslušnosti. Niso pa dojeli, *kako* so lahko zares poslušni Bogu. Menili so, da to lahko dosežejo s svojo močjo, tako da si prizadevajo pokazati zunanjo poslušnost v odnosu do Božjih zahtev. Kmalu so to pogodbo prekršili, tako da so si naredili ulito tele in se klanjali pred njim.⁴⁷⁶

Vse, kar je Gospod poskušal, da bi pokazal Izraelcem, da potrebujejo *ново srce* in *božansko milost*, da bi res lahko bili poslušni Bogu, se je izkazalo neuspešno z izjemo redkih posameznikov.

Bog je po preroku Jeremiju obljubil, da bo v prihodnosti s svojim ljudstvom sklenil novo zavezo ali pogodbo: »Glej, pridejo dnevi, govori Gospod, ko bom z Izraelovo hišo in Judovo hišo sklenil novo zavezo. Ne zaveze, kakršno sem sklenil z njihovimi očeti tistega dne, ko sem jih prijel za roko, da bi jih izpeljal iz egiptovske dežele; to zavezo z menoj so prelomili, čeprav sem bil njihov gospodar, govori Gospod. To je namreč zaveza, ki jo bom sklenil z Izraelovo hišo po tistih dneh, govori Gospod: Svojo postavo bom dal v njihovo notranjost in v njihovo srce jo bom zapisal. Jaz bom njihov Bog in oni bodo moje ljudstvo.«⁴⁷⁷

V čem je razlika med staro in novo zavezo? Glavna razlika, lahko rečemo, je v tem, da nova temelji na *boljši* obljubi in je potrjena s *Kristusovo* krvjo. Naš veliki duhovnik Jezus je dobil »toliko odličnejšo službo, kolikor je tudi srednik boljše zaveze, take, ki je vzpostavljena na boljših obljubah. Ko bi bila namreč tista prva brez graje, ne bi iskali prostora za drugo. Tako pa jih graja in pravi: ,Glej, pridejo dnevi, govori Gospod, ko bom z Izraelovo hišo in z Judovo hišo sklenil novo zavezo; ne take, kakor je bila zaveza, ki sem jo sklenil z njihovimi očeti tistega dne, ko sem jih prijel za roko, da bi jih izpeljal iz egiptovske dežele. Ker sami niso ostali v moji zavezi, tudi jaz nisem skrbel zanje, govori Gospod.

473 2 Mz 19,5-6

474 2 Mz 24,3-8

475 2 Mz 24,3 SSP

476 2 Mz 32,7-8

477 Jer 31,31-33 SSP

To je namreč zaveza, ki jo bom sklenil z Izraelovo hišo po tistih dneh, govori Gospod: Svoje postave bom dal v njihov razum, v njihova srca jih bom zapisal. Jaz bom njihov Bog in oni bodo moje ljudstvo.«⁴⁷⁸

Jezus je napovedal novo zavezo ob poslednji večerji, ki jo je obhajal z učenci, ko je rekel: »Kajti to je moja kri nove zaveze, ki se preлива za mnoge v odpuščanje grehov.«⁴⁷⁹ Tako je učencem obljubil, da bo postal njihov porok, njihova zamena, s svojo krvjo bo zanje dosegel odrešenje, tj. odpuščanje grehov,⁴⁸⁰ z vstajenjem in posredniško službo pa bo dosegel njihovo opravičenje in spravo, tj. osvoboditev od moči greha in življenje v skladnosti z Božjimi zapovedmi.⁴⁸¹ Nova zaveza, ki jo Kristus udejanja v srcu in življenju tistih, ki ga z vero in izročitvijo sprejmejo za osebnega zveličarja, zajema odpuščanje grehov, zmago nad grehom po daru Svetega Duha, ki Božji zakon vpisuje na njihovo obnovljeno srce in jih spravlja v skladnost z Božjo voljo, ter članstvo v veliki Božji družini tukaj na svetu in v prihodnosti, v Božjem kraljestvu slave.

Kristus v novi zavezi s svojim Duhom vpisuje Božji zakon – velika načela pravičnosti, zvestobe, resničnosti, čistosti in ljubezni – v srce in misli sledilcev. To jih naredi za Božje otroke in dediče novih nebes in nove zemlje. Kristus ni prišel razveljaviti zakona ali sploh katere izmed zapovedi Dekaloga, temveč jih s svojim Duhom *utrdit* v življenju zvestih sledilcev. Adventisti posvečujejo soboto, ker Bog z novo zavezo ni ukinil moralnega zakona, ki ga je oznanil v stari zavezi, temveč ga v zapisuje v *srce* svojih po Svetem Duhu znova rojenih otrok.

Bogoslovni temelj sobote kot Božjega dneva počitka in bogoslužja je četrta zapoved Dekaloga. Ta nas poziva k zvestobi in poslušnosti Bogu, ki sta temelj vsega pravega bogoslužja. To zvestobo in poslušnost daruje Kristus z novo zavezo vsakomur, kdor se mu odzove z vero in poslušnostjo ter se odloči hoditi za njim.

Tukaj želimo poudariti, da adventisti, ki poudarjajo potrebo po poslušnosti vsem Božjim zapovedim s četrto vred, ki ukazuje posvečevati soboto, ne verujejo in ne učijo, da se opravičenje in zveličanje dosežeta ali zaslužita s spolnjevanjem Božjih zapovedi, toda učijo, da je poslušnost Božjim zapovedim dokaz opravičenja in sad zveličanja.⁴⁸²

478 Heb 8,6-10 SSP

479 Mt 26,28 CHR

480 1 Pt 1,18-19

481 Rim 4,25; 5,8-10

482 Rim 5,21; Raz 22,14

Naš osvoboditelj in zveličar je edino Kristus, ki je za nas postal, kakor pravi apostol Pavel, »modrost od Boga in pravičnost in posvečenje in odrešenje«. ⁴⁸³

Prava vera v Kristusa ne izključuje poslušnosti Božjemu zakonu, marveč vodi k poslušnosti vsem Božjim zapovedim s četrto vred.

Bogoslovni temelj pa ni samo četrta Božja zapoved, marveč tudi *Kristusov zgled* glede posvečevanja sobote, njegovo jasno stališče o nespremenljivosti Božjega moralnega zakona ter stališče apostolov do sobote in drugih zapovedi Dekaloga.

Luka poroča, da je Jezus od otroštva imel navado redno hoditi k bogoslužju ob sobotah. »Prišel je v Nazaret, kjer je bil vzrejen; po svoji navadi je šel sobotni dan v shodnico in je vstal, da bi bral. Dali so mu knjigo preroka Izaija.« ⁴⁸⁴

Jezus je pri koncu službe na svetu v preroškem govoru na Oljski gori o težavah v zvezi z razdejanjem Jeruzalema med drugim naročil: »Molíte, da vam ne bi bilo treba bežati pozimi ali na soboto.« ⁴⁸⁵ Učenci niso vedeli, kdaj bodo morali zapustiti Jeruzalem, toda lahko so molili k Bogu, da zmanjša trpljenje in nevarnosti, ki bodo spremljali njihov beg iz Jeruzalema v gore. Pozimi bi bilo zelo težavno bežati kakor glede bivanja, prehrane in ohranitve zdravja, tako tudi zaradi naraslega Jordana, kar bi otežilo prehod na nasprotni rečni breg.

Jezus jim je prav tako naročil, naj molijo, da jim ne bo treba bežati na sobotni dan. Beg v soboto bi bil gotovo povezan z raznimi težavami. Mestna vrata bi utegnila biti zaprta. Toda kristjanom je bilo naročeno moliti, da se beg ne bo zgodil na soboto, da bi jo lahko posvečevali kot dan počitka, kakor je načrtoval Bog. Vznemirjenje, napetost, strah, potovanje bi zmotili sobotno ozračje in sobotni počitek.

Jezus je šesti dan dokončal svoje poslanstvo na svetu, umrl je na križu, v soboto pa je *počival* v grobu. Sobote ni pribil na križ. Njegovi učenci so jo posvečevali tudi po njegovi smrti. »Žene pa, ki so ga spre-mile in ki so bile z njim prišle iz Galileje, so si ogledale grob in kako je bilo položeno njegovo telo. Ko so se vrnile, so pripravile dišav in mire. V soboto so po zapovedi počivale.« ⁴⁸⁶

483 1 Kor 1,30 EKU

484 Lk 4,16 EKU

485 Mt 24,20 SSP

486 Lk 23,55-56 EKU

Jezus je učil, da je Božji zakon – Deset zapovedi – večin in nespremenljiv. V znameniti pridigi na Gori blagrov je dejal: »Ne mislite, da sem prišel razveljavljat postavo ali preroke: nisem prišel, da razveljavim, ampak da izpolnim. Kajti resnično vam pravim: Dokler ne preideta nebo in zemlja, ne izgine ni najmanjša črka ali pičica iz postave, dokler se vse ne zgodi.«⁴⁸⁷

Kristusovi apostoli so po njegovem vstajenju posvečevali soboto, ker je del Božjega moralnega zakona, ki je večin. Vzemimo samo zgled apostola Pavla, ki so ga Judje obtožili, da krši zakon. Kako se je zagovarjal? Stalno je poudarjal, da v ničemer ni prekršil zakona ali očetovskih običajev. Tako je na primer pred sodnikom Feliksom in Judi dejal: »To ti pa priznam, da po nauku, ki ga ti imenujejo ločino, tako služim Bogu naših očetov, da verujem v vse, kar je pisano v postavi in v prerokih.«⁴⁸⁸

Pred sodnikom Festom je apostol Pavel znova povedal: »Z ničemer se nisem pregrešil ne zoper judovsko postavo ne zoper tempelj ne zoper cesarja.«⁴⁸⁹

Ko so apostola Pavla pripeljali kot jetnika v Rim, je tudi pred tamkajšnjimi judovskimi starešinami povedal: »Jaz, bratje, nisem storil ničesar zoper svoje ljudstvo ali zoper šege naših očetov.«⁴⁹⁰ Vedno se je zagovarjal z istimi besedami: »Nisem storil ničesar zoper svoje ljudstvo ali zoper šege naših očetov.« Ali bi lahko govoril tako, ko bi bil učil, da ni treba spolnjevati ali posvečevati sobote? Judje bi mu upravičeno rekli: »Pavel, lažeš, ker sam ne posvečuješ sobote in druge učiš, da je ni treba posvečevati.« Tega mu niso mogli reči, ker je bil dosleden v svojem stališču do Božjih zapovedi, to pa se glasi: »Obreza ni nič in tudi neobrezanost ni nič, ampak izpolnjevanje Božjih zapovedi.«⁴⁹¹ Takšno stališče so imeli tudi drugi apostoli. Janez je dejal: »Zakaj v tem je Božja ljubezen, da spolnjujemo njegove zapovedi. In njegove zapovedi niso težke.«⁴⁹² Apostol Jakob pa je zapisal: »Kdor namreč izpolnjuje vso postavo, krši pa eno zapoved, je kriv za kršitev vseh. Kajti tisti, ki je rekel: ‚Ne prešuštuj!‘ je rekel tudi: ‚Ne ubijaj!‘ Če torej ne prešu-

487 Mt 5,17 CHR

488 Apd 24,14 EKU

489 Apd 25,8 SSP

490 Apd 28,17 SSP

491 1 Kor 7,19 SSP

492 1 Jn 5,3 EKU

štvuješ, ubijaš pa, si postal kršilec postave.«⁴⁹³ Ni dvoma, da so apostoli tudi po Jezusovem vstajenju učili kristjane, da je treba spoštovati vse Božje zapovedi, tudi tisto o sobotnem počitku, ki jo je tudi sam Jezus spoštoval in zapustil zgled, kako naj jo posvečujemo. Pravi kristjan je tisti, ki si v vsem prizadeva posnemati Kristusa. »Kdor pravi, da ostaja v njem, je dolžan tudi sam živeti tako, kakor je živel On.«⁴⁹⁴

Za sklep te obravnave želimo poudariti tole:

Prvič, bogoslovni temelj za posvečevanje sobote je četrta Božja zapoved, Kristusov zgled in njegov nauk, dokler je bil v telesu na svetu.

Drugič, vse Božje zapovedi odkrivajo večna načela pravičnosti, zvestobe, resničnosti, čistosti in ljubezni. Razodevajo Božjo naravo, njegov značaj in voljo. Greh je kršitev teh načel, enega ali vseh, pomanjkanje ali primanjkovanje teh večnih načel Božjih lastnosti v našem življenju in značaju. S posvečevanjem sobote izražamo svojo zvestobo in poslušnost njemu, ki nas je ustvaril in je Gospodar vsega.

Tretjič, nova zaveza ali nova pogodba ne pomeni razveljavitve moralnega zakona, temveč *utrjevanje* večnih načel zvestobe, pravičnosti, čistosti, resničnosti in ljubezni s Svetim Duhom v naših mislih in v našem srcu ter življenje v skladnosti z njimi, da bi spolnili Božji namen, da bi bili sol zemlje in luč svetu.

Četrtyč, Kristusovi apostoli so tudi po njegovem vstajenju povzdigovali vse Božje zapovedi in poudarjali, da se moramo v vsem gledovati po Kristusu.⁴⁹⁵

Petič, ne zveličujemo se ne s spolnjevanjem Božjih zapovedi ne s posvečevanjem sobote. Zveličanja *si ne zaslužujemo*. Je Božji dar v Kristusu Jezusu,⁴⁹⁶ ki ga sprejemamo z vero in izročitvijo, toda *poslušnost je sad vere in dokaz, da smo zares sprejeli Kristusa za svojega Zveličarja in Gospoda*.

493 Jak 2,10-11 SSP

494 1 Jn 2,6 SSP

495 1 Jn 2,6

496 Rim 6,23

POMEN IN TRAJNA VELJAVNOST SOBOTE

Sobota je sama po sebi dan kakor drugi dnevi v tednu. Ne jamči duhovnosti. Judje so jo posvečevali, toda zavrgli so Kristusa kot njene- ga Gospodarja in ga na koncu križali. Toda sobota lahko ima ogromen pomen in veljavnost, to pa ima, če *označuje naš osebni odnos do Boga in ga pospešuje ter utrjuje naše občestvo z Bogom.*

V čem je pomen in veljavnost sobote? Kako lahko utrjuje našo zvezo z Bogom?

Znameniti bogoslovec Sakae Kubo poudarja šest pomenov sobote, v katerih leži njena trajna veljavnost. Tule jih bomo podali na kratko.

Prvič, sobota je znamenje ali spomin na Boga *kot našega stvarnika.*⁴⁹⁷ Spominja nas na njegovo *dejavnost v šestih dneh stvarjenja in na Božji počitek* ali prenehanje ustvarjanja na sedmi dan, soboto. Koliko je to pomembno za nas v tem času? Sakae Kubo pravi tole: »Tisti, ki zares posvečujejo soboto v znamenje priznanja Boga kot stvarnika, ne bodo podlegli skušnjavi, da bi pomislili in verovali, da je svet nastal po naključju in kot posledica *neničrtovane evolucijske dejavnosti.* Zanje svet ne more biti izdelek naključja. Povsod, kjer koli prevladuje evolucionistični pogled na svet, ima sobota pomembno vlogo, ker *preprečuje človeku postati plen tega nazora.* Je okop proti evolucionističnemu pogledu, ki meni, da življenje nima popolnih meril moralnosti ali kakega višjega smisla, ker je nastal naključno.«⁴⁹⁸

Sobota kaže na Božjo ustvarjalno dejavnost, vendar tudi na nje- gov *počitek* od ustvarjalne dejavnosti. Kot znamenje Božjega počitka kaže na *določitev določenega časa*, v katerem se bosta Bog in človek lahko *sešla, družila in prijateljevala.* Sobota nas kot znamenje *Božjega počitka* poziva, da si spočijemo sedmi dan, *da bi imeli čas za Boga.* Človek je v raju užival to popolno občestvo z Bogom iz oblička

497 1 Mz 2,2-3

498 Sakae Kubo, *The Sabbath sign of a relationship*; (Ministry, June 1963; str. 4-7)

v obličje. *Greh* je prekinil to neposredno občestvo, toda Bog ni zapustil človeka. Sobota je ostala sredstvo, ki je utrjevalo človekovo druženje z Bogom. Kristus v telesu je to občestvo z Bogom obnovil, po vnebohodu pa je poslal Svetega Duha med nas, da bi še vedno lahko občutili njegovo navzočnost v tem svetu greha. Kristus bo znova prišel, in po njegovem prihodu bo popolnoma obnovljeno občestvo Boga s človekom in človeka z Bogom.⁴⁹⁹ Občestvo, ki se je začelo med Bogom in človeko ob stvarjenju na sobotni dan, se bo zopet *obnovilo* na novi zemlji.⁵⁰⁰

Drugič, sobota je znamenje Boga kot našega *Gospodarja*; On je Stvarnik, mi pa smo njegovo stvarstvo. Kot Stvarnik ima nad nami nedotakljivo pravico. Je naš *Gospodar*.

Sobota nas spominja, da ne moremo ukazovati Bogu, *kako ga bomo častili*. Ne moremo mu reči, da nam je lažje posvetiti za bogoslužje prvi, drugi ali sploh kateri drug dan. Če izberemo kateri drug dan razen sedmega – sobote, *zavračamo Boga kot svojega Gospodarja, zavračamo njegovo nedotakljivost nad našim življenjem. Bog želi imeti poslušno cerkev, sobota pa je znamenje te poslušnosti in priznavanja Božje nedotakljivosti nad našim življenjem. Poslušnost je tudi temelj pravega bogoslužja v duhu in resnici*.

Tretjič, sobota je znamenje Boga kot *Duha*. Ko se je v začetku Bog želel pogovarjati s človekom, si ni izbral posebnega prostora, kjer se bo človek srečal z njim. Za to je posvetil *del časa*. Čas pa ima dve posebni značilnosti: prvič, je *vesplošen* – vsem je enako na voljo; drugič, *ni nekaj prostorskega, materialnega*. Lahko torej rečemo, da čas simbolizira Božjo duhovno naravo. Samarijanka je Jezusa vprašala: »Kje je treba moliti Boga?« Jezus ji je odgovoril: »Pride pa ura in je že zdaj, ko bodo pravi molivci molili Očeta v duhu in resnici. Bog je duh in, kateri ga molijo, ga morajo moliti v duhu in resnici.«⁵⁰¹ Samarijanki je bil pomemben *prostor*, Jezusu pa *način pristopa k Bogu*. Za pravilno bogoslužje je potreben čas, nekaj nesnovnega, in *iskreno srce, ki ljubi Gospoda*. Bog je določil in *posvetil čas, ne pa predmeta ali prostora, da bi preprečil človekovo nagnjenje častiti nežive stvari ali Boga po delih človeških rok – slikah in kipih – ali po človeških posrednikih*.

499 Raz 21,3-22

500 Iz 66,22-23

501 Jn 4,20-24 EKV

Četrtrič, sobota je znamenje Boga *kot Očeta*. Prej smo omenili, da nas sobota spominja na Boga kot stvarnika in potemtakem tudi na človeštvo kot stvarstvo, ki je delo Božjih rok. Jezus nas v *Očenašu* uči molitev začeti z besedno zvezo »naš Oče«. Vsi pravi kristjani morajo priznati, da nas Jezus s to molitvijo uči, da se med seboj moramo imeti za brate in sestre, ne samo na temelju stvarjenja, marveč tudi na temelju prerojenja z Božjim Duhom, po katerem zares postanemo člani nebeške družine. Tako sobota priznava enakost vseh pred Bogom.

Priznanje, da imamo skupnega Stvarnika in Očeta, bi nam moralo pomagati, da se drug z drugim vedemo *kot člani iste družine*. Nihče sebe ne bi smel imeti za višjega ali boljšega od drugih *zaradi svoje rase, jezika ali narodnosti*. Sobota, ki kaže na Boga kot stvarnika in očeta, poziva cerkev, da se mora vedno imeti za mednarodno gibanje brez rasnih, narodnostnih, kulturnih ali gospodarskih preprek med verniki. Sobota poziva k bratstvu vseh narodov, ki imajo istega Očeta, zlasti pa k tesnemu občestvu tistih, ki so postali udje Kristusovega telesa. To je potrebno prav zdaj, ko je svet tako razedinjen.

Petič, sobota kaže na Boga kot *odrešenika*.

V Mojzesovih knjigah piše: »Pazi na sobotni dan in ga posvečuj, kakor je zapovedal Gospod, tvoj Bog! Spominjaj se, da si bil suženj v egiptovski deželi in te je Gospod, tvoj Bog, od tam izpeljal z močno roko in z iztegnjenim laktom! Zato ti je Gospod, tvoj Bog, zapovedal obhajati sobotni dan.«⁵⁰²

Nekateri bogoslovci, med njimi tudi pravoslavni bogoslovec Lazar Milin, uporabljajo to besedilo in iz njega sklepajo, da je Bog dal soboto samo Judom, in sicer zato, da jih spominja na osvoboditev iz egiptovske sužnosti. To je načrtno popačenje in zamolčanje svetopisemske resnice. Ti bogoslovci ne uvidijo ali ne želijo sprejeti dejstva, da je Bog vzpostavil soboto predvsem zato, da vse ljudi spominja, da je Bog stvarnik vsega in utemeljitelj sobote.⁵⁰³ Bog je dal soboto iz več razlogov, o čemer prav zdajle razmišljamo. En razlog ne izključuje drugih. Sobota je dana vsem ljudem kot spomin na stvarjenje in Stvarnika, Jude pa naj bi posebno spominjala ne samo na stvarjenje sveta v šestih dneh, marveč naj bi jim tudi pomagala razmišljati o velikem delu osvoboditve iz sužnosti in o Bogu *kot osvoboditelju ali odrešeniku*.

502 5 Mz 5,12.15 SSP

503 2 Mz 20,8-11

Sobota je dana tudi nam, da nas spominja na odrešenje ali osvoboditev iz sužnosti, in sicer iz sužnosti grehu. Tako kaže ne samo na stvarjenje in na Stvarnika, marveč tudi na *odrešenje in Odrešenika*.

Kakor je Bog šesti dan dokončal svojo vlogo stvarjenja in sedmi dan počival, tako je tudi Kristus dokončal odrešenijsko delo, ko je na križu zavpil: »Dopolnjeno je!« *v grobu pa je počival v soboto*. Ker sobota spominja na stvarjenje in odrešenje, je pomembno, da dojamemo, da sedaj po dokončanju Kristusovega odrešenijskega dela na križu sobota dobi še en pomen – *je simbol odrešenja. Splošno odrešenje, ki je opravljeno na križu, mora postati osebno odrešenje*, to pa se zgodi, ko ga sprejmemo z vero in to zapečatimo s krstom. Sobota nas torej spominja kakor na Kristusovo *splošno delo zveličanja, ki je bilo opravljeno na križu, tako tudi na osebno zveličanje s sprejemom Božje milosti po veri*, s čimer postanemo novo stvarjenje.⁵⁰⁴

Sobota nas torej spominja na Božje delo stvarjenja, na naše odrešenje, ki je Kristusovo delo, in na naše *ново stvarjenje ali prerodenje*. Sobota je znamenje Božje ustvarjalne moči v nas; toda nobenega pomena nima, če Božja ustvarjalna moč ne opravi svojega dela obnove v življenju tistega, ki ta dan posvečuje. *Svetost bitja se mora združiti s svetostjo časa*.

Šestič, sobota je znamenje, ki nas spominja, da je *Bog tisti, ki nas posvečuje*. »Tudi svoje sobote sem jim dal, da bi bile znamenje med menoj in njimi in bi spoznali, da jih jaz, Gospod, posvečujem.«⁵⁰⁵ V luči teh besed je jasno, da je sobota znamenje, ki nas spominja, da je Bog tisti, ki nas *opravičuje in posvečuje*. Opravičenje in posvečenje je Božje delo, ki ga sprejemamo z vero.

Bog lahko posveti tempelj, to posvečenje je izključno dejanje Božje volje. Toda pri ljudeh ni tako. Ti se morajo *odzvati* Božjemu vabilu, da bi jih Bog posvetil. Vera mora obroditi sad – ljubezen, ljubezen pa pomeni izpolnjevati Božjo voljo, Božje zapovedi.⁵⁰⁶ Torej ko Bog pravi, da je sobota znamenje, ki nas spominja, da je On tisti, ki nas posvečuje, to pomeni, da je opravičenje in posvečenje Kristusovo delo, *naša ljubezen in poslušnost pa sta dokaz, da smo sprejeli to zveličanje*. Sobota vedno kaže na novo stvarjenje in na življenje *posvečenja, svetosti in*

504 2 Kor 5,17

505 Ezk 20,12 ssp

506 Gal 5,6; 1 Jn 5,3

poslušnosti. Mogoče je, da kdo posvečuje soboto, kakor so jo Judje v Kristusovem času, živi pa tako, da priča, da nima nikakršne zveze s Kristusom. Takšen kaže, da nikakor ne razume pomena sobote. Sobota je znamenje vdanosti Bogu, znamenje zvestobe. Posvečevati soboto, a ne živeti posvečenega življenja pomeni, da je mogoče biti hkrati zvest in nezvest Bogu, vdan in nevdan.

Iz tega, kar smo tukaj podali, vidimo, koliko pomembna je sobota za nas kristjane poslednje Kristusove cerkve. Nedelja nima tega pomena, ker je človeška ustanova, ne pa božanska. Sobota je pomembna, ker nas spominja na Boga stvarnika in na njegovo nedotakljivost nad nami; spominja nas nanj, ki je Duh in od nas pričakuje češčenje v duhu in resnici. Spominja nas nanj kot na nebeškega Očeta, da se z vsemi ljudmi obnašamo kakor z brati; spominja nas nanj kot na mogočnega Odrešenika, ki je z daritvijo na križu vsem ljudem omogočil zveličanje, vsakomur, ki ga z vero in spokorjenjem sprejme za osebnega Zveličarja; spominja nas na Boga kot tistega, ki nas posvečuje, to je pripelje v edinost s svojo voljo, če se mi na njegovo spodbudo odzovemo z vero in ljubeznijo, ljubezen pa pomeni prostovoljno poslušnost Božji volji, njegovim zapovedim.

Danes bi krščanstvo moralo spoznati *veliki pomen sobote kot poziva k izročitvi Bogu in poslušnosti*. Pridigarji danes mnogo govorijo o opravičenju ali odpuščanju greha, vendar ne poudarjajo potrebe posvečenja, življenja v skladnosti z Božjo voljo, ki *dokazuje*, da smo zares opravičeni v Kristusu.

Posvečevanja sobote ni treba mešati z legalizmom. Nedobronamerni bogoslovci nameravajo vzeti ugled Krščanski adventistični cerkvi ali adventistom, ki spolnjujejo vse Božje zapovedi s soboto vred, in jim podtikajo, da so legalisti, to je, da učijo, da se človek zveličuje s spolnjevanjem zakona in posvečevanjem sobote. Ti bogoslovci ne poznajo nauka adventistov sedmega dne, ker jim je bolj všeč laž kakor pa resnica. Adventisti ne učijo, da se človek zveličuje s tistim, kar dela: ne s posvečevanjem sobote, ne s poslušnostjo preostalim Božjim zapovedim, ne z dobrimi deli. Zveličanje je Kristusovo delo. Kristus je naša »modrost od Boga in pravičnost in posvečenje in odrešenje«. ⁵⁰⁷ Poslušnost Bogu in njegovim zapovedim, obnovljeno življenje z darom Svetega Duha in z Božjo besedo so *sad vere, dokaz opravičenja in znamenje naše ljubezni do Boga*. Čeprav se ne zveličujemo s svojo

poslušnostjo, marveč s tistim, kar je Kristus naredil za nas na križu, in s tistim, kar On danes dela v nas z darom Svetega Duha in s svojo Besedo – je poslušnost tudi danes pogoj zveličanja, kakor je bila za naše prastarše v raj, in znamenje naše ljubezni in hvaležnosti za prejeta zveličanje v Kristusu.

POSVEČEVANJE SOBOTE KOT SLUŽBA BOGU

Pravi kristjan služi Bogu vsak dan. Vendar se služba, ki mu jo posvečamo ob navadnih dneh, razlikuje od tiste ob sobotah. Zakaj? Vsakodnevna služba Bogu je služba, v kateri Zveličarju dajemo določeni prostor, medtem ko opravljamo vsakdanja opravila. Sobotna služba pa je takšna, da v njej Kristusu posvečamo izrecno in nerazdeljeno službo. Prenehamo opravljati vsa posvetna opravila, da bi pozornost posvetili Kristusu kot posebno cenjenemu gostu.

Prenehanje posvetnih opravil, da bi se izročili na razpolago Kristusu, že samo po sebi pomeni dejanje bogoslužja. Tako dokazujemo, da smo se zavestno odločili slaviti Boga na njegov sveti dan. Počivanje ali sobotni počitek vsebuje tudi različne dejavnosti, ki so del pravilnega posvečevanja sobote.

Danes je vidno nagnjenje, da se bogoslužje loči od počitka ali premora, ki je v bistvu vsebina četrte zapovedi. Pogosto se omenja, da krajši delovni teden daje človeku dva ali več prostih dni, tako da zapoved o počitku ni več tako uporabna glede na potrebe sodobnega človeka. Takšen pogled na dan počitka pozablja na dejstvo, da Sveto pismo določa soboto *ne samo za dan, ki je dodeljen človeku za počitek (antropocentrični počitek)*, marveč kot *Božji počitek (teocentrični počitek)*. Sobota je bila dana človeku,⁵⁰⁸ toda pripada Bogu.⁵⁰⁹ »Sedmi dan pa je sobota za Gospoda, tvojega Boga.« Če bi bila sobota dana samo za to, da bi zadovoljila človekove telesne, družabne in gospodarske potrebe, bi bila zares človeški praznik, ki danes ne bi imel posebnega pomena, kajti danes ima človek v bolj razvitih državah dva in več prostih dni v tednu. Toda središče sedmega dne ni človek, temveč Bog: »Sedmi dan je sobota slovesnega počitka, sveta Gospodu.«⁵¹⁰

508 Mr 2,27

509 2 Mz 20,10; Mr 2,28

510 2 Mz 31,15 CHR; 16,23.25; 35,2; 3 Mz 23,3

Bog ne potrebuje počitka človeških bitij. Želi, da ljudje priznajo in sprejmejo njegovo oblast, upravljanje njihovega življenja in časa. Zavestno posvečanje sobotnega časa Bogu je simbol človekovega popolnega odziva Bogu in priznavanja njegove oblasti ter upravljanja z njim in njegovim časom. To je dejanje bogoslužja, ki se ne izčrpa z eno uro službe v cerkvi, temveč je dejanje, ki traja štiriindvajset ur. Takšno popolno posvečenje Bogu ni možno med tednom, ko je človekov um zaseden z mnogimi nujnimi zadevami.

Sobota je zdravilo in zaščita pred čezmernim delom. So ljudje, ki živijo samo za svoje delo in mislijo, da je njihovo delo zamena za Božjo skrb. Sobotni počitek s postavljanjem meje delu je določen, da odvrača skušnjavo, da se delo povzdiguje kot nekakšno božanstvo. Sobota nas uči, da je Gospod Bog gospodar vsega dela, ki ga človek opravlja čez teden in vse življenje. Ukazuje nam opraviti delo v šestih dneh najbolje, kar moremo, ampak ne da bi zaupali vanj. Zakaj? Ker končni cilj našega življenja ni delo kot takšno, marveč počitek v Bogu. Sobotni počitek je simbol te vzvišene človekove prihodnosti. Uči nas, da ima šestdnevno delo svoj cilj in pomen v počitku sedmega dneva. Ta časovni premor je obenem podoba in predokus večnega počitka, ki čaka Božje ljudstvo na obnovljeni zemlji.⁵¹¹

Medtem ko so nekateri skušani, da bi častili delo, živeli samo zanj, drugi gredo v drugo skrajnost: mislijo samo na to, kako bi čas preživljali v razvedrilu in porabili prosti čas. Takšnim delo ni cilj, temveč sredstvo za doseganje cilja – da imajo s čim plačati razvedrilo.

Mnogi verujejo, da brezdelje, kratkočasenje ali celo sam telesni počitek lahko obnovi izčrpano telo, zato zahtevajo in porabljajo denar edino za počitek in razvedrilo, ki ju obljublajo svetišča naše materialistične družbe – nogometna igrišča, plesišča, restavracije itn.

Prava obnova se doseže, kadar se duševne, telesne in duhovne sestavine našega bitja spravijo v skladno edinost. Sobota je sredstvo, s katerim Kristus obnavlja skladnost uma, telesa in duše. Ta skladnost in edinost se doseže v soboto z duhovnimi darovi in prednostmi, ki nam jih ponuja, ko nam pomaga razumeti smisel dela, prostega časa in samega življenja.

511 Sveto pismo Nove zaveze, Založil Lavantinski nadškofijski ordinariat v Mariboru, 1958, str. 643 – podčrtana opomba k Heb 4,9

Povedali smo, da je sobota dana za spomin na stvarjenje, vendar tudi na odrešenje. Je tudi simbol končne obnovitve in počitka, ki ju Bog ponuja po Kristusu, ki je prišel omogočiti ta počitek.⁵¹² Simbol je sredstvo, s katerim lahko že sedaj z vero doživimo resničnost tistega, kar simbol predstavlja. Sobotni počitek nam omogoča z vero že zdaj doživeti Kristusovo delo obnove, njegov počitek odrešenja in prihodnji počitek v Božjem kraljestvu. Nedelja tega pomena nima. Njo je cerkev vzpostavila najprej za dan bogoslužja in šele od četrtega stoletja dalje tudi za dan počitka. Danes je za mnoge kristjane v glavnem samo dan za razvedrilo.

Sobotno bogoslužje

Krščansko bogoslužje so v začetku opravljali po zgledu sobotnega bogoslužja v shodnicah. Kristus in apostoli so obiskovali bogoslužje v shodnici. Ta njihova navada podpira vrednost in pomembnost skupnega bogoslužja. Vrednost sobotnega bogoslužja je večinoma odvisna od razumevanja, ki ga udeleženci imajo o tem, kaj delajo in kaj pravzaprav je pravo bogoslužje. Brez tega razumevanja udeležba pri tedenskem bogoslužju lahko postane gola formalnost.

Prva vloga sobotnega bogoslužja je *slavljenje* in *poveličevanje Božjih veličastnih del*. Slaviti pomeni sodelovati v skupnem veselju, ki izvira iz nenavadnih uresničitev, iz nenavadnih uspehov. Študenti proslavljajo dan diplomiranja; ljudstvo, ki se je med vojno bojevalo za svobodo, slavi dan zmage, dan osvoboditve. Ko se uresniči kateri pomemben načrt, je človekova naravna težnja, da se zaradi tega povesele z drugimi. Sobotno bogoslužje je priložnost, da se kristjani zberejo k slavljenju in se veselijo zaradi velikih Božjih del: zaradi čudovitega Božjega dela stvarjenja, zaradi odrešenja in zaradi številnih izrazov njegove stalne ljubezni in skrbi. Slavljenje Božje moči, modrosti in ljubezni ter njegovih veličastnih del verniki izražajo pri sobotnem bogoslužju z *duhovnimi pesmimi, glasbili, molitvami hvaležnosti in darovi*. Slavljenje Božje dobrote in milosti sestavlja temelj vsakega pravega bogoslužja.⁵¹³

Sobota nam ponuja čas in razlog za slavljenje in češčenje Boga. Ta nas kot simbol vedno spominja, da je Bog ustvaril človeka popolnega,

512 Mt 11,28; Lk 4,18-21

513 Ps 92,1-5.12-16

da po Kristusu vsem omogoča zveličanje in stalno skrbi za nas. To je razlog, da ga vedno slavimo, v soboto pa nam je za to dal poseben čas.

Poučevanje kot del bogoslužja

Dejali smo, da je prva vloga sobotnega bogoslužja *slavljenje Boga* zaradi njegovih veličastnih del, toda sobotno bogoslužje je tudi čas za *poučevanje o Božjih razodetjih*. Poučevanje ima cilj razodeti nam Božji načrt in njegovo voljo za naše življenje.

Vsako pravo bogoslužje, ki ga posvečamo Bogu v navadnih dneh, proučevanje Božje besede in molitev, nam pomaga bolje spoznati Boga in njegovo voljo za naše življenje. Toda sobotno bogoslužje ponuja bogatejšo izkušnjo Božjega razodetja. Zakaj? Ker je Bog obljubil, da bo ta dan s posvečujočo navzočnostjo na poseben način sredi svojega ljudstva. Sobotni počitek ponuja posebno priložnost, da z osebnim proučevanjem Božje besede in s skupinskim proučevanjem v cerkvi doživimo globlje razodetje Božje narave in njegovih namenov milosti. V službi poučevanja o Božjih razodetjih kot delu sobotnega bogoslužja ima pomembno vlogo pridigar. Po njegovih pridigah Bog sporoča in razodeva svojemu ljudstvu znanje o zveličavnih namenih in svojo voljo glede njihovega življenja.

Na temelju vsega, kar smo doslej povedali, lahko sklepamo, da sta *počitek* in *bogoslužje* sestavini službe, ki jo Bogu posvečamo ob sobotah. Samo dejanje počitka ali počivanja ob sobotah je neformalno, toda pomembno dejanje bogoslužja, s katerim vernik izraža svojo izročitev Bogu, ko čuti božanski počitek v življenju. Ta počitek ali počivanje omogoča verniku pri skupnem bogoslužju slaviti Gospoda za njegove dobrote in za njegovo stalno ljubezen in skrb. Takšno slavljenje krepi in pogloblja človekovo znanje o Bogu in njegovi volji, ko ga preobraža vse bolj v *podobo*, po kateri je bil človek ustvarjen v začetku, ter ga pripravlja za bolj radostno in uspešno službo bližnjim in za nebeško kraljestvo.

Sobota je določena, da nam pomaga ponovno vzpostaviti skladnost in edinost v vsem našem bitju. Usposablja nas postaviti prednostni vrstni red. Vsakdanji različni opravki nas spravljajo v skušnjava, da na materialne reči gledamo kot na prednost in najvišjo vrednost. Pogosto smo tako zasedeni z materialnimi rečmi in skrbmi, da so naše duhovne potrebe zasenčene in zanemarjene. Toda sobota nam po-

maga osvoboditi se sužnosti materializma in hrepeneti po duhovnih vrednostih in odnosih. Ko tako postavljamo prednostni vrstni red in dajemo duhovno na prvi prostor, se obnavlja skladnost in edinstvo našega bitja.

Sobotni počitek in sobotno bogoslužje omogočata moralno in duhovno obnovo. V soboto se umaknemo iz vsakdanje življenjske ihte, da bi preverili preteklo, sedanjo in prihodnjo moralno smer v svojem življenju. Vzamemo si čas, da ugotovimo cilje, spodbude in stališča do Boga, ljudi, nas osebno in dela.

Sobota nas spominja, da je Kristus omogočil oprostitev naših dolgov, odpuščanje, in tako se lahko veselimo v duhovni svobodi. Osvobojeni s Kristusovo milostjo od strahov in krivde neuspehov, si lahko zastavimo nove cilje ob zavedanju, da nam božanska moč in navzočnost Svetega Duha jamčita, da jih bomo dosegli.

Soboto je Bog določil, da bi zadovoljila človekove potrebe po duhovni zvezi z Bogom. Kot simbol Božje zaveze in njegove pripravljenosti blagosloviti svoje ljudstvo s svojo navzočnostjo, poziva vernika, naj vzpostavi osebni duhovni odnos z Bogom. Preroki priznajo in poudarjajo to pomembno vlogo sobote pri pomoči ljudstvu doseči in ohraniti živo občestvo z Bogom. Ko se je Izrael podal v odpadništvo, ga je Gospod po preroku Ezekielu pozval: »Moje sobote posvečujte.«⁵¹⁴ Zakaj? Da bi *vedeli*, to je *doživeli* Božjo posvečujočo navzočnost v svojem življenju. Tako tudi prerok Izaija poziva Izraelce, naj soboto imenujejo *užitek*,⁵¹⁵ to je dan, v katerem bodo iskali duhovno zadovoljstvo v zvezi z Bogom raje kakor sebične materialne užitke. To je v bistvu dober vir duhovne obnove, ki jo Bog ponuja svojemu ljudstvu s soboto.

Sobota kot Bogu posvečen dan ima torej posebno pomembno vlogo v življenju kristjana, ki jo pravilno posvečuje. Ponuja mu potreben počitek ter čas za bogoslužje in razmišljanje. Dana nam je, da bi se v njej združili v slavljenju in radovanju nad čudovitim Božjim delom stvarjenja, odrešenja in nad njegovimi mnogimi izražanja njegove stalne ljubezni in skrbi nad našim življenjem. Dana nam je tudi, da v njej dosežemo globlje poznanje o Bogu in njegovi volji z oznanjevano besedo v Božjem domu ter z osebnim proučevanjem. Dana nam je, da v njej doživimo Božje odpuščanje, občutimo Božjo navzočnost, si izostrimo

513 Ezk 20,20 SSP

515 Iz 58,13 SSP

moralno vest, postavimo prednostni vrstni red ter obnovimo izročitev in posvetitev Bogu, ko nas pripravlja za bolj uspešno in veselo službo Bogu in bližnjim v tem življenju in za nebeško kraljestvo.

POSVEČEVANJE SOBOTE KOT SLUŽBA BLIŽNJIM

Krščanska vera ni zaverovana vase, ni usmerjena v sebe, temveč v druge. Kristus ni prišel na ta svet uživat življenja, temveč je drugim prinesel življenje, in sicer v obilici, večno življenje.

Človekoljubna vloga sobote

Sobotni čas nam je dan, da ga preživimo z drugimi. V Kristusovem času je bila za mnoge čas, v katerem so si prizadevali spopolniti sebe in pokazati osebno pravičnost, pri tem pa so pozabili na ljubezen in skrb za druge. Jezus je želel sodobnikom pojasniti pravi pomen in cilj sobote. To je naredil z ozdravitvami na sobotni dan. Telesne in duševne ozdravitve, ki jih je opravil na sobotni dan, bodisi za akutne bodisi za kronične bolezni, dokazujejo, da je sobotni čas dal v službo evangelija in naredil soboto za dan, v katerem je delil blagoslov zveličanja drugim.⁵¹⁶

Primeri ozdravitev, ki jih je Jezus opravil v soboto, enodušno kažejo, da je Kristus zagovarjal soboto kot čas, v katerem moramo povelečevati Boga, toda ne tako, da ne bi delali ničesar, kakor so imeli navado Judje, marveč dejavno – z dobrotinstvo, da bi zadovoljili človeške potrebe. Potem ko je poudaril, da je sobota vzpostavljena zaradi človeka, se je imenoval »Gospodar sobote«,⁵¹⁷ ki edini ima oblast *razložiti* in *pojasniti*, kako je treba dojeti zapoved o posvečevanju sobote, da bi bil Bog povelečan in bi bilo samo posvečevanje človeku v blagoslov. Po Kristusovi trditvi, da je »Gospodar sobote«, se je zgodila ozdravitev človeka s suho roko. Z njo je z besedami in dejanjem poudaril človekoljubno vlogo sobote. Svoje oblasti nad soboto ni pokazal tako, da bi jo ukinitil, razveljavil četrto zapoved, marveč tako da je razodel njeno

516 Jn 9,4

517 Mr 2,28

pravo vlogo – kot čas, v katerem povečujemo Božjo dobroto in zveličanje, tako da si vzamemo čas delati dobro in pomagati drugim najti pot zveličanja.⁵¹⁸ Kdo so ti »drugi«, ki jim je treba ob sobotah posvetiti skrb in ljubezen? To so naši družinski člani in člani širše človeške družine, ki potrebujejo našo pomoč.

Služba najbližjim

Vsakdanje delo družinske člane razkropi v razne smeri: mož in žena gresta na svoje delo, otroci pa v šolo. Delo moža tako zasede, da mu ne uspe posvetiti potrebne skrbi otrokom, a časa nima niti za ženo. *Sobotni počitek ponuja družini priložnost, da se zbere; ponuja ji čas za Boga, zase in za druge.*

Sobota ponuja čas in možnost, da se zakonca bolj približata drug drugemu in utrdita svojo zakonsko zvezo. Sobota in zakonska zveza izražata vzajemno pripadnost: sobota izraža pripadnost Bogu, zakonska zveza pa pripadnost zakoncu.⁵¹⁹ Krščanska zakonca, ki izkoriščata sobotni čas, da bi obnovila svojo pripadnost in posvetitev Bogu, bosta neizbežno obnovila tudi svojo pripadnost drug drugemu.

Zakoni pogosto doživijo brodolom zaradi neustreznega sporazumevanja med zakoncema. Sobota jima ponuja čas in možnost, da se približata drug drugemu in si prisluhneta. Duh slavljenja in povečevanja Boga zaradi njegovih neštevilnih dobrot bo spodbudil zakonca nesebični izročitvi drug drugemu. To se doseže na več načinov: z vzajemno izmenjavo misli, skrbi, radosti in dolžnosti; s skupnim sprehodom v naravo in počivanjem. To druženje zakoncev, ki jima ga omogoča sobotni čas, ju usposablja premagati sleherno odtujevanje, ki ga povzroča napetost preteklega tedna, in tako doživita obnovljen občutek edinosti in izročitve Bogu in drug drugemu.

Sobota ponuja staršem možnost več časa na ta dan posvetiti otrokom, da jih z besedo in zgledom poučujejo pravilno posvečevati soboto. *Starši, ki uporabljajo soboto za pospeševanje duhovne vzgoje otrok, krepijo njihovo moralno zavest in poglobljajo njihovo izročitev kakor staršem tako Bogu.*

Da bi starši dosegli ta cilj, morajo narediti, da bo otrokom najmilejši in najbolj veseli dan. To lahko naredijo tako, da za soboto pripra-

518 Mt 12,12; Mr 3,4; Lk 6,9

519 1 Mz 2,24; Mt 19,5-6

vijo posebno hrano ter da soboto posvetijo kakor Gospodu tako tudi otrokom, se bolj družijo z njimi, gredo z njimi na sprehod in jim omogočajo dejavnosti, ki so v skladnosti s sobotnim počitkom.

Služba bližnjim – del sobote

Sobota je dan, v katerem slavimo Boga tako, da si vzamemo čas pokazati ljubezen in skrb ne samo za naše bližnje, marveč tudi za člane širše človeške družine, ki potrebujejo našo pomoč. Prerok Izaija daje dramatičen prizor, s katerim kaže, kako se pravo posvečevanje sobote izrazi s skrbjo za družbeno ogrožene. Pravi post, ki sestoji iz tega, da puščamo na svobodo potlačene in delimo kruh lačnim,⁵²⁰ povezuje s pravilnim posvečevanjem sobote, ki sestoji iz tega, da ne iščemo *užitka* v osebni uživanju, temveč v Gospodu.⁵²¹ Evangeliji človekoljubno vlogo sobote pojasnjujejo in poudarjajo Kristusove besede in dejanja.

Pravilno posvečevati soboto pomeni deliti blagoslove tega dneva z drugimi. Med pripravo hrane, ki jo bomo zaužili v soboto, je treba misliti tudi na morebitnega gosta. Sobota daje možnost podeliti obrok in prijateljstvo z možnim obiskovalcem; pokazati ljubezen in skrb za osamljene in starejše osebe ter revnim, bolnim in malodušnim. Kadar v soboto na poseben način čutimo Božjo navzočnost in ljubezen, smo spodbujeni, da si vzamemo čas s svojim obiskom razveseliti bolne, potolažiti žalostne in ponuditi nasvet in opogumljenje njim, ki potrebujejo pomoč. Vsakršna pomoč, ki jo v soboto ponudimo njim, ki so potrebni pomoči, povečuje Boga, obenem pa bogati naše duhovno življenje s čustvom veselja in zadovoljnosti. »Tedad napoči kakor zarja tvoja luč in tvoje zdravje se bo hitro razcvetelo.«⁵²²

Sobota in rekreacija

Sobota omogoča tudi čas za rekreacijo. Beseda »rekreacija« pomeni »znova ustvariti« ali »obnoviti«. Izraz vsebuje pomen dejavnosti, katerih cilj je ponovno ustvariti ali obnoviti moč, ki smo jo porabili. V prejšnjem poglavju smo obravnavali možnosti, ki nam jih sobota ponuja za obnovitev duhovnih moči, toda sobota ponuja možnosti tudi za obnovitev telesnih moči. Očitno je, da ni obrazca, ki bi zagotovil

519 Iz 58,6-7

521 Iz 58,13-14

522 Iz 58,8 SSP

telesno obnovitev vsakomur. Telesne potrebe posameznikov se razlikujejo glede na njihov poklic in starost. Drugačne so telesne potrebe in želje dečka kakor pa starejšega človeka. Drugačne potrebe ima poljedelec kakor pa uradnik, ki je vse delovne dni znotraj štirih sten. Tukaj ne bomo našteali dejavnosti, ki bi bile primerne za sobotno telesno rekreacijo, temveč bomo poudarili dve splošni merili, ki nam bosta pomagali izbrati dejavnosti, ki so primerne za sobotno rekreacijo.

Prvič sobotne rekreativne dejavnosti naj bodo kristocentrične, ne pa egocentrične: ob sobotah je treba poveličevati Boga za njegovo dobro delo stvarjenja in odrešenja. Prerok Izaija poudarja, da sobotne dejavnosti ne smejo imeti za cilj delati, kar nas veseli, marveč da se razveseljujemo v Gospodu.⁵²³ Vse dejavnosti tega dneva morajo prispevati k temu, da bolj občutimo Božjo navzočnost, ne pa da nas oddaljujejo od nje.

Drugič, sobotne dejavnosti morajo biti rekreativne narave, to je morajo obnavljati naše telesne, duševne in čustvene moči. Pri tem ne smemo pozabiti, da morajo te sobotne dejavnosti imeti rekreativno kakovost, po čemer se razlikujejo od vsakdanjih dejavnosti. Predstavljajo duhovno obnovo, ki jo je Bog opravil in jo bo še bolj uresničil v življenju svojega ljudstva.

Na koncu tega poglavja se lahko vprašamo: Kaj lahko sobota prispeva k reševanju nujnih človeških težav, kakršne so občutek Božje odsotnosti, občutek osamljenosti in zanemarjanje vse večjega števila družbeno ogroženih v današnjem svetu? Pravilno posvečevanje sobote znatno prispeva k reševanju vseh težav. Sobota ponuja verniku izkušnjo Božje navzočnosti, vedno znova mu razodeva Božjo milost in dobroto, daje mu potreben čas za razmišljanje in notranjo obnovo ter priložnost da se bolj približa družinskim članom in drugim, ki so potrebni njegove pomoči.⁵²⁴

523 Iz 58,13,14

524 Dr. Samuele Bacchiocchi, *Divine Rest for Human Restlessness*, str. 194-204, Rim 1980

CERKEV »OSTANKA« IN NAPOVEDANA OBNOVA DNEVA POČITKA

Sveto pismo pogosto častilce pravega Boga in prave spoštovalce njegovega zakona imenuje »ostanek«. Tako je tudi v zadnji svetopisemski knjigi, Apokalipsi ali Razodetju po Janezu, Kristusova cerkev zadnjega časa imenovana ostanek ženinoga potomstva, »ki se ravna po Božjih zapovedih in imajo Jezusovo pričevanje«.⁵²⁵ Ta ostanek je zadnja sestavina ali del Kristusove sedmerne novozavezne cerkve, ki je v Razodetju predstavljena s simbolom sedmih cerkev: Efez, Smirna, Pergam, Tiatire, Sard, Filadelfija in Laodiceja. Teh sedem maloazijskih cerkev, ki jim je Jezus po svojem služabniku apostolu Janezu poslal sedem pisem,⁵²⁶ predstavlja celotno novozavezno Kristusovo cerkev v njenem zgodovinskem razvoju od Kristusovega vnebohoda do njegovega zopetnega prihoda. Vsaka izmed teh cerkev predstavlja eno obdobje v tem razvoju, Laodiceja pa predstavlja poslednje obdobje ali zadnji del Kristusove sedmerne novozavezne cerkve. Ta cerkev zadnjega časa ali cerkev »ostanka« ima posebno znamenje, po katerih se razlikuje od preostalih: spolnjuje Božje zapovedi in ima Jezusovo vero.⁵²⁷ *Jezus jo imenuje »ozka pot«, za razliko od »široke poti«, po kateri mnogi hodijo.*⁵²⁸ Tisti, ki hodijo po njej, gradijo svoje zveličanje na »skali«, ki je sam Kristus in njegova zanesljiva preroška beseda,⁵²⁹ za razliko od tistih, ki hodijo po široki poti in gradijo zveličanje na »pesku«, to je na človeškem izročilu, na človeških navadah in človeški filozofiji.

Ali velike krščanske cerkve ne zidajo na Skali, to je na Kristusu in na njegovi zanesljivi Besedi – Svetem pismu? V nekaterih točkah svojega nauka in oznanjevanja se bolj zanašajo na izročilo in človeško

525 Raz 12,17 SSP

526 Raz 2 in 3

527 Raz 14,12

528 Mt 7,13-14

529 Mt 7,24-25; 1 Kor 3,11; 2 Pt 1,19-20

veljavo kakor pa na Boga in njegovo Besedo. To se med drugim nanaša na spoštovanje svetopisemskega dneva počitka – sobote, ki so jo te cerkve zapustile, ker se bolj zanašajo na človeško veljavo in izročilo kakor pa na Boga in njegovo izrecno zapoved. To uradni predstavniki nekaterih teh cerkev iskreno priznajo.

V podporo tega bom navedel zanimivo izkušnjo Ralpa B. Nestlerja, mladega človeka, čigar oče je bil protestant, mati pa katoličanka. Nekega dne je dobil v roke adventistično revijo, v kateri je prebral članek o soboti, četrti Božji zapovedi kot dnevni počitek. To ga je zmedlo, ker je dotlej veroval, da je nedelja dan, ki ga je Bog določil za počitek. Zaprošil je svojega pridigarja, naj mu iz Svetega pisma razloži, kako je prišlo do spremembe dneva počitka. Ker z njegovim odgovorom ni bil zadovoljen, se je obrnil na več drugih uglednih protestantskih bogoslovcev. Njihovi odgovori so ga še bolj zmedli. Niso mu mogli navesti nobenega svetopisemskega dokaza, s katerim bi lahko opravičili spremembo s sobote na nedeljo. Sam Ralph Nestler dalje pravi: »Kmalu me je mati vprašala, katera težava me muči. Ko sem ji povedal, za kaj gre, je vzdiknila: ‚Protestanti so nevedneži! Iti moraš k mojemu rimskokatoliškemu duhovniku. On ti bo dan pravilni odgovor.‘

Dogovorila se je za srečanje z duhovnikom v cerkvi svetega Alojzija v Washingtonu. Duhovnik naju je velikodušno sprejel in vprašal, katera težava me muči. Zaprošil sem ga, da mi razloži, kako je prišlo do spremembe sobote, četrte zapovedi. Odgovoril mi je: ‚Rimskokatoliška cerkev je spremenila soboto in vzpostavila nedeljo za praznik.‘ Dal sem mu Sveto pismo in ga zaprosil, naj mi v Svetem pismu pokaže, da ima cerkev oblast narediti kaj takega. Sveto pismo mi je vrnil in dejal: ‚Tega v Svetem pismu ni. Tega iz Svetega pisma ni mogoče dokazati.‘ Potem sem ga vprašal za nauk o vicah, o češčenju Marije in posameznih oseb, ki jih je cerkev razglasila za svete, o spovedi grehov v uho duhovnika in o dajanju odpuščanja. Na vsa vprašanja je odgovoril: ‚Tega v Svetem pismu ni. S Svetim pismom tega ni mogoče dokazati. Težava pri vas, gospod Nestler, je v tem, da vi želite živeti po nauku Svetega pisma, mi pa se ravnamo po izročilu.‘

Moja mati se je globoko vznemirila. Začela je proučevati Sveto pismo, ki ga ji je moj oče podaril za poročno darilo. V devetih mesecih je prebrala celotno Sveto pismo. Leto dni pozneje se je odločila postati vernica cerkve »ostanka«, ki spolnjuje vse Božje zapovedi in ima

Jezusovo vero. Ta duhovnik nama je z iskrenim odgovorom pomagal spoznati resnico, ki jo Sveto pismo razodeva o Jezusu.«⁵³⁰

Omenjeni rimskokatoliški duhovnik je bil pristni razlagalec rimskokatoliškega stališča o soboti in nedelji. Medtem ko si pravoslavni in protestantski bogoslovci prizadevajo dokazati, da so Jezus in apostoli spremenili četrto zapoved, tako da so soboto zamenjali z nedeljo, rimskokatoliški veljaki priznajo, da se je to zgodilo po vplivu in oblasti cerkve. Škof Evzebij iz Cezareje je že v četrtem stoletju dejal: »Vse, kar je bilo treba delati v soboto, smo *mi* prenesli na Gospodov dan.«⁵³¹ Kardinal Gibbons v svojem znamenitem delu »Vera naših očetov« pravi: »Sveto pismo lahko preberete od 1. Mojzesove knjige do Razodetja po Janezu, in ne boste našli nobene vrstice, na temelju katere bi lahko sklepali, da Sveto pismo zahteva posvečevanje nedelje. Sveto pismo zahteva posvečevati soboto, dan, ki ga mi nikoli nismo praznovali.«⁵³²

Napovedana obnova dneva počitka

Zakaj Bog in njegova Beseda toliko poudarjata pomembnost posvečevanja sobote. Zakaj je pomembna tudi danes?

Sobota je pečat Božjega dela stvarjenja. Je pečat Božjega zakona Desetih zapovedi ali Dekaloga. Prav tako je pečat, s katerim Bog zapečati svoje zveste sledilce.

Božje delo stvarjenja je bilo dokončano šele tedaj, ko je Bog sedmi dan prenehal ustvarjati ter je ta dan blagoslovil in posvetil. Ta dan je bil pečat stvarjenja ter praznik rojstva našega planeta in življenja na njem.

Poročilo o tem se glasi: »Tako sta bila dovršena nebo in zemlja in vsa njuna vojska. Bog je dokončal sedmi dan svoje delo, ki ga je naredil; sedmi dan pa počival po vsem svojem delu, ki ga je naredil. In Bog je blagoslovil sedmi dan in ga posvetil, ker je ta dan počival po vsem svojem delu, ki ga je ustvaril in naredil.«⁵³³

Sam Bog je v raju naredil spomenik, toda ne iz kamna, betona ali kovine, temveč *spomenik iz časa*. Ta spomenik je bil izročen Adamu

530 Ralph B. Nestler, *An Honest Priest and the Advent Hope*, *Adventist Review*, 14. april 1983

531 Eusebius, *Commentaria in Psalmos* 92, PG 23, 1169-1172

532 Gibbons, *La foi de nos pères*, Pariz 1886, str. 107

533 1 Mz 2,1-3 EKV

kot predstavniku človeštva. Lahko se primerja s svetiščem, ki ga človek lahko nosi s seboj, kamor koli gre. Dan je človeku, da bi ga vedno spominjal na njegov izvor, na Boga kot vir življenja, Stvarnika vesolja in neodvisnega Vladarja nebes in zemlje, komur dolgujemo ljubezen, hvaležnost, spoštovanje in poslušnost.

Bog je pozneje, ko je osvobodil svoje ljudstvo iz egiptovske sužnosti, ta spomenik obnovil. To je naredil s četrto zapovedjo Dekaloga, ki se glasi: »Spominjaj se sobotnega dne in ga posvečuj! Šest dni delaj in opravljaj vsa svoja dela, sedmi dan pa je sobota za Gospoda, tvojega Boga: ne opravljaj nobenega dela, ne ti ne tvoj sin ne hči ne hlapec ne dekla ne živina ne tujec, ki biva znotraj tvojih vrat! Kajti v šestih dneh je Gospod naredil nebo in zemljo, morje in vse, kar je v njih, sedmi dan pa je počival. Zato je Gospod blagoslovil sobotni dan in ga posvetil.«⁵³⁴

Sedmi dan se imenuje sobota. Beseda je iz hebrejskega izraza »šabat«, kar pomeni premor ali počitek. »Sedmi dan pa je sobota, za Gospoda,« nas opominja četrta zapoved.

Sobota je pečat Božjega zakona. Vsak pečat vsebuje tri prvine: naziv ali ime organa, ki izdaja pečat, njegovo vlogo in področje pristojnosti ali oblasti. Prav te tri prvine so v četrty zapovedi. Poudarjeno je Božje ime – Jahve ali Gospod; njegova vloga – stvarnik; področje njegove pristojnosti ali oblasti – nebesa in zemlja. Pečat vedno kaže na veljavo, iz katere izhaja. Sobota kot pečat kaže Stvarnika. Tisti, ki so zapečateni s tem pečatom, to je, da pravilno posvečujejo soboto in si prizadevajo v njej utrditi občestvo z Bogom, s poveličevanjem Boga pri javnih in zasebnih bogoslužjih ter z dobrimi deli, s tem priznajo Božjo oblast in njegovo lastnino. Imajo se za Božjo lastnino, njihov cilj pa je služiti Bogu in ga poveličati.

Tudi nedelja je znamenje ali žig, toda kaže na človeško veljavo, ker je človeška, ne pa Božja ustanova. Tisti, ki posvečujejo nedeljo, čeprav se mnogi tega ne zavedajo, se ne pokoravajo Božji, marveč človeški oblasti. Ravnajo se po izročilu, ne pa po Svetem pismu.

Bog imenuje soboto tudi »znamenje posvečenja«. »Tudi svoje sobote sem jim dal, da bi bile znamenje med menoj in njimi in bi spoznali, da jih jaz, Gospod, posvečujem.«⁵³⁵

534 2 Mz 20,8-11 SSP

535 Ezk 20,12 SSP; 2 Mz 31,13.17

Sobota je dvojno znamenje. Od Boga je znamenje, da je rešitev in obnovitev ali posvetitev Božje delo. Za posvečevalce sobote pa je znamenje njihove zvestobe in poslušnosti Bogu kot stvarniku in odrešeniku. Zvestoba in poslušnost Bogu je temelj pravega bogoslužja. Brez zvestobe in poslušnosti Bogu je vsako bogoslužje prazna formalnost.

Sodobno krščanstvo je pozabilo na te velike resnice. Vera v Boga kot stvarnika je v veliki večini zavržena. Namesto Stvarnika narave se časti naravo kot božanstvo. Pogosto se slišijo besede: narava je vse to ustvarila; kakor da narava ima razum, ki lahko snuje načrte in po njih ustvarja dela. Sodobni človek je pobožanstvil naravo, zavrzel pa je Stvarnika narave. Zavrzel je Božji zakon – večna načela pravičnosti, zvestobe, moralne čistosti ali neoporečnosti, resničnosti in ljubezni, sebe pa je razglasil za vrhovni zakon. Zato ni čudno, da je ves svet zabredel v težko krizo. Ta je najprej posledica duhovne krize – zaničevanja Božjih zapovedi, ki so dane za človekovo srečo, za njegovo sedanjost in večno blaginjo. Gospod je dejal po preroku Izaiju: »O da bi bil pazil na moje zapovedi! Tedaj bi bil tvoj mir kakor reka, tvoja pravičnost kakor morski valovi.«⁵³⁶ Mir in sreča sta delo pravičnosti, pravičnost pa je Kristus in njegov zakon, ki nam ga s svojim Duhom, potem ko nam je odpustil grehe, želi vpisati v naše srce in nam podariti moč živeti v skladnosti z njim. Cerkev »ostanka«, ki spolnjuje Božje zapovedi in ima Jezusovo vero, je postavil kot vsesplošno gibanje s ciljem, da današnjemu svetu objavi zadnje sporočilo milosti in miru. To sporočilo je v Razodetju opisano kot sporočilo treh angelov.⁵³⁷ Njegov cilj je pripraviti ljudstvo za drugi Kristusov prihod.⁵³⁸

Zanimivo in pomembno je, da prvo angelsko sporočilo poziva naš rod k češčenju in spoštovanju Boga stvarnika. »Molíte njega, ki je naredil nebo in zemljo, morje in izvirke vodá!«⁵³⁹ Sporočilo je istovetno s četrto zapovedjo. Ta zapoved je dana, da nas vedno spominja na Stvarnika in na njegovo veliko delo stvarjenja, osvoboditve in posvetitve. Drugače povedano, sporočilo prvega angela nas poziva k posvečevanju sobote, ki jo je Bog postavil za spomenik sebi in v svojo slavo.

536 Iz 48,18 SSP

537 Raz 14,6-12

538 M. Golubić, Poruka trojice anđela iz Apokalipse; v tej knjigi je podana pomembnost sporočila treh angelov iz Apokalipse za naš čas; knjigo je izdala založba »Znaci vremena, Zagreb 1983

539 Raz 14,7 SSP

Bog s sporočilom drugega angela poziva nje, ki so še v naročju odpadlega krščanstva, naj ga zapustijo, da ne bi bili deležni kazni strašne Božje sodbe, ki bo doletela lažne čistilce.⁵⁴⁰

Tretje angelsko sporočilo določa pravilno bogoslužje in pokaže razliko med pravim in lažnim bogoslužjem. Pravo temelji na poslušnosti vsem Božjim zapovedim, lažno pa na zunanji pobožnosti. Pravi molivci imajo Božji pečat, znamenje, da priznavajo Božjo vrhovno oblast, lažni pa nosijo znamenje ali žig moči, ki si je upala spremeniti Božji praznik in zakon.⁵⁴¹

Obnoviteljsko poslanstvo cerkve »ostanka« je opisano v knjigi preroka Izaija takole: »Tvoji ljudje pozidajo prastare razvaline, temelje prejšnjih rodov vzpostavijo. Imenoval se boš ‚zidalec razpok‘, ‚obnovitelj cest za prebivanje‘.«⁵⁴²

S spremembo, ki jo je naredila cerkvena hierarhija, ko je Božji dan počitka zamenjala s človeško ustanovo – nedeljo, je v Dekalogu nastala razpoka. Bog je v svoji Besedi napovedal, da bo v poslednjem času njegovo ljudstvo, njegova cerkev »ostanka«, zazidalo stare razvaline, to je opozorilo svet na nespremenljivost in pomembnost Božjih zapovedi s soboto vred.

Bog nas po preroku Jeremiju vabi: »Ustavite se na poteh in se razglejte, vprašajte po stezah starodavnih časov, kje je pot k dobremu, in hodite po njej: in našli boste počitek svojim dušam.«⁵⁴³

Sredi tega nemirnega in nespokojnega sveta lahko najdemo mir in spokojnost. Pod katerim pogojem? Če se za nekaj časa ustavimo na svoji poti. Primera navedenega besedila nas poziva, da se za nekaj časa ustavimo na križišču poti, v blodnjaku raznih veroizpovedi, ki so danes na svetu, in dobro povprašamo po starih ali začetnih stezah, ugotovimo, katera pot je prava, da bi prišli na zeleni cilj. Zanesljivo je, da nam Bog v svoji besedi razodeva pravo pot. Naše je vzeti Sveto pismo v roke ter ga proučevati z željo in molitvijo, da bi spoznali pravo pot in se podali po njej, to je živeli v skladnosti z Božjo voljo.

Stara in prava pot, ki nam jo razodeva Sveto pismo, je vera v Kristusa in izročitev njemu kot edini način zveličanja, ter poslušnost Božji volji kot temelj pravilnega bogoslužja in pogoj zveličanja. Sam Jezus je dejal:

540 Raz 14,8-11

541 Dan 7,25

542 Iz 58,12 EKV

543 Jer 6,16 SSP

»Ne pojde v nebeško kraljestvo vsak, kdor mi pravi: ‚Gospod, Gospod,‘ ampak kdor uresničuje voljo mojega Očeta, ki je v nebesih.«⁵⁴⁴

*Jezus nas poziva: »Pridite k meni vsi, ki ste utrujeni in obteženi, in jaz vam bom dal počitek. Vzemite nase moj jarem in učite se od mene, ker sem krotak in v srcu ponižen, in našli boste počitek svojim dušam; kajti moj jarem je prijeten in moje breme je lahko.«*⁵⁴⁵ Samo Kristus lahko sname z nas težko breme greha. On je mogočen rešitelj. Ne želi pa samo z nas sneti težkega bremena greha, če ga sprejmemo z vero za osebnega zveličarja, marveč nas je zmožen osvoboditi tudi od moči greha in v nas obnoviti svojo podobo. Obnovitev Božje moralne podobe v človeku je edina zanesljiva pot zveličanja. Potem ko nam Kristus odpusti grehe, sname z nas težko breme, nemir in pekočo vest, nas s Svetim Duhom poziva, da vzamemo nase njegov jarem, ki je blag, in njegovo breme, ki je lahko, to pa je prostovoljna poslušnost njegovemu zakonu ljubezni. Če se izročimo Kristusu, če ne nasprotujemo nežnemu glasu Božjega Duha, bo odprl naše srce, vanj zapisal svoj zakon in nam dal moč živeti v skladnosti z njim. Življenje v skladnosti z Božjimi zapovedmi ni *vzrok* zveličanja, temveč *dokaz* in *znamenje*, da smo prejeli zveličanje z vero in izročitvijo Kristusu, ki je edini naš zveličar in posrednik na nebeškem prestolu. Cilj naše poslušnosti Bogu ni, da bi si tako *zaslužili* zveličanje, marveč da tako *poveljamo* Boga.

Tudi pisec pisma Hebrejcem nas poziva k popolni izročitvi Kristusu, kar je pogoj za vstop v pravi počitek duše. Ker smo ga sprejeli za svojega zveličarja in z njim njegov počitek, smo pripravljene pravilno posvečevati soboto, ki je simbol Božjega počitka, in veselo spolnjujemo vse Božje zapovedi. Pisec pisma Hebrejcem poudarja, da Božjemu ljudstvu ostaja *sobotni počitek*; kdor pa je stopil vanj, tudi sam počiva od svojih del, kakor se je Bog spočil od svojih.⁵⁴⁶ Bog se je spočil od svojih del sedmi dan, Božja beseda pa nas vabi, da po vzorcu, ki nam ga je Bog dal,⁵⁴⁷ tudi mi počivamo na isti dan.⁵⁴⁸

Zveličanje in večno življenje sta največji zaklad, za katerega Bog želi, da si ga zagotovimo v tem življenju, ki je priprava za večno življenje. Jezus je rekel: »Kajti kaj koristi človeku, če si ves svet pridono-

544 Mt 7,21

545 Mt 11, 28-30 SSP

546 Heb 4,10

547 1 Mz 2,2-3

548 Heb 4,9-10

bi, svoje življenje pa zapravi? Ali kaj bo dal človek v zameno za svoje življenje?»⁵⁴⁹ Zveličanje je Božji dar v Jezusu Kristusu, ki ga sprejmemo z vero, poslušnost vsem Božjim zapovedim pa je sad prave Kristusove vere. To je pot, ki vodi k pravemu veselju, miru, sreči in večnemu življenju. Druge poti ni. Bog nas vabi, da gremo po tej poti.

* * *

549 Mt 16,26 ssp

V knjigi *Sobota in nedelja v Svetem pismu in zgodovini* si je avtor Mirko Golubić prizadeval nepristransko na temelju jasnih Kristusovih besed in njegove razlage sobote pokazati in dokazati, kaj je bilo Kristusovo stališče do nje in kaj je bilo stališče njegovih učencev. Razložil je tudi smisel in namen Kristusovih prikazovanj po vstajenju od mrtvih, obravnaval sklepe zbora v Jeruzalemu in podal logično razlago navidezno spornih besedil iz Apd 20,7-11; 1 Kor 16,1.2; Raz 1,10 ter drugih besedil, ki jih nekateri bogoslovci navajajo kot dokaz, da je bila sobota kot praznik ukinjena že v apostolskem času. Posebno pozornost je posvetil izvoru nedelje kot krščanskega praznika ter prikazal zgodovino sobote in nedelje skozi stoletja do naših dni.

Prof. Mirko Golubić se je rodil 25. 10. 1913 v Radovcu v bližini Varaždina. Šolal se je na gimnaziji v Varaždinu in na Filozofski fakulteti v Zagrebu leta 1939 diplomiral iz književnosti. Teologijo je študiral v Zagrebu in Franciji. Po opravljenem študiju je vneto raziskoval sveto-pisemsko resnico in cerkveno zgodovino. Bil je urednik knjig in revij, prevajalec številnih člankov in knjig. Napisal je 15 knjig (avtorskih del), med katerimi so najbolj znane: *Zgodovina krščanske cerkve*, *Kristjan in njegova večna prihodnost*, *Božji dan počitka skozi stoletja*, *Temeljne sveto-pisemske resnice*, *Slavna prihodnost našega planeta*, *Kristusovo slavno delo sprave*. Kot profesor cerkvene zgodovine je predaval na Teološki adventistični fakulteti in šoli v Rakovici pri Beogradu ter v Maruševcu. Leta 1990 mu je bil dodeljen častni doktorat ameriške Univerze Andrews v Berrien Springsu, Michigan. Umrli je 13. avgusta 1998.

Njegove knjige in članki so še danes zeleno čtivo, kot profesor različnih predmetov pa je bil priljubljen med učenci in študenti, od katerih danes mnogi delajo na najbolj znanih ustanovah po vsem svetu.